ZIKA

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

HATODIK KÖTET

1924

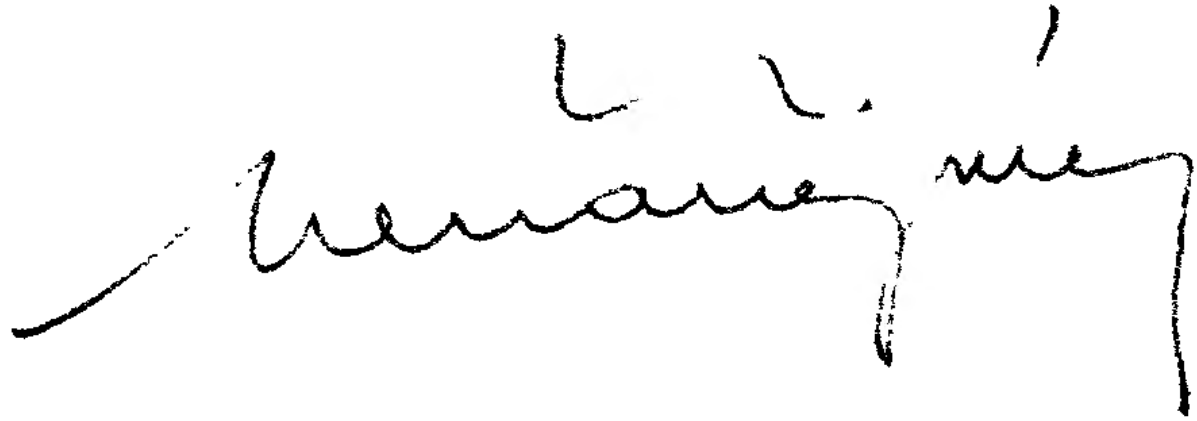

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1951

Az orosz eredeti címe:

И. В. СТАЛИН
СОЧИНЕНИЯ. ТОМ 6 1924

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

МОСКВА 1947.

Sztálin elvtárs műveinek magyar fordítása a tizenhat kötetes orosz kiadás nyomán készül, amelyet a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának határozata alapján a Marx—Engels—Lenin Intézet ad ki.

A magyar kiadás a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

1951 június

ELŐSZÓ

I. V. Sztálin Műveinek hatodik kötete Sztálin elvtárs 1924-ben írt műveit tartalmazza.

1924 volt az első esztendő, amelyben a bolsevik párt és a szovjet nép Lenin nélkül, Sztálin elvtárs vezetésével folytatta alkotó munkáját a szocializmus építése terén. Sztálin elvtárs a pártot a Központi Bizottság köré tömörítette és harcra mozgósította a szocializmusnak a Szovjetunióban való felépítéséért.

Sztálin elvtárs ebben a kötetben olvasható műveinek óriási szerepe volt a trockizmus és más antileninista csoportok eszmei szétzúzásában, a leninizmus megvédésében, megindokolásában és fejlesztésében.

A hatodik kötetet Sztálin elvtársnak az Oroszországi Távirati Ügynökség tudósítójával „A vitáról" folytatott beszélgetése és az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt XIII. konferenciáján „A pártépítés soronlevő feladatairól" mondott előadói beszéde nyitja meg. Mindkét munka a trockizmus leleplezésével és a bolsevik párt eszmei és szervezeti egységéért folytatott harccal foglalkozik.

A II. Összszövetségi Szovjetkongresszuson „Lenin halálára" mondott beszédében Sztálin elvtárs a bol-

sevik párt nevében szent esküvel fogadta, hogy soha nem téveszti szem elől és valóra váltja Lenin végakaratát.

Ebbe a kötetbe került be Sztálin elvtársnak „A leninizmus alapjairól" c. híres munkája, amely a leninizmus mesteri kifejtését és elméleti indokolását tartalmazza.

A nemzetközi helyzetnek, a párt belső életének és megszilárdításának, a munkásosztály és a parasztság szövetségének, a dolgozó tömegek szocialista szellemű nevelésének és átnevelésének kérdéseivel foglalkoznak a következő munkák: „A Központi Bizottság szervezeti beszámolója az OK(b)P XIII. kongresszusának", „Az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről", „A nemzetközi helyzethez", „A párt soronlevő falusi feladatairól" stb.

A kötetet „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" c. mű zárja be, amelyben Sztálin elvtárs elméletileg általánosítja a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tapasztalatát, megindokolja és továbbfejleszti a szocializmus egy országban való győzelméről szóló lenini tanítást.

A kötetben először jelenik meg a „Levél Gyemjan Bednij elvtárshoz".

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága mellett működő

MARX—ENGELS—LENIN INTÉZET

1924

A VITÁRÓL

Beszélgetés az Oroszországi Távirati Ügynökség tudósítójával

1924 január 9

Csak az egy hét mulva tartandó Összszövetségi Pártkonferencia foglalja majd össze annak a vitának végső eredményeit, amely az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártban és a párt sajtójában nagy arányokban kibontakozott. A helyi pártszervezetektől eddig befutott határozatokból ítélve már most is kétségtelen, hogy az OK(b)P-ban szervezett tagok összességének több mint 90 százaléka helyesli a Központi Bizottság álláspontját.

A párt tisztában van azzal, hogy ellenségeink ezt a széleskörű vitát arra próbálják felhasználni, hogy mindenféle koholmányokat terjesszenek az OK(b)P bomlásáról, a Szovjethatalom gyengüléséről stb. Vitánknak ilyetén értékelése legalábbis nevetséges. A valóság az, hogy a pártunkban több ízben felmerült viták végeredményben minden esetben a nézeteltérések felszámolására vezettek. A párt ezekből a vitákból mindig még egybeforrottabban és megerősödve került ki. A mostani vitából kitűnt a munkástömegeknek, amelyek a Szovjetunióban az államhatalom hordozói, rendkívül nagyfokú politikai érettsége. Le kell szögeznem — és aki ismeri a vita tartalmát, az meggyőződhet róla —, hogy a párt túlnyomó többsége valamennyi alapvető politikai és gazdasági kér-

désben teljesen egyetért. Kül- és belpolitikánk alapjai megingathatatlanok maradnak.

A vita lényege, amelynek tárgyalása nagy szenvedéllyel folyik a pártszervezeteknek kivétel nélkül minden gyűlésén, a következő:

1. Legyen-e pártunk egyakaratú, egységesen működő szervezet, vagypedig, fordítva, meg kell-e engedni, hogy a párton belül mint szerződő felek különálló frakciók és csoportok alakuljanak?

2. Bevált-e alapjában véve az úgynevezett új gazdasági politika, vagypedig felülvizsgálásra szorul?

A Központi Bizottságnak a párt túlnyomó többségével egyetemben az az álláspontja, hogy a pártnak egységesnek kell lennie és hogy az új gazdasági politika nem szorul felülvizsgálásra. A kislétszámú ellenzéki csoport, amelynek soraiban egy-két ismert név van, a párt egészének álláspontjától eltérő álláspontra helyezkedik.

A párt kimerítő és amellett teljesen nyílt vita útján igyekszik tisztázni ennek a kérdésnek minden részletét. A pártkonferencia meg fogja hozni ebben a kérdésben a maga mérvadó és minden párttagra kötelező határozatát.

Meg vagyok győződve arról — fejezte be Sztálin elvtárs —, hogy a párt a vita eredményeképpen erősebb és egységesebb lesz, mint valaha, és még jobban meg tud majd birkózni azzal a feladattal, hogy egy óriási ország életét a megkezdődött gyors gazdasági és kulturális fellendülés viszonyai között irányítsa.

„Zarja Vosztoka"
(„Kelet Hajnala") 473. sz.
1924 január 10.

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONFERENCIÁJA[1]

1924 január 16—18

Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt tizenharmadik konferenciája. Értesítő. Moszkva 1924.

1. ELŐADÓI BESZÉD A PÁRTÉPÍTÉS SORONLEVŐ FELADATAIRÓL

Január 17

Elvtársak! A vitagyűléseken szónokaink rendszerint a kérdés történetével kezdik: hogyan merült fel a pártonbelüli demokrácia kérdése, ki mondta ki először az Á-t, utána ki mondott B-t stb. Azt hiszem, ezt a módszert mi nem használhatjuk, mert könnyen civakodásra és kölcsönös vádaskodásokra vezet és semmire se megyünk vele. Azt hiszem, sokkal jobb lesz, ha azzal a kérdéssel kezdjük, hogyan fogadta a párt a Politikai Irodának a demokráciáról hozott határozatát[2], amelyet később a Központi Bizottság plénuma jóváhagyott.

Meg kell állapítanom, hogy ez a határozat, azt hiszem, az egyetlen olyan határozat pártunk egész történetében, amely, a demokrácia kérdésében folytatott elkeseredett vita után, az egész párt teljes — mondhatnám: a szó szoros értelmében egyhangú — helyeslésére talált. Még azok az ellenzéki szervezetek és sejtek sem találtak ürügyet és okot arra, hogy belekössenek, amelyek általában a párt többsége és a Központi Bizottság ellen voltak hangolva, pedig ezek égtek a vágytól, hogy belekössenek valamibe; ezek a szervezetek és sejtek is elismerték a Politikai Irodá-

nak a pártonbelüli demokráciáról hozott határozatában foglalt alaptételek helyességét, de hogy valamiben mégis különbözzenek a többi szervezettől, a határozathoz rendszerint hozzáfűztek valamilyen toldalékot, például ilyent: igen, mindent jól megírtatok, de ne sértegessétek Trockijt; vagy ezt: minden helyes, de egy kicsit elkéstetek, jó lett volna mindezt előbb megcsinálni. Nem kívánom itt feszegetni, ki kit sérteget. Azt hiszem, ha jobban megnézzük a dolgot, még kiderülhet, hogy a Tit Titicsről szóló közismert mondás meglehetősen jól illik Trockijra: „Ki sérteget téged, Tit Titics? Hiszen te sértegetsz mindenkit." (Nevetés.) De megmondtam, hogy ezzel a kérdéssel nem fogok foglalkozni. Sőt azt is megengedem, hogy Trockijt valóban sértegetik egyesek. De vajjon ez itt a kérdés? Miféle elvi jelentősége van a sértés kérdésének? Hiszen a határozat elvi tartalmáról van szó, nempedig arról, hogy ki kit sértett meg. Ezzel azt akarom mondani, hogy még az élesen és durván ellenzéki sejtek sem tudtak semmi elvi ellenvetést tenni a Központi Bizottság Politikai Irodájának és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnökségének határozata ellen. Ezt mint tényt azért szögezem le, hogy még egyszer hangsúlyozzam, hogy pártunk egész történetében aligha akad még egy ilyen eset, amikor egy határozat, amely egy elkeseredett vita tüzén ment át, nemcsak a többségnél, hanem a szó szoros értelmében az egész pártban ilyen egyhangú helyeslésre talált.

Ebből két következtetést vonok le. Az első következtetés az, hogy a Politikai Iroda és a Központi Ellenőrző Bizottság határozata az adott helyzetben teljesen

megfelel a párt szükségleteinek és kívánalmainak. A második következtetés pedig az, hogy ennélfogva a párt megerősödve és egybeforrottabban kerül ki a pártdemokrácia kérdéséről folytatott vitából. Ez a következtetés, hogy úgy mondjam, lesujtó válasz azoknak a külföldi rosszakaróinknak, akik vitánkkal kapcsolatban régóta dörzsölgetik kezüket abban a hitben, hogy a vita következtében pártunk meggyengül, a hatalom pedig felbomlik.

Nem fogok bővebben foglalkozni azzal, hogy mi a lényege a pártonbelüli demokráciának. E demokrácia alapjai ki vannak fejtve a határozatban, ezt a határozatot az egész párt töviről-hegyire megvitatta — minek itt még ismételgetni? Csak annyit mondok, hogy kifejlett, teljes demokrácia nyilván nem lesz. Ez a demokrácia nyilván a X, XI. és XII. kongresszus által megszabott keretek közötti demokrácia lesz. Hogy melyek ezek a keretek — önök jól tudják, és itt nem fogok ismétlésekbe bocsátkozni. Nem fogok kitérni arra sem, hogy a párttömegek aktivitásának és tudatosságának fokozása az alapvető biztosítéka annak, hogy a pártdemokrácia pártunk húsává és vérévé váljék. Erről szintén elég részletesen szól a határozatunk.

Rátérek arra a kérdésre, hogy egyes elvtársaink és egyes szervezeteink miképpen csinálnak fétist a demokrácia kérdéséből azáltal, hogy a demokráciát valami időn és téren kívüli abszolutumnak tekintik. Ezzel azt akarom mondani, hogy a demokrácia nem minden időben és minden körülmények között alkalmazható valami, mert vannak helyzetek, amikor nincs sem lehetősége, sem értelme a demokrácia meg-

valósításának. Ahhoz, hogy a pártonbelüli demokrácia lehetségessé váljék, két feltétel, illetőleg két feltételcsoport szükséges, külső és belső feltételek szükségesek, amelyek nélkül hiábavaló demokráciáról beszélni.

Szükséges először is az, hogy az ipar fejlődjék, hogy a munkásosztály anyagi helyzete ne romoljon, hogy a munkásosztály számbelileg nőjön, hogy a munkásosztály műveltsége emelkedjék és hogy a munkásosztály minőségileg is fejlődjék. Szükséges, hogy a párt, mint a munkásosztály élcsapata, szintén növekedjék, mindenekelőtt minősége javuljon, és mindenekelőtt az ország proletár elemeivel sűrítse sorait. Ezek a belső feltételek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy fel lehessen vetni a pártonbelüli demokrácia valóságos, nempedig papíron való megvalósításának kérdését.

De ezek a feltételek egymagukban nem elegendők. Már mondottam, hogy van a feltételeknek még egy másik csoportja, vannak külső feltételek is, amelyek nélkül pártdemokrácia lehetetlen. Bizonyos nemzetközi feltételekre gondolok, olyanokra, amelyek többé-kevésbbé biztosítják a békét, a békés fejlődést, amely nélkül elképzelhetetlen a pártonbelüli demokrácia. Másszóval, ha megtámadnak bennünket és fegyverrel kell megvédenünk országunkat, akkor szó sem lehet demokráciáról, hiszen akkor a demokráciát félre kell tenni. A pártot mozgósítjuk, bizonyára militarizáljuk, és a pártonbelüli demokrácia kérdése magától lekerül a napirendről.

Ezért gondolom, hogy a demokráciát a viszonyoktól függően kell vizsgálni, hogy a pártdemokrácia kérdéseiben nincs helye fetisizmusnak, mert — mint

látják — a pártdemokrácia megvalósítása minden adott helyzetben az idő és a hely konkrét viszonyaitól függ.

További fölösleges túlzások és alaptalan vádaskodások elkerülése végett meg kell emlékeznem azokról az akadályokról is, amelyekkel a pártnak számot kell vetnie a demokrácia megvalósítása során — azokról az akadályokról, amelyek megnehezítik a demokrácia megvalósítását még akkor is, ha megvan a fentebb említett két alapvető kedvező feltétel, a külső és a belső feltétel. Elvtársak, ezek az akadályok léteznek, erősen befolyásolják pártmunkánkat és nincs jogom hallgatni róluk. Melyek ezek az akadályok?

Az egyik akadály, elvtársak, az, hogy pártmunkásaink egy részének a fejében még ott élnek a korábbi háborús időszakból származó csökevények, amikor pártunk militarizálva volt, s ezek a csökevények olyan nem-marxista nézeteket szülnek, mint az, hogy pártunk nem önállóan működő szervezet, amely önálló eszmei és gyakorlati életet él, hanem alsó, középső és felső intézmények valamilyen rendszere. Habár ezt a teljesen nem-marxista nézetet még sehol sem öntötték végleges formába, végleges formában sehol sem mondták ki, ennek a nézetnek elemei mégis ott élnek egyes felelős pártmunkásaink fejében és gátolják a pártonbelüli demokrácia következetes megvalósítását. Ezért az ilyen nézetek elleni harc, a háborús időszak csökevényei elleni harc a párt aktuális feladata a központban és a vidéken egyaránt.

A második akadály, amely a pártdemokrácia megvalósításának útjában áll, a bürokratikus államgépezet nyomása a pártapparátusra, pártmunkása-

inkra. Ennek a nagy, nehézkes gépezetnek pártmunkásainkra gyakorolt nyomása nem mindig látható, nem mindig szembeötlő, de egy pillanatra sem szűnik meg. Az óriási bürokratikus államgépezetnek ez a nyomása végülis abban nyilvánul meg, hogy számos pártmunkásunk mind a központban, mind a vidéken, gyakran akaratlanul és teljesen öntudatlanul elhajlik a pártdemokráciától, attól a vonaltól, amelynek helyességében hisznek, de amelyet gyakran nem tudnak végigvinni. Képzeljük csak el ezt a több mint millió tisztviselőt számláló bürokratikus államgépezetet, amely nagyrészt a párttól távolálló idegen elemekből áll, és képzeljék el pártapparátusunkat, amelynek legfeljebb 20—30 000 embere van, akik arra hivatottak, hogy az államgépezetet a pártnak alárendeljék, arra hivatottak, hogy az államgépezetet szocialistává változtassák. Mit ér a mi államgépezetünk a párt támogatása nélkül? A pártapparátus segítsége, támogatása nélkül, sajnos, keveset ér. És valahányszor pártapparátusunk az államigazgatás ágaiba kinyujtja csápjait, e szervekben végzett pártmunkájában gyakran az államgépezet vonalához kell igazodnia. Konkrétan: a pártnak a munkásosztály politikai felvilágosításán, a munkásosztály öntudatának elmélyítésén kell dolgoznia és ugyanakkor be kell gyüjtenie a terményadót, kampányokat kell folytatnia, mert kampány nélkül, a párt segítsége nélkül az állami szervek nem tudják teljesíteni feladatukat. És pártmunkásaink itt két tűz közé kerülnek, mert egyrészt helyesbíteniök kell a régi módon működő államgépezet munkájának vonalát, és másrészt meg kell őrizniök a munkásokkal való kap-

csolataikat. És itt gyakran ők maguk elbürokratizálódnak.

Ez a második akadály, amelyet nehéz leküzdeni, de amelyet le kell küzdeni, bármi áron is, hogy megkönnyítsük a pártonbelüli demokrácia megvalósítását.

Végül, a demokrácia megvalósításának van még egy harmadik akadálya is, mégpedig — számos szervezetünk, pártsejtünk, különösen (nem sértésképpen mondom) végvidéki szervezeteink alacsony kultúrszínvonala, amely pártszervezeteinket a pártonbelüli demokrácia teljes megvalósításában gátolja. Önök tudják, hogy a demokrácia megköveteli a sejt tagjainak és az egész szervezetnek bizonyos minimális műveltségét és a megválasztható, tisztségekre alkalmas aktív pártmunkások bizonyos minimális létszámát. De mi történjék akkor, ha az aktív pártmunkások e minimuma nincs meg a szervezetben, ha magának a szervezetnek kulturális színvonala alacsony? Természetes, hogy ebben az esetben el kell térni a demokráciától, a funkcionáriusokat ki kell nevezni stb.

Ezek azok az akadályok, amelyek eddig utunkban állottak, amelyek még utunkban fognak állni és amelyeket le kell küzdenünk, hogy becsületesen és következetesen megvalósíthassuk a pártonbelüli demokráciát.

Azért emlékeztem meg ezekről az utunkban álló akadályokról és azokról a külső és belső feltételekről, amelyek híján a demokrácia üres demagóg frázissá válik, mert egyes elvtársak a demokrácia kérdéséből fétist, abszolutumot csinálnak, amikor azt gondolják,

hogy a demokrácia mindig és minden körülmények között lehetséges és megvalósítását csupán az „apparátusbeliek" „rosszakarata" akadályozza. Ezzel az idealista nézettel szemben, amely nem a mi nézetünk, nem marxista, nem leninista nézet, ezzel szemben utaltam, elvtársak, a demokrácia megvalósításának feltételeire és a jelenleg utunkban álló akadályokra.

Ezzel, elvtársak, be is fejezhetném előadói beszédemet, de úgy vélem, hogy kötelességünk a vita eredményeit összegezni és azokból bizonyos következtetéseket levonni, amelyeknek számunkra komoly jelentőségük lehet. Vitánkat, a demokrácia kérdése körül folyt harcunkat három szakaszra lehet osztani.

Az első szakasz, amikor az ellenzék megtámadta a Központi Bizottságot és azzal vádolta, hogy az utóbbi két év folyamán, általában az új gazdasági politika idején a Központi Bizottság vonala egészen helytelen volt. Ez a szakasz a Politikai Iroda és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnöksége határozatának közzététele előtti időre esik. Itt nem érintem azt a kérdést, hogy kinek volt igaza és kinek nem volt igaza. A támadások kíméletlenek voltak és — mint tudják — nem voltak mindig indokoltak. De egy dolog világos — ez a szakasz úgy jellemezhető, hogy az ellenzék ebben a szakaszban támadta a legerősebben a Központi Bizottságot.

A második szakasz akkor kezdődött, amikor a Politikai Iroda és a Központi Ellenőrző Bizottság határozatát közzétettük, amikor az ellenzéket arra kényszerítettük, hogy valami egységes egészet, konkrétat állítson szembe a Központi Bizottság határo-

zatával, de amikor az ellenzéknek nem volt semmije, ami akár egységes egész, akár konkrét lett volna. Ez volt az a szakasz, amikor a Központi Bizottság és az ellenzék a legközelebb voltak egymáshoz. Úgy látszott, hogy a dolog bevégződik, illetve bevégződhet azzal, hogy az ellenzék bizonyos mértékben megbékül a Központi Bizottság vonalával. Jól emlékszem, hogy Moszkvában, a vitaharc középpontjában, azt hiszem december 12-én, az Oszlopcsarnokban tartott ülésen Preobrazsenszkij benyujtott egy határozati javaslatot, amelyet valamilyen oknál fogva elvetettek, de amely alig különbözött a Központi Bizottság határozatától. Ez a határozati javaslat alapjában, sőt egyes másodrendű pontjaiban is teljesen egyezett a Központi Bizottság határozatával. Én akkor azt hittem, hogy tulajdonképpen nincs miért tovább vitatkednünk: itt van a Központi Bizottság határozata, amely mindenkit kielégít, legalább kilenctizedrészben, nyilván maga az ellenzék is érzi ezt, engedni fog és ezzel, úgy lehet, végetvetünk a nézeteltéréseknek. Ez volt a második, a békülési szakasz.

De azután elérkezett a harmadik szakasz. Ez a szakasz Trockij fellépésével, a kerületekhez intézett felhívásával kezdődött; ezzel a fellépéssel egy szempillantás alatt felszámolta a békülésre hajló irányzatokat és mindent fenekestül felforgatott. Trockij e fellépése után megkezdődött a legkíméletlenebb belső pártharc szakasza. Ez a harc nem tört volna ki, ha Trockij egy nappal azután, hogy a Politikai Iroda határozata mellett szavazott, nem állt volna elő a levelével. Önök tudják, hogy Trockij első fellépését követte a második, a másodikat a harmadik,

és a harc ennek következtében még jobban kiéleződött.

Azt hiszem, elvtársak, hogy Trockij e fellépéseiben legalább hat komoly hibát követett el. Ezek a hibák a pártonbelüli harc kiéleződésére vezettek. Áttérek e hibák elemzésére.

Trockij első hibája magában abban a tényben jutott kifejezésre, hogy a Központi Bizottság Politikai Irodája és a Központi Ellenőrző Bizottság határozatának közzétételét követő napon fellépett egy cikkel, mégpedig olyan cikkel, amelyet nem lehet másként értékelni, mint a Központi Bizottság határozatával szembeállított platformot. Ismétlem és hangsúlyozom, hogy ez olyan cikk volt, amelyet nem lehet másnak tekinteni, mint a Központi Bizottság egyhangúlag elfogadott határozatával szembeállított új platformnak. Gondolják csak el, elvtársak: egy bizonyos napon összeül a Politikai Iroda és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnöksége és napirendre tűzi a pártonbelüli demokráciára vonatkozó határozat kérdését, a határozatot egyhangúlag elfogadják, és mindössze egy nappal ezután, függetlenül a Központi Bizottságtól, a Központi Bizottság akaratának megkerülésével, a Központi Bizottság feje felett szétküldik a kerületeknek Trockij cikkét, szétküldenek egy új platformot, amely újra felveti az apparátus és a párt, a káderek és az ifjúság, a frakciók és a pártegység stb. stb. kérdését — egy platformot, amelyet felkap az egész ellenzék és szembeállít a Központi Bizottság határozatával. Ezt lehetetlen másnak tekinteni, mint szembehelyezkedésnek a Központi Bizottsággal. Ez Trockij nyilt és éles szembehelyez-

kedése az egész Központi Bizottsággal. A párt ez előtt a kérdés előtt állott: van-e Központi Bizottságunk mint vezető szerv, vagy nincs többé, létezik-e a Központi Bizottság, amelynek egyhangúlag hozott határozatait e Központi Bizottság tagjai tiszteletben tartják, vagy csak egy emberfeletti ember létezik, aki a Központi Bizottság felett áll, egy emberfeletti ember, akit semmiféle törvény nem kötelez, aki megengedheti magának azt, hogy ma a Központi Bizottság határozata mellett szavaz, holnap pedig e határozat ellen új platformot tesz közzé és állít harcba? Elvtársak, nem lehet megkövetelni a munkásoktól, hogy alávessék magukat a pártfegyelemnek, ha a Központi Bizottság egyik tagja nyiltan, mindenki szemeláttára semmibe sem veszi a Központi Bizottságot és egyhangúlag hozott határozatát. Nem lehet kétféle fegyelmet bevezetni: egyet a munkások számára, egy másikat pedig — a mágnások számára. A fegyelemnek egységesnek kell lennie.

Trockij hibája éppen az, hogy szembehelyezkedett a Központi Bizottsággal és emberfeletti embernek képzelte magát, aki a Központi Bizottság, annak törvényei, annak határozatai fölött áll, és ezzel alkalmat adott a párt bizonyos részének arra, hogy a Központi Bizottság iránti bizalom aláásására irányuló munkát fejtsen ki.

Egyes elvtársak elégedetlenségüket fejezték ki amiatt, hogy a „Pravda" és a Központi Bizottság egyes tagjainak cikkei rámutattak Trockij pártellenes cselekedetére. Elvtársak, válaszképpen ezeknek az elvtársaknak meg kell mondanom, hogy semilyen párt sem tisztelheti azt a Központi Bizottságot, amely

nem mutatja meg, hogy meg tudja védeni a párt méltóságát ilyen nehéz helyzetben, amikor a Központi Bizottság egyik tagja az egész Központi Bizottság fölé akarja helyezni magát. A Központi Bizottság erkölcsi öngyilkosságot követett volna el, ha szemet húnyt volna Trockij e kísérlete felett.

A második hiba, amelyet Trockij elkövetett, az, hogy Trockij a vita egész ideje alatt kétértelműen viselkedett, durván semmibe sem vette a párt akaratát, amikor a párt meg akarta ismerni az ő igazi álláspontját, diplomatikusan kerülgette a szervezetek egész sora által nekiszegezett kérdést: végre is ki mellett van Trockij — a Központi Bizottság vagy az ellenzék mellett? Nem azért folyik a vita, hogy bujócskát játsszunk, hanem azért, hogy nyiltan és becsületesen megmondjuk az egész igazságot a párt előtt, úgy, ahogy azt Iljics teszi, úgy, ahogy minden bolsevik köteles megtenni. Azt beszélik, hogy Trockij nagyon beteg. Tegyük fel, nagyon beteg. De betegsége alatt három cikket írt és megírta ma megjelent brosúrájának négy új fejezetét. Nem világos-e tehát, hogy Trockijnak minden lehetősége megvan arra, hogy az őt megkérdező szervezeteknek két sorocskát írjon feleletül arra, hogy az ellenzék *mellett* vagy az ellenzék *ellen* van-e? Kell-e bizonyítanom, hogy a szervezetek akaratának semmibevevése a belső pártharcot szükségképpen kiélezte.

A harmadik hiba, amelyet Trockij elkövetett, az, hogy nyilatkozatában a pártapparátust szembeállította a párttal és kiadta az „apparátusbeliek" elleni harc jelszavát. A bolsevizmus nem járulhat hozzá ahhoz, hogy a pártot a párt apparátusával

szembeállítsák. Voltaképpen miből is áll a pártapparátus? A párt apparátusa: a Központi Bizottság, a területi bizottságok, a kormányzósági bizottságok, a kerületi bizottságok. Alá vannak-e rendelve ezek a pártnak? Persze, hogy alá vannak rendelve, hiszen 90 százalékban a párt választja őket. Nincs igazuk azoknak, akik azt mondják, hogy a kormányzósági bizottságokat kinevezték. Nincs igazuk. Önök, elvtársak, tudják, hogy a kormányzósági bizottságokat igenis választják, éppúgy, mint a kerületi bizottságokat is, mint a Központi Bizottságot is. Valamennyien alá vannak rendelve a pártnak. De miután megválasztották őket, nekik kell vezetniök a munkát — ez a kérdés veleje. Elképzelhető-e a pártmunka anélkül, hogy miután a kongresszus megválasztotta a Központi Bizottságot, miután a kormányzósági konferencia megválasztotta a kormányzósági bizottságot, ne a Központi Bizottság és ne a kormányzósági bizottságok vezessék a munkát? Hiszen enélkül a pártmunka elképzelhetetlen. Hiszen ez valami léha anarcho-mensevik nézet, amely magát a pártmunka vezetésének elvét tagadja. Attól tartok, hogy Trockij, akit persze nem szándékom egy kalap alá venni a mensevikekkel, a pártapparátus és a párt ilyen szembeállításával arra ösztönzi pártunk egyes tapasztalatlan elemeit, hogy az anarcho-mensevik ziláltság és szervezeti züllöttség álláspontjára helyezkedjenek. Attól tartok, hogy Trockij e hibája veszélyezteti a tapasztalatlan párttagokat — egész pártapparátusunkat, azt az apparátust, mely nélkül a párt elképzelhetetlen.

A negyedik hiba, amelyet Trockij elkövetett, az,

hogy az ifjúságot szembeállította pártunk kádereivel, hogy kádereinket alaptalanul elfajulással vádolta meg. Trockij egy szintre helyezte pártunkat a németországi szociáldemokraták pártjával, példákra hivatkozott, hogy Marx egyes tanítványai, régi szociáldemokraták, elfajultak, és ebből azt a következtetést vonta le, hogy a mi pártkádereinket ugyancsak az elfajulás veszélye fenyegeti. Tulajdonképpen nevetni kellene azon, hogy a Központi Bizottság egyik tagja, aki nemrég még az opportunistákkal és a mensevikekkel vállvetve harcolt a bolsevizmus ellen, ma, a Szovjethatalom fennállásának hetedik évében, ha feltételes formában is, azt próbálja állítani, hogy pártunk káderei, akik a mensevizmus és opportunizmus elleni harcban születtek, fejlődtek és erősödtek, — hogy ezeket a kádereket az elfajulás veszélye fenyegeti. E kísérleten, ismétlem, nevetni kellene. De mivel ez az állítás nem közönséges időben, hanem a vita idején hangzott el, és mivel itt az elfajulás veszélye előtt álló káderek és az ilyen veszélytől állítólag mentes vagy majdnem mentes ifjúság bizonyos szembeállításával van dolgunk, ennélfogva ez a lényegében nevetséges és komolytalan feltevés némi gyakorlati jelentőségre tehet és tett is már szert. Ezért gondolom, hogy erre a kérdésre ki kell térnünk.

Azt mondják néha, hogy az öregeket tisztelni kell, mert többet éltek, mint a fiatalok, többet tudnak és több a tapasztalatuk. Meg kell mondanom, elvtársak, hogy ez a nézet teljesen helytelen. Nem minden öreget kell tisztelni, és nem minden tapasztalat értékes számunkra. Miféle tapasztalat — ez a döntő. A német szociáldemokrácia soraiban nagyon

tapasztalt káderek vannak: Scheidemann, Noske, Wels és mások, a legnagyobb mértékben tapasztalt káderek, akik tizenhárompróbás nagymesterek a harcban . . . De mi elleni harcban? Ki elleni harcban? Miféle tapasztalat — ez a döntő. Ott a káderek a forradalmiság ellen vívott harcban, nem a proletárdiktatúráért, hanem a proletárdiktatúra ellen vívott harcban fejlődtek ki. Ez hatalmas tapasztalat, de ez a tapasztalat — negatív tapasztalat. Az ifjúság, elvtársak, zúzni, rombolni köteles ezt a tapasztalatot és köteles elkergetni az ilyen öregeket. Ott, a német szociáldemokráciában, ahol az ifjúságnak nincsenek a forradalmiság ellen vívott harc terén szerzett tapasztalatai, ott ez az ifjúság közelebb áll a forradalmisághoz vagy a marxizmushoz, mint a régi káderek, akikre ólomsúlyként nehezedik a proletariátus forradalmi szelleme ellen vívott harc tapasztalata, a forradalmisággal szemben az opportunizmusért folytatott harc tapasztalata. Az ilyen kádereket ostorozni kell és minden rokonszenvünk azé az ifjúságé, amelynek, ismétlem, nincsenek tapasztalatai a forradalmiság ellen vívott harc terén és amely ennek következtében könnyebben sajátítja el az opportunizmus ellen, a proletárdiktatúráért folyó harc új formáit és új módszereit. Ha ott, Németországban így vetik fel a kérdést, megértem. Ha Trockij a németországi szociáldemokráciáról és egy ilyen párt kádereiről beszélt volna, ezt mindkét kezemmel aláírtam volna én is. De nálunk egészen más pártról van szó — a kommunista pártról, a bolsevikok pártjáról, amelynek káderei az opportunizmus elleni harcban születtek, az opportunizmus elleni harcban erősödtek meg, az

imperializmus elleni harcban, az imperializmus mindenféle opportunista szekértolója ellen vívott harcban lettek naggyá és ragadták meg a hatalmat. Hát nem világos-e, hogy itt elvi különbséggel van dolgunk? Hogyan lehet egy sorba állítani a forradalmiságért vívott harcban felnőtt káderekket, azokat a káderekket, akik a forradalmiságért harcoltak, azokat a káderekket, akik az imperializmus ellen vívott csatákban jutottak hatalomra, azokat a káderekket, akik a világimperializmust alapjaiban rendítik meg, hogyan lehet ezeket a káderekket, ha őszintén, alakoskodás nélkül beszélünk, — hogyan lehet ezeket a káderekket egy sorba állítani olyan káderekkel, mint a német szociáldemokrácia, amely előbb Vilmossal cimborált a munkásosztály ellen és most Seeckttel cimborál, amely a proletariátus forradalmi szelleme ellen vívott harcokban erősödött meg és alakult ki, — hogyan lehet ezeket az elvileg különböző káderekket egy sorba állítani, hogyan lehet őket összekeverni? Vajjon nehéz megérteni, hogy e káderek között áthidalhatatlan a szakadék? Vajjon nehéz megérteni, hogy ez a durva hamisítás, amelyet Trockij elkövetett, ez a durva összekeverés forradalmi kádereink, pártunk magva tekintélyének aláásására irányul? Hát nem világos-e, hogy ez a hamisítás csak arra lehetett jó, hogy felkorbácsolja a szenvedélyeket és kiélezze a pártonbelüli harcot?

Az ötödik hiba, amelyet Trockij elkövetett, az, hogy leveleiben azt az útmutatást és azt a jelszót adta, hogy a tanulóifjúsághoz, „pártunk e legmegbízhatóbb barométeréhez igazodjunk". — „Az ifjúság, a párt e legmegbízhatóbb barométere, a legéle-

sebben reagál a pártbürokratizmusra" — mondja első cikkében. És hogy ne legyen kétséges, milyen ifjúságról van szó, második levelében hozzáteszi: „A bürokratizmusra, mint látjuk, különösen élesen reagál a tanulóifjúság." Ha ebből a teljesen helytelen, elméletileg hamis, gyakorlatilag káros tételből indulunk ki, akkor tovább kell mennünk és ezt a jelszót kell kiadnunk: „Több tanulóifjúságot pártunkba, tárjuk szélesebbre pártunk kapuit a tanulóifjúság előtt."

Mindeddig az volt a helyzet, hogy pártunk proletár szektorára vettük az irányt és azt mondottuk: szélesebbre a párt kapuit a proletár elemek előtt, növekedjen a pártunk proletár elemekkel. Trockij most ezt a tételt a fejetetejére állítja.

Az értelmiségiek és a munkások kérdése pártunkban nem új kérdés. Felvetődött már pártunk II. kongresszusán, amikor a szervezeti szabályzat tárgyalásakor a párttagságra vonatkozó első paragrafus megfogalmazásáról volt szó. Ismeretes, hogy Martov akkor a párt kereteinek kitágítását követelte a nemproletár elemek számára, szemben Lenin elvtárssal, aki azt követelte, hogy határozottan korlátozni kell a nem-proletár elemeknek a pártba való belépését. Később, pártunk III. kongresszusán ez a kérdés újból s újult erővel felmerült. Emlékszem, hogy Lenin elvtárs ezen a kongresszuson milyen élesen vetette fel a munkások és az értelmiségiek kérdését pártunkban. Ezt mondotta akkor Lenin elvtárs:

„Rámutattak arra, hogy a szakadások élén rendszerint értelmiségiek állottak. Ez a megállapítás nagyon fontos, de nem dönti el a kérdést . . . Azt hiszem, mélyebben kell vizsgálnunk a dolgot. Munkásokat behozni a bizottsá-

gokba — ez nemcsak pedagógiai, hanem politikai feladat is. A munkásokban van osztályösztön, és a munkások, miután némi politikai gyakorlatra tettek szert, elég gyorsan állhatatos szociáldemokraták lesznek. A magam részéről nagyon szívesen látnám, ha bizottságaink összetételében minden két értelmiségire nyolc munkás jutna" (VII. köt. 282. old.).

Így állt a kérdés már 1905-ben. Lenin elvtársnak ez az útmutatása azóta vezéreszménk volt a pártépítésben. Most pedig Trockij lényegében azt javasolja nekünk, hogy szakítsunk a bolsevizmus szervezeti vonalával.

És végül, Trockij hatodik hibája abban jutott kifejezésre, hogy proklamálta a csoportalakítás szabadságát. Igen, a csoportalakítás szabadságát! Emlékszem, hogy már a demokráciáról szóló határozati javaslatot előkészítő albizottságban is vitatkoztunk Trockijjal a csoportokról és a frakciókról. Trockij nem ellenezte a frakciók megtiltását, de határozottan síkraszállt azért az eszméért, hogy a párton belül meg kell tűrni a csoportokat. Ugyanez az álláspontja az ellenzéknek is. Ezek az emberek nyilván nem értik, hogy a csoportok megtűrésével rést nyitnak a Mjasznyikov-féle elemek számára, megkönnyítik nekik, hogy félrevezethessék a pártot és a frakciót csoportnak tüntethessék fel. Mert ugyan mi a különbség a frakció és a csoport között? Csak külső különbség van köztük. Lenin elvtárs a frakciózást úgy határozza meg, hogy egy kalap alá vonja azt a csoportalakítással:

„Még a szakszervezetekről lefolyt általános pártvita előtt a pártban frakciózás jelei mutatkoztak, azaz olyan

csoportok alakultak, amelyeknek külön platformjuk volt, s amelyek bizonyos mértékű zártságra és saját, külön csoportfegyelem megteremtésére törekedtek" (lásd Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt X. kongresszusa. Gyorsírói jegyzőkönyv, 309. old. [2a]).

Látjuk, itt lényegében nincs különbség frakció és csoport között. Amikor az ellenzék itt, Moszkvában, külön irodát alakított, melynek élére Szerebrjakovot állította, és amikor szétküldte szónokait és arra kötelezte őket, hogy szólaljanak fel ezeken meg ezeken a gyűléseken, ilyen meg ilyen ellenvetéseket tegyenek, és amikor az ellenzékiek a harc folyamán kénytelenek voltak meghátrálni és parancsszóra változtatták meg határozati javaslataikat, ez természetesen csoport volt, itt csoportfegyelem volt. Azt mondják, ez nem frakció, de hogy akkor mi a frakció — ezt magyarázza meg Preobrazsenszkij. Trockij fellépései, a nemzedékek és a frakciók kérdéséről szóló levelei, cikkei arra igyekeznek rávenni a pártot, hogy tűrje meg sorain belül a csoportokat. Ez nem egyéb, mint a frakciók, és elsősorban Trockij frakciójának legalizálására irányuló kísérlet.

Trockij azt állítja, hogy a csoportok a Központi Bizottság bürokratikus rendszere következtében jönnek létre, hogy ha nem volna nálunk bürokratikus rendszer, nem volnának csoportosulások sem. Ez nem marxista magyarázat, elvtársak. A csoportok nálunk azért jönnek létre és fognak létrejönni, mert országunkban a legkülönfélébb gazdasági formák vannak jelen — a szocializmus csírában levő formáitól kezdve le a középkori formákig. Ez az egyik ok. Azután itt van a „nep", vagyis megengedtük a kapitalizmust, a

magántőke újjászületését és a megfelelő eszmék újjászületését, amelyek behatolnak a pártba. Ez a másik ok. És a harmadik ok az, hogy pártunk hármas összetételű: a párt munkásokból, parasztokból és értelmiségiekből áll. Ezek tehát — ha marxista módon nyúlunk a kérdéshez — azok az okok, amelyek arra vezetnek, hogy a pártban bizonyos elemek csoportokat alakítnak, és ezeket a csoportokat hol sebészeti módszerekkel kell kimetszenünk, hol pedig vita segítségével, eszmei harc útján felszámolnunk.

Nem a rendszer itt a döntő. Ha a legeslegszabadabb rendszer volna nálunk, sokkal több volna a csoportalakítás. Tehát nem a rendszer a hibás, hanem hibásak azok a viszonyok, amelyeknek keretei között élünk, azok a viszonyok, amelyek országunkban uralkodnak, magának a pártnak fejlődési viszonyai.

Ha ilyen helyzetben, ilyen bonyolult viszonyok között még megengedjük a csoportokat, akkor tönkretesszük a pártot, a pártot egyöntetű, egybeforrott szervezetből egymással egyezkedő és ideiglenes egyesüléseket alkotó, egyezményeket kötő csoportok és frakciók szövetségévé változtatjuk. Ez nem párt lesz, ez a párt összeomlása lesz. A bolsevikok soha, egyetlen pillanatra sem képzelték a pártot másként, mint egyöntetű, egy darabból faragott szervezetet, amelynek egy az akarata és munkájában a gondolkodás valamennyi árnyalatát a gyakorlati akciók egyetlen áradatában egyesíti.

Az ellenben, amit Trockij ajánl, alapjában téves, homlokegyenest ellenkezik a bolsevik szervezeti elvekkel és a párt elkerülhetetlen bomlására, meglazulására, elpuhulására vezetne s az egységes pártot cso-

portok föderációjává változtatná. Nekünk, akiket kapitalista környezet vesz körül, nem is csak egységes, nem is csak egybeforrott pártra, hanem igazi acélpártra van szükségünk, amely ki tudja állni a proletariátus ellenségeinek nyomását, döntő harcra tudja vezetni a munkásokat.

Összegezzük az eredményeket.

Az első eredmény az, hogy konkrét, félreérthetetlen határozatot hoztunk e vita eredményeiről, hogy megmondtuk: nem tűrhetjük a csoportokat és frakciókat, a pártnak egységesnek, egyöntetűnek kell lennie, nem szabad a pártot szembeállítani az apparátussal, nem szabad fecsegni a káderek elfajulásának veszélyéről, mert ezek a káderek forradalmiak, nem szabad réseket keresni e forradalmi káderek és az ifjúság között, amely együtt menetel és a jövőben is együtt fog menetelni ezekkel a káderekkel.

Vannak egyes pozitív következtetéseink is. Az első és alapvető következtetés az, hogy a párt a jövőben határozottan pártunk proletár szektorát tartsa szem előtt és hozzá igazodjék s hogy keskenyebbé, szűkebbé kell tennünk a bejáratot a nem-proletár elemek előtt, vagy teljesen el is kell zárni azt, szélesebbre tárva a kaput a proletár elemek előtt.

Ami a csoportokat és frakciókat illeti, azt hiszem, elérkezett az ideje annak, hogy nyilvánosságra kell hoznunk az egységről hozott határozatnak azt a pontját, amelyet pártunk X. kongresszusa Lenin elvtárs javaslatára fogadott el és amely nem tartozott a nyilvánosságra. A párt tagjai megfeledkeztek erről a pontról. Attól tartok, hogy nem mindannyian emlékeznek rá. Ezt a pontot, amely mindeddig titokban

maradt, nyilvánosságra kell hozni és be kell venni a vita eredményéről hozott határozatba. Ha megengedik, felolvasom. Így szól:

„Hogy a párton belül és az egész szovjet munkában a legszigorúbb fegyelmet valósítsa meg, és mindennemű frakciózást kiküszöbölve a legnagyobb egységet érje el, a kongresszus felhatalmazza a Központi Bizottságot arra, hogy fegyelemsértés, vagy a frakciózás felújítása vagy megtűrése esetén (eseteiben) alkalmazza a pártbüntetés minden formáját, beleértve a pártból való kizárást is, a Központi Bizottság tagjaival szemben pedig a póttaggá való visszaminősítést, sőt, mint végső rendszabályt, a pártból való kizárást. A Központi Bizottság tagjaival, a Központi Bizottság póttagjaival és az Ellenőrző Bizottság tagjaival szemben e végső rendszabály alkalmazásának feltétele, hogy egybehívják a Központi Bizottság plénumát, amelyre meg kell hívni a Központi Bizottság minden póttagját és az Ellenőrző Bizottság minden tagját. Ha a párt legfelsőbb vezetőinek ilyen együttes gyűlése kétharmad szótöbbséggel a központi bizottsági tag póttaggá való visszaminősítésének vagy a pártból való kizárásának szükségességét elismeri, ez a rendszabály haladéktalanul foganatosítandó" [2b].

Azt hiszem, hogy ezt a pontot be kell vennünk a vita eredményeiről hozandó határozatba és nyilvánosságra kell hoznunk.

Végül még egy kérdés, amelyet az ellenzék állandóan felvet és amelyre nyilván nem mindig kap kielégítő választ. Kinek a hangulatát fejezzük ki mi, ellenzékiek? — kérdezik ők gyakran. Azt hiszem, hogy az ellenzék pártunk nem-proletár szektorának hangulatát fejezi ki. Azt hiszem, hogy az ellenzék, talán anélkül, hogy tudná, akaratán kívül, pártunk nem-proletár elemei hangulatának önkéntelen szó-

csöve. Azt hiszem, hogy az ellenzék, amikor féktelen agitációt folytat a demokrácia mellett, amelyből gyakran abszolutumot, fétist csinál, ezzel az agitációjával a kispolgári ösztönösségnek tör szabad utat.

Ismerik-e önök az olyan elvtársak hangulatát, mint Martinov, Kazarjan és más főiskolások? Olvasták-e Hodorovszkij tárcáját a „Pravdá"-ban, ahol idézeteket közölt ezeknek az elvtársaknak a beszédeiből? Itt van például Martinov beszéde (ez a Martinov, mint kiderül, párttag): „a mi dolgunk határozni, a Központi Bizottság dolga pedig végrehajtani és kevesebbet okoskodni." Itt a Közlekedésügyi Népbiztosság főiskolájának pártsejtjéről van szó. A mi pártunkban azonban, elvtársak, legalább 50 000 sejt van; ha minden egyes sejt így fog bánni a Központi Bizottsággal, hogy a sejtek dolga határozni, a Központi Bizottság dolga pedig engedelmeskedni, félek, hogy sohasem lesz semmiféle határozat. Honnan ered a Martinovok hangulata? Mi ebben a proletár jelleg? És a Martinovok az ellenzék pártján vannak — ezt tartsák szem előtt. Van-e különbség Martinov és Trockij között? A különbség csak az, hogy Trockij támadni kezdte, Martinov pedig meg akarja semmisíteni a pártapparátust.

Van itt még egy főiskolás, Kazarjan, aki, mint kiderül, szintén párttag. „Mi van nálunk — kérdezi —, a proletariátus diktatúrája, avagy a kommunista párt diktatúrája a proletariátus felett?" Ezt, elvtársak, nem a mensevik Martov mondja, hanem a „kommunista" Kazarjan. A különbség Trockij és Kazarjan között az, hogy Trockij szerint a káderek elfajulnak, Kazarjan szerint pedig el kell kergetni a ká-

dereket, mert azok, szerinte, a proletariátus nyakán ülnek.

Kérdezem: kinek a hangulatát fejezik ki a Martinovok és a Kazarjanok? A proletárokét? Persze, hogy nem. Hát kiét? A párt és az ország nem-proletár elemeinek hangulatát. Véletlen-e az, hogy a nem-proletár hangulatok e szócsövei az ellenzékre szavaznak? Nem, nem véletlen. (T a p s.)

2. ZÁRSZÓ

Január 18

Már előadói beszédemben mondottam, hogy nem szeretném érinteni a kérdés történetét, nem szeretném azért, mert ez könnyen civakodásra — így fejeztem ki magam — és kölcsönös vádaskodásra ad alkalmat. De ha Preobrazsenszkij ezt akarja, ha ezt követeli, hajlandó vagyok engedni és néhány szót szólni a pártonbelüli demokrácia kérdésének történetéről.

Hogyan merült fel a pártdemokrácia kérdése a Központi Bizottságban? Ez a kérdés a Központi Bizottság szeptemberi plénumán merült fel először, mégpedig az üzemekben lejátszódó konfliktusokkal kapcsolatban és egyes pártszervezeteknek és szakszervezeteknek a tömegektől való elszakadásával kapcsolatban, amit akkor feltártunk. A Központi Bizottság ezeket a jelenségeket komoly dolognak tekintette, megállapította, hogy a pártban fogyatékosságok halmozódtak fel, hogy nagytekintélyű külön bizottságot kell alakítani, amely kivizsgálja ezt az ügyet, tanulmányozza a tényeket és konkrét javaslatokat tesz a párt helyzetének megjavítására. Ugyanezt kell mondanom az értékesítési válságról, az agrár-„ollóról" is. Ezeknek a kérdéseknek napirendre tűzésében éppúgy,

mint a párt belső helyzetének és az „olló" kérdésének kivizsgálására alakított bizottság megválasztásában az ellenzéknek semmi része nem volt. Hol volt akkor az ellenzék? Ha nem tévedek, Preobrazsenszkij akkor a Krimben volt, Szapronov — Kiszlovodszkban, Trockij pedig akkor fejezte be Kiszlovodszkban a művészetről írt cikkeit és Moszkvába készült. A Központi Bizottság ülése még az ő megérkezésük előtt napirendre tűzte a kérdést. Ők, mivel kész helyzetet találtak, egyetlen szóval sem avatkoztak be, egyetlen ellenvetést sem tettek a Központi Bizottság terve ellen. A párt helyzetéről Dzerzsinszkij elvtárs szeptemberben beszámolót tartott a kormányzósági bizottságok titkárainak tanácskozásán. Leszögezem, hogy az ellenzék mai tagjai sem a szeptemberi plénumon, sem a titkárok tanácskozásán egyetlen szót sem ejtettek sem „a szörnyű gazdasági válságról", sem a „párt válságáról", sem a „demokráciáról".

Mint látják, a demokrácia és az „olló" kérdését maga a Központi Bizottság tűzte napirendre, a kezdeményezés teljesen a Központi Bizottság kezében volt, az ellenzék tagjai pedig hallgattak, távollétükkel tüntettek.

Ez a kérdés történetének — hogy úgy mondjam — első felvonása, első szakasza.

A második felvonás a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság októberi plénumával kezdődött. Az ellenzék, élén Trockijjal, látta, hogy a pártonbelüli fogyatékosságok kérdése napirendre került, hogy a Központi Bizottság már munkához látott, bizottságokat alakított, tehát — nehogy, isten őrizzen, a kezdeményezés a Központi Bizottság kezé-

ben maradjon — megpróbálta, célul tűzte ki, hogy kiragadja a Központi Bizottság kezéből a kezdeményezést, felpattant a demokrácia vesszőparipájára, hogy ezen a közismerten szélsebes táltoson elébe kerüljön a Központi Bizottságnak. Ezen az alapon jöttek létre azok a dokumentumok, amelyekre Preobrazsenszkij itt kitért — a 46-ok dokumentuma[3] és Trockij levele. Ugyanaz a Trockij, aki a szeptemberi teljes ülésen, néhány nappal frakciós fellépése előtt, hallgatott és — legalábbis — nem ellenezte a Központi Bizottság határozatait, két héttel ezután egyszerre csak felfedezte, hogy az ország és a párt elpusztul, és hogy ő, Trockij, a bürokraták e patriarchája, nem élhet demokrácia nélkül.

Kissé nevetséges volt, mikor Trockijt a demokráciáról hallottuk beszélni, ugyanazt a Trockijt, aki a párt X. kongresszusán a szakszervezetek *felülről* való „*átrostálását*" követelte. De mi tudtuk, hogy a X. kongresszus idejének Trockija és napjaink Trockija között nincs nagy különbség, mert amint akkor, ugyanúgy most is a lenini káderek „átrostálása" mellett száll síkra. A különbség csak az, hogy a X. kongresszuson a lenini kádereket a *szakszervezetek területén* és felülről igyekezett „átrostálni", most pedig ugyanazokat a lenini kádereket a *párt területén* és alulról igyekszik „átrostálni". A demokráciára csak mint vesszőparipára, mint stratégiai manőverre van szüksége. Ez az egész.

Mert ha az ellenzék valóban segíteni akart volna, ha tárgyilagosan, elvtársiasan akart volna hozzányúlni a kérdéshez, akkor nyilatkozatával mindenekelőtt a szeptemberi plénum bizottságaihoz kellett volna

fordulnia és körülbelül ezt kellett volna mondania: „Úgy véljük, hogy az Önök munkája nem kielégítő, követeljük, hogy munkájuk eredményéről tegyenek jelentést a Politikai Irodának, hívják egybe a Központi Bizottság plénumát, ahol elő akarjuk terjeszteni új javaslatainkat" stb. És ha a bizottságok nem hallgatták volna meg őket, vagy ha a Politikai Iroda nem hallgatta volna meg őket, ha nem vette volna figyelembe az ellenzék véleményét vagy nem hívta volna egybe a plénumot Trockij és általában az ellenzék javaslatainak megvizsgálására, akkor — és csakis akkor — az ellenzék a Központi Bizottság feje felett teljes joggal nyiltan kiállhatott volna a párttagokhoz intézett felhívással és mondhatta volna a pártnak: „Az ország a pusztulás szélén áll, gazdasági válság van kifejlődőben, a párt elpusztul, mi azt javasoltuk a Központi Bizottság albizottságainak, hogy vizsgálják meg ezeket a kérdéseket — nem voltak hajlandók meghallgatni bennünket, megpróbáltunk a Politikai Iroda elé menni — ennek sem volt eredménye —, most kénytelenek vagyunk a párthoz fellebbezni, hogy a párt maga vegye kezébe az ügyet." Nem kételkedem, hogy a párt erre azt felelte volna: „Igen, ezek forradalmárok, mert az ügy lényegét formája fölé helyezik."

De hát így járt-e el az ellenzék? Megkísérelte-e legalább egyetlen egyszer, hogy javaslataival a Központi Bizottság albizottságaihoz forduljon? Vajjon gondolt arra, megkísérelte-e, hogy a kérdéseket a Központi Bizottságon vagy annak szervein belül vesse fel és oldja meg? Nem, az ellenzék nem tett ilyen kísérletet. Az ellenzéknek nyilván nem az volt a fontos, hogy

megjavítsa a párt belső helyzetét, hogy segítsen a pártnak megjavítani a gazdasági helyzetet, hanem az, hogy megelőzze a bizottság és a Központi Bizottság plénumának munkáját, kivegye a Központi Bizottság kezéből a kezdeményezést, felüljön a demokrácia vesszőparipájára és amíg nem késő, lármát csapjon, hogy ilymódon megkísérelje aláásni a Központi Bizottság iránti bizalmat. Az ellenzék nyilván sietve sietett összeállítani a Központi Bizottság ellen irányuló „dokumentumokat", Trockij levelét és a 46-ok nyilatkozatát, hogy azokat megküldhessék a Szverdlov egyetem hallgatóinak, a kerületekbe és azt mondhassák, hogy ők, az ellenzék — „demokráciát" akarnak, a gazdaságot meg akarják javítani, a Központi Bizottság azonban gátolja őket s ezért segítségre van szükségük a Központi Bizottság ellen stb.

Ezek a tények.

Követelem, hogy Preobrazsenszkij cáfolja meg az állításaimat. Követelem, hogy cáfolja meg, akár a sajtóban is. Cáfolja meg Preobrazsenszkij azt a tényt, hogy a Központi Bizottság plénuma szeptemberben az ellenzék nélkül, az ellenzék fellépése előtt alakított bizottságokat. Cáfolja meg Preobrazsenszkij azt a tényt, hogy sem Trockij, sem más ellenzékiek még kísérletet sem tettek arra, hogy javaslataikkal e bizottságokhoz forduljanak. Cáfolja meg Preobrazsenszkij azt a tényt, hogy az ellenzék tudott e bizottságok létezéséről, hogy az ellenzék figyelemre sem méltatta azok munkáját, hogy az ellenzék nem kísérelte meg elintézni az ügyet a Központi Bizottság keretein belül.

Ez volt az oka annak, hogy amikor Preobra-

zsenszkij és Trockij az októberi plénumon kijelentették, hogy ők a demokrácia útján akarják megmenteni a pártot, a Központi Bizottság azonban vak és semmit sem lát, a Központi Bizottság kinevette őket és azt mondta: nem, elvtársak, mi, a Központi Bizottság, szívvel-lélekkel a demokrácia mellett vagyunk, de az önök demokráciájában nem hiszünk, mert az a véleményünk, hogy az önök „demokráciája" nem egyéb, mint az önök frakciós érdekei által diktált stratégiai sakkhúzás a Központi Bizottság ellen.

Mit határoztak akkor a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénumai a pártonbelüli demokrácia kérdéséről? A következőket:

„A plénumok teljes mértékben helyeslik a pártonbelüli demokráciára vett irányt, melyet a Politikai Iroda a kellő időben kijelölt, úgyszintén teljes mértékben helyeslik a Politikai Irodának arra vonatkozó javaslatát, hogy fokozni kell a harcot a pazarlás és a «nep»-nek a párt egyes elemeire gyakorolt züllesztő hatása ellen.

A plénumok megbízzák a Politikai Irodát, tegyen meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a Politikai Iroda és a szeptemberi Plénum által 1) az «olló», 2) a munkabér, 3) a pártonbelüli helyzet kérdéseiben kiküldött bizottságok munkáját meggyorsítsa.

A Politikai Iroda a felsorolt kérdések megoldásához szükséges rendszabályok kidolgozása után köteles haladéktalanul megkezdeni azok foganatosítását és erről jelentést tenni a Központi Bizottság következő plénumán."

Trockij a Központi Bizottsághoz intézett egyik levelében azt írja, hogy az októberi plénum „az apparátus bürokratikus irányának legmagasabb fokú megnyilvánulása" volt. Hát nem világos-e, hogy

Trockij e kijelentése nem egyéb, mint a Központi Bizottság megrágalmazása? Csak olyan ember, aki elvesztette ítélőképességét, akit teljesen elvakított a frakciózás, mondhatja a közzétett okirat után, hogy az októberi plénum a bürokratizmus legmagasabb fokú megnyilvánulása volt.

Mit határozott akkor a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság Trockij és a 46-ok „demokratikus" mesterkedéseiről? A következőket:

„A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság 10 pártszervezet képviselőivel együtt tartott plénumai Trockij fellépését ebben, a nemzetközi forradalom és a párt szempontjából oly felelősségteljes pillanatban, súlyos politikai hibának minősítik, különösen azért, mert Trockijnak a Politikai Iroda ellen irányuló támadása objektíve frakciós jellegű fellépés volt, amely veszélyeztette a párt egységét és válságot idézett elő a pártban. A plénumok sajnálattal állapítják meg, hogy Trockij az általa érintett kérdéseket előzetes megvitatás végett nem terjesztette azok elé a testületek elé, amelyeknek ő is tagja, hanem ehelyett az egyedül megengedett út helyett kérdéseinek feltevésére más utat választott — közvetlenül az egyes párttagokhoz fordult.

A Trockij által választott út jeladás volt a frakciós csoportosulásra (a 46-ok nyilatkozata).

A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénumai, valamint a 10 pártszervezet képviselői határozottan elítélik a 46-ok nyilatkozatát, minthogy az frakciós és pártszakadásra irányuló politikai lépés, még ha a nyilatkozat aláírói nem is akarták, hogy ilyen jelleget öltsön. Ez a nyilatkozat azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a legközelebbi hónapokban az egész pártélet a párton belül folyó harc bélyegét fogja magán viselni, ez pedig meggyengíti a pártot a nemzetközi forradalom sorsa szempontjából rendkívül felelősségteljes pillanatban."

Látják, elvtársak, a fentebb kifejtett tények határozottan meghazudtolják azt a helyzetképet, amelyet Preobrazsenszkij festett itt előttünk.

A kérdés történetének harmadik felvonása vagy harmadik szakasza az októberi plénum utáni időszak. Az októberi plénum határozatilag utasította a Politikai Irodát, hogy tegyen meg mindent az egyetértő munka biztosítása érdekében. Kijelentem, elvtársak, hogy az október utáni időszakban mindent megtettünk, hogy Trockijjal egyetértésben dolgozhassunk, noha meg kell mondanom, hogy ez korántsem könnyű. Trockijjal kétszer külön is tanácskoztunk, sorra vettük népgazdaságunk és pártunk minden kérdését és végeredményben véleményeink közt nem volt semmiféle eltérés. E külön tanácskozások és ama kísérletek folytatásaképpen, amelyek a Politikai Irodán belüli egyetértő munka biztosítására irányultak, megalakítottuk azt a három tagból álló albizottságot, amelyről már tegnap beszámoltam. Ez az albizottság dolgozta ki azt a határozati javaslatot, amely később a Központi Bizottságnak és a Központi Ellenőrző Bizottságnak a demokráciáról hozott határozatává lett.

Így történt.

Azt hittük, hogy miután a határozatot egyhangúlag elfogadták, nincs többé alap a vitákra, nincs többé alap a pártonbelüli harcra. Valóban így is volt ez addig, amíg Trockij nem fordult újabb nyilatkozatával a kerületekhez. De amikor Trockij a Központi Bizottság határozatának közzétételét követő napon, a Központi Bizottságtól függetlenül és a Központi Bizottság feje felett nyilatkozatával fellépett, ezzel

felborította az egész dolgot, gyökeresen megváltoztatta a helyzetet és újabb vitákba, újabb, az eddiginél is élesebb harcba vetette vissza a pártot. Azt mondják, hogy a Központi Bizottságnak meg kellett volna tiltania Trockij cikkének a kinyomatását. Ez nem helyes, elvtársak. Ez igen veszélyes lépés lett volna a Központi Bizottság részéről. Próbálják csak meg letiltani Trockij cikkét, amelyet már ismertek Moszkva kerületeiben! A Központi Bizottság nem tehetett ilyen meggondolatlan lépést.

Ez a kérdés története.

Az elmondottakból látható, hogy az ellenzéknek nem annyira a demokrácia volt fontos, mint inkább az, hogy a demokrácia eszméjét felhasználja a Központi Bizottság megingatására, — látható, hogy az ellenzékben nem olyan emberekkel van dolgunk, akik segíteni kívánnak a pártnak, hanem olyan frakcióval, amely lesben állva figyelte a Központi Bizottságot: „hátha hibázik, elmulaszt valamit, mi meg rákoppintunk". Éppen ez a frakciózás, amikor a párttagok egy csoportja a sarok mögül lesi a párt központi intézményeit, várja, hogy vagy rossz lesz a termés, vagy a cservonyec fog esni, vagy a pártnak más nehézségei lesznek, hogy azután kiugorjék a leshelyről és orvul fejbeverje a pártot. Igen, igaza volt a Központi Bizottságnak októberben, amikor azt mondta önöknek, ellenzéki elvtársak, hogy más a demokrácia és más árnánykodni a párt ellen, más a demokrácia és más a demokrácia körül csapott lárma felhasználása a párt többsége ellen.

Ez, Preobrazsenszkij, a kérdés története, amelyről nem akartam itt beszélni, de amelyről mégis

kénytelen voltam szólni, engedve az ön makacs kívánságának.

Az ellenzék mintegy kötelességének tekinti, hogy Lenin elvtársat a zseniális emberek legzseniálisabbjának magasztalja. Attól tartok, hogy ez a dícséret nem őszinte és hogy ebben is stratégiai furfang rejlik: a Lenin elvtárs zsenialitása körül csapott lármával leplezni akarják Lenintől való eltávolodásukat és egyúttal hangsúlyozni tanítványainak gyengeségát. Mi, Lenin tanítványai, természetesen tudjuk, hogy Lenin elvtárs a zseniális emberek legzseniálisabbja s hogy ilyen ember évszázadok alatt is ha egy születik. De engedje meg, Preobrazsenszkij, hogy megkérdezzem, miért különbözött ön össze ezzel a zseniális emberrel a breszti béke kérdésében? Ezt a zseniális embert miért hagyta cserben egy nehéz pillanatban és miért nem hallgatott rá? Hol, melyik táborban volt ön akkor?

És Szapronov, aki képmutató, farizeus módon magasztalja most Lenin elvtársat, ez ugyanaz a Szapronov, aki volt olyan arcátlan, hogy az egyik kongresszuson Lenin elvtársat „műveletlennek" és „oligarchának" nevezze! Miért nem támogatta a zseniális Lenint, mondjuk, a X. kongresszuson, miért volt nehéz pillanatokban mindig az ellenkező táborban, ha valóban azt gondolja, hogy Lenin elvtárs a zseniális emberek legzseniálisabbja? Tudja-e Szapronov, hogy Lenin elvtárs, amikor a X. kongresszuson beterjesztette az egységről szóló határozatot, amely a frakciósoknak a pártból való kizárását követelte, a többi között Szapronovra is gondolt?

Vagy még: mi volt az oka annak, hogy Preo-

brazsenszkij nemcsak a breszti béke időszakában, hanem később, a szakszervezeti vita idején is a legzseniálisabb Lenin ellenfeleinek táborában volt? Véletlen volt mindez? Nincs ebben valami törvényszerűség? (Preobrazsenszkij: „A magam eszével próbáltam gondolkozni.")

Ez nagyon dícséretes, Preobrazsenszkij, hogy ön a maga eszével próbált gondolkozni. De látja, hová lyukadunk ki: a breszti kérdésben a maga eszével gondolkozott és bakot lőtt; azután a szakszervezeti vitában megint megpróbált a maga eszével gondolkozni és megint bakot lőtt; most nem tudom, hogy a maga eszével gondolkozik-e vagy a máséval, de mintha megint bakot lőtt volna. (Nevetés.) Én mégis azt hiszem, hogyha Preobrazsenszkij most többet gondolkozna a maga eszével, mint Trockij eszével — amely az ő október 8-i levelében jutott kifejezésre —, akkor közelebb állna hozzánk, mint Trockijhoz.

Preobrazsenszkij szemrehányást tett a Központi Bizottságnak, hogy amíg Iljics vezetett bennünket, a kérdéseket idejében és késedelem nélkül oldották meg, mert Iljics csírájukban tudta megfogni az új eseményeket és olyan jelszavakat tudott adni, amelyek az eseményeket megelőzték, most pedig, lám, Iljics után, a Központi Bizottság kezd elmaradni az eseményektől. Mit akar ezzel mondani Preobrazsenszkij? Hogy Iljics fölötte áll a tanítványainak? De vajjon kételkedik-e ebben valaki? Vajjon kétséges-e valaki előtt, hogy Iljics a tanítványaihoz képest Góliát? Ha a párt vezéréről van szó, nem olyan vezérről, akit az ujságok fújnak fel s akit üdvözlésekkel halmoznak

el, hanem az igazi vezérről, akkor nekünk egyetlen vezérünk van — Lenin elvtárs. Éppen ezért mondottuk nem egyszer, hogy a jelenlegi viszonyok között, amikor Lenin elvtárs ideiglenesen távol van — a kollektív vezetésre kell törekednünk. Ami pedig Lenin elvtárs tanítványait illeti, rámutathatnánk a Curzon ultimátumával[4] kapcsolatos eseményekre, amely próbatételük, vizsgájuk példája volt. Az a tény, hogy akkor ügyünk szempontjából károsodás nélkül kerültünk ki a nehézségekből, kétségtelenül azt bizonyítja, hogy Lenin elvtárs tanítványai egyet-mást már megtanultak mesterüktől.

Nincs igaza Preobrazsenszkijnek, amikor azt állítja, hogy az előző években pártunk nem maradt el az eseményektől. Nincs igaza, mivel ez az állítás ténybelileg hamis és elméletileg helytelen. Több példára hivatkozhatom. Nézzük akár a breszti békét. Vajjon nem késtünk-e el Breszttel? Vajjon nem kellettek-e olyan tények, mint a németek támadása és katonáink általános szökése, hogy végre megértsük a béke szükségességét? A front felbomlása, Hoffmann támadása[5], közeledése Petrográdhoz, a parasztok ránk gyakorolt nyomása — vajjon mindezekre a tényekre nem volt-e szükségünk annak megértéséhez, hogy a nemzetközi forradalom üteme nem olyan gyors, mint szerettük volna, hogy a hadseregünk nem olyan erős, mint hittük és hogy a parasztság nem olyan türelmes, mint egyesek közülünk gondolták, hogy a parasztság békét akar, hogy erővel is kiharcolja a békét?

Vagy vegyünk egy másik példát — minden terményfölösleg kötelező beszolgáltatásának meg-

szüntetését. Vajjon nem elkésve szüntettük-e meg ezt a beszolgáltatási kötelezettséget? Vajjon nem kellettek-e olyan tények, mint Kronstadt és Tambov[6], annak megértéséhez, hogy nem lehet tovább a hadikommunizmus viszonyai között élni? Vajjon maga Iljics nem ismerte-e el, hogy ezen a fronton a Gyenyikin és a Kolcsak fronton elszenvedett minden vereségnél komolyabb vereséget szenvedtünk?

Véletlen-e az a tény, hogy a párt mindezekben az esetekben elmaradt az eseményektől, kissé elkésett? Nem, nem véletlen. Itt törvényszerűséggel volt dolgunk. Nyilvánvaló, hogy mivel itt nem általános elméleti előrelátásról van szó, hanem a közvetlen gyakorlati vezetésről, a kormányrúdnál álló pártnak a napi események sodrában nincs lehetősége arra, hogy rögtön észrevegye és felismerje az élet mélyén végbemenő folyamatokat, és kívülről jövő lökésre és az új folyamatok bizonyos fejlettségi fokára van szükség ahhoz, hogy a párt észrevegye ezeket a folyamatokat és azokhoz igazodjék. Éppen ezért maradt el kissé pártunk a multban az eseményektől és fog elmaradni a jövőben. És a lényeg itt éppenséggel nem az elmaradás, hanem az, hogy megértsük az események értelmét, az új folyamatok értelmét, és azután észszerűen irányítsuk azokat a fejlődés általános tendenciájának megfelelően. Így áll a helyzet, ha marxista szemmel nézzük a dolgokat, nempedig egy frakciós szemével, aki mindenütt bűnösöket keres.

Preobrazsenszkij felháborodik azon, hogy a Központi Bizottság képviselői Trockijnak a leninizmustól való elhajlásairól beszélnek. Felháborodik,

de nem tett semmiféle lényegbevágó ellenvetést és általában nem próbálta indokolni felháborodását, megfeledkezvén arról, hogy a felháborodás nem érv. Igenis igaz, hogy Trockij a szervezeti kérdésekben elhajlik a leninizmustól. Ezt állítottuk és most is állítjuk. A „Pravdá"-ban megjelent „Le a frakcionizással" című cikkek, amelyek Buharin tollából származnak, kizárólag Trockijnak a leninizmustól való elhajlásaival foglalkoznak. Miért nem tett Preobrazsenszkij lényegbevágó ellenvetést e cikkek alapgondolatai ellen? Miért nem próbálta meg Preobrazsenszkij érvekkel vagy valami érvfélével igazolni felháborodását? Tegnap azt mondtam és ma ismételnem kell, hogy Trockij, amikor szembehelyezkedett a Központi Bizottsággal, amikor semmibe se vette azoknak a szervezeteknek az akaratát, amelyek világos választ követeltek tőle, amikor a pártot szembeállította a pártapparátussal, az ifjúságot a párt kádereivel, amikor azt kívánta, hogy a párt a tanulóifjúsághoz igazodjék és amikor a csoportalakítás szabadságát proklamálta — olyan lépéseket tett, amelyek összeegyeztethetetlenek a leninizmus szervezeti elveivel. Miért nem kísérelte meg Preobrazsenszkij megcáfolni ezt az állításomat?

Trockij elleni hajszáról beszélnek. Beszélt erről Preobrazsenszkij, Radek. Elvtársak, le kell szögeznem, hogy ezeknek az elvtársaknak idevonatkozó kijelentései egyáltalán nem felelnek meg a valóságnak. Két tényre emlékeztetem önöket, hogy ítélhessenek. Az első tény — a Központi Bizottság szeptemberi plénumán lejátszódott eset, amikor a

Központi Bizottság egy tagjának, Komarovnak arra a kijelentésére, hogy a Központi Bizottság tagjai nem vonhatják ki magukat a Központi Bizottság határozatainak végrehajtása alól, Trockij válaszképpen felpattant és eltávozott a plénum üléséről. Emlékeznek rá, hogy a Központi Bizottság plénuma akkor „küldöttséget" menesztett Trockijhoz azzal a *kéréssel*, hogy térjen vissza a plénum ülésére. Emlékeznek rá, hogy Trockij nem tett eleget a plénum kérésének s ezzel megmutatta, hogy egy cseppnyi tisztelet sincs benne Központi Bizottsága iránt.

Vagy itt van egy másik história, egy másik tény, mégpedig az, hogy Trockij határozottan vonakodik dolgozni a központi szovjet szervekben, a Munka és Honvédelem Tanácsában és a Népbiztosok Tanácsában, vonakodik annak ellenére, hogy a Központi Bizottság kétszer is határozatot hozott arról, hogy Trockij végre is fogjon hozzá a munkához a szovjet szervekben. Tudják, hogy Trockij ujját sem próbálta mozdítani azért, hogy végrehajtsa a Központi Bizottság határozatát. Tulajdonképpen miért ne dolgozhatna Trockij a Munka és Honvédelem Tanácsában, a Népbiztosok Tanácsában? Trockij, aki oly sokat szeret beszélni a tervről, miért ne nézhetne be egyszer az Állami Tervhivatalba? Lehet-e normálisnak tartani azt a helyzetet, amikor a Központi Bizottság egy tagja nem veszi figyelembe a Központi Bizottság határozatát? Nem azt bizonyítják-e ezek a tények, hogy a hajszáról szóló beszéd üres pletyka, hogy ha már hibáztatni kell valakit, akkor magát Trockijt kell hibáztatni, akinek a maga-

tartását nem lehet másnak tekinteni, mint a Központi Bizottság kigúnyolásának?

Preobrazsenszkijnak a demokráciára vonatkozó érvelése teljesen helytelen. Preobrazsenszkij így teszi fel a kérdést: vagy vannak nálunk csoportok és akkor van demokrácia, vagy betiltják a csoportokat és akkor nincs demokrácia. Nála a csoportalakítás szabadsága és a demokrácia elválaszthatatlan kapcsolatban van egymással. Mi nem így értelmezzük a demokráciát. Mi a demokráciát úgy értelmezzük, hogy az az egész párttagság aktivitásának és tudatosságának emelése, a párttagok tömegének rendszeres bevonása nemcsak a kérdések megvitatásába, hanem a munka vezetésébe is. A csoportok szabadsága vagyis a frakciók szabadsága — a kettő ugyanaz — olyan baj, amely azzal a veszéllyel fenyeget, hogy szétforgácsolja és vitarendező klubbá változtatja a pártot. Ön, Preobrazsenszkij, leleplezte magát, mert a frakciók szabadságát védelmezi. A pártbeli tömegek úgy értelmezik a demokráciát, mint azoknak a feltételeknek megteremtését, amelyek biztosítják a párttagok aktív részvételét az ország vezetésében, viszont néhány ellenzéki értelmiségi úgy értelmezi a dolgot, hogy adjanak nekik lehetőséget frakció alakítására. Ön leleplezte magát, Preobrazsenszkij.

És miért ijedezik ön annyira a pártegységre vonatkozó hetedik pont miatt, mitől fél itt? A hetedik pont azt mondja: „Hogy a párton belül és az egész szovjet munkában a legszigorúbb fegyelmet valósítsuk meg és mindennemű frakciózást kiküszöbölve a legteljesebb egységet érjük el . . .” De vajjon

önök „a párton belül és az egész szovjet munkában a legszigorúbb fegyelem" ellen vannak, ellenzéki elvtársak, vajjon önök mindezt ellenzik? Lám, ezt nem tudtam, elvtársak, hogy önök ezt ellenzik. És vajjon önök, Szapronov és Preobrazsenszkij, ellenzik-e, hogy elérjük a maximális egységet és a „frakciózás kiküszöbölését"? Mondják meg nyiltan — talán beiktatunk valami kis módosítást. (Derültség.)

Továbbá: „... a kongresszus felhatalmazza a Központi Bizottságot arra, hogy fegyelemsértés vagy a frakciózás felújítása ... esetén alkalmazza a pártbüntetés minden formáját ..." Csak nem félnek ettől is? Csak nincs szándékukban önöknek, Preobrazsenszkij, Radek, Szapronov, a pártfegyelmet megsérteni, a frakciózást felújítani? Nos, ha ez nincs szándékukban, akkor mitől félnek? Önöket, elvtársak, leleplezi az, hogy pánikba estek. Világos, hogy ha önök félnek az egységről szóló határozat hetedik pontjától, akkor önök a frakciózás, a fegyelemsértés mellett, az egység ellen vannak. Ha pedig nincsenek ez ellen, akkor miért ez a pánik? Ha tiszta a lelkiismeretük, ha önök az egység mellett vannak a frakciózással és a fegyelemsértéssel szemben, nem világos-e, hogy a párt büntető keze önöket nem fogja érinteni? Mitől félnek hát? (Közbeszólás: „Akkor miért veszik be, ha nem ijesztő?")

Mi önöket *emlékeztetjük*. (Nevetés, taps. Preobrazsenszkij: „Ön a pártot ijesztgeti.")

Mi a frakciósokat ijesztgetjük, nem a pártot. Csak nem gondolja, Preobrazsenszkij, hogy a párt és a frakciósok egy és ugyanaz? Nyilvánvaló, hogy vaj van a fején. (Derültség.)

Továbbá: „... a Központi Bizottság tagjaival szemben pedig a póttaggá való visszaminősítést, sőt, mint végső rendszabályt, a pártból való kizárást. A Központi Bizottság tagjaival, a Központi Bizottság póttagjaival s az Ellenőrző Bizottság tagjaival szemben e végső rendszabály alkalmazásának feltétele, hogy egybehívják a Központi Bizottság plénumát ..."

Mi ebben az ijesztő? Ha önök nem frakciósok, ha önök a csoportalakítás szabadsága ellen vannak, ha önök az egység mellett vannak, akkor önöknek, ellenzéki elvtársak, a X. kongresszus határozatának hetedik pontját meg kell szavazniok, mert az kizárólag a frakciósok ellen, kizárólag a párt egységének, erejének, fegyelmének megbontói ellen irányul. Hát nem világos ez?

Most néhány szót Radekről. Vannak emberek, akiknek azért van nyelvük, hogy uralkodjanak rajta és kormányozzák. Ezek — mindennapi emberek. És vannak emberek, akik maguk vannak alárendelve nyelvüknek és az kormányozza őket. Ezek — nem mindennapi emberek. Radek ezek közé a nem mindennapi emberek közé tartozik. Az az ember, akinek nem azért van nyelve, hogy azt kormányozza, hanem azért, hogy maga engedelmeskedjék saját nyelvének, nem tudhatja, mikor és mit fecseg a nyelve. Ha önök a különböző gyűléseken hallhatták volna Radek beszédeit, meglepődtek volna mai felszólalásán. Radek az egyik vitagyűlésen azt állította, hogy a pártonbelüli demokrácia kérdése lényegtelen kérdés, hogy ő, Radek, tulajdonképpen a demokrácia ellen van, hogy most lényegében nem a demo-

kráciáról van szó, hanem arról, hogy mit szándékszik csinálni a Központi Bizottság Trockijjal. Egy másik vitagyűlésen ugyanaz a Radek kijelentette, hogy a demokrácia a párton belül — nem komoly dolog, ellenben a Központi Bizottságon belül — a legfontosabb, mert a Központi Bizottságban, az ő véleménye szerint, direktórium alakult ki. Ma pedig ugyanaz a Radek emelt fővel kijelenti, hogy a pártonbelüli demokrácia éppoly szükséges, mint a levegő és a víz, mert demokrácia nélkül — lám — lehetetlen a pártot kormányozni. Mit parancsolnak: a három Radek közül melyiknek higgyek — az elsőnek, a másodiknak vagy a harmadiknak? Hol a biztosíték, hogy Radek vagy nyelve a közeljövőben nem tesz újabb váratlan kijelentést, amely megcáfolja valamennyi előző kijelentését? Lehet-e bízni olyan emberben, mint Radek? Lehet-e ezekután komolyan venni Radek kijelentését, például azt, hogy Boguszlavszkijt és Antonovot „frakciós megfontolások" miatt távolították el állásukból?

Boguszlavszkijról már beszéltem, elvtársak... Ami Antonov-Ovszejenkót illeti, engedjék meg, hogy közöljem a következőket. Antonovot a Központi Bizottság Szervező Irodájának a Központi Bizottság plénuma által jóváhagyott határozata alapján hívtuk vissza a Vörös Hadsereg Politikai Igazgatóságából. Elsősorban azért hívtuk vissza, mert a katonai főiskolák és a légierő pártsejtjeinek konferenciájáról, amelynek a nemzetközi helyzet, a pártépítés stb. volt a napirendjén, a Központi Bizottság tudomása és beleegyezése nélkül körlevelet küldött szét, noha tudta, hogy a Vörös Hadsereg Politikai Igazgatósága, mint

a Központi Bizottság egyik osztálya működik. Ezenkívül azért hívtuk vissza a Vörös Hadsereg Politikai Igazgatóságából, mert valamennyi katonai pártsejtnek körlevelet küldött szét a pártdemokrácia alkalmazásának formáiról s ezt a Központi Bizottság akarata és a Központi Bizottság arra vonatkozó figyelmeztetése ellenére tette, hogy e körlevelet össze kell egyeztetni a Központi Bizottság terveivel. Végül azért hívtuk vissza, mert pökhendi hangon írt, teljesen megengedhetetlen tartalmú fenyegető levelet küldött a Központi Bizottságnak és a Központi Ellenőrző Bizottságnak azzal a felszólítással, hogy utasítsák rendre az „elbizakodott vezéreket".

Elvtársak! Meg lehet és meg is kell engedni azt, hogy az ellenzék tagjai állásokat töltsenek be. Meg lehet és meg is kell engedni, hogy a Központi Bizottság osztályainak vezetői bírálják a Központi Bizottság munkáját. De lehetetlen megengedni azt, hogy a Vörös Hadsereg Politikai Igazgatóságának vezetője, akinek jogai és kötelességei olyanok, mint a Központi Bizottság osztályvezetőié, rendszeresen vonakodjék felvenni a hivatalos érintkezést Központi Bizottságával, nem lehet megengedni azt, hogy egy felelős funkcionárius lábbal tiporja az illendőség elemi szabályait. Nem lehet ilyen elvtársra bízni a Vörös Hadsereg nevelését. Ez a helyzet Antonovval.

Végül, néhány szót kell szólnom arról a kérdésről, hogy kinek a hangulatát fejezik ki az ellenzéki elvtársak nyilatkozataikban. Vissza kell térnem a Közlekedésügyi Népbiztosság főiskolája hallgatóinak, Kazarjan és Martinov elvtársaknak az „esetére". Ez az „eset" azt tanusítja, hogy a főiskolások egy részé-

nél nincs minden rendben, hogy pártszempontból már elrothadtak, hogy lélekben már szakítottak a párttal és éppen ezért örömmel szavaznak az ellenzékre. Bocsánatot kérek, elvtársak, de ilyen emberek, akik a párt szempontjából keresztül-kasul rothadtak, nincsenek és nem is lehetnek azok között, akik a Központi Bizottság határozatára szavaztak. Köztünk nincsenek ilyenek, elvtársak. Köztünk, a mi sorainkban nincsenek olyan emberek, akik azt mondanák: „De mi van nálunk — a proletariátus diktatúrája vagy a kommunista párt diktatúrája a proletariátus fölött?" Ez — Martov és Dan frázisa. Ez az eszerek „Dnyi"-jének[7] frázisa, és ha önöknél, az önök soraiban ilyen védőügyvédek vannak, akkor mit ér az önök álláspontja, ellenzéki elvtársak? Vagy például, a másik elvtárs, Martinov elvtárs, aki azt gondolja, hogy a Központi Bizottságnak hallgatnia kell, a pártsejtek pedig döntenek. Ti, Központi Bizottság, úgymond, csak végrehajthatjátok azt, amit mi, sejtek, elhatároztunk. De nekünk 50 000 pártsejtünk van. Ha ők fogják eldönteni, például, Curzon ultimátumának kérdését, két év múlva se lesz határozat. Hiszen ez tiszta anarcho-mensevizmus. Ha ezek a fejüket vesztett és pártszempontból keresztül-kasul rothadt emberek ülnek az önök frakciójában, akkor mit ér az önök frakciója? (Közbeszólás: „Ők párttagok?")

Igen, sajnos, párttagok, de hajlandó vagyok mindent elkövetni azért, hogy az ilyen emberek ne legyenek továbbra is pártunk tagjai. (Taps.) Azt mondottam, hogy az ellenzék a pártbeli és a párt keretein kívüli nem-proletár elemek hangulatát és törekvéseit fejezi ki. Az ellenzék öntudatlanul szítja a kispolgári

ösztönösséget. Az ellenzék frakciós munkája pártunk ellenségeinek malmára hajtja a vizet, azoknak a malmára, akik gyengíteni akarják, meg akarják dönteni a proletárdiktatúrát. Ezt mondtam tegnap és ezt hangoztatom ma.

De talán más, újabb tanukat akarnak kihallgatni? Nos, megszerezhetem önöknek ezt az örömet is, ha például az ismert Sz. Ivanovics vallomására hivatkozom. Ki az a Sz. Ivanovics? Mensevik, aki tagja volt a pártnak, amikor a mensevikekkel együtt egy pártban voltunk. Miután összekülönbözött a mensevik Központi Bizottsággal, jobboldali mensevik lett. A jobboldali mensevikek csoportját azok az intervencionista mensevikek alkotják, akiknek legsürgősebb feladata az, hogy megdöntsék a Szovjethatalmat, akár külföldi szuronyok segítségével is. Lapjuk a „Zarja"[8]. E lap szerkesztője — Sz. Ivanovics. Hogyan ítéli meg ellenzékünket ez a jobboldali mensevik, miféle bizonyítványt állít ki róla? Hallgassák meg.

„Hálásak leszünk az ellenzéknek azért, hogy olyan festőien megrajzolta annak az elrettentő erkölcsi fertőnek képét, amelyet Oroszországi Kommunista Pártnak neveznek. Hálásak leszünk neki, hogy erkölcsileg és szervezetileg komoly csapást mért az Oroszországi Kommunista Pártra. Hálásak leszünk azért, hogy munkája megkönnyíti mindazoknak a dolgát, akik a Szovjethatalom megdöntésében látják a szocialista pártok feladatát."

Ez az önök bizonyítványa, ellenzéki elvtársak.

Beszédemet befejezve, mégis azt kívánom az ellenzéki elvtársaknak, hogy Sz. Ivanovics csókja ne tapadjon rájuk lemoshatatlanul. (Hosszantartó taps.)

LENIN HALÁLÁRA

Beszéd a Szovjetek II. Összszövetségi Kongresszusán[9]

1924 január 26

Elvtársak! Mi kommunisták különös vágású emberek vagyunk. Nem közönséges anyagból vagyunk mi gyúrva. Mi vagyunk azok, akik a nagy proletár hadvezér, Lenin elvtárs hadseregét alkotjuk. Nincs nagyobb tisztesség, mint ehhez a hadsereghez tartozni. Nincs nagyobb tisztesség, mint tagnak lenni abban a pártban, amelynek alapítója és vezetője Lenin elvtárs. Nem mindenkinek adatott meg, hogy egy ilyen pártnak tagja lehessen. Nem mindenkinek adatott meg, hogy kiállja azokat a megpróbáltatásokat és viharokat, amelyek egy ilyen párt tagságával együttjárnak. A munkásosztály fiai, az ínség és a harc fiai, a mérhetetlen nélkülözések és hősi erőfeszítések fiai — ők azok elsősorban, akiknek egy ilyen párt tagjainak kell lenni. Ezért nevezik a leninisták pártját, a kommunisták pártját egyben a munkásosztály pártjának.

AMIKOR ELTÁVOZOTT TŐLÜNK, LENIN ELVTÁRS ÖRÖKBE HAGYTA RÁNK, HOGY HORDOZZUK FENNEN ÉS ŐRIZZÜK MEG TISZTÁN EZT A KITÜNTETŐ CÍMET — PÁRTTAG. ESKÜSZÜNK NEKED, LENIN ELVTÁRS, HOGY BECSÜLETTEL FOGJUK TELJESÍTENI EZT A VÉGAKARATODAT!

25 éven át nevelte Lenin elvtárs pártunkat és a világ legerősebb és legedzettebb munkáspártjává nevelte fel azt. A cárizmusnak és poroszlóinak csapásai, a burzsoázia és a földesurak veszett dühe, Kolcsak és Gyenyikin fegyveres támadásai, Anglia és Franciaország fegyveres beavatkozása, az ezertorkú burzsoá sajtó hazudozásai és rágalmai — mindezek a skorpiók szakadatlanul hullottak pártunk fejére egy negyed századon át. De pártunk állt, mint a kőszirt, visszaverte az ellenség számtalan csapását és vezette a munkásosztályt előre, a győzelemre. Kemény harcokban kovácsolta ki pártunk sorai egységét és egybeforrottságát. Egységgel és egybeforrottsággal vívta ki a győzelmet a munkásosztály ellenségei felett.

AMIKOR ELTÁVOZOTT TŐLÜNK, LENIN ELVTÁRS ÖRÖKBE HAGYTA RÁNK, HOGY ÚGY ŐRIZZÜK PÁRTUNK EGYSÉGÉT, MINT A SZEMÜNK VILÁGÁT. ESKÜSZÜNK NEKED, LENIN ELVTÁRS, HOGY BECSÜLETTEL FOGJUK TELJESÍTENI EZT A VÉGAKARATODAT IS!

Súlyos és elviselhetetlen a munkásosztály sorsa. Kínosak és nyomasztók a dolgozók szenvedései. Rabszolgák és rabszolgatartók, jobbágyok és jobbágytartók, parasztok és földesurak, munkások és kapitalisták, elnyomottak és elnyomók — ez volt a világ rendje emberemlékezet óta és ilyen maradt most is az országok óriási többségében. Századok során számtalanszor kísérelték meg a dolgozók, hogy az elnyomókat nyakukról lerázzák és helyzetük uraivá legyenek. De mindannyiszor kénytelenek voltak leverve és megszégyenítve visszavonulni, lelkükben sérelmet és meg-

alázottságot, haragot és kétségbeesést rejtegetve s tekintetüket a titokzatos égre emelve, ahol megváltást reméltek találni. A rabság láncai érintetlenek maradtak, vagy a régi láncokat éppoly súlyos és lealázó új láncokkal váltották fel. Csak a mi országunkban sikerült a dolgozók elnyomott és letiport tömegeinek a földesurak és kapitalisták uralmát megdönteniök s helyébe a munkások és parasztok uralmát állítaniok. Önök tudják, elvtársak, és ezt ma az egész világ elismeri, hogy e gigászi harcot Lenin elvtárs és az ő pártja vezette. Lenin nagysága mindenekelőtt éppen abban van, hogy ő, megteremtvén a Szovjetek Köztársaságát, ezzel a gyakorlatban mutatta meg az egész világ elnyomott tömegeinek, hogy a megváltás reménye nem veszett el, hogy a földesurak és kapitalisták uralma nem tartós, hogy a munka birodalmát maguknak a dolgozóknak megfeszített erejével meg *lehet* teremteni, hogy a munka birodalmát a *földön*, nempedig az égben kell megteremteni. Ezzel az egész világ munkásainak és parasztjainak szívében lángragyújtotta a felszabadulás reményét. Éppen ez a magyarázata annak a ténynek, hogy Lenin neve a legdrágább névvélett a dolgozó és kizsákmányolt tömegek szívében.

AMIKOR ELTÁVOZOTT TŐLÜNK, LENIN ELVTÁRS ÖRÖKBE HAGYTA RÁNK, HOGY ŐRIZZÜK ÉS ERŐSÍTSÜK A PROLETARIÁTUS DIKTATÚRÁJÁT. ESKÜSZÜNK NEKED, LENIN ELVTÁRS, HOGY ERŐNKET NEM KÍMÉLVE, BECSÜLETTEL FOGJUK TELJESÍTENI EZT A VÉGAKARATODAT IS!

A proletariátus diktatúrája országunkban a munkások és parasztok szövetsége alapján jött létre. Ez

a Szovjetek Köztársaságának első és legmélyebb alapja. A munkások és parasztok e szövetség nélkül nem győzhették volna le a kapitalistákat és földesurakat. A munkások a parasztok támogatása nélkül nem verhették volna le a kapitalistákat. A parasztok a munkások támogatása nélkül nem verhették volna le a földesurakat. Ezt tanusítja a polgárháború egész története országunkban. De a harc a Szovjetek Köztársaságának megszilárdításáért még korántsem fejeződött be — csak új formát öltött. Ezelőtt a munkások és parasztok szövetségének formája a katonai szövetség volt, mert Kolcsak és Gyenyikin ellen irányult. A munkások és parasztok szövetségének most a város és falu, a munkások és parasztok közti gazdasági együttműködés formáját kell öltenie, mert az üzér és a kulák ellen irányul, mert célja az, hogy a munkások és parasztok kölcsönösen ellássák egymást minden szükségessel. Önök tudják, hogy ennek a feladatnak teljesítésén senki olyan állhatatosan nem dolgozott, mi t Lenin elvtárs.

AMIKOR ELTÁVOZOTT TŐLÜNK, LENIN ELVTÁRS ÖRÖKBE HAGYTA RÁNK, HOGY MINDEN ERŐNKKEL SZILÁRDÍTSUK A MUNKÁSOK ÉS PARASZTOK SZÖVETSÉGÉT. ESKÜSZÜNK NEKED, LENIN ELVTÁRS, HOGY BECSÜLETTEL FOGJUK TELJESÍTENI EZT A VÉGAKARATODAT IS!

A Szovjetek Köztársaságának második alapja a szövetség országunk nemzetiségeinek dolgozói között. Oroszok és ukránok, baskírok és belorusszok, grúzok és azerbajdzsánok, örmények és dagesztánok, tatárok és kirgizek, üzbekek és turkmenek — mindnyájan

egyaránt érdekeltek a proletariátus diktatúrájának megszilárdításában. A proletariátus diktatúrája megmenti ezeket a népeket a láncoktól és az elnyomatástól, de ezek a népek is, a Szovjetek Köztársasága iránti határtalan odaadásukkal, iránta tanusított áldozatkészségükkel, megmentik a mi Szovjet Köztársaságunkat a munkásosztály ellenségeinek cselszövéseitől és támadásaitól. Ezért beszélt nekünk Lenin elvtárs fáradhatatlanul országunk népei önkéntes szövetségének szükségességéről, a Köztársaságok Szövetsége keretén belüli testvéri együttműködésük szükségességéről.

Amikor eltávozott tőlünk, Lenin elvtárs örökbe hagyta ránk, hogy erősítsük és szélesítsük a köztársaságok szövetségét. Esküszünk neked, Lenin elvtárs, hogy becsülettel fogjuk teljesíteni ezt a végakaratodat is!

A proletariátus diktatúrájának harmadik alapja a mi Vörös Hadseregünk, a mi Vörös Hajóhadunk. Lenin nem egyszer mondotta nekünk, hogy a lélekzetvételi szünet, amelyet a kapitalista államoktól kiharcoltunk, rövidtartamú lehet. Lenin nem egyszer mutatott rá arra, hogy a Vörös Hadsereg megerősítése és színvonalának emelése pártunk egyik legfontosabb feladata. A Curzon ultimátumával és a németországi válsággal[10] kapcsolatos események újra bebizonyították, hogy Leninnek, mint mindig, igaza volt. Esküdjünk meg tehát, elvtársak, hogy erőnket nem kímélve rajta leszünk, hogy Vörös Hadseregünket, Vörös Hajóhadunkat megerősítsük!

Hatalmas kőszirtként áll országunk a burzsoá államok óceánjától övezve. Hullám hullám után zúdul rá, fenyegeti, hogy elárasztja és elmossa. De a kőszirt megingathatatlanul áll. Miben van ereje? Nemcsak abban, hogy országunk a munkások és parasztok szövetségén nyugszik, hogy országunk a szabad nemzetiségek szövetségének megtestesülése, hogy országunkat a Vörös Hadsereg és a Vörös Hajóhad hatalmas karja védelmezi. Országunk ereje, szilárdsága, maradandósága abban rejlik, hogy az egész világ munkásainak és parasztjainak szívében mélységes együttérzésre és törhetetlen támogatásra talál. Az egész világ munkásai és parasztjai meg akarják őrizni a Szovjetek Köztársaságát, mint a nyilat, melyet Lenin elvtárs biztos keze lőtt az ellenségek táborába, mint az elnyomástól és kizsákmányolástól való megváltásba vetett reményük pillérét, mint biztos világítótornyot, mely a felszabadulás útját mutatja nekik. Meg akarják őrizni és nem fogják tűrni, hogy a földesurak és tőkések szétzúzzák. Ebben van a mi erőnk. Ebben van minden ország dolgozóinak ereje. Ugyancsak ebben van az egész világ burzsoáziájának gyengesége.

Lenin sohasem tekintette a Szovjetek Köztársaságát öncélnak. Mindig egy szükséges láncszemnek tekintette, amely a Nyugat és a Kelet országainak forradalmi mozgalmait erősíti, egy szükséges láncszemnek, amely megkönnyíti az egész világ dolgozóinak győzelmét a tőke felett. Lenin tudta, hogy csakis ez a felfogás a helyes, nemcsak nemzetközi szempontból, hanem magának a Szovjetek Köztársaságának fenntartása szempontjából is. Lenin tudta,

hogy csakis ilymódon lehet az egész világ dolgozóinak szívét döntő szabadságharcokra lángralobbantani. Ezért rakta le ő, a proletariátus zseniális vezéreinek a legzseniálisabbja, már a proletárdiktatúra másnapján a munkások Internacionáléjának alapját. Ezért szélesítette és erősítette lankadatlanul az egész világ dolgozóinak szövetségét — a Kommunista Internacionálét.

Önök látták e napokban a dolgozók tíz- és százezreinek zarándoklását Lenin elvtárs koporsójához. Rövid idő multán látni fogják a dolgozó milliók képviselőinek zarándoklását Lenin elvtárs sírjához. Bizonyosak lehetnek abban, hogy a milliók képviselői után felsorakoznak majd a tíz- és százmilliók képviselői a világ minden sarkából, hogy tanuságot tegyenek arról, hogy Lenin vezére volt nemcsak az orosz proletariátusnak, nemcsak az európai munkásoknak, nemcsak a gyarmati Keletnek, hanem a földkerekség valamennyi dolgozójának is.

AMIKOR ELTÁVOZOTT TŐLÜNK, LENIN ELVTÁRS ÖRÖKBE HAGYTA RÁNK, HOGY LEGYÜNK HÍVEK A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE ELVEIHEZ. ESKÜSZÜNK NEKED, LENIN ELVTÁRS, HOGY ÉLETÜNKET SEM KÍMÉLVE RAJTA LESZÜNK, HOGY ERŐSÍTSÜK ÉS SZÉLESÍTSÜK AZ EGÉSZ VILÁG DOLGOZÓINAK SZÖVETSÉGÉT: A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉT!

„Pravda" 23. sz.
1924 január 30.

LENINRŐL

Beszéd a kremli katonai tanfolyam hallgatóinak emlékestjén

1924 január 28

Elvtársak! Közölték velem, hogy önöknél itt Lenin-emlékestet rendeznek s engem meghívtak az est egyik előadójának. Úgy vélem, nincs szükség arra, hogy Lenin tevékenységéről összefüggő előadást tartsak. Azt hiszem, jobb lesz, ha arra szorítkozom, hogy néhány olyan tényt közöljek, amelyek Leninnek mint embernek és mint politikusnak némely sajátosságát jellemzik. E tények közt talán nem is lesz belső összefüggés, de ennek nem lehet döntő jelentősége akkor, amikor általános képet akarunk kapni Leninről. Mindenesetre nincs módomban ez alkalommal többet adni, mint amennyit az imént megígértem.

A KŐSZÁLI SAS

Első ízben 1903-ban ismerkedtem meg Leninnel. Igaz, hogy ez az első ismeretség nem volt személyes, hanem látatlanban, levélváltás után jött létre. De eltörölhetetlen benyomást tett rám, amely nem hagyott el a pártban végzett munkám egész ideje alatt. Szibériában voltam akkor száműzetésben.

Mikor Lenin forradalmi tevékenységével a 90-es évek végén és különösen 1901 után, az „Iszkra"[11] kiadása után megismerkedtem, arra a meggyőződésre jutottam, hogy Lenin személyében rendkívüli emberrel van dolgunk. Lenin az én szememben akkoriban nem egyszerű vezetője volt a pártnak, hanem a párt igazi megteremtője, mert egyedül ő értette meg pártunk belső lényegét és elodázhatatlan szükségleteit. Amikor összehasonlítottam pártunk többi vezetőivel, mindig úgy tetszett nekem, hogy Lenin fegyvertársai — Plehanov, Martov, Akszelrod és a többiek — egész fejjel kisebbek nála, hogy Lenin hozzájuk képest nem egyszerűen a vezetők egyike, hanem magasabb típusú vezető, kőszáli sas, aki a harcban nem ismer félelmet és bátran vezeti a pártot előre az orosz forradalmi mozgalom felderítetlen útjain. Ez a benyomás oly mélyen vésődött lelkembe, hogy szükségét éreztem annak, hogy egy akkor emigrációban levő jóbarátomnak írjak róla és kérjem véleményét. Nem sokkal ezután, amikor már száműzetésben voltam Szibériában — ez 1903 végén történt —, lelkeshangú választ kaptam barátomtól és egy egyszerű, de mélyenszántó, tartalmas levelet Lenintől, akivel, mint kiderült, barátom közölte levelem tartalmát. Lenin levele aránylag nem volt hosszú, de ez a levél pártunk gyakorlatának merész, rettenthetetlen kritikáját és a pártnak a legközelebbi időszakra szóló egész munkaterve nagyszerűen világos és tömör kifejtését tartalmazta. Csak Lenin tudott a legösszekuszáltabb dolgokról is ily egyszerűen és világosan, ily tömören és merészen írni, úgy, hogy minden egyes mondata egy-egy lövés, amely célba

talál. Ez az egyszerű és merész levélke még jobban megerősített engem abban, hogy Lenin pártunk kőszáli sasa. Nem tudom magamnak megbocsátani, hogy Leninnek ezt a levelét, mint még sok más levelet, a régi illegális pártmunkás szokása szerint, elégettem.

Ettől az időtől kezdődik ismeretségem Leninnel.

SZERÉNYSÉG

Először 1905 decemberében találkoztam Leninnel, a bolsevikok tammerforsi (Finnország) konferenciáján. Reméltem, hogy meglátom pártunk kőszáli sasát, a nagy embert, aki nagy nemcsak politikailag, hanem nagy, hogy úgy mondjam, fizikailag is, mert Lenin az én képzeletemben úgy élt, mint egy óriás, aki hatalmas növésű és tekintélyes külsejű. Mekkora volt csalódásom, mikor a legmindennapibb embert pillantottam meg, közepesnél alacsonyabb növésűt, aki semmiben, a szó szoros értelmében semmiben sem különbözött a közönséges halandóktól...

Megszokták, hogy a „nagy ember" rendszerint elkésik a gyűlésről, úgyhogy a gyűlés részvevői szorongó szívvel várják megjelenését, ezenfelül a nagy ember megjelenése előtt az ülés részvevői figyelmeztetik egymást: „psszt... csendesebben... jön..." Ezt a szertartásosságot nem tartottam feleslegesnek, mert ez imponál, tiszteletet kelt. Mekkora volt csalódásom, amikor megtudtam, hogy Lenin előbb jelent meg a gyűlésen, mint a küldöttek, és egy sarokba húzódva egyszerűen beszélget, a leg-

közvetlenebb beszélgetést folytatja a konferencia legegyszerűbb küldötteivel. Nem titkolom, hogy ezt akkoriban némely szükséges szabály némi megsértésének tartottam.

Csak utóbb értettem meg, hogy Leninnek ez az egyszerűsége és szerénysége, az a törekvése, hogy észrevétlen maradjon, vagy legalábbis, hogy ne legyen feltűnő és ne hangsúlyozza magas pozícióját — ez a vonás egyik legerősebb oldala Leninnek, mint az új tömegek, az emberiség legmélyebb, „legalsó" rétegeiből való egyszerű és közönséges tömegek új vezérének.

A LOGIKA EREJE

Nagyszerű volt Lenin két beszéde, melyet ezen a konferencián mondott: az aktuális helyzetről és az agrárkérdésről. Sajnos, nem maradtak fenn. Ihletett beszédek voltak ezek, melyek az egész konferenciából viharos lelkesedést váltottak ki. A meggyőződés rendkívüli ereje, az érvelés egyszerűsége és világossága, rövid és mindenki számára érthető mondatok, semmi póz, semmi megszédítő gesztus és hatásvadászó frázis — mindez előnyösen különböztette meg Lenin beszédét a szokásos „parlamenti" szónokok beszédeitől.

De engem Lenin beszédének nem ez a sajátossága ejtett foglyul. Lenin beszédeiben engem a logikának az az ellenállhatatlan ereje nyűgözött le, mely kissé szárazon hat, de a hallgatóságot annál jobban hatalmába keríti, fokozatosan felvillanyozza, hogy aztán, mint mondani szokás, mindenestül rabul

ejtse. Emlékszem, a delegátusok közül sokan mondták akkor: „A logika Lenin beszédeiben — valami roppant erejű csáp, amely fogóival minden oldalról szorítja az embert és amelynek öleléséből lehetetlen kiszabadulni: vagy megadod magad, vagy készülj fel a teljes vereségre."

Úgy vélem, hogy Lenin beszédeinek ez a sajátossága szónoki művészetének legerősebb oldala.

SOHASEM SOPÁNKODOTT

Másodízben 1906-ban, pártunk stockholmi kongresszusán[12] találkoztam Leninnel. Ismeretes, hogy ezen a kongresszuson a bolsevikok kisebbségben maradtak, vereséget szenvedtek. Akkor láttam először Lenint a legyőzött szerepében. Egy cseppet sem hasonlított azokhoz a vezérekhez, akik sopánkodnak és elcsüggednek a vereség után. Ellenkezőleg, a vereség Lenint valóságos energiagóccá sűrítette, amely követőit új harcokra, a jövendő győzelemre lelkesítette. Lenin vereségéről beszélek. De miféle vereség volt ez? Csak rá kellett nézni Lenin ellenfeleire, a stockholmi kongresszus győzteseire — Plehanovra, Akszelrodra, Martovra és a többiekre: nem igen hasonlítottak igazi győztesekre, mert Lenin, a mensevizmus könyörtelen kritikájával, mint mondani szokás, nem hagyott rajtuk ép bőrt. Emlékszem, hogy mi, bolsevik küldöttek, csoportba verődve, Leninre szegeztük szemünket és tanácsát kértük. Néhány küldött beszédén fáradtság, csüggedés érzett. Emlékszem rá, hogy Lenin, válaszolva az ilyen beszédekre, maróan, a fogain keresztül

szűrve a szót, mondta: „Ne sopánkodjatok, elvtársak, minden bizonnyal győzünk, mert nekünk van igazunk." Gyűlöljétek a sopánkodó intellektueleket, higgyetek saját erőtökben, erről beszélt velünk akkor Lenin. Éreztük, hogy a bolsevikok veresége ideiglenes, hogy a bolsevikoknak a közeljövőben győzniök kell.

„Ne sopánkodj, amikor vereség ér" — ez Lenin működésének az a sajátossága, amely Lenint segítette abban, hogy mindvégig odaadó és saját erejében bízó hadsereget tömörítsen maga köré.

SOHASEM KÉRKEDETT

A következő, 1907-es londoni kongresszuson[13] a bolsevikok győztek. Akkor láttam először Lenint a győztes szerepében. Más vezéreket a győzelem rendszerint megszédít, elbizakodottá és kérkedővé tesz. Ilyenkor az a leggyakoribb, hogy elkezdenek győzelmet ünnepelni, pihennek a babéraikon. De Lenin egy csöppet sem hasonlított az ilyen vezérekre. Ellenkezőleg, éppen a győzelem után vált különösen éberré és óvatossá. Emlékszem, hogy milyen állhatatosan magyarázta akkor a küldötteknek: „Először — ne ragadtassuk el magunkat a győzelemtől és ne kérkedjünk; másodszor — szilárdítsuk meg a győzelmet; harmadszor — semmisítsük meg az ellenséget, mert az ellenség csak meg van verve, de még korántsincs megsemmisítve." Maró gúnnyal figurázta ki azokat a küldötteket, akik könnyelműen erősködtek, hogy „mától fogva a menseviekeknek befellegzett". Nem volt nehéz bebizonyítania, hogy a

menseviKeknek még van gyökerük a munkásmozgalomban, hogy hozzáértéssel kell ellenük küzdeni, mindenképpen el kell kerülni, hogy túlbecsüljük erőinket, és különösen azt, hogy lebecsüljük az ellenség erejét.

„Ne kérkedj a győzelemmel" — ez az a lenini jellemvonás, amely Lenint segítette abban, hogy az ellenség erejét józanul mérlegelje és a pártot biztosítsa az esetleges meglepetések ellen.

ELVI SZILÁRDSÁG

A párt vezéreinek okvetlen meg kell becsülniök pártjuk többségének véleményét. A többség — az az erő, mellyel a vezérnek okvetlen számolnia kell. Lenin ezt éppoly jól tudta, mint minden más pártvezető. De Lenin sohasem vált a többség rabjává, különösen akkor nem, amikor a többségnek nem volt elvi alapja. Voltak olyan pillanatok pártunk történetében, amikor a többség véleménye vagy a párt pillanatnyi érdekei a proletariátus életbevágó érdekeivel összeütközésbe kerültek. Ilyen esetekben Lenin habozás nélkül, eltökélten az elvhűség oldalára állt a párt többségével szemben. Mi több — nem félt ilyen esetekben a szó szoros értelmében egymaga fellépni mindenki ellen, abból indulva ki, hogy — mint gyakran beszélt erről — „az elvi politika az egyetlen helyes politika".

Különösen jellemző ebben a vonatkozásban az alábbi két tény:

Az első tény. Az 1909—1911-es évek — az az időszak, amikor az ellenforradalom által szétvert

párt teljesen felbomlóban volt. Ez az az időszak volt, amikor nem hittek a pártban, az az időszak, mikor a pártot nemcsak az értelmiségiek, hanem részben a munkások is tömegesen hagyták el, az illegalitás tagadásának időszaka, a likvidátorság és a bomlás időszaka. Nemcsak mensevikek, de a bolsevikok is egész sor frakciót és áramlatot alkottak akkor, amelyek nagyobbrészt el voltak szakadva a munkásmozgalomtól. Ismeretes, hogy éppen ebben az időszakban keletkezett a földalatti munka teljes felszámolásának és a munkások legális, liberális sztolipini pártba való szervezésének eszméje. Lenin volt akkor az egyetlen, aki ellenállt az általános ragálynak és magasra tartotta a párt zászlaját, bámulatos türelemmel és páratlan szívóssággal gyűjtötte össze a párt szétszórt és szétvert erőit, küzdött a munkásmozgalmon belüli minden néven nevezendő pártellenes áramlattal, hallatlan bátorsággal, példátlan kitartással szállt síkra a pártszerűségért.

Ismeretes, hogy ebben a pártszerűségért folyó vitában Lenin azután győzött is.

A második tény. Az 1914—1917 közötti időszak az imperialista háború dühöngésének korszaka, amikor az összes, illetve majdnem az összes szociáldemokrata és szocialista pártok, beleesve az általános hazafias bódulatba, hazai imperializmusuk szolgálatába szegődtek. Ez volt az az időszak, amikor a II. Internacionále meghajtotta zászlait a tőke előtt, amikor a soviniszta hullámmal szemben még olyan emberek sem állták meg a helyüket, mint Plehanov, Kautsky, Guesde és mások. Lenin volt akkor az egyetlen, illetve majdnem az egyetlen,

aki erélyes harcot indított a szociálsovinizmus és szociálpacifizmus ellen, leleplezte a Guesde-ek és Kautskyak árulását és megbélyegezte a középutat kereső „forradalmárok" felemásságát. Lenin tudatában volt annak, hogy mögötte jelentéktelen kisebbség van, de nem tulajdonított ennek döntő jelentőséget, mert tudta, hogy az egyetlen helyes politika, amelynek jövője van, a következetes internacionalizmus politikája, mert tudta, hogy az elvi politika az egyetlen helyes politika.

Ismeretes, hogy ebben az új Internacionáléért folyó vitában is Lenin lett a győztes.

„Az elvi politika az egyetlen helyes politika" — ez az a tétel, melynek segítségével Lenin újabb „bevehetetlen" állásokat vett be rohammal, és a forradalmi marxizmus oldalára hódította a proletariátus legjobb elemeit.

A TÖMEGEKBE VETETT HIT

Teoretikusok és pártvezérek, akik ismerik a népek történetét, akik a forradalmak történetét elejétől végig áttanulmányozták, néha kellemetlen betegségben szenvednek. E betegség neve: félelem a tömegektől, hitetlenség a tömegek teremtő erejében. Ennek következtében a vezérekben néha bizonyos arisztokratizmus keletkezik a tömegekkel szemben, amelyek nem jártasak ugyan a forradalmak történetében, de hivatottak arra, hogy rombolják a régit és építsék az újat. Félelem attól, hogy az elemi erők felülkerekedhetnek, hogy a tömegek „sokmindent feleslegesen összetörhetnek", vágyódás a

nevelőanya szerepére, aki könyvekből tanítani akarja a tömegeket, de ő maga nem akar a tömegektől tanulni — ez az alapja az ilyenfajta arisztokratizmusnak.

Lenin homlokegyenest ellentéte volt az ilyen vezéreknek. Nem ismerek még egy forradalmárt, aki olyan mélyen hitt volna a proletariátus teremtő erejében, osztályösztönének forradalmi célszerűségében, mint Lenin. Nem ismerek még egy forradalmárt, aki olyan kíméletlenül tudta volna ostorozni a „forradalom kaoszának" és „az önhatalmú tömegakciók bacchanáliájának" önelégült kritikusait, mint Lenin. Emlékszem, hogy egy beszélgetés alkalmával egyik elvtársnak arra a kijelentésére, hogy: „a forradalom után helyre kell állnia a normális rendnek", Lenin gúnyosan megjegyezte: „Baj, ha olyan emberek, akik forradalmárok akarnak lenni, elfelejtik, hogy a legnormálisabb rend a történelemben a forradalom rendje."

Innen ered Lenin megvető magatartása mindazokkal szemben, akik lóhátról próbáltak nézni a tömegekre és könyvekből akarták tanítani őket. Innen Lenin szüntelen intelme: tanulni kell a tömegektől, fel kell ismerni akcióiknak értelmét, gondosan tanulmányozni kell a tömegek harcának gyakorlati tapasztalatait.

A tömegek teremtő erejébe vetett hit — ez Lenin tevékenységének az a sajátossága, amely lehetővé tette számára, hogy az elemi erők értelmét felismerje s mozgásukat a proletárforradalom medrébe irányítsa.

A FORRADALOM LÁNGELMÉJE

Lenin a forradalomra született. A forradalmi robbanásoknak valóságos lángelméje és a forradalmi vezetésnek legnagyobb mestere volt. Soha olyan szabadnak és derűsnek nem érezte magát, mint a forradalmi megrázkódtatások korszakában. Ezzel egyáltalában nem azt akarom mondani, hogy Lenin egyaránt helyeselt minden forradalmi megrázkódtatást, vagy hogy mindig és minden körülmények között a forradalmi kirobbanások mellett foglalt állást. Korántsem. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy Lenin zseniális éleslátása éppen a forradalmi robbanások idején nyilvánult meg a legteljesebben és a legvilágosabban. Forradalmi fordulatok napján valósággal kivirult, látnokká lett, megjósolta az osztályok mozgását és a forradalom menetének cikcakjait, amelyeket úgy ismert, akár a tenyerét. Nem hiába szállóige pártköreinkben: „Iljics úgy tud úszni a forradalom hullámain, mint hal a vízben."

Innen van Lenin taktikai jelszavainak „káprázta tó" *világossága* és forradalmi elgondolásainak „szédítő" *merészsége*.

Két különösen jellemző tényre emlékszem vissza, amely Leninnek ezt a sajátosságát megvilágítja.

Az első tény. Az Októberi Forradalom előtti időszakban történt: a munkások, parasztok és katonák milliói, akiket a hátországban és a fronton a válság ostoroz, békét és szabadságot követelnek; a tábornoki kar és a burzsoázia a katonai diktatúrát készíti elő a „végsőkig vitt háború" érdekében; az egész úgynevezett „közvélemény", az összes úgynevezett „szo-

cialista pártok" a bolsevikok ellen foglalnak állást, akiket „német kémeknek" szidalmaznak; Kerenszkij megpróbálja illegalitásba kergetni — és részben már sikerült is neki oda kergetni — a bolsevikok pártját; az osztrák-német koalíciónak akkor még hatalmas és fegyelmezett hadserege áll a mi fáradt és bomladozó hadseregünkkel szemben, a nyugateurópai „szocialisták" pedig még mindig zavartalan blokkot alkotnak kormányaikkal „a teljes győzelemig vitt háború" érdekében . . .

Mit jelentett a felkelés lángralobbantása ebben a pillanatban? A felkelés lángralobbantása ilyen körülmények között annyi, mint mindent egy kártyára feltenni. Lenin azonban nem félt a kockázattól, mert tudta, látnoki szemével látta, hogy a felkelés elkerülhetetlen, hogy a felkelés győzni fog, hogy az oroszországi felkelés előkészíti az imperialista háború végét, hogy az oroszországi felkelés felrázza majd a Nyugat megkínzott tömegeit, hogy az oroszországi felkelés az imperialista háborút polgárháborúvá fogja átváltoztatni, hogy a felkelés meghozza a Szovjetek Köztársaságát, hogy a Szovjetek Köztársasága védőbástyája lesz az egész világ forradalmi mozgalmának.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi jövőbelátása a továbbiak során példátlan pontossággal beteljesedett.

A második tény. Az Októberi Forradalom utáni első napokban történt, amikor a Népbiztosok Tanácsa a lázadó tábornokot, Duhonyin hadseregfőparancsnokot, megpróbálta rákényszeríteni arra, hogy szüntesse be a hadműveleteket és kezdjen fegyverszüneti tárgyalásokat a németekkel. Emlékszem, hogy Lenin,

Krilenko (aki később hadseregfőparancsnok lett) meg én Petrográdban elmentünk a vezérkar épületébe, hogy onnan táviratilag folytassunk tárgyalásokat Duhonyinnal. Kínos pillanat volt. Duhonyin és a Főhadiszállás a leghatározottabban megtagadta a Népbiztosok Tanácsa parancsának végrehajtását. A hadsereg parancsnoki kara teljes egészében a Főhadiszállás kezében volt. Ami a katonákat illeti, nem lehetett tudni, mit mond majd az a tizennégymilliós hadsereg, amely a Szovjethatalom ellen hangolt úgynevezett hadseregi szervezeteknek volt alávetve. Magában Petrográdban, mint köztudomású, akkor érlelődött a hadapródiskolák növendékeinek felkelése. Azonkívül Kerenszkij haddal vonult Petrográd ellen. Emlékszem, hogy egy kis szünet után a távírókészüléknél szokatlan fénnyel villant fel Lenin tekintete. Látni lehetett, hogy már határozott. „Gyerünk a rádióállomásra — szólt Lenin —, használnát fogjuk venni: külön paranccsal elmozdítjuk Duhonyin tábornokot, helyére kinevezzük hadseregfőparancsnoknak Krilenkót és a parancsnoki kar feje felett a katonákhoz fordulunk azzal a felhívással — zárják körül a tábornokokat, szüntessék be a hadműveleteket, létesítsenek kapcsolatot az osztráknémet katonákkal és vegyék kezükbe a béke ügyét."

Ez „ugrás" volt a „bizonytalanba". De Lenin nem félt ettől az „ugrástól", ellenkezőleg, örömest tette meg, mert tudta, hogy a hadsereg békét akar és ki is harcolja a békét, elsöpörve a békéhez vivő úton maga elől minden akadályt, mert tudta, hogy a béke létrehozásának ez a módja megteszi hatását az

osztrák-német katonákra, hogy ez fokozza majd a békevágyat kivétel nélkül minden fronton.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi jövőbelátása később szintén teljes pontossággal beteljesedett.

Zseniális éleslátás, az a képesség, hogy a közelgő események belső értelmét gyorsan felfogja és kibogozza — ez az a tulajdonsága Leninnek, amely segítette őt abban, hogy megállapítsa a helyes stratégiát és világosan kijelölje a magatartás irányvonalát a forradalmi mozgalom fordulópontjain.

„Pravda" 34. sz.
1924 február 12.

ELLENTMONDÁSOK A KOMSZOMOLBAN

Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságában az ifjúság közötti munka kérdéseiről tartott tanácskozáson[14]

1924 április 3

Mindenekelőtt az Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságának a pártvita kérdésében elfoglalt álláspontjáról kell mondanom néhány szót. Hiba volt, hogy az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága makacsul hallgatott még azután is, hogy a helyi szervezetek már nyilatkoztak. De helytelen volna a Szövetség Központi Bizottságának hallgatását semlegességgel magyarázni. Egyszerűen túlságosan óvatosak voltak.

Most néhány szót a vitáról. Szerintem önök között elvi nézeteltérések nincsenek. Téziseiket és cikkeiket tanulmányoztam és mégsem találtam elvi nézeteltéréseket. Van azonban zavarosság és egy halom kiagyalt „kibékíthetetlen" ellentmondás.

Az első ellentmondás: a Szövetségnek mint „tartaléknak" szembeállítása a Szövetséggel mint a párt „eszközével". Mi a Szövetség? — tartalék-e vagy eszköz? Tartalék is, meg eszköz is. Ez világos, de meg maguk az elvtársak is ezt mondották beszédeikben. A Kommunista Ifjúsági Szövetség tartalék, parasztokból és munkásokból álló tartalék, amelyből a párt

utánpótlást merít. De egyszersmind eszköz is, a párt kezében levő eszköz, amely az ifjúság tömegeit a maga befolyása alá rendeli. Konkrétabban azt mondhatnám, hogy a Szövetség a párt eszköze, a párt segítő eszköze abban az értelemben, hogy a komszomol aktív tagsága a párt eszköze a Szövetségen kívüli ifjúság befolyásolására. Ezek a fogalmak nem mondanak ellent egymásnak és nem állíthatók szembe egymással.

A második állítólag kibékíthetetlen ellentmondás abban áll, hogy — egyes elvtársak véleménye szerint — „a Szövetség osztálypolitikáját nem a tagság összetétele, hanem az élen álló emberek elvi szilárdsága határozza meg". A vezetők szilárdságát szembehelyezik a Szövetség tagságának összetételével. Ez az ellentmondás szintén kiagyalt, mert az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség osztálypolitikáját a kettő együtt határozza meg — vagyis a Szövetség tagságának összetétele és a vezetők szilárdsága. Ha valamely szövetségben, amelynek tagjai egyenlő jogokat élveznek, az elvileg szilárd emberekre egy szellemében idegen tagság hat, akkor az ilyen tagság feltétlenül rányomja bélyegét a szövetség munkájára és politikájára. Miért szabályozza a párt tagságának összetételét? Mert tudja, hogy a tagság összetétele befolyásolja munkáját.

Végül egy további, szintén kiagyalt ellentmondás, amely a Szövetség szerepére és a parasztok közötti munkájára vonatkozik. Egyesek úgy állítják be a kérdést, hogy a Szövetség feladata a parasztok közötti befolyás „megszilárdítása", de nem annak kiterjesztése, mások viszont „kiterjesztenék a befolyást", de megszilárdítani nem hajlandók. Erre

akarják felépíteni a vita platformját. Világos, hogy e két feladat szembeállítása mesterséges, mert mindenki nagyon jól tudja, hogy a Szövetségnek meg kell szilárdítania és egyidejűleg ki is kell terjesztenie befolyását a falun. Igaz, az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságának téziseiben van egy ügyetlen mondat a parasztok közötti munkáról. De sem Tarhanov, sem az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága többségének más képviselői nem ragaszkodnak ehhez az ügyetlen megfogalmazáshoz és hajlandók azt kijavítani. Érdemes-e ezután kicsiségeken vitatkozni?

De van egy ellentmondás a Kommunista Ifjúsági Szövetség életében és tevékenységében, valóságos, nem kiagyalt ellentmondás, amelyről szeretnék néhány szót szólni. Arra gondolok, hogy a Szövetségben két tendencia van: egy munkás és egy paraszt tendencia. E két tendencia között van ellentmondás, ez érezhető s e felett nem szabad szemet hunyni. Ennek az ellentmondásnak a kérdése a leggyengébb pont a szónokok beszédeiben. Mindenki egyetért abban, hogy minél több munkásifjút kell bevonni a Szövetségbe, de amikor áttérnek a parasztságra, a parasztság bevonásának kérdésére, akkor valamennyien botladoznak. Még azok a szónokok is megbotlottak ennél a pontnál, akik nem bölcselkedtek és nem ravaszkodtak.

Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetségnek nyilvánvalóan két problémája van: egyik a munkás-, másik a parasztprobléma. Nyilvánvaló, hogy mivel a komszomol munkás és paraszt szövetség, ez a két tendencia, ez az ellentmondás a Szövet-

ségben a jövőben is megmarad. Egyesek azt fogják mondani, hogy munkásokat kell bevonni és hallgatnak a parasztságról, mások meg azt fogják mondani, hogy parasztokat kell bevonni, és lebecsülik a Szövetség proletár elemének, mint vezető elemnek jelentőségét. Éppen ez a belső ellentmondás, amely magában a Szövetség jellegében rejlik, készteti botladozásra a szónokokat. A beszédekben párhuzamot vontak a párt és a komszomol között. De az igazság az, hogy ilyen párhuzamosság a valóságban nincs, mert pártunk munkáspárt, nempedig munkás és paraszt párt, a komszomol viszont munkás és paraszt szövetség. A komszomol ezért nem lehet csupán munkás szövetség, hanem egyidejűleg munkás szövetségnek is és paraszt szövetségnek is kell lennie. Egy dolog világos: a Szövetség mai szerkezete mellett a belső ellentmondások és a tendenciák harca a jövőben is elkerülhetetlen lesz.

Igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy a középparaszti ifjúságot be kell vonni a pártba, de itt óvatosnak kell lenni és nem szabad félrelépni a munkás-paraszt párt álláspontjára, amelyre néha még egyes felelős pártmunkások is lekanyarodnak. Sokan lármát csaptak, mondván: „Ti a munkásokat bevonjátok a pártba, miért ne lehetne ugyanilyen mértékben bevonni a parasztokat is? Hadd vegyünk be százezer vagy kétszázezer parasztot." A Központi Bizottság ellenzi ezt, mert pártunknak munkáspártnak kell lennie. 70 vagy 80 százalék munkás és 20—25 százalék nem-munkás — ilyennek kell lennie pártunk összetételének. Kissé más a helyzet a komszomolban, mint a pártban. A Kommunista Ifjúsági Szövetség a

munkás és paraszt fiatalság forradalmi elemeinek önkéntes, szabad szervezete. Ez az ifjúsági szövetség parasztok nélkül, a parasztifjúság tömegei nélkül nem lesz többé munkás és paraszt szövetség. De a dolgot úgy kell megszervezni, hogy a vezetőszerep a proletár elemeké maradjon.

Először megjelent
I. Sztálin A Komszomolról
c. könyvében, Moszkva 1926.

A LENINIZMUS ALAPJAIRÓL[15]

A Szverdlov egyetemen tartott előadások

AZ ÚJ LENINI
CSAPATNAK AJÁNLOM
I. SZTÁLIN

A leninizmus alapjai — nagy téma. Kimerítéséhez egész könyv, mi több: a könyvek egész sora kellene. Magától értetődő tehát, hogy előadásaim nem tartalmazhatják a leninizmus kimerítő kifejtését, hanem, a legjobb esetben is, csak a leninizmus alapjainak tömör összefoglalását. Mindazonáltal hasznosnak tartom ennek az összefoglalásnak ismertetését, hogy bizonyos alapvető kiindulópontokat nyujtsak, amelyek a leninizmus sikeres tanulmányozásához szükségesek.

A leninizmus alapjait kifejteni — ez még nem jelenti azt, hogy Lenin világszemléletének alapjait fejtjük ki. Lenin világszemlélete és a leninizmus alapjai — terjedelemre nézve nem egy és ugyanaz. Lenin marxista és világszemléletének alapja természetesen a marxizmus. Ebből azonban egyáltalán nem következik, hogy a leninizmus kifejtését a marxizmus alapjainak ismertetésével kell kezdenünk. A leninizmust kifejteni azt jelenti, hogy azt fejtjük ki, ami Lenin munkáiban különleges és új, amit Lenin a marxizmus általános kincsesházához hozzáadott és

ami természetesen az ő nevéhez fűződik. Előadásaimban csakis ebben az értelemben fogok a leninizmus alapjairól beszélni.

Mi hát a leninizmus?

Egyesek azt mondják, hogy a leninizmus a marxizmus alkalmazása az oroszországi helyzet sajátos viszonyaira. Ebben a meghatározásban van némi igazság, de ez korántsem meríti ki az egész igazságot. Lenin valóban alkalmazta, mégpedig mesterien alkalmazta a marxizmust az oroszországi valóságra. De ha a leninizmus nem volna egyéb, mint a marxizmus alkalmazása Oroszország sajátos viszonyaira, akkor a leninizmus merőben nemzeti és csakis nemzeti, merőben orosz és csakis orosz jelenség volna. Márpedig tudjuk, hogy a leninizmus nem csupán orosz, hanem nemzetközi jelenség, amely az egész nemzetközi fejlődésben gyökerezik. Ezért úgy vélem, hogy ez a meghatározás egyoldalú.

Mások azt mondják, hogy a leninizmusban a marxizmusnak azok a forradalmi elemei keltek új életre, amelyek a XIX. század negyvenes évcinek marxizmusát jellemzik, eltérően a későbbi évek marxizmusától, amikor a marxizmus állítólag mérsékeltté, nem-forradalmivá vált. Ha eltekintünk Marx tanításának ettől az ostoba és sekélyes széttagolásától, mely a marxizmust két részre, forradalmi és mérsékelt részre osztja, akkor el kell ismernünk, hogy még ebben a teljesen hiányos és semmiképpen sem kielégítő meghatározásban is van némi igazság. Mégpedig az, hogy Lenin valóban új életre keltette a marxizmus forradalmi tartalmát, melyet a II. Internacionále opportunistái befalaztak. De ez az igazság-

nak csak egy része. Az egész igazság a leninizmusra vonatkozólag az, hogy a leninizmus a marxizmust nem csupán új életre keltette, hanem egy lépéssel előbbre is ment: továbbfejlesztette a marxizmust a kapitalizmusnak és a proletariátus osztályharcának új feltételei között.

Végeredményben mi hát a leninizmus?

A leninizmus az imperializmus és a proletárforradalom korszakának marxizmusa. Pontosabban: a leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája általában, a proletárdiktatúra elmélete és taktikája különösen. Marx és Engels a forradalomelőtti (úgy értjük, hogy a proletárforradalom előtti) korszakban működtek, amikor még nem volt fejlett imperializmus, a proletárok forradalomra való előkészítésének korszakában, abban a korszakban, mikor a proletárforradalom nem volt közvetlen gyakorlati szükségszerűség. Viszont Lenin, Marx és Engels tanítványa, a kifejlett imperializmus korszakában működött, a kibontakozó proletárforradalom korszakában, amikor a proletárforradalom már győzött egy országban, a burzsoá-demokráciát összetörte, és megnyitotta a proletárdemokrácia korát, a Szovjetek korát.

Íme, ez az oka annak, hogy a leninizmus a marxizmus továbbfejlesztése.

Rendszerint kiemelik a leninizmus rendkívül harcias és rendkívül forradalmi jellegét. Ez nagyon helyes is. De a leninizmusnak ezt a sajátosságát két ok magyarázza meg: az első, hogy a leninizmus a proletárforradalom mélyéből származott s ezért szükségképpen magán viseli a proletárforradalom bélye-

gét; a második, hogy a II. Internacionále opportunizmusa ellen vívott harcokban nőtt és erősödött meg, ez a harc pedig a kapitalizmus elleni sikeres küzdelem szükséges előfeltétele volt és maradt. Nem szabad elfelejteni, hogy egyfelől Marx és Engels, másfelől Lenin között egy egész korszakon át a II. Internacionále opportunizmusa osztatlanul uralkodott, és hogy a kíméletlen harc ez ellen az opportunizmus ellen a leninizmusnak szükségképpen egyik legfőbb feladata volt.

I

A LENINIZMUS TÖRTÉNELMI GYÖKEREI

A leninizmus az imperializmus körülményei között fejlődött és alakult ki, amikor a kapitalizmus ellentétei a végsőkig kiéleződtek, amikor a proletárforradalom a közvetlen gyakorlat kérdésévé vált, amikor a régi, a munkásosztályt a forradalomra előkészítő korszak lezárult és átnőtt a kapitalizmus közvetlen ostromának új korszakába.

Lenin az imperializmust „halódó kapitalizmusnak" nevezte. Miért? Mert az imperializmus a kapitalizmus ellentéteit a legvégső fokig, a legszélső határokig élezi ki, amelyeken túl a forradalom kezdődik. Ez ellentétek közül hármat kell a legfontosabbnak tekintenünk.

Az első ellentét — a munka és a tőke közti ellentét. Az imperializmus a monopolista trösztök és szindikátusok, a bankok és a fináncoligarchia mindenhatósága az ipari országokban. E mindenhatóság ellen vívott harcban a munkásosztály szokásos módszerei — a szakszervezetek és szövetkezetek, a parlamenti

pártok és a parlamenti harc — teljességgel elégteleneknek bizonyultak. Vagy add meg magad kényrekedvre a tőkének, tengődj a régi módon és süllyedj mind lejjebb, vagy nyúlj új fegyver után — így veti fel a kérdést az imperializmus a proletariátus milliós tömegei előtt. Az imperializmus a munkásosztályt elvezeti a forradalomhoz.

A második ellentét — a különböző pénzcsoportok és imperialista hatalmak közti ellentét a nyersanyagforrásokért, idegen területekért folyó harcukban. Az imperializmus — tőkekivitel a nyersanyagok forrásaihoz, eszeveszett harc ezeknek a forrásoknak monopolista birtoklásáért; harc a már felosztott világ újrafelosztásáért, harc, melyet az újabb pénzcsoportok és hatalmak, amelyek „helyet keresnek a nap alatt", ádáz dühvel folytatnak a zsákmányukhoz görcsösen ragaszkodó régi csoportok és hatalmak ellen. Ez az ádáz harc, mely a kapitalisták különböző csoportjai között folyik, figyelemreméltó abban a tekintetben, hogy elkerülhetetlenül imperialista háborúkra, idegen területek meghódításáért folytatott háborúkra vezet. Ez a körülmény viszont abban a tekintetben figyelemreméltó, hogy kölcsönösen gyengíti az imperialistákat, gyengíti a kapitalizmus pozícióit általában, közelebb hozza a proletárforradalom pillanatát, amikor a forradalom gyakorlati szükségességgé válik.

A harmadik ellentét — a maroknyi uralkodó „civilizált" nemzet és a világ sokszázmilliós gyarmati és függő helyzetben levő népei közti ellentét. Az imperializmus rendkívül nagy területű gyarmatok és függő országok száz- és százmilliónyi népességének

legarcátlanabb kizsákmányolása és legembertelenebb elnyomása. Extraprofit kisajtolása — ez a kizsákmányolás és elnyomás célja. De, miközben az imperializmus ezeket az országokat kizsákmányolja, kénytelen ott vasutakat, gyárakat és üzemeket, ipari és kereskedelmi központokat építeni. Ennek a „politikának" elkerülhetetlen következményei: a proletariátus osztályának megjelenése, helyi értelmiség keletkezése, a nemzeti öntudat felébredése, a szabadságmozgalom erősödése. A forradalmi mozgalom erősödése kivétel nélkül minden gyarmati és függő országban világos bizonyítéka annak, hogy ezek a következmények elkerülhetetlenek. Ez a körülmény fontos a proletariátusra nézve abban a tekintetben, hogy alapjukban aláássa a kapitalizmus hadállásait, minthogy a gyarmatokat és a függő helyzetben levő országokat az imperializmus tartalékaiból a proletárforradalom tartalékaivá változtatja.

Nagy vonásokban ezek az imperializmus fő ellentétei, amelyek a régi „virágzó" kapitalizmust haldokló kapitalizmussá változtatták.

A tíz év előtt kitört imperialista háború jelentősége többek között abban áll, hogy mindezeket az ellentéteket egy csomóba kötötte és a mérleg serpenyőjébe vetette, s ezzel meggyorsította és megkönnyítette a proletariátus forradalmi csatáit.

Másszóval, az imperializmus nemcsak arra vezetett, hogy a forradalom gyakorlatilag elkerülhetetlenné vált, hanem arra is, hogy kedvező feltételek alakultak ki a kapitalizmus erődjeinek közvetlen megrohamozására.

Ezek a nemzetközi körülmények szülték a leninizmust.

Mindez helyes — mondják majd —, de mi köze ehhez Oroszországnak, amely nem volt és nem is lehetett az imperializmus klasszikus földje? Mi köze ehhez Leninnek, aki mindenekelőtt Oroszországban és Oroszországért dolgozott? Miért éppen Oroszország lett a leninizmus fészkévé, a proletárforradalom elméletének és taktikájának szülőhazájává?

Azért, mert Oroszország az imperializmus mindezen ellentéteinek csomópontja volt.

Azért, mert Oroszország minden más országnál inkább méhében hordta a forradalmat és ennek következtében egyesegyedül Oroszország volt képes arra, hogy ezeket az ellentéteket forradalmi úton megoldja.

Kezdjük azzal, hogy a cári Oroszország gócpontja volt mindenféle és fajta elnyomásnak — a kapitalista, a gyarmati, a katonai elnyomásnak —, mégpedig a legembertelenebb és legbarbárabb formában. Ki ne tudná, hogy a tőke mindenhatósága Oroszországban egybeolvadt a cárizmus zsarnokságával, az orosz nacionalizmus agresszivitása a cárizmus hóhérkodásával a nem-orosz népekkel szemben, és hatalmas — török, perzsa, kínai — területek kizsákmányolása együttjárt azzal, hogy a cárizmus elrabolta e területeket, hódító háborúkat viselt éretttük? Leninnek igaza volt, amikor azt mondta, hogy a cárizmus „katonai-feudális imperializmus". A cárizmus az imperializmus legrosszabb vonásainak hatványozott összpontosulása volt.

Továbbá. A cári Oroszország a nyugati imperializ-

musnak nemcsak abban az értelemben volt hatalmas tartaléka, hogy szabad utat nyitott a külföldi tőkének, mely az orosz nemzetgazdaság oly döntő ágait tartotta kezében, mint a fűtőanyagipart és a vas- és fémkohászatot, hanem abban az értelemben is, hogy a katonák millióit szállíthatta a nyugati imperialistáknak. Emlékezzünk a tizennégymilliós orosz hadseregre, mely az imperialista frontokon az angol és francia tőke hatalmas profitjának biztosításáért hullatta vérét.

Továbbá. A cárizmus nemcsak házőrző ebe volt az imperializmusnak Európa keleti részén, hanem még ügynöksége is volt a nyugati imperializmusnak, amely a cárizmus segítségével préselte ki a lakosságból a százmilliós kamatokat a Párizsban és Londonban, Berlinben és Brüsszelben folyósított kölcsönökért.

És végül, Törökország, Perzsia, Kína stb. felosztásában a cárizmus a nyugati imperializmus leghűségesebb szövetségese volt. Ki ne tudná, hogy az imperialista háborút a cárizmus az Antant imperialistáival szövetségben viselte, hogy Oroszország ennek a háborúnak lényeges eleme volt?

Íme, ezért fonódtak össze a cárizmus és a nyugati imperializmus érdekei s ezért csomósodtak össze végül az imperialista érdekek egységes gombolyagává.

Megbékélhetett-e a nyugati imperializmus azzal, hogy elveszítse egy olyan hatalmas támaszát a Keleten, az erőnek és az anyagi eszközöknek olyan gazdag tartalékát, amilyen a régi, cári burzsoá Oroszország volt, — megbékélhetett-e ezzel anélkül, hogy össze ne szedje minden erejét az orosz forradalommal való élethalálharcra, a cárizmus megvédésére és fenn-

tartására? Világos, hogy ezzel nem békélhetett meg!

Ebből azonban az következik, hogy aki a cárizmusra akart csapást mérni, az elkerülhetetlenül kezet emelt az imperializmusra is, aki a cárizmus ellen kelt hadra, annak az imperializmus ellen is hadra kellett kelnie, mert aki a cárizmust készült megdönteni, annak meg kellett döntenie az imperializmust is, ha valóban azt akarta, hogy a cárizmust ne csak megverje, hanem teljesen meg is semmisítse. A cárizmus elleni forradalom ilymódon közelkerült az imperializmus elleni forradalomhoz, a proletárforradalomhoz, át kellett nőnie abba.

Ugyanakkor Oroszországban rendkívül hatalmas népforradalom bontakozott ki, élén a világ legforradalmibb proletariátusával, amelynek olyan komoly szövetségese volt, mint Oroszország forradalmi parasztsága. Kell-e bizonyítani, hogy egy ilyen forradalom nem állhatott meg a félúton, hogy siker esetén tovább kellett mennie, ki kellett bontania a felkelés zászlaját az imperializmus ellen?

Ezért vált Oroszország szükségképpen az imperializmus ellentéteinek csomópontjává, nemcsak abban az értelemben, hogy ezek az ellentétek, különösen felháborító és különösen elviselhetetlen jellegüknél fogva, éppen Oroszországban fakadtak fel a legkönnyebben, és nemcsak azért, mert Oroszország a nyugati imperializmus nagyfontosságú támasza volt, mely a nyugati finánctőkét Kelet gyarmataival kötötte össze, hanem azért is, mert csak Oroszországban volt meg az a reális erő, amely képes volt az imperializmus ellentéteit forradalmi úton megoldani.

De ebből az következik, hogy a forradalomnak Oroszországban szükségképpen proletárforradalommá kellett lennie, hogy kifejlődésének már első napjaiban szükségképpen nemzetközi jelleget kellett öltenie, hogy ilyenformán feltétlenül alapjaiban kellett megrendítenie a világimperializmust.

Ha így álltak a dolgok, szorítkozhattak-e munkájukban az orosz kommunisták az orosz forradalom szűk nemzeti kereteire? Természetes, hogy nem! Ellenkezőleg, az egész helyzet, mind a belső (a mély, forradalmi válság), mind a külső (a háború), arra sarkalta őket, hogy munkájukban ezeket a kereteket túllépjék, a harcot átvigyék a nemzetközi színtérre, az imperializmus fekélyeit feltárják, a kapitalizmus összeomlásának elkerülhetetlenségét bebizonyítsák, a szociálsovinizmust és szociálpacifizmust szétzúzzák, s végül, hogy saját országukban a kapitalizmust megdöntsék s a proletariátus számára új harci fegyvert kovácsoljanak — a proletárforradalom elméletét és taktikáját, abból a célból, hogy minden ország proletariátusának megkönnyítsék a kapitalizmus megdöntését. Az orosz kommunisták nem is cselekedhettek másként, mert csak ezen az úton számíthattak a nemzetközi helyzet bizonyos változásaira, amelyek Oroszországnak biztosítékot nyujthattak a burzsoá rend visszaállítása ellen.

Íme, ezért lett Oroszország a leninizmus szülőföldje és az orosz kommunisták vezére, Lenin, annak megteremtője.

Oroszországgal és Leninnel körülbelül az „esett meg", ami Németországgal és Marx-szal, Engels-szel a mult század negyvenes éveiben. Németország

akkor ugyanúgy, mint Oroszország a XX. század elején, polgári forradalommal volt terhes. Marx a „Kommunista kiáltvány"-ban akkor ezt írta:

„Németországra azért irányítják a kommunisták legnagyobb figyelmüket, mert Németország a polgári forradalom küszöbén áll és mert ezt a forradalmat általában az európai civilizáció fejlettebb feltételei között és sokkal fejlettebb proletariátussal hajtja végre, mint Anglia a XVII. és Franciaország a XVIII. században. A német polgári forradalom tehát csak közvetlen előjátéka lehet egy proletárforradalomnak"[16].

Másszóval — a forradalmi mozgalom központja Németországba helyeződött át.

Aligha kételkedhetünk abban, hogy éppen az a körülmény, melyet Marx a fenti idézetben kiemel, volt a valószínű oka annak, hogy éppen Németország lett a tudományos szocializmus hazája s hogy éppen a német proletariátus vezérei, Marx és Engels lettek annak megteremtői.

Ugyanez áll, de még fokozottabb mértékben, a XX. század kezdetének Oroszországára. Oroszország ebben az időszakban a polgári forradalom előestéjén állott, s ezt a forradalmat előrehaladottabb európai viszonyok között és fejlettebb proletariátussal kellett véghezvinnie, mint Németországnak (Angliáról és Franciaországról nem is beszélve), s amellett minden jel arra mutatott, hogy ez a forradalom a proletárforradalom erjesztője és előjátéka lesz.

Nem lehet véletlennek tartani azt a tényt, hogy Lenin már 1902-ben, amikor az orosz forradalom még csak kezdődőben volt, „Mi a teendő?" című brosúrájában ezeket a látnoki szavakat írta:

„Az a legközelebbi feladat, melyet a történelem most elénk (azaz az orosz marxisták elé — *I. Szt.)* tűzött, bármely más ország proletariátusának *legközelebbi* feladatai közül a *legforradalmibb*."

„... ennek a feladatnak a megvalósítása, az európai és (most már mondhatjuk) egyben az ázsiai reakció leghatalmasabb bástyájának lerombolása, az orosz proletariátust a nemzetközi forradalmi proletariátus élcsapatává tenné" (IV. köt. 382. old.[16a]).

Másszóval, a forradalmi mozgalom központjának Oroszországba kellett áthelyeződnie.

Ismeretes, hogy a forradalom menete Oroszországban Leninnek ezt a jóslatát mindenben igazolta.

Lehet-e csodálni ezek után, hogy az az ország, amely ilyen forradalmat vitt véghez, amelynek ilyen proletariátusa van, a proletárforradalom elméletének és taktikájának szülőhazája lett?

Lehet-e csodálni, hogy az oroszországi proletariátus vezére, Lenin lett egyben ennek az elméletnek és taktikának a megteremtője s a nemzetközi proletariátus vezére?

II

A MÓDSZER

Fentebb beszéltem arról, hogy egyfelől Marx és Engels, másfelől Lenin között a II. Internacionále opportunizmusa uralmának egész korszaka van. Pontosság kedvéért hozzá kell fűznöm, hogy az opportunizmusnak nem formaszerinti, hanem csak tényleges uralmáról van itt szó. Forma szerint a II. Internacionále élén „igazhitű" marxisták, „ortodoxok" álltak — Kautsky és mások. Valójában

azonban a II. Internacionále fő munkája az opportunizmus vonalán mozgott. Az opportunisták kispolgári, alkalmazkodó természetüknél fogva a burzsoáziához alkalmazkodtak, az „ortodoxok" viszont az „egység megőrzése" érdekében, a „pártonbelüli béke" érdekében, az opportunistákhoz alkalmazkodtak. Az eredmény az opportunizmus uralma lett, mert a burzsoázia politikája és az „ortodoxok" politikája között a lánc bezárult.

A kapitalizmus aránylag békés fejlődésének időszaka volt ez, hogy úgy mondjuk, háborúelőtti időszak, amikor az imperializmus katasztrofális ellentétei még nem tárultak fel teljes nyiltságukban, amikor a munkások gazdasági sztrájkjai és a szakszervezetek többé-kevésbbé „normálisan" fejlődtek, amikor a választási harcok és parlamenti frakciók „szédítő" sikereket értek el, amikor a harc legális formáit az egekig magasztalták és a kapitalizmust a legalitással akarták „megölni", — szóval, amikor a II. Internacionále pártjai elhájasodtak és nem akaródzott nekik komolyan a forradalomra, a proletariátus diktatúrájára, a tömegek forradalmi nevelésére gondolni.

Egységes és egész forradalmi elmélet helyett — egymásnak ellentmondó elméleti tételek és elméletforgácsok, amelyek elszakadtak a tömegek élő forradalmi harcától s elavult dogmákká váltak. Persze a látszat kedvéért emlegették Marx elméletét, de csak azért, hogy az élő forradalmi lelket kiirtsák belőle.

Forradalmi politika helyett — petyhüdt filiszterség és kicsinyes politikai mesterkedések, parlamenti

diplomatizálás és parlamenti kombinációk. A látszat kedvéért persze hoztak „forradalmi" határozatokat „forradalmi" jelszavakkal, de csak azért, hogy aztán az asztalfiókba rejtsék őket.

Ahelyett, hogy a pártot saját hibáin tanították és nevelték volna helyes forradalmi taktikára — gondosan elkerülték a beteg kérdéseket, elpalástolták és elkenték őket. A látszat kedvéért persze hajlandók voltak beszélni is ezekről a beteg kérdésekről, de csak azért, hogy az ügyet valamilyen „kaucsuk-határozattal" intézzék el.

Ilyen volt a II. Internacionále arculata, munkamódszere, fegyvertára.

Közben azonban közeledett egy új időszak, az imperialista háborúk és a proletariátus forradalmi csatáinak időszaka. A harc régi módszerei a finánctőke mindenhatóságával szemben nyilvánvalóan elégteleneknek és erőtleneknek bizonyultak.

Felül kellett vizsgálni a II. Internacionále egész munkáját, egész munkamódszerét, ki kellett űzni a filiszterséget, a korlátoltságot, az elvtelen politikai mesterkedést, az árulást, a szociálsovinizmust, a szociálpacifizmust. A II. Internacionále egész fegyvertárát át kellett vizsgálni s kidobni onnan mindent, ami rozsdás és ócska, újfajtájú fegyvereket kellett kovácsolni. Ilyen előzetes munka nélkül a kapitalizmus elleni hadbavonulásról szó sem lehetett. Enélkül a proletariátus azt kockáztatta, hogy az új forradalmi ütközetekben nem lesz eléggé felfegyverezve vagy akár egyszerűen fegyvertelen lesz.

A leninizmusnak jutott osztályrészül az a tisz-

tesség, hogy a II. Internacionálét mindenestül felülvizsgálja és Augiász-istállóját kitakarítsa.

Ilyen körülmények között született meg és kovácsolódott ki a leninizmus módszere.

Mit követel ez a módszer?

Először, a II. Internacionále elméleti dogmáinak *felülvizsgálását* a tömegek forradalmi harca, az élő gyakorlat tüzében, azaz követeli az elmélet és a gyakorlat megbontott egységének helyreállítását és a közöttük beállott szakadás megszüntetését, mert csak így lehet megteremteni a forradalmi elmélettel felfegyverzett igazi forradalmi pártot.

Másodszor, a II. Internacionáléhoz tartozó pártok politikájának *felülvizsgálását*, nem jelszavaik és határozataik alapján (ezeknek hinni nem szabad), hanem tetteik, cselekedeteik alapján, mert csak így lehet a proletártömegek bizalmát kivívni és megérdemelni.

Harmadszor, az egész pártmunka *átépítését* új, forradalmi módon, a tömegek forradalmi harcra való nevelésének és előkészítésének szellemében, mert csak így lehet a tömegeket a proletárforradalomra előkészíteni.

Negyedszer, a proletárpártok *önkritikáját*, saját hibáikon való nevelését és tanítását, mert csak így lehet igazi pártkádereket és igazi pártvezetőket nevelni.

Ez a leninizmus módszerének alapja és lényege.

Hogyan alkalmazták ezt a módszert a gyakorlatban?

A II. Internacionále opportunistáinak számos

elméleti dogmája van, melyektől sohasem hajlandók tágítani. Vegyünk elő ezek közül néhányat.

Az első dogma arra a kérdésre vonatkozik, hogy minő feltételek mellett ragadhatja meg a proletariátus a hatalmat. Az opportunisták erősködnek, hogy a proletariátusnak addig nem lehet és nem is szabad megragadnia a hatalmat, amíg egymaga nem alkotja az ország lakosságának többségét. Bizonyítékok erre nincsenek, hiszen ezt a képtelen tételt sem elméletileg, sem gyakorlatilag igazolni nem lehet. Jó, feleli Lenin ezeknek a II. Internacionálebeli uraknak. De ha adódik egy olyan történelmi helyzet (háború, agrárválság stb.), melyben a proletariátusnak, a lakosság kisebbségének lehetősége nyílik arra, hogy a dolgozó tömegek hatalmas többségét maga köré tömörítse — miért ne ragadja meg a hatalmat? Miért ne használja ki a proletariátus a kedvező nemzetközi és belső helyzetet arra, hogy a tőke arcvonalát áttörje és az általános döntést meggyorsítsa? Vajjon nem beszélt-e Marx már a mult század ötvenes éveiben arról, hogy a proletárforradalom ügye Németországban „kitűnően" állna, ha a proletárforradalmat sikerülne alátámasztani „a parasztháborúnak valamiféle második kiadásával"[17]? Vajjon nem tudja-e mindenki, hogy Németországban akkor aránylag kevesebb volt a proletár, mint például Oroszországban 1917-ben? Vajjon nem mutatta-e meg az orosz proletárforradalom gyakorlata azt, hogy a II. Internacionále hőseinek ez a kedvenc dogmája a proletariátus számára teljesen hasznavehetetlen? Vajjon nem világos-e, hogy a forradalmi tömegharcok

gyakorlata ezt az ócska dogmát megcáfolja és megsemmisíti?

A másik dogma: a proletariátus a hatalmat nem tarthatja meg, ha nincs elegendő számú kiképzett kulturális és adminisztratív kádere, mely az ország igazgatását el tudja látni, — előbb létre kell hozni ezeket a kádereket a kapitalizmus viszonyai között s csak azután megragadni a hatalmat. Jó, feleli erre Lenin; de miért nem lehet a dolgot megfordítani, úgy, hogy előbb megragadjuk a hatalmat, kedvező fejlődési viszonyokat teremtünk a proletariátus számára és azután — hétmérföldes léptekkel haladunk előre a dolgozó tömegek kulturális színvonalának felemelése, a munkásokból kikerülő vezetők és adminisztrátorok nagyszámú kádereinek kiképzése terén? Vajjon az oroszországi gyakorlat nem mutatta-e meg, hogy a munkássorokból jövő vezetők káderei a proletár hatalom alatt százszor gyorsabban és jobban fejlődnek, mint a tőke hatalma alatt? Vajjon nem világos-e, hogy a tömegek forradalmi harcának gyakorlata könyörtelenül megsemmisíti az opportunistáknak ezt az elméleti dogmáját is?

A harmadik dogma: az általános *politikai* sztrájk módszere a proletariátus számára alkalmatlan, mert elméletileg nem helytálló (lásd Engels bírálatát), gyakorlatilag veszélyes (az ország gazdasági életének normális menetét kizökkentheti a kerékvágásból, a szakszervezetek pénztárait kiürítheti), nem pótolhatja a harc parlamenti formáit, amelyek a proletariátus osztályharcának fő formái. Rendben van, felelik erre a leninisták. De, először, Engels nem bármiféle általános sztrájkot bírált, hanem csak az

általános sztrájk egy bizonyos fajtáját, az anarchisták általános *gazdasági* sztrájkját[18], melyet az anarchisták a proletariátus politikai harca *helyett* javasoltak. Mi köze ennek az általános *politikai* sztrájk módszeréhez? Másodszor, ki és hol bizonyította be, hogy a proletariátus harcának a parlamenti harc a fő formája? Vajjon a forradalmi mozgalom története nem azt bizonyítja-e, hogy a parlamenti harc csak iskola és segédeszköz a proletariátus parlamenten-kívüli harcainak megszervezésére, hogy a munkásmozgalom alapvető kérdéseit a kapitalizmus idején az erő dönti el, a proletártömegek közvetlen harca, általános sztrájkja, felkelése? Harmadszor, honnan vették azt, hogy a parlamenti harcot az általános politikai sztrájk módszerével kell helyettesíteni? Hol és mikor próbálták az általános politikai sztrájk hívei a harc parlamenti formáit a harc parlamenten-kívüli formáival helyettesíteni? Negyedszer, vajjon az oroszországi forradalom nem mutatta-e meg, hogy az általános *politikai* sztrájk a proletárforradalom hatalmas iskolája, a legszélesebb proletártömegek mozgósításának és megszervezésének pótolhatatlan eszköze a kapitalizmus erődjei megrohamozásának küszöbén? Mire való hát a nyárspolgári siránkozás a gazdasági élet normális menetének megzavarása és a szakszervezeti pénztárak miatt? Vajjon nem világos, hogy a forradalmi harc gyakorlata az opportunistáknak ezt a dogmáját is szétzúzza?

És így tovább, és így tovább.

Ezért mondotta Lenin, hogy „a forradalmi elmélet nem dogma", hogy „az elmélet csak a valóban tömegjellegű és valóban forradalmi mozgalom gyakor-

latával való szoros kapcsolatban alakul ki véglegesen" („Baloldaliság"[19]), mert az elméletnek a gyakorlatot kell szolgálnia, mert az „elméletnek azokra a kérdésekre kell válaszolnia, amelyeket a gyakorlat vet fel" („Kik azok a «népbarátok»?"[20]), mert az elméletet ellenőrizni kell a gyakorlat adatain.

Ami a II. Internacionále pártjainak politikai jelszavait és politikai döntéseit illeti, csak a „háborút a háború ellen" jelszó történetére kell emlékeznünk, hogy megértsük, milyen hazug és rothadt e pártok gyakorlata, amelyek forradalomellenes tevékenységüket nagyhangú forradalmi jelszavakba és határozatokba burkolják. Mindenki emlékszik még a II. Internacionále bázeli kongresszusának[21] pompázatos demonstrációjára, amikor az imperialistákat, arra az esetre, ha háborút mernének kezdeni, megfenyegették a felkelés minden borzalmával és kiadták a „háborút a háború ellen" fenyegető jelszavát. De ki nem emlékszik arra is, hogy kevéssel azután, közvetlenül a háború megkezdése előtt, a bázeli határozatot elsikkasztották és a munkásoknak új jelszót adtak — irtsátok egymást a kapitalista haza dicsőségére? Vajjon nem világos-e, hogy a forradalmi jelszavak és határozatok fabatkát sem érnek, ha nem erősítik meg őket tettekkel? Csak össze kell hasonlítani az imperialista háború polgárháborúvá való átváltoztatásának lenini politikáját a II. Internacionále háborúalatti áruló politikájával, és rögtön megértjük az opportunizmus elvtelen politikusainak laposságával szemben a leninizmus módszerének egész nagyságát.

Idéznem kell itt Lenin „A proletárforradalom

és a renegát Kautsky" című könyvéből egy helyet, ahol Lenin keményen ostorozza a II. Internacionále vezető politikusának, Kautskynak, opportunista kísérletét, hogy a pártokat ne tetteik, hanem papirosjelszavaik és dokumentumaik alapján ítélje meg:

„Kautsky tipikusan kispolgári, filiszteri politikát folytat, mikor azt képzeli... hogy a *jelszó kiadása* változtat a dolgon. A burzsoá demokrácia egész története leleplezi ezt az illúziót: a burzsoá demokraták a nép becsapására mindig kiadtak és mindig ki is adnak tetszésszerinti «jelszavakat». De a fontos az, hogy *ellenőrizzük* őszinteségüket, hogy a szavakkal szembeszegezzük a *tényeket*, hogy ne érjük be az idealista vagy sarlatán *frázissal*, hanem tárjuk fel az *osztályvalóságot*" (XXIII. köt. 377. old.[21a]).

Arról nem is beszélek, hogy a II. Internacionále pártjai félnek az önkritikától, nem beszélek arról a módról, ahogy hibáikat rejtegetik, ahogy elkenik a beteg kérdéseket, ahogy fogyatékosságaikat takargatják a „minden rendben van" hazug parádéjával, ami az élő gondolatot eltompítja és meggátolja azt, hogy a pártot forradalmi módon a saját hibáin lehessen nevelni. Ezt a módszert Lenin kigúnyolta és pellengérre állította. Íme, mit mond Lenin „Baloldaliság" című brosúrájában a proletárpártok önkritikájáról:

„A politikai pártnak saját hibáihoz való viszonya egyik legfontosabb és legbiztosabb ismérve a párt komolyságának s annak, hogy miként teljesíti a *valóságban* kötelességét *osztálya* és a dolgozó *tömegek* irányában. A hibát nyíltan beismerni, okait feltárni, kielemezni a helyzetet, amely a hibát szülte, gondosan megvitatni, hogy milyen

eszközökkel lehet a hibát kijavítani — ez jellemzi a komoly pártot, így teljesíti a párt kötelességét, így neveli és tanítja *az osztályt* s azután *a tömegeket* is" (XXV. köt. 200. old.[21b]).

Egyesek azt mondják, hogy saját hibáinak feltárása és az önkritika veszélyes a pártra, mert az ellenség ezt kihasználhatja a proletárpárt ellen. Lenin az ilyen ellenvetéseket komolytalannak és teljesen helytelennek tartotta. Íme, mit mondott erről a kérdésről „Egy lépés előre, két lépés hátra" című brosúrájában már 1904-ben, amikor pártunk még gyenge és kicsiny volt:

„Ezek (vagyis a marxisták ellenfelei — *I. Szt.)* kárörömmel és kaján ujjongással figyelik vitáinkat; ők persze rajta lesznek, hogy pártunk hiányosságainak és fogyatékosságainak szentelt brosúrából egyes helyeket saját céljaiknak megfelelő módon ráncigáljanak elő. Az orosz szociáldemokraták már elég puskaport szagoltak a csatákban, hogy rá se hederítsenek ezekre a csipkelődésekre, hogy ezek ellenére folytassák munkájukat az önbírálat és saját hiányosságaik kíméletlen leleplezése terén, amelyeket a munkásmozgalom növekedése okvetlenül és elmaradhatatlanul le fog gyűrni" (VI. köt. 161. old.[21c]).

Ezek a leninizmus módszerének jellemző vonásai általában.

Ami Lenin módszerét jellemzi, az alapjában már megvolt Marx tanításában, amely, Marx szavai szerint, „lényegileg kritikai és forradalmi"[22]. Éppen ez a kritikai és forradalmi szellem az, ami Lenin módszerét keresztül-kasul áthatja. De helytelen volna azt gondolni, hogy Lenin módszere egyszerűen Marx módszerének felújítása. Valójában Lenin módszere Marx kritikai és forradalmi módszerének, materialista

dialektikájának nemcsak felújítása, hanem konkretizálása és továbbfejlesztése is.

III

AZ ELMÉLET

Ebből a témából három kérdést ragadok ki. Ezek:

a) az elmélet jelentősége a proletármozgalom számára,

b) az ösztönösség „elméletének" kritikája,

c) a proletárforradalom elmélete.

1. *Az elmélet jelentőségéről.* Egyesek úgy vélik, hogy a leninizmus a gyakorlat elsőbbsége az elmélettel szemben, oly értelemben, hogy a legfontosabb benne a marxista tételek tettre váltása, ezeknek a tételeknek „végrehajtása", ami pedig az elméletet illeti, e tekintetben a leninizmus — állítólag — meglehetősen közömbös. Ismeretes, hogy Plehanov nem egyszer élcelődött azon, hogy Lenin „közömbös" az elmélet s különösen a filozófia iránt. Az is ismeretes, hogy a jelenlegi gyakorlati leninisták közül sokan nem nagy barátai az elméletnek, különösen azért nem, mert a viszonyok kényszere következtében rengeteg gyakorlati munkát kell végezniök. Ki kell jelentenem, hogy egyeseknek ez az enyhén szólva különös véleménye Leninről és a leninizmusról teljességgel hibás, a valóságnak semmiképpen sem felel meg, s hogy a gyakorlat embereinek az az igyekezete, hogy az elméletnek hátat fordítsanak,

ellentmond a leninizmus egész szellemének és nagy veszélyekkel járhat az ügyre nézve.

Az elmélet valamennyi ország munkásmozgalmának általánosított tapasztalata. Az elmélet természetesen tárgytalanná válik, ha nem kapcsolódik egybe a forradalmi gyakorlattal, éppúgy, mint ahogy a gyakorlat is vakká lesz, ha nem világítja meg útját a forradalmi elmélettel. De az elmélet a munkásmozgalom hatalmas erejévé válhat, ha a forradalmi gyakorlattal elválaszthatatlan kapcsolatban formálódik ki, mert az elmélet és csakis az elmélet adhatja meg a mozgalomnak a biztonságot, a tájékozódás erejét és a környező események belső összefüggésének megértését, mert az elmélet, és csakis az elmélet segíthet a gyakorlatnak megérteni nem csupán azt, hogyan és hova haladnak az osztályok a jelenben, hanem azt is, hogyan és hova kell haladniok a közeljövőben. Éppen Lenin volt az, aki kimondotta és sokszor ismételte az ismert tételt:

*„Forradalmi elmélet nélkül nem lehet forradalmi mozgalom sem"** (IV. köt. 380. old.[22a]).

Lenin mindenki másnál jobban megértette az elmélet nagy jelentőségét, különösen az olyan párt számára, amilyen a mienk, melynek az jutott osztályrészül, hogy a nemzetközi proletariátusnak élenjáró harcosa legyen, s amelyet annyira bonyolult belső és nemzetközi helyzet vesz körül. Pártunknak ezt a különleges szerepét Lenin már 1902-ben előre látta és már akkor szükségesnek tartotta azt a figyelmeztetést, hogy:

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

„Az élenjáró harcos szerepét csak az a párt tudja betölteni, amelyet élenjáró elmélet vezet" (IV. köt. 380. old.[22b]).

Aligha szorul bizonyításra, hogy most, amikor Lenin pártunk szerepéről mondott jóslata már valóra vált, Leninnek ez a tétele különös erőre és különös jelentőségre tesz szert.

Hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított Lenin az elméletnek, annak legvilágosabb jelét talán abban a tényben kell látnunk, hogy éppen Lenin vállalta azt a rendkívül komoly feladatot, hogy a materialista filozófia szellemében általánosítsa a legfontosabbat abból, amit a tudomány Engelstől Leninig alkotott, s hogy a marxisták soraiban mutatkozó materialistaellenes áramlatokat sokoldalú kritikának vesse alá. Engels mondotta, hogy „a materializmusnak minden új nagy felfedezéssel új alakot kell öltenie"[23]. Ismeretes, hogy éppen Lenin volt az, aki a maga idejére vonatkozólag ezt a feladatot a „Materializmus és empiriokriticizmus"[24] című kitűnő könyvével teljesítette. Ismeretes, hogy az a Plehanov, aki szeretett Lenin filozófiai „közömbösségén" élcelődni, mégcsak arra sem szánta rá magát, hogy komolyan hozzáfogjon e feladat megvalósításához.

2. *Az ösztönösség „elméletének" kritikája, vagy az élcsapat szerepe a mozgalomban.* Az ösztönösség „elmélete" az opportunizmus elmélete, amely meghajol a munkásmozgalom ösztönössége előtt, — olyan elmélet, mely valójában tagadja a munkásosztály élcsapatának, a munkásosztály pártjának vezetőszerepét.

Az ösztönösség előtti meghajlás elmélete határ-

rozottan hadat üzen a munkásmozgalom forradalmi jellegének, ellene van annak, hogy a mozgalom a kapitalizmus alapjai ellen irányuló harc vonalán haladjon, — azt akarja, hogy a mozgalom csakis a kapitalizmus által „teljesíthető", a kapitalizmus számára „elfogadható" követelések vonalán haladjon, mindenképpen a „legkisebb ellenállás vonala" mellett van. Az ösztönösség elmélete a trade-unionizmus ideológiája.

Az ösztönösség előtti meghajlás elmélete határozottan ellene van annak, hogy az ösztönös mozgalomnak tudatos, tervszerű jelleget adjunk, ellene van annak, hogy a párt a munkásosztály élén haladjon, hogy a párt a tömegeket a tudatosság színvonalára emelje, hogy a párt vezesse a mozgalmat, — azt akarja, hogy a mozgalom tudatos elemei ne zavarják a mozgalmat abban, hogy a saját útján menjen, azt akarja, hogy a párt csak figyelje az ösztönös mozgalmat és annak uszályában kullogjon. Az ösztönösség elmélete olyan elmélet, mely a tudatos elem szerepét a mozgalomban lekicsinyli, az ösztönösség elmélete az „uszálypolitika" ideológiája, *mindenfajta* opportunizmusnak logikai alapja.

Ez az elmélet, amely Oroszországban még az első forradalom előtt lépett a színre, a gyakorlatban arra vezetett, hogy követői, az úgynevezett „ökonomisták", tagadták az önálló munkáspárt szükségességét Oroszországban, állást foglaltak a munkásosztálynak a cárizmus megdöntéséért folytatott forradalmi harca ellen, a mozgalomban trade-unionista politikát hirdettek s a munkásmozgalmat általában kiszolgáltatták a liberális burzsoázia hegemóniájának.

A régi „Iszkra" harca és az „uszálypolitika" elméletének az a ragyogó kritikája, amelyet Lenin „Mi a teendő?" című brosúrájában adott, nemcsak az úgynevezett „ökonomizmust" semmisítette meg, hanem az orosz munkásosztály valóban forradalmi mozgalmának elméleti alapjait is megteremtette.

E nélkül a harc nélkül gondolni sem lehetett önálló munkáspárt megteremtésére Oroszországban és e párt vezetőszerepére a forradalomban.

De az ösztönösség előtti meghajlás elmélete nemcsak orosz jelenség. A legnagyobb mértékben el van terjedve — ha némileg más formában is — a II. Internacionále valamennyi pártjában, kivétel nélkül. A II. Internacionále vezetői által elposványosított úgynevezett „termelőerő"-teóriára gondolok itt, amely mindent igazol és mindenkit kibékít, mely a tényeket akkor állapítja meg, és akkor magyarázza meg, amikor már mindenkinek a könyökén nőttek ki, és miután megállapította őket, megnyugszik bennük. Marx azt mondta, hogy a materialista elmélet nem szorítkozhatik a világ megmagyarázására, meg is kell változtatnia a világot[25]. Kautsky és társai azonban ezzel mitsem törődnek, ők jobbnak látják, ha megmaradnak a marxi tétel első felénél.

Lássunk egy példát a sok közül arra, hogyan alkalmazzák ezt az „elméletet". Beszélik, hogy az imperialista háború előtt a II. Internacionále pártjai fenyegetőztek, hogy megüzenik a „háborút a háborúnak", ha az imperialisták háborút kezdenének. Beszélik, hogy közvetlenül a háború megkezdése előtt ugyanezek a pártok a „háborút a háború ellen" jelszavát sutba dobták és a vele ellentétes jelszót

valósították meg, a „háborút az imperialista hazáért". Beszélik, hogy ennek a jelszó-cserének sokmillió munkás esett áldozatul. De hiba volna azt hinni, hogy valaki bűnös ebben, hogy valaki elárulta vagy eladta a munkásosztályt. Erről szó sincs! Minden úgy történt, ahogy történnie kellett. Először is, mert az Internacionále a „béke eszköze" és nem a háborúé. Másodszor, mert a „termelőerők" akkori „színvonala" mellett semmi mást tenni nem lehetett. „Bűnösök" a „termelőerők". Mindezt pontosan megmagyarázza „nekünk" Kautsky úr „termelőerő-elmélete". S aki nem hisz ebben az „elméletben", az nem marxista. A pártok szerepe? Jelentőségük a mozgalomban? De mit tehet a párt egy olyan döntő tényező ellen, mint a „termelőerők színvonala"? . .

A marxizmus meghamisításának ilyen példáit halomszámra lehetne idézni.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ez a meghamisított „marxizmus", melynek csak az a hivatása, hogy az opportunizmus mezítelenségét takargassa, nem egyéb, mint annak az „uszálypolitikának" az európai kiadása, amely ellen Lenin már az első orosz forradalom előtt küzdött.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ennek az elméleti hamisításnak a megsemmisítése előfeltétele annak, hogy a Nyugaton valóban forradalmi pártok alakuljanak.

3. *A proletárforradalom elmélete.* A proletárforradalom lenini elmélete három alaptételből indul ki.

Az első tétel. A finánctőke uralma a kapitalizmus vezető országaiban; értékpapírok kibocsátása, mint a finánctőke egyik legfőbb művelete; a tőkekivitel

a nyersanyagforrásokhoz, mint az imperializmus egyik alapja; a fináncoligarchia mindenhatósága, mint a fináncтőke uralmának következménye — mindez feltárja a monopolista kapitalizmus durván élősdi jellegét, százszor érezhetőbbé teszi a kapitalista trösztök és szindikátusok nyomását, növeli a munkásosztály felháborodását a kapitalizmus alapjai ellen s a tömegeket elvezeti a proletárforradalomhoz, mint az egyetlen menedékhez (lásd *Lenin* „Imperializmus" c. művét[26]).

Ebből adódik az első következtetés: a forradalmi válság a kapitalista országokon belül kiéleződik; az „anyaországokban", a belső, proletár fronton halmozódnak a kirobbanás elemei.

A második tétel. Fokozott tőkekivitel a gyarmati és a függő országokba; az „érdekszférák" és a gyarmati birtokok kiterjesztése annyira, hogy átfogják az egész földkerekséget; a kapitalizmus átalakulása olyan *világrendszerré*, melyben a maroknyi „előrehaladott" ország a földgömb lakosságának roppant többségét pénzügyi rabságban és gyarmati elnyomatásban tartja — mindez egyfelől az egyes nemzeti gazdaságokat és nemzeti területeket egy egységes lánc, az úgynevezett világgazdaság láncszemeivé tette, másfelől a földkerekség lakosságát két táborra szakította: egy maroknyi „előrehaladott" kapitalista országra, amelyek nagykiterjedésű gyarmati és függő országokat tartanak elnyomatásban, s a gyarmati és függő országok óriási többségére, amelyek kénytelenek harcot folytatni az imperialista elnyomás alól való felszabadulásukért (lásd „Imperializmus").

Ebből adódik a második következtetés: a forradalmi válság kiéleződik a gyarmati országokban, a külső, gyarmati fronton halmozódnak az imperializmus elleni felháborodás elemei.

A harmadik tétel. Az „érdekszférák" és gyarmatok monopolisztikus birtoklása; a különböző kapitalista országok egyenlőtlen fejlődése, mely eszeveszett harcra vezet a világ felosztásáért azon államok között, amelyek már hódítottak területeket és azon államok között, melyek még csak ezután akarják a maguk „részét" megkapni; imperialista háborúk, mint a felborult „egyensúly" helyreállításának egyetlen eszköze — mindez a harmadik fronton, a kapitalisták egymással szembeni frontján folyó harc fokozódására, az imperializmus gyengülésére vezet s arra, hogy az első két front, a forradalmi proletárfront és a gyarmati szabadságharc frontja, könnyebben egyesül az imperializmus ellen (lásd „Imperializmus").

Ebből adódik a harmadik következtetés: az imperializmus fennállása mellett elháríthatatlanok a háborúk és elkerülhetetlen az európai proletárforradalom koalíciója a Kelet gyarmati forradalmával, a forradalom egységes világfrontjában, az imperializmus világfrontja ellen.

Mindezeket a következtetéseket Lenin egyetlen általános végkövetkeztetésben foglalja össze, abban, hogy „*az imperializmus a szocialista forradalom előestéje*"* (XIX. köt. 71. old.[26a]).

Ennek megfelelően megváltozik az a szemszög

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

is, amelyből a proletárforradalom kérdését, a forradalom jellegének, terjedelmének, mélységének kérdését vizsgáljuk, változik a forradalom sémája általában.

Régebben a proletárforradalom előfeltételeinek elemzéséhez rendszerint egyik vagy másik ország gazdasági helyzetének szempontjából fogtak hozzá. Ma ez a szempont már nem kielégítő. Ma valamennyi ország, vagy legalábbis az országok többsége szempontjából kell a kérdést vizsgálni, mert az egyes országok és az egyes nemzetgazdaságok már nem önmagukban zárt egységek, hanem a világgazdaságnak nevezett egységes lánc szemeivé lettek, mert a régi „kulturált" kapitalizmus imperializmusba nőtt át, az imperializmus pedig olyan világrendszer, mely a föld lakosságának óriási többségét maroknyi „előrehaladott" ország pénzügyi rabságában és gyarmati elnyomásában tartja.

Régebben szokás volt arról beszélni, hogy a proletárforradalom objektív előfeltételei megvannak-e vagy hiányzanak-e egyik vagy másik országban, illetve pontosabban — egyik vagy másik fejlett országban. Ma ez a szempont már nem kielégítő. Ma arról kell beszélni, hogy az objektív forradalmi előfeltételek az imperialista világgazdaság egész rendszerében, mint egységes egészben megvannak, — és az, hogy ebben a rendszerben van egynéhány ország, amely ipari tekintetben nem eléggé fejlett, a forradalomnak nem lehet áthághatatlan akadálya, *ha* a rendszer a maga egészében, azaz helyesebben — *minthogy* a rendszer a maga egészében már érett a forradalomra.

Régebben szokás volt egyik vagy másik fejlett ország proletárforradalmáról, mint külön, teljesen önálló tényezőről beszélni, melyet szembeállítottak a tőke külön, nemzeti frontjával, mint ellenlábasával. Ma ez a szempont már nem kielégítő. Ma a proletár világforradalomról kell beszélni, mert a tőke különálló nemzeti frontjai az imperializmus világfrontjának nevezett egységes lánc szemeivé lettek s ezzel a fronttal a világ forradalmi mozgalmának közös frontját kell szembeszegezni.

Régebben a proletárforradalmat mint valamely adott ország kizárólagosan belső fejlődésének eredményét tekintették. Ma ez a szempont már nem kielégítő. A proletárforradalmat ma elsősorban mint az imperializmus világrendszerén belüli ellentétek fejlődésének eredményét kell tekinteni, mint annak eredményét, hogy az imperialista világfront lánca egyik vagy másik országban megszakad.

Hol kezdődik majd a forradalom, hol, melyik országban lehet legelőbb áttörni a tőke frontját?

Ott, ahol fejlettebb az ipar, ahol a proletariátus a lakosság többsége, ahol több a kultúra, több a demokrácia — így szoktak régebben felelni erre a kérdésre.

Nem — veti ellene a forradalom lenini elmélete — *nem feltétlenül ott, ahol fejlettebb az ipar* stb. A tőke frontja ott fog átszakadni, ahol az imperializmus lánca gyengébb, mert hiszen a proletárforradalom annak eredménye, hogy a világimperializmus frontjának lánca a leggyengébb helyén elszakad, s megeshetik, hogy az az ország, mely a forradalmat elkezdte, az az ország, mely a tőke frontját áttörte, kapitalista

viszonylatban kevésbbé fejlett, mint más országok, amelyek fejlettebbek ugyan, de mégis megmaradtak a kapitalizmus keretei között.

1917-ben az imperialista világfront lánca Oroszországban gyengébbnek bizonyult, mint a többi országban. És csakugyan ott is szakadt el s megnyitotta a kivezető utat a proletárforradalomhoz. Miért? Azért, mert Oroszországban hatalmas népforradalom bontakozott ki, élén a forradalmi proletariátussal, amelynek olyan komoly szövetségese volt, mint a földesuraitól elnyomott és kizsákmányolt sokmilliós parasztság. Azért, mert a forradalommal szemben az imperializmusnak olyan undorító képviselője állott, mint a cárizmus, amelynek nem volt semmiféle erkölcsi súlya és rászolgált a lakosság általános gyűlöletére. Oroszországban a lánc gyengébbnek bizonyult, jóllehet Oroszország kapitalista viszonylatban fejletlenebb volt, mint, mondjuk, Franciaország vagy Németország, Anglia vagy Amerika.

Hol szakad el a lánc a legközelebbi jövőben? Ismét csak ott, ahol gyengébb. Nincs kizárva, hogy a lánc, mondjuk, Indiában szakadhat el. Miért? Mert ott fiatal, harcos forradalmi proletariátus van, amelynek olyan kétségtelenül nagy és kétségtelenül komoly szövetségese van, mint a nemzeti szabadságmozgalom. Mert a forradalommal szemben olyan mindenki előtt ismeretes ellenfél áll, mint a külföldi imperializmus, amelynek nincsen erkölcsi hitele és amely rászolgált India elnyomott és kizsákmányolt tömegeinek általános gyűlöletére.

Teljesen lehetséges az is, hogy a lánc Németországban szakad el. Miért? Mert azok a tényezők,

amelyek, mondjuk, Indiában működnek, Németországban is működni kezdenek. Persze, az az óriási különbség, mely India és Németország fejlődési színvonala között van, rányomja majd bélyegét a német forradalom egész menetére és kimenetelére.

Ezért mondja Lenin: .

„A nyugateurópai kapitalista országok fejlődése a szocializmus felé nem olymódon megy végbe... hogy a szocializmus bennük egyenletesen «megérik», hanem olyan viszonyok között, amikor egyes államokat kizsákmányolnak más államok, amikor az imperialista háborúban elsőnek legyőzött államot kizsákmányolják, s ugyanakkor az egész Keletet is kizsákmányolják. A Kelet viszont, éppen az első imperialista háború következtében, végleg belépett a forradalmi mozgalomba, végleg belesodródott a világforradalmi mozgalom általános forgatagába" (XXVII. 415—416. old.[26a]).

Röviden: az imperialista front láncának rendszerint ott kell elszakadnia, ahol a lánc szemei gyengébbek, és minden bizonnyal nem feltétlenül ott, ahol a kapitalizmus fejlettebb, ahol a proletariátus ennyi meg ennyi, a parasztság annyi meg annyi százalék és így tovább.

Ezért tehát a proletárforradalom kérdésének eldöntésében a statisztikai számítgatásoknak arról, hogy hány százalék a lakosság proletár állománya az egyes országokban, nincsen olyan rendkívüli jelentőségük, amilyet oly szívesen tulajdonítottak neki a II. Internacionále betűrágói, akik nem értették meg az imperializmust és a forradalomtól féltek, mint a pestistől.

Továbbá. A II. Internacionále hősei azt erősítgették (és most is erősítgetik), hogy a polgári-

demokratikus forradalom és a proletárforradalom között szakadék vagy legalábbis kínai fal van, amely többé-kevésbbé hosszú időközzel választja el egyiket a másiktól s ez alatt az idő alatt a hatalomra jutott burzsoázia fejleszti a kapitalizmust, a proletariátus pedig erőt gyüjt és készül a „döntő harcra" a kapitalizmus ellen. Ezt az időközt rendszerint sok évtizedre, sőt még többre is becsülik. Aligha szorul bizonyításra, hogy ennek a kínai fal „elméletnek" az imperializmus körülményei között semmi tudományos jellege nincs és hogy az nem más, nem lehet más, mint a burzsoázia ellenforradalmi vágyainak palástolása, kendőzése. Aligha szorul bizonyításra, hogy az összeütközésekkel és háborúkkal terhes imperializmus idején, a „szocialista forradalom előestéjén", amikor a „virágzó" kapitalizmus „halódó" kapitalizmussá változik *(Lenin)*, a forradalmi mozgalom pedig a világ minden országában nő, amikor az imperializmus egyesül kivétel nélkül minden reakciós erővel, még a cárizmussal és a feudalizmussal is és így a forradalmi erők számára is szükségessé teszi az összefogást a Nyugat proletármozgalmától kezdve a Kelet nemzeti szabadságmozgalmáig, amikor a feudális jobbágytartó rend maradványainak lerombolása az imperializmussal való forradalmi harc nélkül lehetetlenné válik — aligha szorul bizonyításra, hogy a polgári-demokratikus forradalomnak egy többé-kevésbbé fejlett országban ilyen viszonyok között a proletárforradalomhoz kell közelednie, hogy az elsőnek át kell nőnie a másodikba. Az oroszországi forradalom története kézzelfoghatóan bebizonyította e tétel helyességét és elvitathatatlanságát. Nem

hiába rajzolta meg Lenin már 1905-ben, az első orosz forradalom előestéjén, a „Két taktika" című brosúrájában a polgári-demokratikus forradalmat és a szocialista forradalmat úgy, mint ugyanazon lánc két láncszemét, mint az orosz forradalom lendületének egységes egészét alkotó képét:

„A proletariátusnak végig kell vinnie a demokratikus forradalmat — maga mellé állítva a parasztság tömegét —, hogy erőszakkal eltiporja az önkényuralom ellenállását és ellensúlyozza a burzsoázia ingadozását. A proletariátusnak végre kell hajtania a szocialista forradalmat — maga mellé állítva a lakosság félproletár elemeinek tömegét —, hogy erőszakkal letörje a burzsoázia ellenállását és ellensúlyozza a parasztság és a kispolgárság ingadozását. Ezek a proletariátus feladatai, amelyeket az új-iszkrások oly szűklátókörűen gondolnak el a forradalom lendületéről szóló fejtegetéseikben és határozataikban" (VIII. köt. 96. old.[26c]).

Nem is beszélek Lenin más, későbbi munkáiról, melyekben a polgári forradalom proletárforradalomba való átnövésének eszméje, mint a lenini forradalmi elmélet egyik sarkköve, még élesebben domborodik ki, mint a „Két taktiká"-ban.

Egyes elvtársak, úgylátszik, azt hiszik, hogy Lenin erre az eszmére csak 1916-ban jött rá és hogy mindaddig úgy vélekedett, hogy a forradalom Oroszországban megreked a polgári keretek között, hogy tehát a hatalom a proletár- és paraszt-diktatúra szerveinek kezéből a burzsoázia, nempedig a proletariátus kezébe megy majd át. Azt mondják, hogy ez az állítás még a mi kommunista sajtónkba is behatolt. Le kell szögeznem, hogy ez az állítás teljesen helytelen és egyáltalán nem felel meg a valóságnak.

Hivatkozhatom Lenin ismert beszédére, amelyet a III. pártkongresszuson (1905) tartott és amelyben a proletariátus és parasztság diktatúráját, azaz a demokratikus forradalom győzelmét úgy jellemezte, hogy az nem „a «rend» megszervezése", hanem a „háború megszervezése" (VII. köt. 264. old.).

Hivatkozhatom továbbá Lenin ismert cikkeire „Az ideiglenes kormányról" (1905)[27], amelyekben, az orosz forradalom kifejlődésének várható kilátásait ábrázolva, a párt elé azt tűzi ki feladatul: „el kell érni, hogy az orosz forradalom ne néhány hónap, hanem sok év mozgalma legyen, hogy a forradalom ne csak a hatalom birtokosainak apró engedményeire, hanem e hatalom teljes megdöntésére vezessen", s ugyanott Lenin, ezt a perspektívát továbbfejlesztve és az európai forradalommal kapcsolatba hozva, így folytatja:

„És ha ez sikerül, akkor . . . akkor a forradalmi tűz lángra lobbantja Európát; a burzsoá reakciótól elgyötört európai munkás felkel és megmutatja nekünk, «hogyan kell ezt csinálni»; akkor az európai forradalmi fellendülés visszahat Oroszországra és a néhány forradalmi év korszakát néhány forradalmi évtized korszakává teszi . . ." (ugyanott, 191. old.).

Hivatkozhatom továbbá Lenin ismert cikkére, melyet 1915 novemberében tett közzé és amelyben a következőket írja:

„A proletariátus önfeláldozóan harcol és fog harcolni a hatalom megragadásáért, a köztársaságért, a föld elkobzásáért . . . azért, hogy a «*nem*-proletár néptömegek» résztvegyenek a *polgári* Oroszország felszabadításában a *katonai-feuddlis* «imperializmus» (= cárizmus) alól,

A polgári Oroszországnak ezt a felszabadítását a cárizmus alól, a földesurak földet bitorló hatalma alól a proletariátus *haladéktalanul** fel fogja használni, de nem arra, hogy a gazdag parasztokat segítse a mezőgazdasági munkások elleni harcukban, hanem, hogy Európa proletariátusával szövetségben szocialista forradalmat hajtson végre . . ." (XVIII. köt. 318. old.).

Hivatkozhatom végül Lenin „A proletárforradalom és a renegát Kautsky" című brosúrájának ismert helyére, ahol Lenin utal arra a tételre, amelyet az imént az orosz forradalom fellendüléséről, a „Két taktiká"-ból idéztem** s az alábbi következtetésre jut:

„Úgy történt, ahogy megmondtuk. A forradalom menete igazolta érvelésünk helyességét. *Kezdetben* az «egész» parasztsággal a monarchia ellen, a földesurak ellen, a középkoriság ellen (és ennyiben a forradalom burzsoá, burzsoá-demokratikus marad). *Azután* a szegényparasztsággal együtt, a félproletariátussal együtt, valamennyi kizsákmányolttal együtt *a kapitalizmus ellen*, ideértve a falusi gazdagokat, kulákokat, spekulánsokat — és ennyiben a forradalom *szocialistává* válik. Aki megpróbálja, hogy mesterségesen kínai falat vonjon a kettő közé, aki *mással* is el akarja választani őket, mint a proletariátus felkészültségének fokával és a szegényparasztsággal való összefogásának fokával, az a marxizmust a legnagyobb mértékben elferdíti, elposványosítja, liberalizmussal cseréli fel" (XXIII. köt. 391. old.[27a]).

Azt hiszem, ennyi elég.

Jó, mondják majd nekünk, de akkor miért hadakozott Lenin a „permanens (megszakítás nélküli) forradalom" eszméje ellen?

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

** Lásd ebben a kötetben 111. old. — *Szerk.*

Azért, mert Lenin azt javasolta, hogy a parasztság forradalmi képességeit „aknázzuk ki" és egész forradalmi energiáját használjuk fel arra, hogy a cárizmust teljesen felszámoljuk, arra, hogy a proletárforradalomra áttérhessünk, a „permanens forradalom" hívei ellenben nem értették meg, milyen komoly szerepe van a parasztságnak az orosz forradalomban, lebecsülték a parasztság forradalmi energiájának erejét, lebecsülték az orosz proletariátus erejét és képességét arra, hogy a parasztságot magával vigye, és ezzel megnehezítették a parasztság kiszabadítását a burzsoázia befolyása alól, a parasztság tömörülését a proletariátus köré.

Azért, mert Lenin azt javasolta, hogy a forradalom művét *tetőzzük be* a proletár hatalomra való átmenettel, a „permanens" forradalom hívei ellenben úgy gondolták, hogy közvetlenül a proletariátus hatalmával kell *kezdeni*, mert nem értették meg azt, hogy ezzel olyan „apróság" fölött húnynak szemet, mint a feudális csökevények és nem vesznek számba olyan komoly erőt, mint az orosz parasztság, mert nem értették meg azt, hogy az ilyen politika csak akadálya lehet annak, hogy a proletariátus a parasztságot megnyerje.

Lenin tehát a „permanens" forradalom hívei ellen nem a megszakítatlanság kérdése miatt hadakozott, hiszen Lenin maga is a megszakítás nélküli forradalom álláspontján állott, hanem mert lebecsülték a parasztságnak, a proletariátus hatalmas tartalékának szerepét, mert nem értették meg a proletariátus hegemóniájának eszméjét.

A „permanens" forradalom eszméje nem új.

Először Marx vetette fel a negyvenes évek végén a „Kommunisták Szövetségéhez" intézett ismert „Üzenetében" (1850). A mi „permanenseink" a megszakítás nélküli forradalom eszméjét ebből a dokumentumból vették. Meg kell azonban jegyezni, hogy „permanenseink", amikor átvették ezt az eszmét Marxtól, némileg átgyúrták azt és átgyúrván, „elrontották", a gyakorlati használatra alkalmatlanná tették. Lenin tapasztalt kezére volt szükség, hogy ezt a hibát kijavítsa, hogy Marx eszméjét a megszakítás nélküli forradalomról eredeti formájában használja fel és forradalom-elméletének egyik sarkkövévé tegye.

Lássuk, mit mond Marx az „Üzenetben" a megszakítás nélküli forradalomról, miután több forradalmi demokratikus követelést sorol fel, amelyeknek kivívására a kommunistákat felhívja:

„A demokratikus kispolgárok a forradalmat a lehető leggyorsabban és legfeljebb a fenti követelések megvalósításával akarják befejezni, ezzel szemben a mi érdekünk és feladatunk az, hogy a forradalmat permanenssé tegyük mindaddig, amíg valamennyi többé-kevésbbé vagyonos osztály nincs kiszorítva a hatalomból, mindaddig, amíg a proletariátus nem hódította meg az államhatalmat és a proletárok egyesülése nemcsak egy országban, hanem a világ valamennyi uralkodó országában nem fejlődött odáig, hogy a proletárok egymásközti versenye ezekben az országokban megszűnt s hogy legalább a döntő termelőerők a proletárok kezében összpontosultak"[28].

Másszóval:

a) Marx, *ellentétben* a mi orosz „permanenseink" terveivel, egyáltalában nem javasolta azt, hogy a forradalmat az ötvenes évek Németországá-

ban közvetlenül a proletár hatalommal kell *elkezdeni;*

b) Marx csupán azt javasolta, hogy a forradalom művét a proletár hatalommal *tetőzzük be,* lépésről-lépésre letaszítva a hatalom magaslatáról az egyik burzsoá frakciót a másik után, hogy aztán, miután a proletariátus hatalomra jutott, lángra lehessen lobbantani a forradalmat minden országban, — *ami teljesen megfelel* mindannak, amit Lenin tanított és forradalmunk során megvalósított, követve saját elméletét az imperializmus viszonyai között végbemenő proletárforradalomról.

Kiderül, hogy a mi orosz „permanenseink" nemcsak hogy lebecsülték a parasztság szerepét az orosz forradalomban, valamint a proletárhegemónia eszméjének jelentőségét, hanem még a „permanens" forradalom marxi eszméjét is módosították (elferdítették) s ezzel a gyakorlat számára alkalmatlanná tették.

Ezért gúnyolta ki Lenin a mi „permanenseink" elméletét, melyet „eredetinek" és „gyönyörűnek" nevezett s ezért vádolta őket azzal, hogy nem akarnak „gondolkozni azon, mi az oka annak, hogy az élet teljes tíz éven át mitsem törődött ezzel a gyönyörű elmélettel" (Lenin 1915-ben írta cikkét, tehát tíz évvel azután, hogy Oroszországban a „permanensek" teóriája felbukkant, — lásd XVIII. köt. 317. old.).

Ezért tartotta Lenin ezt az elméletet félig menseviknek, ezért mondotta, hogy a „bolsevikoktól átveszi a proletariátust döntő forradalmi harcra és a politikai hatalom meghódítására szólító fel-

hívást, a mensevikektől pedig — a parasztság szerepének «tagadását»" (lásd *Lenin* cikkét a „Forradalom két vonaláról", — ugyanott).

Így áll a dolog Lenin eszméjével a polgári-demokratikus forradalom proletárforradalomba való átnövéséről, arról, hogy a polgári forradalmat hogyan kell kihasználni a proletárforradalomba való „haladéktalan" átmenet érdekében.

Továbbá. Azelőtt a forradalom győzelmét *egy* országban lehetetlennek tartották, úgy vélték, hogy a burzsoázia fölötti győzelemhez elengedhetetlen valamennyi előrehaladott ország, vagy legalábbis az ilyen országok többsége proletárjainak együttes fellépése. Ma ez a szempont már nem felel meg a való helyzetnek. Ma abból kell kiindulni, hogy ilyen győzelem lehetséges, mert a különböző kapitalista országok fejlődésének egyenlőtlen és ugrásszerű jellege az imperializmus viszonyai között, az imperializmuson belül fejlődő és elkerülhetetlenül háborúkat előidéző katasztrofális ellentétek, a forradalmi mozgalom növekedése a világ valamennyi országában — mindez arra vezet, hogy a proletariátus győzelme egyes országokban nemcsak lehetséges, hanem szükségszerű is. A forradalom története Oroszországban mindennek közvetlen bizonyítéka. Csak nem szabad emellett megfeledkezni arról, hogy a burzsoázia megdöntését csak abban az esetben lehet sikerrel végrehajtani, ha megvannak bizonyos elengedhetetlen feltételek, amelyek megléte nélkül gondolni sem lehet arra, hogy a proletariátus a hatalmat átvegye.

A „Baloldaliság" című brosúrájában Lenin ezekről a feltételekről a következőket mondja:

„A forradalom alaptörvénye, melyet minden forradalom és különösképpen a XX. század mindhárom orosz forradalma megerősít, a következő: a forradalomhoz nem elegendő az, hogy a kizsákmányolt és elnyomott tömegek belássák, hogy a régi módon lehetetlen tovább élniök és változást követeljenek; a forradalomhoz az is szükséges, hogy a kizsákmányolók ne tudjanak élni és kormányozni a régi módon. Csak akkor, ha az *«alul levők» nem akarják* a régit, a «felül levők» pedig *nem tudnak* tovább élni és kormányozni a *régi módon*, csak akkor győzhet a forradalom. Ezt az igazságot más szavakkal így fejezhetjük ki: *a forradalom nem lehetséges általános nemzeti (a kizsákmányoltakat és a kizsámányolókat egyaránt érintő) válság nélkül**.

Tehát a forradalomhoz először is azt kell elérnünk, hogy a munkások többsége (vagy mindenesetre a tudatos, gondolkodó, politikailag aktív munkások többsége) teljesen megértse a forradalom szükségességét és kész legyen érte akár halálba menni; másodszor, hogy a kormányzó osztályok olyan kormányzati válságot éljenek át, amely a legelmaradottabb tömegeket is bevonja a politikába . . ., meggyengíti a kormányt és lehetővé teszi, hogy a forradalmárok gyorsan megdöntsék" (XXV. köt. 222. old.[28a]).

De a burzsoázia hatalmának megdöntése és a proletariátus hatalmának megteremtése *egy* országban még nem jelenti a szocializmus teljes győzelmének a biztosítását. A győztes ország proletariátusának, miután hatalmát megszilárdította és a parasztságot maga köré tömörítette, fel lehet és fel kell építenie a szocialista társadalmat. De azt jelenti-e ez, hogy a győztes ország proletariátusa ezzel kivívta a szocializmus teljes, végleges győzelmét, vagyis azt jelenti-e, hogy a proletariátus csak *egy* ország erői-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

vel a szocializmust véglegesen megszilárdíthatja és az országot teljes mértékben biztosíthatja az intervenció, tehát a restauráció ellen? Nem, nem ezt jelenti. Ehhez elengedhetetlen a forradalom győzelme legalábbis néhány országban. Ezért a győztes ország forradalmának lényeges feladata, hogy fejlessze és támogassa a forradalmat más országokban. Ezért a győztes ország forradalma ne tekintse magát önmagáért való egységnek, hanem a proletariátus győzelmét a többi országokban siettető támasznak, eszköznek.

Lenin ezt a gondolatot két szóban fejezte ki, amikor azt mondta, hogy a győztes forradalom feladata — megtenni „a maximumát annak, ami *egy* országban *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósítható" (XXIII. köt. 385. old.[28b]).

Ezek, általában, a proletárforradalom lenini elméletének jellegzetes vonásai.

IV

A PROLETARIÁTUS DIKTATÚRÁJA

Ebből a témából három alapkérdést ragadok ki. Ezek:

a) a proletariátus diktatúrája, mint a proletárforradalom eszköze;

b) a proletariátus diktatúrája, mint a proletariátus uralma a burzsoázia felett;

c) a szovjethatalom, mint a proletárdiktatúra állami formája.

1. *A proletariátus diktatúrája, mint a proletár-*

forradalom eszköze. A proletárdiktatúra kérdése mindenekelőtt a proletárforradalom alapvető tartalmának kérdése. A proletárforradalom, ennek haladása, lendülete, vívmányai csak a proletariátus diktatúrája által öltenek testet. A proletariátus diktatúrája a proletárforradalom eszköze, szerve, legfontosabb támaszpontja, amelyet azért hívnak életre, hogy, először is, a megdöntött kizsákmányolók ellenállását megtörjék és az elért vívmányokat biztosítsák, másodszor, hogy a proletárforradalmat végigvigyék, a forradalmat a szocializmus teljes győzelméig vezessék. A forradalom legyőzheti a burzsoáziát, megdöntheti hatalmát a proletariátus diktatúrája nélkül is. De a burzsoázia ellenállását elnyomni, a győzelmet megtartani és a szocializmus végleges győzelméig tovább menni a forradalom már nem képes, ha fejlődésének bizonyos fokán nem teremti meg a proletárdiktatúra formájában speciális szervét, mint legfőbb támaszpontját.

„A forradalom alapkérdése a hatalom kérdése" *(Lenin).* Azt jelenti-e ez, hogy csak át kell venni, csak meg kell ragadni a hatalmat? Nem, nem azt jelenti. A hatalom megragadása csak a dolog kezdete. Az *egy* országban megdöntött burzsoázia különböző okoknál fogva még sokáig erősebb marad, mint a proletariátus, amely megdöntötte. Ebből következik, hogy megtartani a hatalmat, megszilárdítani és legyőzhetetlenné tenni — ez a legfőbb dolog. Mi kell e cél eléréséhez? Ehhez legalábbis három fő feladatot kell teljesíteni, amelyek már a „győzelem másnapján" felmerülnek a proletariátus diktatúrája előtt:

a) meg kell törni a forradalom által megdöntött és kisajátított földbirtokosok és kapitalisták ellenállását, meg kell semmisíteni a tőke hatalmának visszaállítására irányuló minden néven nevezendő kísérletüket;

b) meg kell szervezni — az egész dolgozó népet a proletariátus köré tömörítve — az építőmunkát, és ezt a munkát az osztályok felszámolásának, megszüntetésének előkészítése irányában kell folytatni;

c) fel kell fegyverezni a forradalmat, meg kell szervezni a forradalom hadseregét a külső ellenség, az imperializmus elleni harcra.

A proletariátus diktatúrája arra kell, hogy ezeket a feladatokat végrehajtsa, teljesítse.

„Az átmenet a kapitalizmusból a kommunizmusba — mondja Lenin — egész történelmi korszak. Amíg ez a korszak be nem fejeződik, a kizsákmányolók okvetlenül megőrzik reményüket a restaurációra, s ebből a *reményből* restaurációs *kísérletek* lesznek. A megdöntött kizsákmányolók, akik megdöntésüket nem várták, nem hittek benne, még csak gondolni sem akartak rá, az első komoly vereség után megtízszerezett energiával, dühödt szenvedéllyel, szászszorosan felfokozott gyűlölettel vetik magukat harcba a tőlük elvett «paradicsom» visszaszerzéséért, családjaikért, amelyek oly gondtalanul éltek és amelyeket most a «csőcselék» pusztulásra és nyomorra (vagy «közönséges» munkára . . .) ítél. S a kizsákmányoló kapitalistákhoz húz a kispolgárság széles tömege. Évtizedek történeti tapasztalatai tanusítják minden országban, hogy ez a kispolgárság ide-oda ingadozik, ma a proletariátussal megy együtt, holnap visszaretten a forradalom nehézségeitől, a munkások legelső vereségére, vagy csak félvereségére is pánikba esik, idegeskedik, kapkod, siránkozik, egyik táborból a másikba futkos" (XXIII. köt. 355. old.[28c]).

A burzsoáziának van alapja arra, hogy restaurációs kísérleteket tegyen, hiszen megdöntése után még sokáig erősebb, mint a proletariátus, amely megdöntötte.

„Ha a kizsákmányolókat csak egy országban verik szét — mondja Lenin — és természetesen ez a tipikus eset, mert a forradalom egyidejűleg több országban ritka kivétel —, akkor *még mindig erősebbek* lesznek, mint a kizsákmányoltak" (ugyanott, 354. old.).

Miben rejlik a megdöntött burzsoázia ereje?

Először, „a nemzetközi tőke erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erejében és szilárdságában" (XXV. köt. 173. old.[28d]).

Másodszor abban, hogy „a kizsákmányolók a forradalom után még hosszú ideig elkerülhetetlenül megtartják sok hatalmas tényleges kiváltságukat; marad náluk pénz (a pénzt egyszerre megszüntetni nem lehet), különböző — gyakran jelentős — ingó vagyon, megmaradnak összeköttetéseik, megmarad a szervezésben és kormányzásban való jártasságuk, a kormányzás összes «titkainak» (szokásainak, fogásainak, eszközeinek, lehetőségeinek) ismerete, megmarad magasabb képzettségük, közeli kapcsolataik a felsőbb, műszaki személyzethez (amely burzsoá módon él és gondolkodik), megmarad összehasonlíthatatlanul nagyobb jártasságuk a katonai ügyekben (ez igen fontos) és így tovább és így tovább" (XXIII. köt. 354. old.[28e]).

Harmadszor *„a szokás erejében, a kisüzemi termelés* erejében. Mert kisüzem, sajnos, még nagyon-nagyon sok maradt a világon és a kisüzem állandóan, minden nap, minden órájában, magától és tömegméretekben *szüli* a kapitalizmust és a burzsoáziát" . . ., mert „az osztályokat megszüntetni nemcsak azt jelenti, hogy elkergetjük a földbirtokosokat meg a tőkéseket — ezt viszonylag könnyen elvégeztük —, hanem jelenti azt is, hogy *felszámoljuk a kis árutermelőket*, márpedig ezeket *nem lehet elkergetni*, nem lehet elnyomni, ezekkel *össze kell férni*, ezeket csak

igen hosszadalmas, igen lassú, óvatos szervező munkával lehet (és kell) átformálni, átnevelni" (XXV. köt. 173. és 189. old.[28f]).

Ezért mondja Lenin, hogy:

„A proletariátus diktatúrája az új osztály legádázabb és legkíméletlenebb háborúja a *hatalmasabb* ellenség ellen, a burzsoázia ellen, melynek ellenállását *megtízszerezte* az, hogy megdöntötték",

hogy „a proletariátus diktatúrája szívós harc, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen" (ugyanott, 173. és 190. old.).

Aligha szorul bizonyításra, hogy mindezeket a feladatokat rövid időn belül teljesíteni, néhány év alatt végrehajtani teljességgel lehetetlen. Ezért a proletariátus diktatúráját, a kapitalizmusról a kommunizmusra való átmenetet nem szabad néhány „különösen forradalmi" cselekedet és dekrétum röpke időszakának felfogni, hanem úgy kell felfogni, mint egész történelmi korszakot, amelyet polgárháborúk és külső összeütközések, szívós szervező munka és gazdasági építés, támadások és visszavonulások, győzelmek és vereségek töltenek be. Erre a történelmi korszakra nemcsak azért van szükség, hogy meg lehessen teremteni a szocializmus teljes győzelmének gazdasági és kulturális előfeltételeit, hanem azért is, hogy a proletariátusnak módjában legyen, először — hogy önmagát az ország vezetésére képes erővé nevelje és kovácsolja, másodszor — hogy a kispolgári rétegeket olyan irányban képezze és gyúrja át, mely a szocialista termelés megszervezését biztosítja.

„Tizenöt, húsz, huszonöt év polgárháborúin és népek közti harcain kell átmennetek — mondotta Marx a munkásoknak —, nemcsak azért, hogy a viszonyokat megváltoztassátok, hanem azért, hogy magatokat is megváltoztassátok és a politikai uralomra képessé tegyétek" (*K. Marx* és *F. Engels* Művei. VIII. köt. 506. old.[28g]).

Marx gondolatát folytatva és továbbfejlesztve, Lenin ezt írja:

„A proletárdiktatúra idején a parasztok és kistermelők millióit, az alkalmazottak, hivatalnokok, polgári értelmiségiek százezreit kell átnevelni, valamennyiüket a proletár államnak és a proletár vezetésnek kell alárendelni, le kell bennük győzni a burzsoá szokásokat és hagyományokat", éppen úgy, mint ahogy szükséges lesz „a proletariátus diktatúrája talaján, hosszas harcban átnevelni magukat a proletárokat is, akik saját kispolgári előítéleteiktől nem egyszerre, nem csoda útján, nem a szűzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat, rendelet parancsára szabadulnak meg, hanem csak a kispolgári tömegbefolyások ellen folytatott hosszú és fáradságos tömegharc útján" (XXV. köt. 248. és 247. old.[28h]).

2. *A proletariátus diktatúrája, mint a proletariátus uralma a burzsoázia felett.* Már a mondottakból is látható, hogy a proletariátus diktatúrája nem egyszerű személycsere a kormányban, nem „kabinet"-változás stb., amely a régi gazdasági és politikai rendet érintetlenül hagyja. Minden ország mensevikjei és opportunistái, akik úgy félnek a diktatúrától, mint a tűztől s rémületükben a diktatúra fogalmát a „hatalom meghódításának" a fogalmával helyettesítik, a „hatalom meghódítását" rendszerint „kabinet"-változásra korlátozzák, arra, hogy a hatalmon új kormány jelenik meg, olyanfajta embe-

rekből, mint Scheidemann és Noske, MacDonald és Henderson. Aligha szorul magyarázatra, hogy az ilyen és hasonló kabinetváltozásoknak semmi közük a proletariátus diktatúrájához, az igazi hatalom meghódításához az igazi proletariátus által. Amikor MacDonaldok és Scheidemannok vannak hatalmon és a régi burzsoá rend megmarad, akkor az ő úgynevezett kormányaik nem lehetnek egyebek, mint kiszolgáló apparátusok a burzsoázia kezében, mint az imperializmus fekélyeinek takarói, mint a burzsoázia eszközei az elnyomott és kizsákmányolt tömegek forradalmi mozgalma ellen. A tőkének ezekre a kormányokra akkor van szüksége, mint spanyolfalra, amikor a tömegeket nyiltan elnyomni és kizsákmányolni nehéz, kényelmetlen, nem előnyös. Az ilyenfajta kormányok megjelenése természetesen annak jele, hogy „ott náluk" (vagyis a kapitalistáknál), a „Sipka-szorosban" nem minden csendes, de az ilyenfajta kormányok, tekintet nélkül erre, elkerülhetetlenül a tőke kendőzött kormányai maradnak. Egy MacDonald vagy Scheidemann kormánytól a hatalomnak a proletariátus által való meghódításáig a távolság akkora, mint földtől az égig. A proletariátus diktatúrája nem kormányváltozás, hanem új állam, amelynek új hatalmi szervei vannak a központban és az egész országban, — a proletariátus diktatúrája a proletariátus állama, mely a régi állam, a burzsoázia államának romjain jött létre.

A proletariátus diktatúrája nem a burzsoá rend alapján, hanem e rend szétzúzása folyamán, a burzsoázia megdöntése után, a földbirtokosok és kapitalisták kisajátítása folyamán, a fő termelési eszközök

társadalmasítása folyamán, a proletariátus erőszakos forradalma folyamán jön létre. A proletariátus diktatúrája forradalmi hatalom, mely a burzsoázia elleni erőszakra támaszkodik.

Az állam — gépezet az uralkodó osztály kezében, hogy vele osztályellenségei ellenállását elnyomja. *Ebben a vonatkozásban* a proletariátus diktatúrája lényegében semmiben sem különbözik bármely más osztály diktatúrájától, mert a proletárállam — gépezet a burzsoázia elnyomására. De van egy *lényeges* különbség. Éspedig az, hogy minden eddigi osztályállam a kizsákmányoló kisebbség diktatúrája volt a kizsákmányolt többség fölött, a proletariátus diktatúrája ellenben a kizsákmányolt többség diktatúrája a kizsákmányoló kisebbség fölött.

Röviden: *a proletariátus diktatúrája a proletariátusnak törvény által nem korlátozott, erőszakra támaszkodó uralma a burzsoázia fölött, amely uralom a dolgozó és kizsákmányolt tömegek rokonszenvét és támogatását élvezi (Lenin.* „Állam és forradalom").

Ebből két alapvető következtetés adódik:

Az első következtetés. A proletariátus diktatúrája nem lehet „teljes" demokrácia, nem lehet *mindenkire*, gazdagra is, szegényre is kiterjedő demokrácia — a proletariátus diktatúrájának „*új* módon (a proletárok és általában a nincstelenek *érdekében*)* demokratikus államnak kell lennie és *új módon* diktatórikusnak (a burzsoázia *ellen*)* . . ." (XXI. köt. 393. old.[28i]). Kautskynak és társainak az általános egyenlőségről, a „tiszta" demokráciáról, a „tökéle-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

tes" demokráciáról és hasonlókról való fecsegése csak burzsoá leplezése annak a kétségtelen ténynek, hogy a kizsákmányolók és kizsákmányoltak egyenlősége lehetetlen. A „tiszta" demokrácia elmélete a munkásosztály ama felső rétegének elmélete, melyet az imperialista rablók kezessé tettek és hizlalnak. Azért találták ki, hogy a kapitalizmus fekélyeit takargassák, az imperializmust kendőzzék és erkölcsi erőt adjanak neki a kizsákmányolt tömegek elleni harcban. A kapitalizmusban a kizsákmányoltaknak nincsenek és nem is lehetnek igazi „szabadságjogaik", már csak azért sem, mert a helyiségek, nyomdák, papírraktárak stb., melyek a „szabadságjogok" gyakorlásához feltétlenül szükségesek, a kizsákmányolók privilégiumai. A kapitalizmusban a kizsákmányolt tömegeknek nincs és nem is lehet tényleges részük az ország vezetésében, már csak azért sem, mert a kapitalizmusban, még a legdemokratikusabb rend esetén is, a kormányokat nem a nép nevezi ki, hanem a Rothschildok és Stinnesek, a Rockefellerek és Morganok. A demokrácia a kapitalizmusban *kapitalista* demokrácia, a kizsákmányoló kisebbség demokráciája, mely a kizsákmányolt többség jogainak korlátozásán alapszik és ez ellen a többség ellen irányul. Csak a proletárdiktatúrában lehetnek a kizsákmányoltaknak igazi „szabadságjogai" és lehet a proletároknak és parasztoknak valóban része az ország vezetésében. A demokrácia a proletárdiktatúrában *proletár* demokrácia, a kizsákmányolt többség demokráciája, mely a kizsákmányoló kisebbség jogainak korlátozásán alapszik és ez ellen a kisebbség ellen irányul.

A második következtetés. A proletariátus diktatúrája nem jöhet létre a burzsoá társadalom és burzsoá demokrácia békés fejlődésének eredményeként, hanem csak a burzsoá államgépezet, a burzsoá hadsereg, a burzsoá hivatalnoki apparátus, a burzsoá rendőri apparátus összetörésének eredményeként jöhet létre.

„A munkásosztály nem veheti egyszerűen birtokba a kész államgépezetet, hogy azt saját céljaira mozgásba hozza" — mondják Marx és Engels a „Kommunista Párt kiáltványa" előszavában. — A proletárforradalom feladata „... nem az, hogy a bürokratikus-katonai gépezetet egyik kézből a másikba adja, ahogy eddig történt, hanem hogy azt *szétzúzza* ... — ez előfeltétele minden valódi népforradalomnak a kontinensen" — mondja Marx Kugelmannhoz intézett levelében, 1871-ben[29].

Marx a kontinensre korlátozza tételét — ezt a megszorítást a világ összes opportunistái és mensevikjei ürügyül használták fel annak hangoztatására, hogy Marx lehetőnek tartotta a polgári demokrácia békés átfejlődését proletár demokráciába, legalábbis néhány olyan országban, amelyek nem tartoznak az európai kontinenshez (Anglia, Amerika). Marx ezt valóban lehetségesnek tartotta és erre volt is alapja a mult század hetvenes éveinek Angliájára és Amerikájára vonatkozólag, amikor még nem volt monopolkapitalizmus, amikor még nem volt imperializmus és ezekben az országokban, fejlődésük különleges feltételei folytán, nem volt kifejlett militarizmus és bürokratizmus. Ez volt a helyzet, amíg nem jelent meg a kifejlett imperializmus. De utóbb, 30—40 év mulva, amikor a helyzet ezekben az országokban gyökeresen meg-

változott, amikor az imperializmus kifejlődött és kivétel nélkül minden kapitalista országra kiterjedt, amikor a militarizmus és bürokratizmus Angliában és Amerikában is megjelent, amikor Anglia és Amerika békés fejlődésének különleges feltételei eltűntek — magától el kellett esnie az ezekre az országokra vonatkozó megszorításnak.

„Most — mondja Lenin —, 1917-ben, az első nagy imperialista háború korában, Marxnak ez a korlátozása elesik. Anglia is, Amerika is, az angolszász «szabadságnak» — a militarizmus és bürokratizmus hiánya értelmében vett „szabadságnak" — ezek a legnagyobb és az egész földkerekségen legutolsó képviselői egészen elmerültek a szennyes és véres általános európai mocsárban, a mindent maguk alá gyűrő, mindent elnyomó bürokratikus-militarista intézmények mocsarában. Most Angliában is, Amerikában is «minden valóban népi forradalomnak előfeltétele» a «kész államgépezetnek» (melyet ott az 1914—1917-es években formáltak ki késszé az „európai", általános imperialista tökéletesség értelmében) *összetörése, szétzúzása*" (XXI. köt. 395. old.[29a]).

Másszóval, a proletariátus erőszakos forradalmáról szóló törvény, a burzsoá államgépezet összetöréséről, mint e forradalom előzetes feltételéről szóló törvény a világ imperialista országai forradalmi mozgalmának elkerülhetetlen törvénye.

A távoli jövőben természetesen, ha majd a proletariátus a kapitalizmus legfontosabb országaiban győz, és ha a jelenlegi kapitalista környezetet szocialista környezet váltja majd fel, egyes kapitalista országok számára minden bizonnyal lehetséges lesz a fejlődés „békés" útja. Ez országok kapitalistái, a „kedvezőtlen" nemzetközi viszonyok következté-

ben, célszerűnek fogják tartani, hogy a proletariátusnak „önként" komoly engedményeket tegyenek. De ez a feltételezés csak a távoli és lehetséges jövőre vonatkozik. A közeljövőre vonatkozólag ennek a feltételezésnek semmi, de semmi alapja sincsen.

Ezért Leninnek igaza van, mikor ezt mondja:

„A proletárforradalom lehetetlen a polgári államgépezet erőszakos szétzúzása és *újjal* való felváltása nélkül" (XXIII. köt. 342. old.[29b]).

3. *A szovjethatalom, mint a proletariátus diktatúrájának államformája.* A proletariátus diktatúrájának győzelme a burzsoázia elnyomását, a burzsoá államgépezet széttörését, a burzsoá demokráciának proletár demokráciával való felváltását jelenti. Ez világos. De melyek azok a szervezetek, amelyek segítségével ez a kolosszális munka elvégezhető? Hogy a proletár szervezetek régi formái, amelyek a burzsoá parlamentarizmus alapján fejlődtek ki, erre a munkára nem alkalmasak, ehhez aligha fér kétség. Melyek tehát a proletariátusnak azok az új szervezeti formái, amelyek a burzsoá államgépezet sírásójának szerepét játszhatják, amelyek nemcsak arra képesek, hogy ezt a gépezetet összetörjék és a burzsoá demokráciát proletár demokráciával váltsák fel, hanem arra is, hogy a proletár államhatalom alapjává legyenek?

A proletariátusnak ezek az új szervezeti formái a szovjetek.

Miben rejlik a szovjetek ereje a régi szervezeti formákhoz képest?

Abban, hogy a szovjetek a proletariátus *leg-*

átfogóbb tömegszervezetei, mert a szovjetek, csakis a szovjetek fogják át kivétel nélkül az összes munkásokat.

Abban, hogy a szovjetek azok az *egyedüli* tömegszervezetek, amelyek az összes elnyomottakat és kizsákmányoltakat, munkásokat és parasztokat, katonákat és matrózokat egyesítik és amelyekben, ennek folytán, a tömegek élcsapata, a proletariátus, a legkönnyebben és a legteljesebben tudja a tömegek harcának politikai vezetését a gyakorlatban megvalósítani.

Abban, hogy a szovjetek a tömegek forradalmi harcának, a tömegek politikai akcióinak, a tömegek felkelésének *leghatalmasabb szervei*, olyan szervek, amelyek képesek a finánctőkének és a finánctőke politikai függvényeinek mindenhatóságát megtörni.

Abban, hogy a szovjetek maguknak a tömegeknek *közvetlen* szervezetei, vagyis *legdemokratikusabb* szervezetei, tehát a tömegek legnagyobb tekintélyű szervezetei, amelyek maximálisan megkönnyítik nekik, hogy az új állam berendezésében és igazgatásában résztvegyenek s maximálisan kifejlesztik a tömegek forradalmi energiáját, kezdeményező készségét, alkotó képességét a régi rend szétzúzásáért, az új, a proletár rendért vívott harcban.

A szovjethatalomban a helyi szovjetek egyetlen általános államszervezetté egyesülnek és formálódnak, a proletariátusnak mint az elnyomott és kizsákmányolt tömegek élcsapatának és mint uralkodó osztálynak államszervezetévé, a Szovjetek Köztársaságává.

A szovjethatalom lényege abban van, hogy

éppen azoknak az osztályoknak, amelyeket a tőkések és földbirtokosok elnyomtak, a legtömegesebb és legforradalmibb szervezetei alkotják most „az egész államhatalom, az egész állami apparátus *állandó és egyetlen* alapját", hogy „éppen azokat a tömegeket vonja be az állam demokratikus igazgatásában való *állandó*, feltétlen, mégpedig *döntő* részvételre, amelyeket még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is", jóllehet törvény szerint egyenjogúak, „a valóságban a politikai életből és a demokratikus jogok és szabadságjogok gyakorlásából ezer fogással és fortéllyal kizártak"* (*Lenin*, XXIV. köt. 13. old.).

Ezért a szovjethatalom az államszervezet *új formája*, amely elvileg különbözik a régi, polgári-demokratikus és parlamenti formától, az állam *új típusa*, amely nem a dolgozó tömegek kizsákmányolásának és elnyomásának feladataira van berendezve, hanem arra, hogy a dolgozó tömegeket minden elnyomás és kizsákmányolás alól teljesen felszabadítsa — a proletariátus diktatúrájának feladataira.

Igaza van Leninnek, amikor azt mondja, hogy a szovjetek hatalmának megjelenésével „befejeződött a polgári-demokratikus parlamentarizmus korszaka s a világtörténelem új fejezete kezdődött el: a proletárdiktatúra korszaka".

Miben állanak a szovjethatalom jellemző sajátosságai?

Abban, hogy a szovjethatalom az osztályok létezése mellett lehetséges minden államszervezet közül

* Mindenütt az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

a legnagyobb tömegeket átfogó és a legdemokratikusabb államszervezet, mert a szovjethatalom, minthogy a kizsákmányolók elleni harcban a munkások és kizsákmányolt parasztok összefogásának és együttműködésének színtere s munkájában erre az összefogásra és erre az együttműködésre támaszkodik — a lakosság többségének hatalma a kisebbség felett, ennek a többségnek az állama, diktatúrájának kifejezése.

Abban, hogy a szovjethatalom az osztálytársadalom minden államszervezete közül a legnemzetközibb, mert a szovjethatalom, minthogy szétzúzza minden nemzeti elnyomás jármát és a különböző nemzetek dolgozó tömegeinek együttműködésére támaszkodik — megkönnyíti ezeknek a tömegeknek egyesítését egy egységes állami szövetségben.

Abban, hogy a szovjethatalom már szerkezeténél fogva is megkönnyíti, hogy az elnyomott és kizsákmányolt tömegeket e tömegek élcsapata, a proletariátus vezesse, mint a szovjetek legjobban egybeforrott és legtudatosabb magja.

„Az elnyomott osztályok valamennyi forradalmának és mozgalmának tapasztalata, a világ szocialista mozgalmának tapasztalata arra tanít bennünket — mondja Lenin —, hogy csak a proletariátus képes egyesíteni és vezetni a dolgozó és kizsákmányolt tömegek szétforgácsolt és elmaradott rétegeit" (XXIV. köt. 14. old.). A szovjethatalom szerkezete pedig megkönnyíti e tapasztalatok útmutatásainak megvalósítását.

Abban, hogy a szovjethatalom, amely a törvény-

hozó és végrehajtó hatalmat az állam egységes szervezetében egyesíti s a területi választókörzeteket termelési egységekkel, üzemekkel és gyárakkal helyettesíti — közvetlenül összekapcsolja a munkásokat és általában a dolgozó tömegeket az államigazgatás apparátusával, tanítja őket az ország vezetésére.

Abban, hogy csakis a szovjethatalom képes a hadsereget felszabadítani a burzsoá vezénylet alól és népelnyomó eszközből, ami a hadsereg a burzsoá rend alatt, szabadító eszközzé tenni, amely a népet felszabadítja saját burzsoáziája és az idegen burzsoázia járma alól.

Abban, hogy csakis „az állam szovjet szervezete tudja valóban egy csapással összetörni és végleg szétzúzni a régi, vagyis burzsoá hivatalnoki és bírósági apparátust" (ugyanott).

Abban, hogy csakis az állam szovjet formája, amely a dolgozók és kizsákmányoltak tömegszervezeteit bevonja az államigazgatásban való állandó és feltétlen részvételbe, képes előkészíteni az államiságnak azt az elhalását, mely az eljövendő államnélküli, kommunista társadalom egyik alapvető eleme.

A Szovjetek Köztársasága tehát az a keresett és végre megtalált politikai forma, amelynek keretein belül kell végbemennie a proletariátus gazdasági felszabadításának, a szocializmus teljes győzelmének.

A Párizsi Kommün csírája volt ennek a formának. A Szovjethatalom — kifejlesztése és betetőzése.

Ezért mondja Lenin, hogy:

„A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Köztársasága nemcsak magasabb típusú formája a

demokratikus intézményeknek... hanem az *egyetlen** forma is, amely a legkevesebb megrázkódtatással járó átmenetet tudja biztosítani a szocializmushoz" (XXII. köt. 131. old.[29c]).

V

A PARASZTKÉRDÉS

Ebből a témából négy kérdést ragadok ki. Ezek:

a) a kérdés feltevése;

b) a parasztság a polgári-demokratikus forradalom idején;

c) a parasztság a proletárforradalom idején;

d) a parasztság a Szovjethatalom megszilárdulása után.

1. *A kérdés feltevése.* Vannak, akik azt hiszik, hogy a leninizmusban a parasztkérdés a leglényegesebb, hogy a leninizmus kiindulópontja a parasztkérdés, a parasztság szerepének, jelentőségének kérdése. Ez teljesen helytelen. A leninizmus alapkérdése, kiindulópontja nem a parasztkérdés, hanem a proletárdiktatúra kérdése, e diktatúra kivívása feltételeinek, megszilárdítása feltételeinek kérdése. A parasztkérdés, mint a proletariátus szövetségesének a kérdése a hatalomért folytatott harcában, ebből a problémából következik.

Ez a körülmény azonban a legcsekélyebb mértékben sem csökkenti a parasztkérdésnek a proletárforradalom szempontjából kétségtelenül komoly, égetően aktuális jelentőségét. Ismeretes, hogy a parasztkérdést az orosz marxisták körében éppen az első forradalom előestéjén (1905) kezdték komolyan fel-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

dolgozni, amikor a cárizmus megdöntésének és a proletár hegemónia megvalósításának kérdése teljes nagyságában merült fel a párt előtt, a proletariátus szövetségesének kérdése pedig a küszöbönálló polgári forradalomban égetően aktuális jelleget öltött. Ismeretes az is, hogy a parasztkérdés Oroszországban még aktuálisabb jellegű lett a proletárforradalom idején, amikor a proletariátus diktatúrájának, a diktatúra kiharcolásának és megszilárdításának kérdése azt a kérdést vetette fel, kik lesznek a proletariátus szövetségesei a küszöbönálló proletárforradalomban. És ez érthető: aki a hatalom felé tart, aki a hatalomra készülődik, azt szükségképpen érdekli az a kérdés, kik az ő igazi szövetségesei.

Ebben az értelemben a parasztkérdés a proletárdiktatúra általános kérdésének egy része és mint ilyen, a leninizmus egyik legégetőbben aktuális kérdése.

A II. Internacionále pártjainak a parasztkérdéssel szemben tanusított közönye, sőt határozottan elutasító magatartása nem magyarázható kizárólag a nyugati fejlődés sajátosságaival. Ez a magatartás mindenekelőtt azzal magyarázható, hogy ezek a pártok a proletárdiktatúrában nem hisznek, a forradalomtól félnek és nem is gondolnak arra, hogy a proletariátust hatalomra vezessék. Márpedig, aki a forradalomtól fél, aki a proletárokat nem akarja hatalomra vezetni, azt nem is érdekelhetik a proletariátus szövetségesei a forradalomban — annak közömbös és nem aktuális a szövetségesek kérdése. A II. Internacionále hőseinek a parasztkérdéssel szemben tanusított irónikus magatartása náluk a jómodor jelének,

az „igazi" marxizmus jelének számít. A valóságban persze nincs ebben szemernyi marxizmus sem, mert hiszen a közönyösség egy olyan fontos kérdéssel szemben, mint a parasztkérdés, a proletárforradalom előestéjén annyi mint a proletariátus diktatúrája tagadásának másik oldala, a marxizmus egyenes elárulásának kétségtelen jele.

A kérdés ez: *ki vannak-e már merítve* azok a forradalmi lehetőségek, melyek a parasztság mélyén, létének bizonyos feltételeinél fogva lappanganak, vagy sem, és ha nincsenek kimerítve, *van-e reménység*, *van-e alap* arra, hogy ezeket a lehetőségeket a proletárforradalom *érdekében* kihasználjuk, van-e alap arra, hogy a parasztságot, a parasztság kizsákmányolt többségét, a burzsoázia tartalékából, ami a nyugati burzsoá forradalmak idején volt és ami még ma is, a proletariátus tartalékává, szövetségesévé változtassuk?

A leninizmus erre a kérdésre igennel felel, vagyis elismeri, hogy a parasztság többségének soraiban forradalmi képességek rejlenek és hogy azokat fel lehet használni a proletárdiktatúra érdekében.

A három oroszországi forradalom története a leninizmus idevonatkozó következtetéseit teljesen igazolja.

Ebből adódik az a gyakorlati következtetés, hogy a parasztság dolgozó tömegeit a szolgaság és kizsákmányolás elleni harcukban, az elnyomástól és nyomortól való megszabadulásért folyó harcukban támogatni kell. Ez persze nem azt jelenti, hogy a proletariátusnak *minden* parasztmozgalmat támogatnia kell. A parasztság olyan harcának és olyan

mozgalmának támogatásáról van itt szó, amely közvetlenül vagy közvetve megkönnyíti a proletariátus szabadságmozgalmát, amely így vagy amúgy a proletárforradalom malmára hajtja a vizet, amely elősegíti, hogy a parasztság a munkásosztály tartalékává és szövetségesévé váljék.

2. *A parasztság a polgári-demokratikus forradalom idején.* Ez az időszak az első orosz forradalomtól (1905) a másodikig terjed (1917 februárjáig bezárólag). Ennek az időszaknak jellegzetes vonása — a parasztság felszabadulása a liberális burzsoázia befolyása alól, a parasztság *eltávolodása* a kadetoktól, a parasztság *fordulata* a proletariátus felé, a bolsevikok pártja felé. Ez időszak története a kadetok (liberális burzsoázia) és a bolsevikok (proletariátus) harcának története a parasztságért. E harc sorsát a duma-periódus döntötte el, mert a négy duma időszaka szemléltető oktatást nyujtott a parasztságnak s ez a lecke napnál világosabban megmutatta a parasztságnak, hogy a kadetok kezéből sem földet, sem szabadságot nem kap, hogy a cár teljesen a földesurakkal tart, a kadetok pedig a cárt támogatják, s hogy az egyetlen erő, amelynek segítségére számítani lehet — a városi munkásság, a proletariátus. Az imperialista háború csak megerősítette a duma-periódusnak ezt a tanulságát és betetőzte a parasztság elfordulását a burzsoáziától, teljessé tette a liberális burzsoázia elszigetelését, mert a háború évei megmutatták, milyen hiú, mennyire csalóka az a remény, hogy a cártól és a cár burzsoá szövetségeseitől meg lehet kapni a békét. A duma-periódus szemléltető oktatása nélkül a proletariátus hegemóniája lehetetlen lett volna.

Így alakult ki a munkások és parasztok szövetsége a polgári-demokratikus forradalomban. Így alakult ki a proletariátus hegemóniája (vezető szerepe) a cárizmus megdöntéséért vívott közös harcban, az a hegemónia, mely az 1917-es februári forradalomra vezetett.

A Nyugat polgári forradalmai (Anglia, Franciaország, Németország, Ausztria), mint ismeretes, más úton jártak. Ott a forradalomban a hegemónia nem a proletariátusé volt, amely gyengesége miatt nem volt és nem is lehetett önálló politikai erő, hanem a liberális burzsoáziáé. Ott a parasztság a feudális rend alól való felszabadulását nem a kisszámú és szervezetlen proletariátus, hanem a burzsoázia kezéből kapta. Ott a parasztság a régi rend ellen a liberális burzsoáziával haladt együtt. Ott a parasztság a burzsoázia tartaléka volt. Ott a forradalom, ennek folytán, a burzsoázia politikai súlyának hatalmas megnövekedésére vezetett.

Oroszországban viszont a burzsoá forradalom éppen ellenkező eredményekkel járt. A forradalom Oroszországban a burzsoáziának, mint politikai hatalomnak, nem megerősödésére, hanem gyengülésére, nem politikai tartalékainak növekedésére, hanem fő tartaléka, a parasztság elvesztésére vezetett. A burzsoá forradalom Oroszországban nem a liberális burzsoáziát vetette az élre, hanem a forradalmi proletariátust és köréje tömörítette a sokmilliós parasztságot.

Egyebek közt ez magyarázza meg azt a tényt, hogy a burzsoá forradalom Oroszországban viszonylag rövid idő alatt nőtt át proletárforradalommá.

A proletariátus hegemóniája a proletariátus diktatúrájának csírája volt, az a lépcsőfok, amely lehetővé tette az átmenetet a proletárdiktatúrára.

Mivel magyarázható az orosz forradalomnak ez a sajátossága, amelyre a nyugati burzsoá forradalmak történetében nem találunk példát? Minek tulajdonítsuk ezt a sajátosságot?

A magyarázat az, hogy a burzsoá forradalom Oroszországban az osztályharc fejlettebb körülményei közt bontakozott ki, mint a Nyugaton, hogy az orosz proletariátusnak erre az időre már sikerült önálló politikai erővé válnia, míg a liberális burzsoázia, melyet a proletariátus forradalmisága megrémített, forradalmiságának még az árnyékát is elvesztette (különösen 1905 tanulságai után) s a cárral és a földbirtokosokkal igyekezett szövetségre lépni a forradalom ellen, a munkások és parasztok ellen.

Figyelembe kell venni a következő körülményeket, amelyek az orosz burzsoá forradalom sajátosságát meghatározták:

a) Az orosz ipar példátlan koncentrációja a forradalom előestéjén. Ismeretes például, hogy Oroszországban az ötszáznál több munkást foglalkoztató üzemekben a munkások 54 százaléka dolgozott, míg olyan fejlett országban, mint az Északamerikai Egyesült Államok, a munkásságnak mindössze 33 százaléka dolgozott hasonló üzemekben. Aligha szorul bizonyításra, hogy már ez az egy körülmény is, kapcsolatban azzal, hogy volt egy olyan forradalmi párt, mint a bolsevikok pártja, Oroszország munkásosztályát az ország politikai életében hatalmas erővé tette.

b) Az üzemi kizsákmányolás elviselhetetlen formái, párosulva a cári népelnyomók tűrhetetlen rendőri rendszerével, a munkások minden komolyabb sztrájkját hatalmas politikai megmozdulássá tették s a munkásosztályt következetesen forradalmi erővé acélozták.

c) Az orosz burzsoázia politikai petyhüdtsége, mely az 1905-ös forradalom után a cárizmus előtti lakájkodássá és nyilt ellenforradalmisággá vált, nemcsak az orosz proletariátus forradalmiságával magyarázható, mely az orosz burzsoáziát a cárizmus karjaiba kergette, hanem azzal is, hogy ez a burzsoázia közvetlenül függött az állami rendelésektől.

d) A falun még megvoltak a hűbériség leggyalázatosabb és legtűrhetetlenebb csökevényei, amelyekhez hozzájárult még a földesúr mindenhatósága, s ez a parasztságot a forradalom karjaiba kergette.

e) A cárizmus minden eleven életet elfojtott, önkényével fokozta a tőkések és a földbirtokosok nyomását, s ez a munkások és parasztok harcát egyetlen forradalmi áradatban egyesítette.

f) Az imperialista háború Oroszország politikai életének mindezeket az ellentéteit mély forradalmi válsággá sűrítette és a forradalomnak hihetetlen támadó erőt adott.

Hová, kihez fordulhatott ilyen körülmények között a parasztság? Kinél kereshetett támogatást a mindenható földbirtokos ellen, a cár önkénye ellen, a pusztító háború ellen, amely gazdaságát tönkretette? A liberális burzsoáziánál? De hiszen az ellensége volt, ezt a négy duma sokévi tapasztalata tanusította. Az eszereknél? Az eszerek persze „jobbak"

a kadetoknál, a programjuk is „megjárná", majdhogynem paraszti program, de mit adhatnak az eszerek, ha csak a parasztságra akarnak támaszkodni, ellenben gyengék a városban, ahonnan az ellenség elsősorban meríti erőit? Hol van az az új erő, amely sem a falun, sem a városban nem fog megtorpanni, amely bátran áll majd a cár és a földbirtokos ellen folyó harc első sorában, amely segíteni fog a parasztságnak, hogy kitépje magát a szolgaságból, a földtelenségből, az elnyomatásból, a háborúból? Volt-e egyáltalán ilyen erő Oroszországban? Volt. Az orosz proletariátus volt ez, amely már 1905-ben megmutatta erejét, megmutatta, hogy a végsőkig tud harcolni, bebizonyította bátorságát, forradalmiságát.

Mindenesetre: más ilyen erő nem volt és honnan venni sem volt.

Íme, ez az oka annak, hogy a parasztság, miután a kadetoknak hátat fordított és az eszerekhez csatlakozott, egyúttal olyan helyzetbe került, hogy szükségképpen követnie kellett a forradalom olyan bátor vezérét, amilyen az orosz proletariátus.

Ezek a körülmények határozták meg az orosz polgári forradalom sajátos jellegét.

3. *A parasztság a proletárforradalom idején.* Ez az időszak a februári forradalomtól az Októberi Forradalomig (1917) terjedő időközt fogja át. Ez az időszak viszonylag nem hosszú, mindössze nyolc hónap, — de ezt a nyolc hónapot a tömegek politikai felvilágosítása és forradalmi nevelése szempontjából bátran állíthatjuk egy sorba a rendes alkotmányos fejlődés egész évtizedeivel, hiszen ez a nyolc hónap nyolc hónap *forradalmat* jelent. Ennek az időszaknak

jellegzetes vonása a parasztság további forradalmasodása, kiábrándulása az eszerekből, a parasztság *eltávolodása* az eszerektől, a parasztság újabb *fordulata a proletariátus felé, közvetlen tömörülése* a proletariátus köré, mint az egyetlen mindvégig forradalmi erő köré, mely az országot el tudja vezetni a béke révébe. Ennek az időszaknak a története az eszerek (kispolgári demokrácia) és bolsevikok (proletár demokrácia) harcának története a parasztságért, a parasztság többségének meghódításáért. E harc sorsát a koalíciós időszak, a Kerenszkij-uralom időszaka döntötte el, az eszerek és a mensevikek elutasító magatartása a földesúri földek elkobzásával szemben, az eszerek és a mensevikek harca a háború folytatásáért, a júniusi offenzíva a fronton, a halálos ítélet bevezetése a hadseregben, a Kornyilov-lázadás.

Azelőtt, a megelőző időszakban, a forradalom főkérdése a cár és a földesúri hatalom megdöntése volt, most ellenben, a februári forradalmat követő időszakban, amikor már nem volt cár és a véget nem érő háború az ország gazdaságát végkép aláásta, a parasztságot teljesen tönkretette — most a forradalom fő kérdése a háború megszüntetésének kérdése lett. A tisztán belső jellegű kérdésekről a súlypont határozottan a fő kérdésre, a háború kérdésére tolódott át. „Végezni a háborúval", „kiszabadulni a háborúból" — ezt kiáltotta az egész kimerült ország és mindenekelőtt a parasztság.

De ahhoz, hogy végezni lehessen a háborúval, meg kellett dönteni az Ideiglenes Kormányt, meg kellett dönteni a burzsoázia hatalmát, meg kellett dönteni az eszerek és mensevikek hatalmát, mert

ezek, és csakis ezek akarták a „végső győzelemig" elhúzni a háborút. Más kivezető út a háborúból, mint a burzsoázia megdöntése, a gyakorlatban nem volt.

Ez újabb forradalom volt, proletárforradalom, amely kivetette a hatalomból az imperialista burzsoázia utolsó, szélsőbaloldali frakcióját, az eszerek és a mensevikek pártját azért, hogy új, proletár hatalmat teremtsen, hogy megteremtse a Szovjetek hatalmát, — azért, hogy a forradalmi proletariátus pártját emelje hatalomra, a bolsevikok pártját, azt a pártot, amely forradalmi harcot vív az imperialista háború ellen, a demokratikus békéért. A parasztság többsége támogatta a munkások harcát a békéért, a Szovjetek hatalmáért.

Más kiút a parasztság számára nem volt, más kiút nem is lehetett.

A Kerenszkij-uralom időszaka ilymódon a parasztság dolgozó tömegei számára nagyarányú szemléltető oktatás volt, mert világosan megmutatta, hogy az eszerek és a mensevikek hatalma alatt az ország a háborúból nem fogja magát kiszakítani, hogy a parasztok se földet, se szabadságot nem kapnak, hogy a mensevikek és az eszerek a kadetoktól csak édeskés szólamaikban és hazug ígéreteikben különböznek, valójában azonban ugyanazt az imperialista, kadet politikát folytatják, s hogy az egyetlen hatalom, amely az országot a zsákutcából ki tudja vezetni, csak a Szovjetek hatalma lehet. A háború további elhúzódása ennek a leckének igazságát még jobban megerősítette, a forradalmat előrehajtotta, a parasztok és katonák milliós tömegeit rászorította

arra, hogy *közvetlenül* a proletárforradalom körül *tömörüljenek*. Az eszerek és mensevikek elszigetelődése vitathatatlan ténnyé vált. A koalíciós időszak szemléltető leckéi nélkül a proletariátus diktatúrája lehetetlen lett volna.

Ezek voltak azok a körülmények, amelyek megkönnyítették a polgári forradalom proletárforradalomba való átnövésének folyamatát.

Így alakult ki a proletariátus diktatúrája Oroszországban.

4. *A parasztság a Szovjethatalom megszilárdulása után.* Régebben, a forradalom első időszakában, főként a cárizmus megdöntéséről volt szó, a februári forradalom után pedig mindenekelőtt arról, hogy az imperialista háborúból ki kell szabadulni a burzsoázia megdöntése útján, most ellenben, a polgárháború felszámolása, a Szovjethatalom megszilárdulása után, a gazdasági építőmunka kérdései léptek előtérbe. Erősíteni és fejleszteni az államosított ipart; e célból az állam által szabályozott kereskedelem segítségével az ipart a parasztgazdasággal összekapcsolni; az egész gabonafölösleg kötelező beszolgáltatását a terményadóval helyettesíteni, hogy aztán, a terményadó mértékét fokozatosan csökkentve, rátérjünk az ipar termékeinek a parasztgazdaság termékeivel való cseréjére; élénkíteni a kereskedelmet és fejleszteni a szövetkezeteket, bevonva oda a parasztság millióit — így vázolta Lenin a gazdasági építőmunka soronlevő feladatait a szocialista gazdaság alapzatának megteremtéséhez vezető úton.

Azt mondják, hogy ez a feladat, úgylehet, meghaladja egy olyan parasztország erőit, amilyen Orosz-

ország. Sőt, egyes szkeptikusok egyenesen arról beszélnek, hogy ez a feladat éppenséggel utópikus, teljesíthetetlen, mert a parasztság csak parasztság — a parasztság kistermelőkből áll és ezért a szocialista termelés alapjainak megszervezésére nem használható fel.

De a szkeptikusok tévednek, mert nem számolnak bizonyos körülményekkel, amelyek az adott esetben döntő jelentőségűek. Vegyük szemügyre a legfontosabbakat.

Először. Nem szabad összecserélni a Szovjetunió parasztságát a Nyugat parasztságával. Az a parasztság, amely három forradalom iskoláján ment át, amely a proletariátussal együtt és a proletariátus vezetésével harcolt a cár és a burzsoá hatalom ellen, az a parasztság, amely a proletárforradalom kezéből kapott földet és békét s ennek következtében a proletariátusnak lett tartaléka — ez a parasztság szükségképpen különbözik attól a parasztságtól, amely a burzsoá forradalom idején a liberális burzsoázia vezetése alatt harcolt, e burzsoázia kezéből kapott földet s ennek következtében a burzsoázia tartaléka lett. Aligha szorul bizonyításra, hogy a szovjet parasztság, amely megszokta, hogy a proletariátussal való politikai barátságot és politikai együttműködést megbecsülje, amely ennek a barátságnak és ennek az együttműködésnek köszönheti szabadságát — feltétlenül rendkívül hajlamos a proletariátussal való gazdasági együttműködésre.

Engels azt írta, hogy „a politikai hatalomnak a szocialista párt által való meghódítása belátható közelségbe került. Ahhoz azonban, hogy a politikai

hatalmat meghódítsa, ennek a pártnak előbb a városból ki kell mennie a falura, hatalommá kell lennie a falun" *(Engels.* A parasztkérdés. 1922-es kiadás[30]). Engels ezt a mult század kilencvenes éveiben írta, a nyugati parasztságot tartva szem előtt. Kell-e bizonyítani, hogy az orosz kommunistáknak, akik ebben az irányban három forradalom folyamán hatalmas munkát végeztek, már sikerült a falun olyan befolyásra szert tenniök és már teremtettek maguknak a falun olyan támaszt, amilyenről nyugati elvtársaink még álmodni sem mernek? Hogyan lehet tagadni, hogy ez a körülmény lényegesen megkönnyíti a gazdasági együttműködés megszervezését Oroszország munkásosztálya és parasztsága között?

A szkeptikusok azt hajtogatják, hogy a kisparasztság olyan tényező, mely a szocialista építéssel összeférhetetlen. De hallgassuk meg, mit mond Engels a Nyugat kisparasztjairól:

„Mi határozottan a kisparaszt mellett állunk; minden lehetőt el fogunk követni, hogy sorsát elviselhetőbbé tegyük, hogy megkönnyítsük neki az átmenetet a szövetkezetre, ha erre rászánja magát, sőt, hogy abban az esetben, ha erre még nem tudja magát elhatározni, meghosszabbított gondolkodási időt biztosítsunk neki saját parcelláján. Ezt nem csupán azért tesszük, mert a kisparasztot, aki saját munkájából él, lehetséges szövetségesünknek tekintjük, hanem közvetlen pártérdekből is. Minél nagyobb azoknak a parasztoknak a száma, akiket megkímélünk a proletariátusba való tényleges lezuhanástól, akiket már mint parasztokat meg tudunk nyerni magunknak, annál gyorsabban és könnyebben fog a társadalmi átalakulás végbemenni. Nekünk az nem volna hasznunkra, ha a társadalmi átalakulással addig kellene várnunk, míg a tőkés termelés mindenütt a végsőkig ki-

fejlődött, míg a legutolsó kisiparos és a legutolsó kisparaszt is áldozatául esett a tőkés nagyüzemnek. Az anyagi áldozat, amit ebben az értelemben a parasztok javára a köz anyagi eszközeiből hozni kell, a tőkés gazdaság szempontjából csak kidobott pénznek tetszhetik, de mégis kitűnő beruházás, mert a társadalmi átszervezés költségeinél ezzel talán tízszerannyi összeget takarítunk meg. Ilyen értelemben tehát igen bőkezűek lehetünk a parasztság irányában" (ugyanott[30]).

Így beszélt Engels, a nyugati parasztságot tartva szem előtt. De vajjon nem világos-e, hogy amit Engels mondott, azt sehol sem lehet olyan könnyen és teljesen megvalósítani, mint a proletárdiktatúra országában? Vajjon nem világos-e, hogy csak Szovjet-Oroszországban lehet máris és teljességgel valóra váltani, hogy „a saját munkájából élő kisparaszt mellénk álljon", hogy meghozzuk az ehhez szükséges „anyagi áldozatokat" és „bőkezűek legyünk a parasztság irányában" és hogy ezek és hasonló intézkedések Oroszországban már meg is valósulnak? Hogyan lehet tagadni, hogy ez a körülmény feltétlenül meg fogja könnyíteni és előre fogja vinni a Szovjetország gazdasági építését?

Másodszor. Nem szabad összecserélni Oroszország mezőgazdaságát a Nyugat mezőgazdaságával. Ott a mezőgazdaság fejlődése a kapitalizmus szokott vonalán halad, amelyet a parasztság mélyreható rétegződése s az egyik póluson a nagy uradalmak és a magánkapitalista latifundiumok, a másikon pauperizmus, nyomor és bérrabszolgaság jellemeznek. Ennek következtében ott a züllés és bomlás egészen természetes. Nem így Oroszországban. Nálunk a mezőgazdaság fejlődése már csak azért sem

haladhat ilyen úton, mert a Szovjethatalom léte és a döntő munka- és termelési eszközök nacionalizálása ilyen irányú fejlődést nem enged meg. Oroszországban a mezőgazdaság fejlődésének más úton kell haladnia, a sokmilliós kis- és középparasztság szövetkezeti tömörülésének útján, a tömegeket átfogó falusi szövetkezetek fejlődésének útján, melyeket az állam hitelkedvezményekkel támogat. Lenin a szövetkezetekről szóló cikkeiben helyesen utalt arra, hogy a mezőgazdaság fejlődésének nálunk új úton kell haladnia, azon az úton, amelyen a parasztság többségét a szövetkezeteken keresztül bevonjuk a szocialista építésbe, azon az úton, amelyen a kollektivizmus elveit fokozatosan meghonosítjuk a mezőgazdaságban, előbb a termékek értékesítése, később pedig a mezőgazdasági termékek termelése terén is.

Ebben a vonatkozásban rendkívül érdekes új jelenségeket észlelhetünk a falun a mezőgazdasági szövetkezetek működésével kapcsolatban. Ismeretes, hogy a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központon[31] belül az egyes mezőgazdasági ágak — a len, burgonya, vaj stb. — számára újabb nagy szervezetek keletkeztek, amelyeknek nagy jövőjük van. Ezek közül például a Lenközpont a lentermelő parasztok termelőszövetkezeteinek egész hálózatát egyesíti. A Lenközpont azzal foglalkozik, hogy a parasztokat vetőmaggal és munkaeszközökkel látja el s azután ugyanezektől a parasztoktól megvásárolja az egész lentermést s azt tömegméretekben elhelyezi a piacon; a parasztok számára biztosítja a nyereségben való részesedést s ilymódon a parasztgazdaságot, a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központon keresztül, össze-

köti az állami iparral. Miféle formája ez a termelés megszervezésének? Véleményem szerint ez az államszocialista nagytermelés háziipari rendszere a mezőgazdaság terén. Az államszocialista termelés háziipari rendszeréről a kapitalizmus háziipari rendszerével való analógia alapján beszélek; ilyen rendszer volt például a textilipar terén, ahol a kézművesek a tőkéstől nyersanyagot és szerszámot kaptak, egész termelésüket beszolgáltatták neki s így valójában otthon dolgozó fél-bérmunkások voltak. A sok iránymutató jelenség közül ez az egyik, amely jelzi azt az utat, melyen a mezőgazdaság fejlődésének nálunk haladnia kell. A mezőgazdaság egyéb ágaira vonatkozó más hasonló iránymutató jelenségekről ezúttal nem is beszélek.

Aligha szorul bizonyításra, hogy a parasztság óriási többsége szívesen lép majd a fejlődésnek erre az új útjára s otthagyja a magánkapitalista latifundiumok és a bérrabszolgaság, a nyomor és pusztulás útját.

Lenin mezőgazdaságunk fejlődésének útjairól ezt mondja:

„Minden nagyüzemi termelési eszköz az állam hatalmában, az államhatalom a proletariátus kezében, a proletariátus szövetségben a sok millió kis- és törpeparaszttal, a proletariátus vezető szerepe a parasztság irányában biztosítva van stb., — hát ez nem minden, ami kell ahhoz, hogy a szövetkezetekből, egyesegyedül a szövetkezetekből, amelyeket azelőtt mint szatócskodást kezeltünk — s amelyeket most az új gazdasági politika idején bizonyos tekintetben szintén jogunk van így kezelni, — vajjon ez nem minden, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges? Ez még nem a szocialista társadalom fel-

építése, de ez minden, ami e felépítéshez szükséges és elegendő" (XXVII. köt. 392. old.[31a]).

A továbbiakban Lenin arról beszél, hogy a szövetkezeti szervezkedést, mely a proletárdiktatúra fennállása mellett a „lakosság megszervezésének új elve" és új „társadalmi rendszer", pénzügyi és egyéb tekintetben támogatni kell és így folytatja:

„Minden társadalmi rendszer csakis egy bizonyos osztály pénzügyi támogatásával jön létre. Említenünk sem kell azt a sok száz meg százmillió rubelt, amelybe a «szabad» kapitalizmus születése került. Most meg kell értenünk és gyakorlatilag valóra kell váltanunk azt, hogy ezidőszerint az a társadalmi rendszer, melyet a szokottnál nagyobb mértékben kell támogatnunk: a szövetkezeti rendszer. De a szó valódi értelmében kell támogatnunk, vagyis e támogatáson nem elég bárminő szövetkezeti forgalom támogatását érteni, — ezen a támogatáson olyan szövetkezeti forgalom támogatását kell érteni, amelyben a *lakosság tényleges tömegei valóban részt vesznek*" (ugyanott, 393. old.).

Miről tanuskodnak mind e körülmények?

Arról, hogy a szkeptikusoknak nincs igazuk.

Arról, hogy a leninizmusnak van igaza, mely a dolgozó parasztság tömegeit a proletariátus tartalékának tekinti.

Arról, hogy a hatalmon levő proletariátusnak ezt a tartalékot ki lehet és ki is kell használnia arra, hogy az ipart a mezőgazdasággal összekapcsolja, a szocialista építés színvonalát emelje és a proletariátus diktatúrájának megadja azt a szükséges alapot, amely nélkül lehetetlen áttérni a szocialista gazdasági rendre.

VI

A NEMZETI KÉRDÉS

Ebből a témából két fő kérdést ragadok ki. Ezek:

a) a kérdés feltevése,

b) az elnyomott népek szabadságmozgalma és a proletárforradalom.

1. *A kérdés feltevése.* Az utolsó két évtized során a nemzeti kérdés több igen komoly változáson ment át. A nemzeti kérdés a II. Internacionále időszakában és a nemzeti kérdés a leninizmus időszakában korántsem egy és ugyanaz. Egymástól nemcsak terjedelmükben, hanem belső jellegükben is mélységesen különböznek.

Azelőtt a nemzeti kérdés rendszerint szűk körben mozgott, főképpen a „kulturált" nemzetiségeket érintő kérdésekre szorítkozott. Írek, magyarok, lengyelek, finnek, szerbek és Európa egynéhány más nemzetisége — ez volt a nemteljesjogú népeknek az a köre, melyeknek sorsa iránt a II. Internacionále politikusai érdeklődtek. Az ázsiai és afrikai népek tíz- és százmilliói, amelyeket a legdurvább és legkegyetlenebb nemzeti elnyomás gyötört, rendszerint a látókörön kívül maradtak. A fehéreket és feketéket, a „művelteket" és „műveletleneket" nem merték egyformán kezelni. Két-három üres, se hideg, se meleg határozat, amely gondosan megkerülte a gyarmatok felszabadításának kérdését — ez minden, amivel a II. Internacionále politikusai dicsekedhettek. Ma már ez a kettősség és felemásság a nemzeti kérdés terén felszámoltnak tekinthető. A leninizmus le-

leplezte ezt a kiáltó igazságtalanságot, ledöntötte a válaszfalat fehérek és feketék között, európaiak és ázsiaiak között, az imperializmus „művelt" és „műveletlen" rabszolgái között és ilymódon a nemzeti kérdést egybekapcsolta a gyarmati kérdéssel. Ezzel a nemzeti kérdés részletkérdésből, egy-egy államon belüli kérdésből általános és nemzetközi kérdéssé lett, a függő országokban és a gyarmatokon élő elnyomott népeknek az imperializmus igája alóli felszabadítását felölelő világkérdéssé.

Azelőtt a nemzetek önrendelkezési jogának elvét rendszerint helytelenül értelmezték, gyakran arra szűkítették, hogy a nemzeteknek joguk van autonómiára. A II. Internacionále némelyik vezetője ebben odáig ment, hogy az önrendelkezési jogot a kulturális autonómia jogára változtatta át, az elnyomott nemzeteknek arra a jogára, hogy saját kulturális intézményeik lehetnek, de a politikai hatalomnak teljes egészében az uralkodó nemzet kezében kell maradnia. Ilymódon attól lehetett tartani, hogy az önrendelkezés eszméje az annexió elleni harc eszközéből már-már az annexió igazolásának eszközévé válik. Ez a zűrzavar most már felszámoltnak tekinthető. A leninizmus az önrendelkezés fogalmát kiszélesítette, ennek a fogalomnak olyan értelmezést adott, hogy a függő országok és a gyarmatok elnyomott népeinek joguk van a teljes különválásra, hogy a nemzeteknek önálló állami létre van joguk. A leninizmus ezzel lehetetlenné tette, hogy az önrendelkezési jogot autonómiára való jogként értelmezve igazolni próbálják az annexiókat. Magát az önrendelkezési elvet pedig ilymódon a tömegek becsapásának eszközé-

ből — mert a szociál-soviniszták kezében az imperialista háború idején kétségtelenül az volt — mindennemű imperialista törekvések és soviniszta mesterkedések leleplezésére szolgáló eszközzé, a tömegek internacionalista szellemű politikai felvilágosításának eszközévé tette.

Azelőtt az elnyomott nemzetek kérdését rendszerint merőben jogi kérdésnek tekintették. A II. Internacionále pártjai a „nemzeti egyenjogúság" ünnepélyes proklamálásával a „nemzetek egyenlőségét" hangoztató számtalan deklarációval szórakoztak, elkenve azt a tényt, hogy a „nemzetek egyenlősége" az imperializmus alatt, mikor a nemzetek egyik csoportja (a kisebbség) a nemzetek másik csoportjának kizsákmányolásából él, nem egyéb, mint a kizsákmányolt népek kigúnyolása. Ma ez a burzsoá jogi álláspont a nemzeti kérdésben leleplezettnek tekinthető. A leninizmus a nemzeti kérdést a fellengzős deklarációk magaslatáról lehozta a földre, kijelentvén, hogy a „nemzetek egyenlőségét" hangoztató deklarációk, ha a proletárpártok nem pecsételik meg őket az elnyomott népek szabadságharcának közvetlen támogatásával, nem egyebek, mint üres és hazug deklarációk. Ezzel az elnyomott nemzetek kérdése azzá a kérdéssé vált, hogyan lehet és kell az elnyomott nemzeteket támogatni, megsegíteni, hogyan lehet és kell igazi és állandó segítséget nyujtani nekik abban a harcban, melyet e nemzetek igazi egyenlőségükért, önálló állami létükért az imperializmus ellen folytatnak.

Azelőtt a nemzeti kérdést reformista módon mint külön, önálló kérdést vizsgálták, függetlenül a tőke

hatalmának, az imperializmus megdöntésének, a proletárforradalomnak általános kérdésétől. Hallgatólagosan feltételezték, hogy az európai proletariátus győzelme a gyarmati szabadságmozgalommal való közvetlen szövetség nélkül is lehetséges, hogy a nemzeti-gyarmati kérdés megoldható mellékesen, „automatikusan", távol a proletárforradalom nagy országútjától, az imperializmus ellen vívott forradalmi harc nélkül. Ma ez a forradalomellenes álláspont leleplezettnek tekinthető. A leninizmus bebizonyította és az imperialista háború és az oroszországi forradalom igazolta, hogy a nemzeti kérdés csakis a proletárforradalommal kapcsolatban és a proletárforradalom talaján oldható meg, hogy a nyugati forradalom győzelmének útja a gyarmatok és a függő országok imperializmusellenes szabadságmozgalmával való forradalmi szövetségen keresztül visz. A nemzeti kérdés a proletárforradalom általános kérdésének egy része, a proletárdiktatúra kérdésének egy része.

A kérdés ez: *kimerültek-e már* azok a forradalmi lehetőségek, amelyek az elnyomott országok forradalmi szabadságmozgalmaiban rejlenek vagy sem, s ha nem merültek ki, van-e remény, van-e alap arra, hogy ezeket a lehetőségeket a proletárforradalom érdekében kihasználjuk, hogy a függő helyzetben levő és a gyarmati országokat az imperialista burzsoázia tartalékából a forradalmi proletariátus tartalékává, szövetségesévé változtassuk?

A leninizmus erre a kérdésre igennel felel, azaz elismeri, hogy az elnyomott országok nemzeti szabadságmozgalmának mélyén forradalmi lehetőségek rejlenek, s hogy ezeket a lehetőségeket valóban ki lehet

használni a közös ellenség megdöntése, az imperializmus megdöntése érdekében. Az imperializmus fejlődésének mozgástörvényei, az imperialista háború és az oroszországi forradalom teljesen megerősítik a leninizmus idevonatkozó következtetéseit.

Ebből következik, hogy az „uralkodó" nemzetek proletariátusának támogatnia kell, mégpedig határozottan és aktívan kell támogatnia az elnyomott és függő népek nemzeti szabadságmozgalmát.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a proletariátusnak *minden* nemzeti mozgalmat, mindenütt és mindig, minden egyes konkrét esetben támogatnia kell. Az olyan nemzeti mozgalmak támogatásáról van itt szó, amelyek az imperializmus gyengítésére, megdöntésére, nempedig megerősítésére és fenntartására irányulnak. Vannak esetek, amikor egyes elnyomott országok nemzeti mozgalmai összeütköznek a proletármozgalom fejlődésének érdekeivel. Magától értetődik, hogy ilyen esetekben szó sem lehet támogatásról. A nemzetek jogainak kérdése nem elszigetelt és öncélú kérdés, hanem a proletárforradalom általános kérdésének egy része, mely az egésznek alá van rendelve s amelyet az egésznek a nézőpontjából kell vizsgálni. Marx a mult század negyvenes éveiben a lengyelek és magyarok nemzeti mozgalmai mellett, a csehek és délszlávok nemzeti mozgalma ellen foglalt állást. Miért? Azért, mert a csehek és délszlávok akkor „reakciós népek" voltak, „orosz előőrsök" Európában, az abszolutizmus előőrsei, a magyarok és lengyelek viszont az abszolutizmus ellen harcoló „forradalmi népek" voltak. Azért, mert a csehek és a délszlávok nemzeti mozgalmainak támogatása akkor

a cárizmusnak, a forradalmi mozgalom legveszélyesebb európai ellenségének közvetett támogatását jelentette.

„A demokrácia egyes követelései — mondja Lenin —, közöttük az önrendelkezés, nem abszolutumok, hanem az általános demokratikus (ma: az általános szocialista) *világ*mozgalomnak *részei*. Lehetséges, hogy egyes konkrét esetekben a rész ellentmond az egésznek, ilyenkor el kell vetni" (XIX. köt. 257—258. old.[31b]).

Ezt kell mondanunk az egyes nemzeti mozgalmak kérdéséről, e mozgalmak esetleges reakciós jellegéről, persze csak akkor, ha nem formális szempontból, nem elvont jogok szempontjából, hanem konkrétan, a forradalmi mozgalom szempontjából ítéljük meg őket.

Ugyanezt kell mondanunk a nemzeti mozgalmak forradalmi jellegéről általában. A nemzeti mozgalmak óriási többségének kétségtelen forradalmi jellege épp annyira viszonylagos és sajátszerű, mint amennyire viszonylagos és sajátszerű egyes külön nemzeti mozgalmak esetleges reakciós jellege. Az imperialista elnyomás körülményei között valamely nemzeti mozgalom forradalmi jellege egyáltalán nem tételezi fel azt, hogy a mozgalomban okvetlenül legyenek proletár elemek, nem tételezi fel a mozgalom forradalmi vagy köztársasági programját, a mozgalom demokratikus alapjait. Az afgán emir harca Afganisztán függetlenségéért objektív szerepét tekintve *forradalmi* harc, noha az emirnek és híveinek monarchista nézetei vannak, mert ez a harc gyengíti, bomlasztja, aláássa az imperializmust, ellenben az olyan „elszánt" demokraták és „szocialisták", „forradalmárok" és

republikánusok harca, amilyenek például Kerenszkij és Cereteli, Renaudel és Scheidemann, Csernov és Dan, Henderson és Clynes, az imperialista háború idején *reakciós* harc volt, mert e harc eredménye az imperializmus szépítgetése, erősítése, győzelme lett. Az egyiptomi kereskedők és burzsoá intellektuelek harca Egyiptom függetlenségéért, ugyanezen okból, objektív szerepét tekintve *forradalmi* harc, noha az egyiptomi nemzeti mozgalom vezetői származásukra és helyzetükre nézve burzsoák, noha a szocializmus ellen vannak, ezzel szemben az angol munkáskormány harca Egyiptom függő helyzetének fenntartásáért, ugyanezen okból, *reakciós* harc, noha e kormány tagjainak proletár a származása és a szocializmus „mellett" vannak. Már nem is beszélek nagyobb gyarmati vagy függő országok nemzeti mozgalmairól, olyanokról, mint India és Kína, amelyeknek minden egyes lépése, melyet felszabadulásuk irányában tesznek, még ha a formális demokrácia követelményeit sérti is, egy-egy gőzkalapács-ütés az imperializmusra, azaz kétségkívül *forradalmi* lépés.

Leninnek igaza van, mikor azt mondja, hogy az elnyomott országok nemzeti mozgalmait nem a formális demokrácia szempontjából, hanem az imperializmus elleni harc általános mérlegében mutatkozó tényleges eredmények szempontjából kell megítélni, vagyis „nem elszigetelten, hanem világméretekben" (XIX. köt. 257. old.[31b]).

2. *Az elnyomott népek szabadságmozgalma és a proletárforradalom.* A nemzeti kérdés megoldásában a leninizmus az alábbi tételekből indul ki:

a) a világ két táborra oszlott: az egyik táborban

van az a maroknyi civilizált nemzet, amelyekben a finánctőke összpontosul és amelyek kizsákmányolják a földkerekség lakosságának óriási többségét, a másik táborban vannak a gyarmatok és függő országok elnyomott és kizsákmányolt népei, amelyek ezt a többséget alkotják;

b) a gyarmati és függő országok, melyeket a finánctőke elnyom és kizsákmányol, az imperializmus hatalmas tartalékai és nagyon komoly erőforrásai;

c) a függő és gyarmati országok elnyomott népei az elnyomás és kizsákmányolás alól csakis az imperializmus ellen folytatott forradalmi harc útján szabadulhatnak fel;

d) a legfontosabb gyarmati és függő országok már ráléptek a nemzeti szabadságmozgalom útjára, amelynek szükségképpen a világkapitalizmus válságára kell vezetnie;

e) a fejlett országok proletármozgalmának és a gyarmatok nemzeti szabadságmozgalmának érdekei megkövetelik a forradalmi mozgalom e két fajtájának közös fronttá egyesítését a közös ellenség, az imperializmus ellen;

f) a munkásosztály győzelme a fejlett országokban és az elnyomott népek felszabadulása az imperializmus igája alól általános forradalmi front kialakulása és megerősödése nélkül lehetetlen;

g) a közös forradalmi front kialakítása lehetetlen, ha az elnyomó nemzet proletariátusa nem támogatja közvetlenül és erélyesen az elnyomott nép szabadságmozgalmát a „hazai" imperializmus ellen, mert „nem lehet szabad az a nép, amely más népeket elnyom" *(Engels)*;

h) ez a támogatás azt jelenti, hogy síkra kell szállni a nemzetek különválásra és önálló állami létre való jogának jelszaváért, meg kell védeni, tettre kell váltani ezt a jelszót;

i) e jelszó megvalósítása nélkül lehetetlen megszervezni a nemzetek egyesülését és együttműködését egy egységes világgazdaságban, mely a világszocializmus győzelmének anyagi bázisa;

j) ez az egyesülés csakis önkéntes lehet, csakis a népek kölcsönös bizalma és testvéri viszonya alapján jöhet létre.

Ebből következik, hogy a nemzeti kérdésnek két oldala, két tendenciája van: az egyik az imperialista béklyókból való politikai szabadulásra, önálló nemzeti állam alakítására irányuló tendencia, mely az imperialista elnyomás és a gyarmati kizsákmányolás alapján keletkezett, — a másik a nemzetek gazdasági közeledésére irányuló tendencia, mely a világpiac és a világgazdaság kialakulása eredményeképpen jött létre.

„A fejlődő kapitalizmus — mondja Lenin — a nemzeti kérdésben két történelmi tendenciát mutat. Az első: a nemzeti élet és a nemzeti mozgalmak ébredése, a harc minden nemzeti elnyomás ellen, nemzeti államok megteremtése. A második: a nemzetek közti mindennemű kapcsolatok kifejlődése és sűrűsödése, a nemzeti válaszfalak lerombolása, a tőke, általában a gazdasági élet, a politika, a tudomány stb. nemzetközi egységének megteremtése.

Mindkét tendencia a kapitalizmus egyetemes törvénye. Az első a kapitalista fejlődés kezdetén van túlsúlyban, a második az érett, a szocialista társadalmi átalakulás felé haladó kapitalizmusra jellemző" (XVII. köt. 139—140. old.).

Az imperializmus számára ez a két tendencia kibékíthetetlen ellentmondást jelent, mert az imperializmus nem élhet kizsákmányolás nélkül, nem élhet anélkül, hogy a gyarmatokat erőszakkal vissza ne tartsa az „egységes egész" keretében, mert az imperializmus a nemzeteket csak annexiók és gyarmati hódítások útján tudja egymáshoz közelíteni, ezek nélkül az imperializmus általában elképzelhetetlen.

A kommunizmus számára, ellenkezőleg, ezek a tendenciák csak két oldalát jelentik ugyanazon ügynek, az elnyomott népek felszabadításának az imperialista iga alól, mert a kommunizmus tudja, hogy a népek egységes világgazdaságban való egyesülése csak kölcsönös bizalom és önkéntes megegyezés alapján lehetséges, hogy a népek önkéntes egyesülésének útja csakis a gyarmatoknak az „egységes" imperialista „egésztől" való elszakadásán át, önálló államokká alakulásán át vezet.

Ebből következik, hogy szívós, szakadatlan, erélyes harcot kell folytatni az uralkodó nemzetek (Anglia, Franciaország, Amerika, Olaszország, Japán stb.) „szocialistáinak" nagyhatalmi sovinizmusa ellen, akik nem akarnak saját imperialista kormányaik ellen harcolni, akik nem akarják támogatni „saját" gyarmataik elnyomott népeinek harcát az elnyomás alól való felszabadulásért, az állami különválásért.

Enélkül a harc nélkül lehetetlen az uralkodó nemzetek munkásosztályának nevelése az igazi nemzetköziség szellemében, a függő országok és gyarmatok dolgozó tömegeihez való közeledés szellemében, a proletárforradalom tényleges előkészítésének szel-

lemében. A forradalom Oroszországban nem győzött volna, Kolcsakot és Gyenyikint nem verték volna szét, ha a volt Orosz Birodalom elnyomott népei nem rokonszenveztek volna az orosz proletariátussal, ha nem támogatták volna. De ahhoz, hogy az orosz proletariátus e népek rokonszenvét és támogatását kivívja, mindenekelőtt szét kellett zúznia az orosz imperializmus bilincseit és fel kellett szabadítania e népeket a nemzeti elnyomás alól.

Máskülönben lehetetlen lett volna a Szovjethatalmat megszilárdítani, az igazi nemzetköziség magvait elültetni és a népek együttműködésének azt a nagyszerű szervezetét megteremteni, amelyet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének nevezünk és amely élő mintaképe a népek egységes világgazdaságban való jövendő egyesülésének.

Ebből következik, hogy harcolni kell az elnyomott országok szocialistáinak nemzeti elzárkózása, szűk látóköre, elkülönülése ellen, azok ellen, akik nem akarnak a saját nemzetük templomtornyánál magasabbra emelkedni és akik nem értik meg a kapcsolatot saját országuk szabadságmozgalma és az uralkodó országok proletármozgalma között.

Enélkül a harc nélkül lehetetlen megvédeni az elnyomott nemzetek proletariátusának önálló politikáját és az uralkodó osztályok proletariátusával való osztályszolidaritását a közös ellenség, az imperializmus megdöntéséért folyó harcban.

Enélkül a harc nélkül a nemzetköziség lehetetlen volna.

Ezen az úton neveljük az uralkodó és elnyomott

nemzetek dolgozó tömegeit a forradalmi nemzetköziség szellemében.

Lenin a kommunizmusnak erről a kétirányú munkájáról, amelyet a munkásoknak a nemzetköziség szellemében való nevelése terén végez, ezt mondja:

. . . „Lehet-e ez a nevelés . . . *konkrétan egyforma* a nagy, az elnyomó és a kis, az elnyomott nemzeteknél? Az annektáló nemzeteknél és az annektált nemzeteknél?

Nyilvánvaló, hogy nem lehet. Az egységes célhoz: a teljes egyenjogúsághoz, *minden* nemzet legszorosabb közeledéséhez és utóbb *egybeolvadásához*, itt nyilvánvalóan különböző konkrét utak vezetnek — éppen úgy, mint ahogy például egy papírlap közepén fekvő ponthoz a papírlap egyik szélétől balfelé, a szemközti szélétől jobbfelé vezet az út. Ha a nagy, elnyomó, annektáló nemzet szociáldemokratája, aki a nemzetek egyesülését általánosságban vallja, csak egy pillanatra is elfelejti, hogy «az ő» II. Miklósa, «az ő» Vilmosa, Györgye, Poincaréja stb. *szintén* a kis nemzetekkel való *egyesülés mellett* van (annexió útján) — II. Miklós a Galíciával való «egyesülés», II. Vilmos a Belgiummal való «egyesülés» mellett stb. —, akkor az ilyen szociáldemokrata nevetséges doktriner az elméletben, az imperializmus szekértolója a gyakorlatban.

Az elnyomó országokban a munkások internacionalista nevelésének súlypontját feltétlenül arra kell helyezni, hogy propagálják és védelmezzék az elnyomott országok jogát az elszakadásra. Enélkül *nincs* nemzetköziség. Jogunk és kötelességünk az elnyomó nemzetek minden szociáldemokratáját, aki ilyen propagandát *nem* folytat, imperialistának, gazembernek nevezni. Ez feltétlen követelmény, még akkor is, ha az elszakadás *megtörténte* a szocializmus győzelme előtt ezer eset közül csak egyben lehetséges és «megvalósítható» . . .

Másfelől: a kis nemzet szociáldemokratájának agitációja súlypontját általános formulánk *második* szavára

kell helyeznie, a nemzetek «önkéntes *egyesülésére*». Nem sérti meg nemzetközisége követelményeit *akkor sem*, ha saját nemzete politikai függetlensége mellett foglal állást, *akkor sem*, ha a szomszédos X, Y, Z stb. államhoz való csatlakozás mellett van. De minden esetben köteles a kisnemzeti szűk látókör, elzárkózás, elkülönülés *ellen* harcolni, az egész és az általános figyelembevételéért, azért, hogy a részletérdekeket az általános érdekeknek rendeljék alá.

Akik ezt a kérdést nem gondolták át, «ellentmondásnak» vélik, hogy az elnyomó nemzetek szociáldemokratáinak a «*különválás* szabadságát», az elnyomott nemzetek szociáldemokratáinak az «*egyesülés* szabadságát» kell követelniök. De némi gondolkodás után rá kell jönniök arra, hogy *más* út az internacionalizmushoz és a nemzetek egybeolvadásához, más út, mely az *adott* helyzetből ehhez a célhoz vezetne, nincs és nem is lehet" (XIX. köt. 261—262. old.[31c]).

VII

STRATÉGIA ÉS TAKTIKA

Ebből a témából hat kérdést ragadok ki. Ezek:

a) a stratégia és taktika, mint a proletár osztályharc vezetésének tudománya;

b) a forradalom szakaszai és a stratégia;

c) ár és apály a mozgalomban és a taktika;

d) a stratégiai vezetés;

e) a taktikai vezetés;

f) reformizmus és forradalmiság.

1. *A stratégia és taktika, mint a proletár osztályharc vezetésének tudománya.* A II. Internacionále uralmának időszaka az az időszak volt, amikor főképpen a proletár hadseregek szervezése és kiképzése volt napirenden a többé-kevésbbé békés

fejlődés körülményei között. Ez volt az az időszak, amikor az osztályharc túlsúlyban levő formája a parlamentarizmus volt. Az osztályok nagy összeütközései, a proletariátus előkészítése a forradalmi harcokra, a proletárdiktatúra kivívásának útjai — ezek a kérdések, úgy látszott, akkor nem voltak napirenden. A feladat arra korlátozódott, hogy kihasználják a legális fejlődés minden útját a proletár hadseregek szervezésére és kiképzésére, hogy kihasználják a parlamentarizmust azoknak a viszonyoknak megfelelően, amelyek közt a proletariátus csak ellenzék és, úgy látszott, mindig is csak ellenzéknek kell maradnia. Aligha szorul bizonyításra, hogy ebben az időszakban és a proletariátus feladatainak ilyen felfogása mellett sem céltudatos stratégiáról, sem kidolgozott taktikáról nem lehetett szó. Voltak taktikai és stratégiai töredékek, egyes taktikai és stratégiai gondolatok, de taktika és stratégia nem volt.

A II. Internacionále halálos bűne nem az, hogy annakidején a parlamenti harci formák kihasználásának taktikáját alkalmazta, hanem az, hogy túlbecsülte e formák jelentőségét, majdhogynem egyedüli harci formáknak tekintette őket és amikor elkövetkezett a nyilt forradalmi harcok időszaka és a parlamenten kívüli harci formák kérdése került homloktérbe, akkor a II. Internacionále pártjai az új feladatoktól elfordultak, nem vállalták őket.

Csak a következő időszakban, a proletariátus nyílt akciói időszakában, a proletárforradalom időszakában, mikor a burzsoázia megdöntésének kérdése a közvetlen gyakorlat kérdésévé vált, amikor a proletariátus tartalékainak kérdése (stratégia) az

egyik legégetőbben aktuális kérdéssé lett, amikor az összes harci és szervezeti formák — a parlamentiek éppúgy, mint a parlamenten kívüliek (taktika) — teljesen határozott körvonalakban rajzolódtak ki, — csak ebben az időszakban lehetett a proletariátus harcának egyöntetű stratégiáját és részletes taktikáját kidolgozni. Marxnak és Engelsnek a taktikára és a stratégiára vonatkozó zseniális gondolatait, melyeket a II. Internacionále opportunistái befalaztak, Lenin éppen ebben az időszakban hozta napfényre. De Lenin nem szorítkozott arra, hogy Marx és Engels egyes taktikai tételeit felújítsa, hanem továbbfejlesztette, új gondolatokkal és tételekkel egészítette ki őket és mindezt egyesítette a proletariátus osztályharcának vezetésére vonatkozó szabályok és irányelvek rendszerében. Lenin olyan brosúrái, mint a „Mi a teendő?", a „Két taktika", az „Imperializmus", az „Állam és forradalom", „A proletárforradalom és a renegát Kautsky", a „Baloldaliság" kétségtelenül felbecsülhetetlen értékekkel gazdagították a marxizmus általános kincsesházát, forradalmi fegyvertárát. A leninizmus stratégiája és taktikája a proletariátus forradalmi harcainak vezetéséről szóló tudomány.

2. *A forradalom szakaszai és a stratégia.* A stratégia meghatározza azt az irányt, amelyben a proletariátusnak, a forradalom adott szakasza alapján, a főcsapást mérnie kell; kidolgozza a forradalmi erők (a fő- és melléktartalékok) elosztására vonatkozó megfelelő tervet; harcol ennek a tervnek a megvalósításáért a forradalom szóbanforgó szakaszának egész folyamán.

Forradalmunk már átélt két szakaszt és az Októberi Forradalom után a harmadik szakaszba lépett. Ennek megfelelően változott a stratégia.

Az első szakasz. 1903—1917 február. A cél: megdönteni a cárizmust, teljesen felszámolni a középkori csökevényeket. A forradalom legfőbb ereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a parasztság. A főcsapás arra irányul, hogy elszigetelje a liberális-monarchista burzsoáziát, amely azon van, hogy a parasztságot megnyerje és a forradalmat a cárizmussal való *megegyezés* útján felszámolja. Az erők elosztásának terve: a munkásosztály szövetsége a parasztsággal. „A proletariátusnak végig kell vinnie a demokratikus forradalmat — maga mellé állítva a parasztság tömegét —, hogy erőszakkal eltiporja az önkényuralom ellenállását és ellensúlyozza a burzsoázia ingadozását" *(Lenin,* VIII. köt. 96. old.[26c]).

A második szakasz. 1917 márciusától 1917 októberéig. A cél: megdönteni az imperializmust Oroszországban és kijutni az imperialista háborúból. A forradalom legfőbb ereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a szegényparasztság. A szomszédos országok proletariátusa — valószínű tartalék. Az elhúzódó háború és az imperializmus válsága — kedvező mozzanat. A főcsapás arra irányul, hogy elszigetelje a kispolgári demokráciát (mensevikeket, eszereket), amely azon van, hogy a dolgozó parasztság tömegeit megnyerje és a forradalomnak az imperializmussal való *megegyezés* útján véget vessen. Az erők elosztásának terve: a proletariátus szövetsége a szegényparasztsággal. „A proletariátusnak végre kell hajtania a szocialista forradalmat — maga mellé

állítva a lakosság félproletár elemeinek tömegét —, hogy erőszakkal letörje a burzsoázia ellenállását és ellensúlyozza a parasztság és a kispolgárság ingadozását" (ugyanott).

A harmadik szakasz. Ez a szakasz az Októberi Forradalom után kezdődött. A cél: megszilárdítani a proletariátus diktatúráját *egy* országban, támaszpontként használva fel ezt a diktatúrát az imperializmus megdöntésére minden országban. A forradalom túllépi egy ország kereteit, megkezdődött a világforradalom korszaka. A forradalom legfőbb erői: a proletariátus diktatúrája *egy* országban, a proletariátus forradalmi mozgalma az egész világon. Fő tartalékok: a félproletár és kisparaszti tömegek a fejlett országokban, a szabadságmozgalom a gyarmatokon és a függő országokban. A főcsapás arra irányul, hogy elszigetelje a kispolgári demokráciát, a II. Internacionále pártjait, melyek az imperializmussal való *megegyezés* politikájának fő támaszai. Az erők elosztásának terve: a proletárforradalom szövetsége a gyarmatok és a függő országok szabadságmozgalmaival.

A stratégiának a forradalom fő erőivel és azok tartalékaival van dolga. A stratégia mindannyiszor megváltozik, amikor a forradalom az egyik szakaszból átmegy a másikba, de az adott szakasz egész ideje alatt alapjában véve nem változik.

3. *Ár és apály a mozgalomban és a taktika.* A taktika meghatározza a proletariátus magatartásának irányvonalát a mozgalom árjának illetőleg apályának, a forradalom fellendülésének illetőleg ellanyhulásának viszonylag rövid idejére; harcol ennek

az irányvonalnak a megvalósításáért a régi harci és szervezeti formáknak, a régi jelszavaknak újakkal való felcserélése, e formák kombinálása stb. útján. A stratégiának az a célja, hogy megnyerje a háborút mondjuk a cárizmus vagy a burzsoázia ellen, hogy végigvívja a harcot a cárizmussal vagy a burzsoáziával szemben, a taktika viszont kevésbbé lényegbevágó célokat tűz ki maga elé, mert nem az a célja, hogy az egész háborút megnyerje, hanem az, hogy megnyerje ezt vagy azt az ütközetet, ezt vagy azt a csatát, hogy sikeresen végigvigye ezt vagy azt a kampányt, ezt vagy azt az akciót, mely a forradalom adott fellendülési vagy ellanyhulási időszaka konkrét körülményeinek éppen megfelel. A taktika része a stratégiának, annak van alárendelve, azt szolgálja.

A taktika az árnak és apálynak megfelelően változik. A forradalom első szakaszának idején (1903—1917 február) a stratégiai terv változatlan volt, a taktika viszont ez idő alatt több ízben változott. Az 1903—1905 közti időszakban a párt taktikája támadó volt, mert érezhető volt a forradalmi ár, a mozgalom felfelé ívelt és a taktikának ebből a tényből kellett kiindulnia. Ennek megfelelően a harc formái is forradalmiak voltak, ahogy a forradalom árjának emelkedése megkövetelte. Helyi jellegű politikai sztrájkok, politikai tüntetések, általános politikai sztrájk, a duma bojkottja, felkelés, forradalmi harci jelszavak — ezek voltak ebben az időszakban az egymást felváltó harci formák. A harc formáival kapcsolatban megváltoztak akkor a szervezeti formák is. Üzemi bizottságok, forradalmi parasztbizottságok, sztrájkbizottságok,

munkásküldöttek szovjetjei, többé-kevésbbé nyílt munkáspárt — ezek voltak a szervezeti formák ebben az időszakban.

Az 1907—1912 közti időszakban a pártnak át kellett térnie a visszavonulás taktikájára, mert a forradalmi mozgalom lanyhulását, a forradalom apályát éltük át és a taktikának számolnia kellett ezzel a ténnyel. Ennek megfelelően megváltoztak a harci formák is, a szervezeti formák is. A duma bojkottja helyett — részvétel a dumában; a dumán kívüli nyílt forradalmi akciók helyett — duma-akciók és munka a dumában; általános politikai sztrájkok helyett — gazdasági részletsztrájkok, vagy egyszerűen szélcsend. Érthető, hogy a pártnak ebben az időben a föld alá kellett mennie, a forradalmi tömegszervezeteket pedig kulturális és felvilágosító munkát végző, szövetkezeti, biztosítási és egyéb legális szervezetek váltották fel.

Ugyanezt kell mondanunk a forradalom második és harmadik szakaszáról, amelyek folyamán a taktika igen gyakran változott, a stratégiai tervek ellenben változatlanok maradtak.

A taktikának a proletariátus harci és szervezeti formáival van dolga, változásaikkal, kombinálásukkal. A forradalom valamely adott szakaszában a taktika többször is változhat, a forradalom árja vagy apálya, fellendülése vagy ellanyhulása szerint.

4. *A stratégiai vezetés.* A forradalomnak a következő tartalékai vannak:

közvetlen tartalékai: *a)* a parasztság és általában az illető ország átmeneti rétegei; *b)* a szomszédos országok proletariátusa; *c)* a gyarmatok és a függő

országok forradalmi mozgalma; *d)* a proletariátus diktatúrájának eredményei és vívmányai — melyeknek egy részéről a proletariátus, megtartva erőfölényét ideiglenesen lemondhat, hogy ezzel az erős ellenséget „leszerelje" és lélekzethez jusson — és *közvetett* tartalékai: *a)* az illető ország nemproletár osztályai közti ellentétek és konfliktusok, amelyeket a proletariátus az ellenség gyengítésére, saját tartalékainak megerősítésére használhat ki; *b)* a proletárállammal szemben ellenséges burzsoáállamok közti ellentétek, konfliktusok és háborúk (például az imperialista háború), amelyeket a proletariátus a támadásban, illetve a kényszerű visszavonulás esetén a manőverezésben kihasználhat.

A tartalékok első fajtájával felesleges részletesen foglalkoznom, jelentőségüket amúgy is megérti mindenki. Ami azonban a tartalékok második fajtáját illeti, amelyeknek jelentősége nem mindig világos, le kell szegeznünk, hogy néha elsőrangú jelentőségük van a forradalom menete szempontjából. Aligha lehet, például, annak a konfliktusnak hatalmas jelentőségét kétségbe vonni, amely a kispolgári demokrácia (eszerek) és a liberális-monarchista burzsoázia (kadetok) között az első forradalom alatt és után támadt és amely kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy a parasztságot sikerült kivonnunk a burzsoázia befolyása alól. Még kevésbbé lehet kétségbe vonni az imperialisták vezető csoportjai közti élethalálharc tényének roppant jelentőségét az Októberi Forradalom időszakában, amikor az imperialistáknak, minthogy el voltak foglalva egymásközti háborújukkal, nem volt módjukban erőiket a fiatal

Szovjethatalom ellen összpontosítani, a proletariátus számára viszont éppen ez tette lehetővé, hogy erőit alaposan megszervezze, hatalmát megszilárdítsa s Kolcsak és Gyenyikin szétzúzását előkészítse. Feltehető, hogy most, amikor az imperialista csoportok közti ellentétek mindinkább elmélyülnek és amikor az új háború köztük elkerülhetetlenné válik, az ilyenfajtájú tartalékok a proletariátus szempontjából egyre komolyabb jelentőségre tesznek szert.

A stratégiai vezetés feladata abban áll, hogy mindezeket a tartalékokat helyesen használja fel a forradalom fejlődésének valamely adott szakaszán a forradalom fő céljainak elérésére.

Mit jelent az, hogy a tartalékokat helyesen használjuk fel?

Azt jelenti, hogy teljesítünk bizonyos szükséges feltételeket, amelyek közül fő feltételeknek az alábbiak tekintendők:

Először. Amikor már megérett a forradalom, amikor a támadás teljes gőzzel halad, amikor a felkelés az ajtót döngeti és amikor a siker döntő feltétele a tartalékok felsorakoztatása az élcsapat mellé — a forradalom fő erőit a döntő pillanatban az ellenfél legsebezhetőbb pontjára kell összpontosítani. A tartalékok ilyenfajta felhasználásának szemléltető példája a párt stratégiája az 1917 áprilisától októberig terjedő időszakban. Kétségtelen, hogy ebben az időszakban a háború volt az ellenség legsebezhetőbb pontja. Kétségtelen, hogy ez volt az a döntő kérdés, amely lehetővé tette, hogy a párt a lakosság széles rétegeit a proletár élcsapat köré gyüjtse. A párt stratégiája ebben az időszakban

arra irányult, hogy az élcsapatot tüntetések és felvonulások által az utcai akciókra megtanítsa s ezzel egyidejűleg a tartalékokat — a hátországban a Szovjeteken keresztül, a fronton a katonabizottságokon keresztül — az élcsapat mellé felsorakoztassa. A forradalom kimenetele megmutatta, hogy a tartalékok felhasználása helyes volt.

Marxnak és Engelsnek a felkelésre vonatkozó ismert tételeit alkalmazva, Lenin a következőket mondja a forradalmi erők stratégiai felhasználásának erről az előfeltételéről:

„1) Sohasem szabad *játszani* a felkeléssel, hanem ha megkezdjük, határozottan tudnunk kell, hogy *végig* is kell *vinni*.

2) *Nagy túlerőt* kell összpontosítani a döntő helyen és a döntő pillanatban, mert különben az ellenség, amelynek jobb a kiképzése és a szervezete, a felkelőket megsemmisíti.

3) Ha a felkelés már megkezdődött, a legnagyobb *határozottsággal* kell cselekedni és okvetlenül, feltétlenül *támadásba* kell átmenni. «A védekezés a fegyveres felkelés halála.»

4) Igyekezni kell az ellenséget váratlanul meglepni és kilesni a pillanatot, amíg csapatai szét vannak szórva.

5) Törekedni kell *naponként* (ha egy városról van szó, mondhatnánk: óránként) újabb és újabb, bármily csekély sikereket is elérni, mindenáron fenntartani az *«erkölcsi fölényt»*" (XXI. köt. 319—320. old.[3id]).

Másodszor. A döntő csapás pillanatát, a felkelés megindításának pillanatát akkorra kell kitűzni, amikor számíthatunk arra, hogy a krízis elérte tetőfokát, hogy az élcsapat kész a végsőkig harcolni, hogy a tartalék hajlandó támogatni az élcsapatot és hogy az ellenfél soraiban maximális a fejvesztettség.

A helyzetet teljesen érettnek tekinthetjük a döntő ütközetre — mondja Lenin — *ha* „(1) az összes velünk szemben álló ellenséges osztályerők már eléggé tanácstalanok, eléggé hajbakaptak egymással, eléggé legyengítették egymást az erejüket meghaladó harcokban"; *ha* „(2) valamennyi ingadozó, tétovázó, állhatatlan közbenső elem, azaz a kisburzsoázia — nem a burzsoáziáról van szó —, a kispolgári demokrácia eléggé leleplezte magát a nép előtt és gyakorlati csődjével eléggé szégyent vallott"; *ha* „(3) a proletariátus soraiban megkezdődött s egyre hatalmasabbá vált a burzsoázia elleni legerélyesebb, halálmegvetően bátor forradalmi akciók támogatásának kedvező tömeghangulat. Akkor aztán a forradalom megérett, akkor győzelmünk, ha helyesen vettük számba az összes fentebb jelzett . . . feltételeket és helyesen választottuk meg a pillanatot — biztosított" (XXV. köt. 229. old.[31e]).

Az ilyen stratégia mintaképének az Októberi Felkelés végrehajtása tekinthető.

A második feltétel mellőzésének az a veszélyes hiba lehet a következménye, melynek „tempóvesztés" a neve, ami azt jelenti, hogy a párt vagy elmarad a mozgalom menetétől, vagy túlságosan előreszalad s ezzel a bukás veszedelmét idézi fel. Az ilyen „tempóvesztés" példájául, példájául annak, miként nem szabad megválasztani a felkelés pillanatát, az elvtársak egy részének azt a kísérletét kell tekintenünk, hogy a felkelést 1917 szeptemberében, a Demokratikus Tanácskozás letartóztatásával kezdjék meg, amikor a Szovjetekben még érezhető volt az ingadozás, a front még a válaszúton állt, a tartalékok még nem zárkóztak fel az élcsapat mellé.

Harmadszor. A már elhatározott irányvonalat a célhoz vezető úton adódó bármilyen nehézségek és bonyodalmak ellenére hajthatatlanul végig kell vinni,

ami azért szükséges, hogy az élcsapat ne veszítse el szeme elől a harc fő célját, hogy a tömegek, amelyek ugyanezen cél felé tartanak és az élcsapat körül igyekszenek tömörülni, ne térjenek le az útról. E feltétel mellőzésének az a roppant hiba lehet a következménye, amelyet a tengerészek „irányvesztés" néven jól ismernek. Az ilyen „irányvesztés" példájának kell tekintenünk pártunk hibás magatartását közvetlenül a Demokratikus Tanácskozás után, amikor pártunk elhatározta, hogy résztvesz az Előparlamentben. A párt ebben a pillanatban mintegy megfeledkezett arról, hogy a burzsoázia az Előparlamenttel az országot a Szovjetek útjáról a burzsoá parlamentarizmus útjára igyekszik terelni, hogy a párt részvétele ebben az intézményben mindent összekuszálhat s letérítheti az útról a munkásokat és parasztokat, akik a forradalmi harcot a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszóval vívják. Ezt a hibát a bolsevikok helyreütötték azzal, hogy kivonultak az Előparlamentből.

Negyedszer. A tartalékokkal úgy kell manőverezni, hogy számításba vesszük a rendezett visszavonulást arra az esetre, ha az ellenség erős, ha a visszavonulás elkerülhetetlen, ha nyilvánvalóan nem előnyös felvenni a harcot, melyet az ellenfél ránk akar erőszakolni, ha az adott erőviszonyok között a visszavonulás az egyetlen módja annak, hogy az élcsapatot kivonjuk az ellenség csapásai alól s megóvjuk tartalékait.

„A forradalmi pártoknak — mondja Lenin — tovább kell tanulniok. Támadni megtanultak. Most meg kell érteni, hogy ezt a tudományt ki kell egészíteni a minél

rendezettebb visszavonulás tudományával. Meg kell érteni — és a forradalmi osztály a saját keserű tapasztalatán okulva érti meg —, hogy nem lehet győzni, ha nem tanulja meg a szabályszerű támadást és a szabályszerű visszavonulást" (XXV. köt. 177. old.[31f]).

Az ilyen stratégia célja az időnyerés, az ellenfél bomlasztása, és erőgyüjtés arra, hogy később támadásba menjünk át.

Az ilyen stratégia mintaképének a breszti béke megkötését tekinthetjük, mert ez a pártnak lehetőséget nyújtott arra, hogy időt nyerjen, hogy az imperializmus táborában dúló konfliktusokat kihasználja, hogy az ellenfél erőit bomlassza, a parasztságot megtartsa a maga oldalán és erőt gyüjtsön a Kolcsak és Gyenyikin elleni támadás előkészítésére.

„A különbéke megkötésével — mondotta akkoriban Lenin — *a jelen pillanatban lehetséges* legnagyobb mértékben megszabadulunk mindkét egymással ellenségeskedő imperialista csoporttól, kihasználjuk ellenségeskedésüket és háborújukat — amely megnehezíti ellenünk való megegyezésüket —, kihasználjuk, és bizonyos időre szabad kezünk lesz a szocialista forradalom folytatására és megszilárdítására" (XXII. köt. 198. old.[31g]).

„Most még a bolond is" látja — mondotta Lenin három évvel a breszti béke után —, „hogy a «breszti béke» olyan engedmény volt, amely bennünket megerősített, a nemzetközi imperializmus erőit pedig szétforgácsolta" (XXVII. köt. 7. old.[31h]).

Ezek a fő feltételek, amelyek a stratégiai vezetés helyességét biztosítják.

5. *A taktikai vezetés.* A taktikai vezetés a stratégiai vezetés része s alá van rendelve a stratégiai vezetés feladatainak és követelményeinek. A taktikai

vezetés feladata az, hogy a proletariátus valamennyi harci és szervezeti formáját elsajátítsa és helyes felhasználásukat biztosítsa abból a célból, hogy az adott erőviszonyok mellett a stratégiai siker előkészítéséhez szükséges eredmények maximuma legyen elérhető.

Mit jelent az, hogy a proletariátus harci és szervezeti formáit helyesen használjuk fel?

Azt jelenti, hogy teljesítünk bizonyos szükséges feltételeket, amelyek közül fő feltételeknek az alábbiak tekintendők.

Először. Pontosan azokat a harci és szervezeti formákat kell homloktérbe állítani, amelyek, minthogy legjobban megfelelnek a mozgalom adott fellendülésének vagy hanyatlásának, meg tudják könnyíteni és biztosítani tudják a tömegek felsorakoztatását a forradalmi pozíciókhoz, a milliós tömegek felsorakoztatását a forradalom frontjára, e tömegek elhelyezését a forradalom frontján.

Nem arról van szó, hogy az élcsapat ismerje fel a régi rend fennmaradásának lehetetlenségét, megdöntésének elkerülhetetlenségét. Arról van szó, hogy a tömegek, a milliós tömegek értsék meg ezt az elkerülhetetlenséget és hajlandónak mutatkozzanak az élcsapat támogatására. A tömegek azonban ezt csak saját tapasztalataik alapján érthetik meg. A feladat tehát: a milliós tömegeknek lehetőséget kell adni arra, hogy saját tapasztalataik alapján megértsék a régi hatalom megdöntésének szükségességét, olyan harci módszereket és szervezeti formákat kell előtérbe helyezni, amelyek a tömegek számára megkönnyítik azt, hogy a forradalmi jelszavak helyességét a tapasztalat alapján felismerjék.

Az élcsapat elszakadt volna a munkásosztálytól, és a munkásosztály elvesztette volna kapcsolatát a tömegekkel, ha annakidején a párt nem határozta volna el, hogy résztvesz a dumában, ha nem határozta volna el, hogy erőket összpontosít a dumabeli munkára és e munka alapján folytat harcot azért, hogy ezáltal a tömegeknek megkönnyítse, hogy saját tapasztalataik alapján felismerjék a duma értéktelenségét, a kadet ígéretek hazug voltát, a cárizmussal való megegyezés lehetetlenségét, a parasztság és a munkásosztály szövetségének szükségességét. A tömegeknek a duma-időszakban szerzett tapasztalata nélkül a kadetok leleplezése és a proletariátus hegemóniája lehetetlen lett volna.

Az otzovista taktika azért volt veszélyes, mert azzal fenyegetett, hogy az élcsapatot elszakítja milliós tartalékaitól.

A párt elszakadt volna a munkásosztálytól, a munkásosztály pedig elvesztette volna a parasztok és katonák széles tömegeire gyakorolt befolyását, ha a proletariátus követte volna a „baloldali" kommunistákat, akik 1917 áprilisában kiadták a felkelés jelszavát, akkor, amikor a mensevikek és az eszerek még nem leplezték le magukat, mint a háború és az imperializmus hívei, amikor a tömegek még nem ismerték fel saját tapasztalatuk alapján a békéről, a földről, a szabadságról szóló mensevik-eszer beszédek hazug voltát. A tömegeknek a Kerenszkij-uralom idején szerzett tapasztalata nélkül nem lehetett volna elszigetelni a mensevikeket és eszereket s a proletariátus diktatúrája lehetetlen lett volna. Ezért a kispolgári pártok hibáinak „türelmes megmagyarázá-

sára" irányuló taktika, kapcsolatban a szovjeteken belüli nyílt harc taktikájával, az egyetlen helyes taktika volt.

A „baloldali" kommunisták taktikája azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy a pártot a proletárforradalom vezetőjéből komolytalan és talajtalan összeesküvők maroknyi csoportjává változtatja.

„Csupán az élcsapattal — mondja Lenin — győzni nem lehet. Csupán az élcsapatot a döntő harcba vetni, mikor még az egész osztály, mikor még a széles tömegek nem helyezkedtek arra az álláspontra, hogy vagy közvetlenül támogatják az élcsapatot, vagy legalábbis jóindulatú semlegességet tanusítanak irányában . . . nemcsak ostobaság, hanem bűn is lenne. Ahhoz azonban, hogy valóban az egész osztály, hogy valóban a dolgozók és a tőke elnyomottainak széles tömegei jussanak el erre az álláspontra, ahhoz a propaganda egymagában, az agitáció egymagában kevés. Ahhoz ezeknek a tömegeknek saját politikai tapasztalata szükséges. Ez minden nagy forradalom legfőbb törvénye, amelyet most nemcsak Oroszország, hanem Németország is meglepő erővel és szemléletességgel bizonyít! Nemcsak Oroszország műveletlen, jórészt írástudatlan tömegeinek, hanem Németország nagyműveltségű, százszázalékosan írástudó tömegeinek is azt, hogy a II. Internacionále lovagjaiból álló kormány mennyire erőtlen, mennyire jellemtelen, mennyire gyámoltalan, mennyire lakájkodik a burzsoázia előtt, mennyire galád, azt, hogy a szélsőséges reakciósok diktatúrája (Oroszországban Kornyilov, Németországban Kapp és társai) mint a proletárdiktatúra egyetlen alternatívája mennyire elkerülhetetlen, a saját bőrükön kellett tapasztalniok ahhoz, hogy határozottan a kommunizmus felé forduljanak" (XXV. köt. 228. old.[31i]).

Másodszor. Minden adott pillanatban meg kell találni a folyamatok láncolatában éppen azt a lánc-

szemet, amelyet ha megragadunk, az egész láncot kézben tarthatjuk és előkészíthetjük a stratégiai siker eléréséhez szükséges feltételeket.

Ez azt jelenti, hogy a pártra váró feladatok sorából ki kell választanunk azt a soronlevő feladatot, amelynek megoldása központi jelentőségű és megvalósítása biztosítja a többi soronlevő feladat sikeres megoldását.

E tétel jelentőségét két példán lehet bemutatni, amelyek közül az egyiket a távoli multból (a párt megalakulásának korából), a másikat a hozzánk egészen közel álló jelenből vehetjük (a „nep" időszaka).

A párt megalakulásának idején, amikor a számtalan kör és szervezet még nem kapcsolódott egybe, amikor a kontárkodás és a körösdi a pártot fent is, lent is emésztette, amikor az eszmei zűrzavar volt a párt belső életének fő jellegzetessége — ebben az időszakban a döntő láncszem a láncban, a döntő feladat a párt előtt álló feladatok sorozatában az országos illegális lap megteremtése volt. Miért? Azért, mert csak az országos illegális lap révén lehetett az akkori viszonyok között megteremteni a párt jól együttműködő magvát, amely képes volt számtalan kört és szervezetet egymással egybekapcsolni, az eszmei és taktikai egységet előkészíteni és ilymódon az igazi párt megalakításának alapját megteremteni.

Abban az időszakban, amikor a háborúról áttértünk a gazdasági építésre, amikor az ipart a gazdasági bomlás megbénította, a mezőgazdaság pedig a városi áruk hiánya miatt sínylődött, amikor az állami iparnak a parasztgazdasággal való összefogása a

sikeres szocialista építés döntő feltételévé vált — abban az időszakban a döntő láncszem a folyamatok láncolatában, a döntő feladat a többi feladat sorában a kereskedelem fejlesztése lett. Miért? Azért, mert a „nep" viszonyai között az iparnak a parasztgazdasággal való összefogása másképp, mint a kereskedelem révén nem lehetséges, mert az adás-vétel nélküli termelés a „nep" viszonyai között az ipar halála; azért, mert az ipart csak a kereskedelem fejlesztése által fokozott adás-vétel útján lehet fejleszteni; mert csak akkor, ha a kereskedelem terén megerősödünk, csak akkor, ha a kereskedelmet kézben tartjuk, csak akkor, ha ezt a láncszemet megragadjuk, remélhetjük majd azt, hogy az ipart összekötjük a paraszti piaccal és sikeresen megoldjuk a többi soronlevő feladatot is, hogy ezzel megteremtsük a szocialista gazdaság alapzatának lerakásához szükséges előfeltételeket.

„Nem elég általában forradalmárnak, a szocializmus hívének vagy kommunistának lenni . . . — mondja Lenin. — Minden pillanatban meg kell tudni találni éppen azt a láncszemet, amelyet ha teljes erővel megragadunk, akkor ezzel az egész láncot kezünkben tartjuk és előkészítjük a biztos átmenetet a következő láncszemhez" . . .

„A jelen pillanatban ez a láncszem . . . a belső *kereskedelem* élénkítése, helyes állami szabályozása (irányítása). A kereskedelem — ez az a «láncszem» az események történeti láncolatában, 1921—1922-es szocialista építésünk átmeneti formái között, «*amelyet teljes erővel meg kell ragadnunk*» . . ." (XXVII. köt. 82. old.[31j]).

Ezek azok a fő feltételek, amelyek a taktikai vezetés helyességét biztosítják.

6. *Reformizmus és forradalmiság.* Miben külön-

bözik a forradalmi taktika a reformista taktikától?

Némelyek úgy vélik, hogy a leninizmus általában ellene van a reformoknak, a kompromisszumoknak és egyességeknek. Ez egyáltalán nem igaz. A bolsevikok éppúgy tudják, mint bárki más, hogy bizonyos értelemben „minden adomány üdvös", hogy bizonyos körülmények közt a reformok általában és különösen a kompromisszumok és egyességek szükségesek és hasznosak.

„Háborút folytatni — mondja Lenin — a nemzetközi burzsoázia megdöntéséért, százszorta nehezebb, hosszabb, bonyolultabb háborút, mint az államok közötti szokásos háborúk legádázabbja, és emellett eleve lemondani a lavírozásról, az ellenségek közötti érdekellentétek (még ha csak ideiglenes) kihasználásáról, a lehetséges (bár esetleg csak ideiglenes, megbízhatatlan, ingadozó, feltételes) szövetségesekkel való egyességekről és kompromisszumokról — vajjon nem határtalanul nevetséges dolog ez? Nem olyan-e ez, mintha egy még ki nem kutatott és eddig hozzáférhetetlen hegy nehéz megmászásánál eleve lemondanánk arról, hogy néha cik-cakos vonalban haladjunk, néha visszafordulunk, feladjuk a már kiválasztott irányt és különböző irányokat próbáljunk meg?" (XXV. köt. 210. old.[31k]).

Nyilvánvaló, hogy nem a reformokon vagy a kompromisszumokon és az egyességeken fordul meg a dolog, hanem azon, hogy mire és hogyan használják fel a reformokat és megegyezéseket.

A reformista számára a reform — minden, a forradalmi munka ellenben — mellékes valami, csak szóbeszéd, csak szemfényvesztés. Ezért, amikor a burzsoázia van hatalmon, a reform, reformista tak-

tika esetén elkerülhetetlenül a burzsoá hatalom megerősödésének fegyverévé, a forradalom bomlasztásának eszközévé válik.

A forradalmár számára viszont, ellenkezőleg, a forradalmi munka a fő és nem a reform, az ő számára a reform — a forradalom melléktermék. Ezért, amikor a burzsoázia van hatalmon, a reform, forradalmi taktika esetén természetszerűleg a burzsoá hatalom bomlasztásának fegyverévé, a forradalom megszilárdításának eszközévé, a forradalmi mozgalom továbbfejlesztésének támaszpontjává válik.

A forradalmár azért fogadja el a reformot, hogy fogódzónak használja a legális és illegális munka összekapcsolására, hogy fedezékül használja az illegális munka megerősítésére, melynek célja a tömegek forradalmi előkészítése a burzsoázia megdöntésére.

Ebben van a reformok és egyességek forradalmi felhasználásának lényege az imperializmus viszonyai között.

A reformista viszont, ellenkezőleg, azért fogadja el a reformokat, hogy lemondjon minden illegális munkáról, hogy a tömegek forradalomra előkészítésének ügyét aláássa és az „ajándékozott" reform árnyékában megpihenjen.

Ebben van a reformista taktika lényege.

Így áll a dolog a reformokkal és egyességekkel az imperializmus viszonyai között.

Az imperializmus megdöntése után azonban, a proletárdiktatúra alatt, a dolog némileg megváltozik. Bizonyos feltételek mellett a proletárhatalom olyan helyzetbe juthat, hogy időlegesen kénytelen áttérni

a meglevő rend forradalmi átépítésének útjáról a fokozatos átalakítás útjára, a „reformista útra", mint ahogy Lenin „Az arany jelentőségéről"[32] című ismert cikkében mondja, a megkerülő mozdulatok útjára, a reformok és a nem-proletár osztályoknak tett engedmények útjára azért, hogy ezeket az osztályokat bomlassza, a forradalomnak lélekzetvételi időt adjon, erőit összeszedje és az újabb előnyomulás feltételeit előkészítse. Nem tagadható, hogy ez az út, bizonyos értelemben, reformista út. Csak nem szabad megfeledkezni arról a döntő különbségről, amely abban áll, hogy ebben az esetben a reform a proletár hatalomtól indul ki, hogy a proletár hatalmat erősíti, hogy a proletár hatalomnak adja meg a szükséges lélekzetvételi időt, s hogy a hivatása nem az, hogy a forradalmat, hanem hogy a nem-proletár osztályokat bomlassza.

Ilyen körülmények között tehát a reform a saját ellentétébe csap át.

Hogy a proletárhatalom ilyen politikát folytathat, az azért és csakis azért válik lehetségessé, mert a forradalom lendülete a megelőző időszakban elég nagy volt ahhoz, hogy elég széles teret nyisson, ahová vissza lehet vonulni, hogy így a támadás taktikáját az ideiglenes visszavonulás taktikájával, a megkerülő mozdulatok taktikájával lehessen felcserélni.

Ilymódon, míg régebben, a burzsoá hatalom alatt, a reformok a forradalom melléktermékei voltak, most, a proletariátus diktatúrája alatt, a reformok forrásai: a proletariátus forradalmi vívmányai, vagyis azok a tartalékok, amelyek a proletariátus kezében ezekből a vívmányokból felhalmozódtak.

„A reformok viszonyát a forradalomhoz — mondja Lenin — pontosan és helyesen csak a marxizmus határozta meg. Marx ezt a viszonyt csak az egyik oldalról láthatta, azaz a proletariátus első, legalább *egy* országban kivívott valamennyire szilárd, valamennyire is tartós győzelmét megelőző helyzetben. Ilyen körülmények között a helyes viszony alapja ez volt: a reformok a proletariátus forradalmi osztályharcának melléktermékei... A proletariátusnak legalább *egy* országban kivívott győzelme után új mozzanat lép fel a reformnak a forradalomhoz való viszonyában. Elvileg a viszony ugyanaz marad, de a formában változás áll be, amelyet Marx személyesen nem láthatott előre, de amelyet csak a marxizmus filozófiája és politikája alapján lehet megérteni... Ezek (t. i. a reformok — *I. Szt.)* (amelyek nemzetközi méretekben továbbra is „melléktermékek" maradnak) a győzelem után azon ország számára, melyben a győzelmet kivívták, ezen kívül még szükséges és jogos lélekzetvételi időt is jelentenek olyan esetekben, amikor nyilvánvaló, hogy miután erőinket maximálisan megfeszítettük, nem maradt elegendő erő valamely átmenet forradalmi végrehajtására. A győzelem olyan «erőtartalékot» ad, hogy még kikényszerített visszavonulás esetén is van mivel kitartanunk, kitartanunk anyagilag is, erkölcsileg is" (XXVII. köt. 84—85. old.[32a]).

VIII

A PÁRT

A forradalomelőtti időszakban, a többé-kevésbbé békés fejlődés időszakában, mikor a II. Internacionále pártjai voltak a munkásmozgalom uralkodó tényezői és a harc parlamenti formáit tekintették a harc fő formáinak — ilyen viszonyok között a pártnak nem volt és nem is lehetett az a komoly és döntő jelentősége, amelyre később, a nyílt for-

radalmi összeütközések idején tett szert. Kautsky, amikor a II. Internacionálét az ellene irányuló támadásokkal szemben védelmezte, azt mondta, hogy a II. Internacionále pártjai a béke és nem a háború eszközei, hogy éppen ezért nem tudtak semmi komoly lépést tenni a háború idején, a proletariátus forradalmi akcióinak időszakában. Ez csakugyan igaz. De mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy a II. Internacionále pártjai nem alkalmasak a proletariátus forradalmi harcára, azt jelenti, hogy ezek nem harcos proletár pártok, amelyek a munkásokat a hatalomra vezetik, hanem a parlamenti választásokhoz és parlamenti harchoz alkalmazkodó választási apparátusok. Ezzel magyarázható tulajdonképpen az a tény, hogy a II. Internacionále opportunistáinak uralma idején nem a párt, hanem a parlamenti frakció volt a proletariátus fő politikai szervezete. Közismert dolog, hogy a párt abban az időben a valóságban csak a parlamenti frakció függeléke, segédeszköze volt. Aligha szorul bizonyításra, hogy ilyen viszonyok között, amikor a proletariátus élén ilyen párt állott, szó sem lehetett a proletariátus forradalomra való előkészítéséről.

Gyökeresen megváltozott azonban a helyzet az új időszak beálltával. Az új időszak az osztályok nyilt összeütközéseinek időszaka, a proletariátus forradalmi fellépéseinek időszaka, a proletárforradalom időszaka, az az időszak, melyben az erőket közvetlenül elő kell készíteni az imperializmus megdöntésére, arra, hogy a proletariátus a hatalmat kezébe ragadja. Ez az időszak új feladatokat állít a proletariátus elé. Ezek az új feladatok: az egész

pártmunka átépítése új, forradalmi alapokon, a munkásoknak a hatalomért folytatott forradalmi harc szellemében való nevelése, a tartalékok előkészítése és felzárkóztatása, szövetség a szomszédos országok proletariátusával, szilárd kapcsolat létesítése a gyarmatok és a függő országok szabadságmozgalmával stb. stb. Azt hinni, hogy ezek az új feladatok megoldhatók a parlamentarizmus békés viszonyai között nevelkedett szociáldemokrata pártok erőivel — annyit jelent, mint reménytelen kétségbeesésre és elkerülhetetlen vereségre kárhoztatni magunkat. Ha a proletariátus, amelynek vállára ilyen feladatok nehezednek, továbbra is megmarad a régi pártok vezetése alatt, ez azt jelenti, hogy a teljes lefegyverzettség állapotába kerül. Aligha szorul bizonyításra, hogy a proletariátus a dolgok ilyen alakulásába nem nyugodhatott bele.

Ezért volt szükség új pártra, harcos pártra, forradalmi pártra, olyan pártra, amely elég bátor ahhoz, hogy a proletariátust harcba vezesse a hatalomért, eléggé tapasztalt ahhoz, hogy a forradalmi helyzet bonyolult viszonyai között eligazodjék és eléggé rugalmas ahhoz, hogy a céljához vezető úton minden zátonyt elkerüljön.

Ilyen párt nélkül gondolni sem lehet az imperializmus megdöntésére, a proletárdiktatúra kivívására.

Ez az új párt a leninizmus pártja.

Melyek ennek az új pártnak sajátosságai?

1. *A párt, mint a munkásosztály élcsapata.* A pártnak mindenekelőtt a munkásosztály *él*csapatának kell lennie. A pártnak fel kell vennie magába a munkásosztály legjobb elemeit, tapasztalataikat, for-

radalmiságukat, határtalan odaadásukat a proletariátus ügye iránt. De ahhoz, hogy valóban élcsapat legyen, a pártnak fel kell magát vérteznie forradalmi elmélettel, a mozgalom törvényeinek ismeretével, a forradalom törvényeinek ismeretével. E nélkül nem képes a proletariátus harcát vezetni, nem képes a proletariátust magával vinni. A párt nem lehet igazi párt, ha csak annak regisztrálására szorítkozik, amit a munkásosztály tömegei átélnek és gondolnak, ha az ösztönös mozgalom uszályában kullog, ha nem ért hozzá, hogy az ösztönös mozgalom maradiságát és politikai közömbösségét legyűrje, ha nem tud a proletariátus pillanatnyi érdekeinél magasabbra emelkedni, ha nem tudja a tömegeket olyan színvonalra emelni, hogy megértsék a proletariátus osztályérdekeit. A pártnak a munkásosztály előtt kell járnia, a munkásosztálynál messzebb kell látnia, vezetnie kell a proletariátust, nempedig az ösztönösség uszályában kullognia. A II. Internacionále „uszálypolitikát" prédikáló pártjai burzsoá politikát folytatnak, mely a proletariátust arra ítéli, hogy eszköz legyen a burzsoázia kezében. Csak az a párt, mely a proletariátus élcsapatának álláspontjára helyezkedett és a tömegeket fel tudja emelni a proletár osztályérdekek megértésének színvonalára — csak az ilyen párt képes a munkásosztályt a trade-unionizmus útjáról letéríteni és önálló politikai erővé tenni.

A párt a munkásosztály politikai vezére.

Előbb már beszéltem a munkásosztály harcának nehézségeiről, a harc feltételeinek bonyolult voltáról, stratégiáról és taktikáról, tartalékokról és manő-

verezésről, előnyomulásról és visszavonulásról. Ezek a feltételek nem kevésbbé bonyolultak, ha ugyan nem bonyolultabbak, mint a háború feltételei. Ki tud ezek között a feltételek között eligazodni, ki adhat a proletariátus milliós tömegeinek helyes orientációt? Nincs hadsereg, amely háborúban tapasztalt vezérkar nélkül meglehetne, hacsak nem akarja magát vereségre kárhoztatni. Vajjon nem világos-e, hogy a proletariátus még kevésbbé lehet meg ilyen tapasztalt vezérkar nélkül, hacsak nem akarja magát esküdt ellenségei kényére-kedvére kiszolgáltatni? De hol ez a vezérkar? Ez a vezérkar csak a proletariátus forradalmi pártja lehet. A munkásosztály, ha nincs forradalmi pártja, vezérkar nélküli hadsereg.

A párt a proletariátus harci vezérkara.

A párt azonban nem lehet csak *élenjáró* csapat. Egyszersmind az *osztály* csapatának is kell lennie, az osztály részének, amelyet léte összes gyökerei szorosan az osztályhoz kapcsolnak. Az élcsapat és a munkásosztály egyéb tömege közti különbség, a párttagság és a pártonkívüliek közti különbség nem tűnhetik el, amíg az osztályok el nem tűntek, amíg a proletariátus más osztályokból egészül ki, amíg az egész munkásosztály nem emelkedhet fel az élcsapat színvonalára. Ámde a párt megszűnnék párt lenni, ha ez a különbség szakadássá válna, ha a párt önmagába zárkóznék és a pártonkívüli tömegektől elszakadna. A párt nem vezetheti az osztályt, ha nem kapcsolódik össze a pártonkívüli tömegekkel, ha a párt és a pártonkívüli tömegek között nincs összefogás, ha ezek a tömegek nem fogadják el a párt

vezetését, ha a pártnak a tömegeknél nincs erkölcsi és politikai hitele.

Nemrégiben pártunk kétszázezer új munkástagot vett fel. Figyelemreméltó ebben az a körülmény, hogy ezek nem annyira maguktól jöttek a pártba, mint inkább a pártonkívüli tömeg küldte őket, mely az új tagok felvételében aktív szerepet játszott s amelynek jóváhagyása nélkül új tagot egyáltalán nem vettek fel. Ez a tény arról tanuskodik, hogy a pártonkívüli munkások széles tömegei pártunkat a *saját* pártjuknak, hozzájuk *közelálló*, szívüknek *kedves* pártnak tekintik, melynek kiszélesítésében és megerősítésében mélységesen érdekeltek s melynek vezetésére önként rábízzák sorsukat. Aligha szorul bizonyításra, hogy e megfoghatatlan erkölcsi szálak nélkül, melyek a pártot a pártonkívüli tömegekkel összefűzik, a párt nem lehetne osztályának döntő ereje.

A párt a munkásosztály elszakíthatatlan része.

„Mi — mondja Lenin — az osztály pártja vagyunk, és ezért *csaknem az egész osztálynak* (háborús időkben, a polgárháború korszakában pedig éppenséggel az egész osztálynak) pártunk vezetése alatt kell cselekednie, minél szorosabban kell pártunkhoz csatlakoznia, de puszta ábrándozás és «uszálypolitika» volna azt hinni, hogy valaha majdnem az egész osztály, vagy az egész osztály képes lesz a kapitalizmuson belül élcsapata, szociáldemokrata pártja tudatosságáig és aktivitásáig felemelkedni. Egyetlen értelmes szociáldemokrata sem kételkedett abban, hogy a kapitalizmus alatt még a szakszervezet (ez az egyszerűbb, a kevéssé fejlett rétegek tudatosságához közelebb álló szervezet) sem képes átfogni majdnem az egész, vagy az egész munkásosztályt. Csak magunkat ámítanók, behunynók szemünket óriási feladataink előtt,

szűkebbre vonnók ezeket a feladatokat, ha megfeledkeznénk az élcsapat és az élcsapat felé vonzódó tömegek közötti különbségről, ha megfeledkeznénk az élcsapat állandó kötelességéről, hogy mind szélesebb és szélesebb tömegeket *emeljen fel* az élcsapat színvonalára" (VI. köt. 205—206. old.[32b]).

2. *A párt, mint a munkásosztály szervezett csapata.* A párt nemcsak *élenjáró* csapata a munkásosztálynak. Ha az osztály harcát valóban vezetni akarja, akkor egyszersmind osztálya *szervezett* csapatának is kell lennie. A párt feladatai a kapitalizmus viszonyai között rendkívül nagyok és változatosak. A pártnak a proletariátus harcát rendkívül nehéz belső és külső fejlődési viszonyok között kell vezetnie, — támadásra kell vezetnie a proletariátust, amikor a körülmények támadást követelnek, ki kell vonnia a proletariátust az erős ellenfél csapásai alól, amikor a körülmények visszavonulást követelnek, a pártonkívüli szervezetlen munkások milliós tömegeibe bele kell nevelnie a harci fegyelem és a tervszerűség szellemét, a szervezettség és a kitartás szellemét. De a párt csak akkor teljesítheti ezt a feladatát, ha a párt maga a fegyelmezettség és szervezettség megtestesülése, ha maga a párt a proletariátus *szervezett* csapata. Máskülönben szó sem lehet arról, hogy a párt valóban vezesse a proletariátus milliós tömegeit.

A párt a munkásosztály szervezett csapata.

Az a gondolat, hogy a párt szervezett egész, le van rögzítve pártunk szervezeti szabályzatának első pontjában, Lenin ismeretes fogalmazásában, mely a pártot a szervezetek *összességének* tekinti, a párt tagjait pedig valamelyik pártszervezet tagjainak.

A mensevikek, akik már 1903-ban kifogásolták ezt a fogalmazást, helyette azt a „rendszert" ajánlották, hogy párttag az legyen, aki a párthoz tartozónak számítja magát; ez a „rendszer" a párttag „címet" kiterjesztette volna minden „tanárra" és „gimnazistára", minden „szimpatizálóra" és „sztrájkolóra", aki a pártot valami módon támogatja, de nem tartozik és nem is akar tartozni egyetlen pártszervezethez sem. Aligha szorul bizonyításra, hogy ha ez az eredeti „rendszer" megszilárdult volna pártunkban, ez elkerülhetetlenül arra vezetett volna, hogy a pártot elárasztották volna tanárok és gimnazisták s hogy a párt szétfolyó, formátlan, dezorganizált „alakulattá" fajult volna, amely elvész a „szimpatizálók" tengerében, amelynél elmosódik a határvonal párt és osztály között és amely meghiúsítja a pártnak azt a feladatát, hogy a szervezetlen tömegeket az élcsapat színvonalára emelje. Mondanunk sem kell, hogy ilyen opportunista „rendszer" mellett pártunk a forradalom folyamán nem lett volna képes betölteni szerepét, mint a munkásosztály szervezett magja.

„Martov elvtárs álláspontja szerint — mondja Lenin — a párt határa teljesen elmosódó lesz, mert hiszen «minden sztrájkoló» megteheti, hogy «párttagnak nyilvánítja magát». Mi a haszna ennek az elmosódottságnak? Az «elnevezés» széles elterjedtsége. A kára pedig az, hogy behozza azt a *dezorganizáló* eszmét, hogy osztály és párt összecserélhető . . ." (VI. köt. 211. old.[32c]).

De a párt nemcsak a pártszervezetek *összessége*. A párt egyszersmind ezeknek a szervezeteknek egységes *rendszere*, e szervezetek megformált egye-

sülése egységes egésszé, amelyben vannak felső és alsó vezetőszervek, amelyben a kisebbség alá van rendelve a többségnek, s amely a párt minden tagjára kötelező gyakorlati határozatokat hoz. E feltétel híján a párt nem lehet olyan egységes és szervezett egész, mely a munkásosztály harcának tervszerű és szervezett vezetését megvalósítani képes.

„*Azelőtt* — mondotta Lenin — pártunk nem volt szabályszerűen megszervezett egész, hanem csak külön csoportok összege és ezért más viszony e csoportok között, mint az eszmei befolyásolás, nem is lehetett. *Most* szervezett párt lettünk és ez igenis hatalom létesítését jelenti, azt, hogy az eszmék tekintélye a hatalom tekintélyévé változik át, azt, hogy az alsó pártfórumok alá vannak rendelve a felsőbbeknek" (VI. köt. 291. old.[32d]).

Az az elv, amely a kisebbséget a többségnek alárendeli, amely megköveteli, hogy a pártmunkát a központból vezessék, egyes ingatag elemek részéről nem ritkán támadásokat, „bürokratizmust", „formalizmust" stb. emlegető vádaskodásokat vált ki. Aligha szorul bizonyításra, hogy a pártnak, mint egésznek, tervszerű munkája és a munkásosztály harcának vezetése ez elvek megvalósítása nélkül lehetetlen volna. A leninizmus a szervezeti kérdés terén ezeknek az elveknek hajthatatlan megvalósítása. A harcot ez elvek ellen Lenin „orosz nihilizmusnak" és „úri anarchizmusnak" nevezi, mely megérdemli, hogy kinevessük és félretaszítsuk.

„Egy lépés előre" című könyvében Lenin ezekről az ingatag elemekről ezt mondja:

„Ez az úri anarchizmus különösen az orosz nihilista jellemző tulajdonsága. A pártszervezetet szörnyű «gyár-

nak» látja, abban, hogy a rész aláveti magát az egésznek, a kisebbség a többségnek ... «jobbágyságot» lát, a központi vezetés alatti munkamegosztás tragikomikus siránkozásra fakasztja afölött, hogy az embereket «kerekecskékké és csavarocskákká» változtatják ... a párt szervezeti szabályzatának említésére megvető fintorral válaszol és ... lenézően kijelenti, hogy meglehetnénk minden szervezeti szabályzat nélkül is."

„Azt hisszük, világos, hogy amikor a hirhedt bürokratizmus ellen tiltakoznak, ezzel csak leplezik elégedetlenségüket a központok személyi összetétele miatt, ez csak fügefalevél ... Bürokrata vagy, mert a kongresszus nem akaratomnak megfelelően, hanem annak ellenére nevezett ki; formalista vagy, mert a kongresszus szabályszerű határozataira, nempedig az én beleegyezésemre támaszkodol; durván mechanikus módon cselekszel, mert a pártkongresszus «mechanikus» többségére hivatkozol és nem számolsz azzal a kívánságommal, hogy kooptáljanak; önkényuralkodó vagy, mert nem akarod a hatalmat a régi, jól összemelegedett társaság* kezébe adni" (VI. köt. 310. és 287. old.[32e]).

3. *A párt mint a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája.* A párt a munkásosztály szervezett csapata. De a párt a munkásosztálynak nem egyetlen szervezete. A proletariátusnak még egész sor más szervezete is van, melyek nélkül sikeres harcot a tőke ellen nem vívhat: szakszervezetek, szövetkezetek, üzemi szervezetek, parlamenti frakciók, a pártonkívüli nő-szervezetek, a sajtó, kultúrszervezetek és oktató szervezetek, ifjúsági szövetségek, forradalmi harci szervezetek (nyilt for-

* Akszelrodék, Martovék, Potreszovék és társaik „társaságáról" van szó, amely nem rendelte magát alá a II. pártkongresszus határozatainak és Lenint „bürokratizmussal" vádolta. — *I. Szt.*

radalmi akciók idején), szovjetek, mint államszervezeti forma (amikor a proletariátus hatalmon van) stb. Ezeknek a szervezeteknek igen nagy többsége pártonkívüli s csak egy részük kapcsolódik közvetlenül a párthoz, vagy alkotja annak valamely elágazását. Mindezekre a szervezetekre a munkásosztálynak bizonyos körülmények között feltétlenül szüksége van, mert nélkülük lehetetlen a proletariátus osztálypozícióit a harc különböző területein megszilárdítani, mert nélkülük lehetetlen megacélozni a proletariátust, mint azt az erőt, mely arra hivatott, hogy a burzsoá rendet a szocialista renddel felváltsa. De ha ilyen sok a szervezet, hogyan lehet az egységes vezetést megvalósítani? Mi a biztosítéka annak, hogy a szervezetek ilyen sokasága nem visz összevisszaságot a vezetésbe? Azt mondhatná valaki, hogy e szervezetek között mindegyik a maga külön területén végzi munkáját és ennek folytán egyik a másikat nem zavarhatja. Ez természetesen igaz. De az is igaz, hogy mindezeknek a szervezeteknek egy irányban kell dolgozniok, mert hiszen *egy* osztályt szolgálnak, a proletariátus osztályát. Kérdés: ki szabja meg azt a vonalat, azt az általános irányt, amely szerint mindezeknek a szervezeteknek munkájukat végezniök kell? Hol van az a központi szervezet, amely nemcsak kidolgozni képes ezt az általános vonalat, minthogy a szükséges tapasztalatokkal rendelkezik, hanem ezenfelül — mert megfelelő tekintélye is van — mindezeket a szervezeteket rá is tudja bírni, hogy ezt az irányvonalat keresztülvigyék, hogy így elérjük a vezetés egységét és kizárjuk a fennakadás lehetőségét?

Ez a szervezet a proletariátus pártja.

A pártnak ehhez megvan minden adottsága, először azért, mert a párt gyűjtőhelye a munkásosztály legjobb elemeinek, akiknek közvetlen kapcsolatuk van a proletariátus pártonkívüli szervezeteivel s igen gyakran vezetik is ezeket a szervezeteket; másodszor, mert a párt, mint a munkásosztály legjobbjainak gyűjtőhelye, a legjobb iskola, amelyben a munkásosztály olyan vezetőit lehet kiképezni, akik osztályuk minden szervezeti formáját vezetni tudják; harmadszor, mert a párt, mint a munkásosztály vezetőinek legjobb iskolája, tapasztaltságánál és tekintélyénél fogva az egyetlen szervezet, mely a proletariátus harcának vezetését központosítani tudja és ilymódon a munkásosztály valamennyi és mindennemű pártonkívüli szervezetét kisegítő szervekké és hajtószíjakká változtatja, amelyek a pártot az osztállyal összekötik.

A párt a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a pártonkívüli szervezeteket, szakszervezeteket, szövetkezeteket stb. formailag is a párt vezetésének kell alárendelni. Csak arról van szó, hogy az ezekhez a szervezetekhez tartozó párttagok, mint kétségkívül befolyással bíró emberek, a meggyőzés minden eszközével igyekezzenek elérni, hogy a pártonkívüli szervezetek munkájukban közeledjenek a proletariátus pártjához és önként elfogadják politikai vezetését.

Ezért mondja Lenin, hogy a párt „a proletárok osztályegyesülésének *legmagasabb* formája", melynek politikai vezetését a proletariátus szervezeteinek

valamennyi többi formájára is ki kell terjeszteni (XXV. köt. 194. old.[32f]).

Ezért teljesen összeegyeztethetetlen a leninizmus elméletével és gyakorlatával a pártonkívüli szervezetek „függetlenségének" és „semlegességének" opportunista elmélete, amely csak arra jó, hogy *független* parlamenti politikusokat és a párttól *elszakadt* publicistákat, *szűklátókörű* szakszervezeti embereket és *elnyárspolgáriasodott* szövetkezeti hivatalnokokat tenyésszen ki.

4. *A párt, mint a proletariátus diktatúrájának eszköze.* A párt a proletariátus szervezeteinek legmagasabb formája. A párt a proletárok osztályán belül és ennek az osztálynak a szervezetei között a legfontosabb vezető tényező. De ebből egyáltalán nem következik az, hogy a párt öncélnak, önmagáért való erőnek tekinthető. A párt nemcsak a proletariátus osztályegyesülésének legmagasabb formája, hanem egyben *eszköz* is a proletariátus kezében a diktatúra kiharcolására, amikor azt még nem vívtuk ki, s a diktatúra megszilárdítására és kiépítésére, amikor azt már kivívtuk. A párt nem emelkedhetett volna jelentőségében olyan magasra és nem szárnyalhatta volna túl a proletariátus szervezetének valamennyi többi formáját, ha a proletariátus nem állott volna a hatalom kérdése előtt, ha az imperializmus viszonyai, a háború elkerülhetetlensége, a krízis nem követelték volna meg a proletariátus minden erejének egy pontra koncentrálását, a forradalmi mozgalom valamennyi szálának összpontosítását egy helyre azért, hogy megdöntsük a burzsoáziát, hogy kivívjuk a proletariátus diktatúráját. A proletariátus-

nak a párt mindenekelőtt mint harci vezérkar kell, amely nélkül a hatalom sikeres megragadása lehetetlen. Aligha szorul bizonyításra, hogy párt nélkül, mely a proletariátus tömegszervezeteit maga köré gyűjteni és a harc során az egész mozgalmat központosítani képes, a proletariátus Oroszországban nem valósíthatta volna meg forradalmi diktatúráját.

De a párt a proletariátusnak nemcsak a diktatúra kiharcolására kell, még jobban szüksége van rá azért, hogy a diktatúrát a szocializmus teljes győzelme érdekében megtartsa, megszilárdítsa és kiszélesítse.

„Ma már bizonyára majdnem mindenki látja — mondja Lenin —, hogy a bolsevikok nemhogy két és fél évig, de két és fél hónapig sem tarthatták volna magukat hatalmon, ha pártunkban nem lett volna a legszigorúbb fegyelem, valóságos vasfegyelem, ha a párt nem élvezte volna a munkásosztály egész tömegének, azaz mindazoknak legteljesebb és legodaadóbb támogatását, akik a munkásosztály gondolkodó, tisztességes, önfeláldozó, befolyásos, az elmaradt rétegeket vezetni vagy magukkal ragadni képes elemei" (XXV. köt. 173. old.[32g]).

De mit jelent a diktatúra „megtartása" és „kiszélesítése"? Azt jelenti, hogy a proletárok milliós tömegeibe be kell vinni a fegyelem és szervezettség szellemét; ez azt jelenti, hogy a proletártömegek között védőgátat és bástyát kell emelni a kispolgári ösztönösség és kispolgári szokások romboló befolyása ellen; azt jelenti, hogy erősíteni kell a proletárok szervező munkáját, mellyel a kispolgári rétegeket átnevelik és átgyúrják; azt jelenti, hogy segítséget kell nyujtani a proletártömegeknek ahhoz, hogy

magukat olyan erővé neveljék, amely képes megszüntetni az osztályokat és előkészíteni a szocialista termelés megszervezésének feltételeit. Mindezt azonban lehetetlen elvégezni párt nélkül, olyan párt nélkül, amelyet egybeforrottsága és fegyelme erőssé tesz.

„A proletariátus diktatúrája — mondja Lenin — szívós harc, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen. Milliók és tízmilliók szokásainak ereje — a legrettenetesebb erő. Vaskemény és harcedzett párt nélkül, az osztály valamennyi becsületes elemének bizalmát élvező párt nélkül, olyan párt nélkül, amely figyelemmel tudja kísérni és befolyásolni tudja a tömegek hangulatát — ilyen harcot sikeresen vívni lehetetlen" (XXV. köt. 190. old.[32h]).

A pártra a proletariátusnak *azért* van szüksége, hogy a diktatúrát kiharcolja és megtartsa. A párt a proletariátus diktatúrájának eszköze.

Ebből azonban az következik, hogy az osztályok eltűnésével, a proletariátus diktatúrájának elhalásával, a pártnak is el kell halnia.

5. *A párt, mint az akarat egysége, mellyel összeegyeztethetetlen frakciók létezése.* A proletariátus diktatúrájának kivívása és megtartása lehetetlen olyan párt nélkül, amelyet egybeforrottsága és vasfegyelme erőssé tesz. A párt vasfegyelme azonban elképzelhetetlen az akarat egysége nélkül, a párt összes tagjainak teljes és feltétlen cselekvésbeli egysége nélkül. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezzel a párton belül ki van zárva a vélemények harcának lehetősége. Ellenkezőleg, a vasfegyelem nemcsak nem zárja ki, hanem feltételezi a bírálatot és a véle-

mények harcát a párton belül. Mégkevésbbé jelenti ez azt, hogy a fegyelemnek „vaknak" kell lennie. Ellenkezőleg. A vasfegyelem nemcsak nem zárja ki, hanem feltételezi a fegyelem tudatosságát és önkéntességét, mert csak a tudatos fegyelem lehet igazi vasfegyelem. De amikor a vélemények harca már befejeződött, már minden bírálat elhangzott és a határozatot meghozták, akkor a párt összes tagjainak akarat- és cselekvésbeli egysége az az elengedhetetlen feltétel, amely nélkül nem képzelhető el sem egységes párt, sem vasfegyelem a pártban.

„A polgárháború kiéleződésének jelenlegi korszakában — mondja Lenin — a kommunista párt csak abban az esetben tudja majd kötelességét teljesíteni, ha a legmesszebbmenő centralizmus alapján lesz megszervezve, ha a katonai fegyelemmel határos vasfegyelem fog uralkodni benne és ha a párt központja hatalommal és tekintéllyel bíró szerv lesz, amelynek széles a jogköre s amely a párt tagjainak általános bizalmát élvezi" (XXV. köt. 282—283. old.).

Így áll a dolog a pártonbelüli fegyelemmel a diktatúra kivívását megelőző viszonyok között.

Ugyanez áll a pártonbelüli fegyelemre a diktatúra kivívása után is, de még fokozottabb mértékben.

„Aki csak valamelyest is gyengíti — mondja Lenin — a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktatúrája idején), az ténylegesen a burzsoáziát segíti a proletariátus ellen" (XXV. köt. 191. old.[34h]).

De ebből az következik, hogy frakciók fennállása nem fér össze sem a párt egységével, sem a párt vasfegyelmével. Aligha szorul bizonyításra, hogy a

frakciók arra vezetnek, hogy több központ alakul ki, több központ pedig azt jelenti, hogy a pártban nincs közös központ, nincs többé egységes akarat, gyengül és bomlik a fegyelem, gyengül és bomlik a diktatúra. Magától értetődik, hogy a II. Internacionále pártjai, amelyek a proletariátus diktatúrája ellen harcolnak és a proletárokat hatalomra vinni nem akarják, megengedhetik maguknak a frakciószabadság liberalizmusát, mert nincs szükségük vasfegyelemre. De a Kommunista Internacionále pártjai, amelyeknek munkáját a proletárdiktatúra kivívásának és megszilárdításának feladata szabja meg, nem tűrhetik meg sem a „liberalizmust", sem a frakciók szabadságát.

A párt az akarat egysége, s ez kizár minden frakciózást, kizárja a párton belül a hatalom minden szétforgácsolását.

Ezért állapította meg Lenin, hogy „a frakciózás veszedelmes a pártegység és a proletár élcsapat akarategységének megvalósítása szempontjából, ami alapfeltétele a proletárdiktatúra sikerének". Ezt a megállapítást pártunk X. kongresszusa „A pártegységről"[33] szóló külön határozatban le is rögzítette.

Ezért követelte Lenin, hogy „minden frakciózást teljesen meg kell szüntetni" s hogy „kivétel nélkül, haladéktalanul fel kell oszlatni minden csoportot, bármiféle platform alapján alakult is", „a pártból való feltétlen és azonnali kizárás" terhe alatt (lásd „A pártegységről" szóló határozatot).

6. *A párt erősödik azáltal, hogy megtisztítja magát az opportunista elemektől.* A párton belüli frakciózás

forrása — a párt opportunista elemei. A proletariátus nem zárt osztály. Szüntelenül ömlenek bele a parasztság, a kispolgárság, az értelmiség soraiból származó, a kapitalizmus fejlődése által proletarizált elemek. Ezzel egyidejűleg megy végbe a proletariátus legfelsőbb rétegeinek elfajulási folyamata, főként olyan szakszervezeti és parlamenti elemeké, melyeket a burzsoázia a gyarmati extraprofitból hízlal. „Az elpolgáriasodott munkásoknak vagy a «munkásarisztokráciának» ez a rétege — mondotta Lenin —, ez az életmódja, keresetének nagysága, egész világnézete szerint teljesen kispolgári réteg a II. Internacionále fő támasza, napjainkban pedig a *burzsoázia* legfőbb *szociális* (nem katonai) *támasza*. Mert ezek az elemek a *burzsoázia* tényleges *ügynökei* a *munkás*mozgalmon belül, a kapitalisták osztályának munkás ügyvivői . . ., a reformizmus és a sovinizmus igazi közvetítői" (XIX. köt. 77. old.[33a]).

Mindezek a kispolgári csoportok valami módon behatolnak a pártba, beviszik oda az ingadozás és az opportunizmus szellemét, a bomlás és a bizonytalanság szellemét. Főképpen ők a frakciózás és bomlás forrásai, a dezorganizáció és a pártonbelüli aknamunka forrásai. Harcolni az imperializmus ellen, amikor hátunkban ilyen „szövetségesek" vannak, azt jelenti, hogy kétfelől lőnek ránk, a front felől is, hátulról is. Ezért az imperializmus elleni sikeres harc előfeltétele, hogy az ilyen elemek ellen könyörtelen harcot folytassunk, hogy őket a pártból kiűzzük.

Van olyan elmélet, amely azt tanítja, hogy az opportunista elemeket pártonbelüli eszmei harccal kell „leküzdeni", hogy ezekkel az elemekkel *egy*

párt keretében kell „megbírkózni". Ez rothadt és veszélyes elmélet, veszélyes azért, mert azzal fenyeget, hogy a pártot bénaságra és krónikus sorvadásra ítéli, hogy a pártot kiszolgáltatja az opportunizmusnak, hogy a proletariátust megfosztja forradalmi pártjától, megfosztja legfontosabb fegyverétől az imperializmus elleni harcban. Pártunk nem törhetett volna magának széles utat, nem ragadhatta volna meg a hatalmat és nem szervezhette volna meg a proletárdiktatúrát, nem kerülhetett volna ki győztesként a polgárháborúból, ha soraiban Martovok és Danok, Potreszovok és Akszelrodok lettek volna. Ha pártunknak sikerült a maga belső egységét és sorainak példátlan egybeforrottságát megteremtenie, ez mindenekelőtt annak köszönhető, hogy idejében meg tudta tisztítani magát az opportunizmus szennyétől, ki tudta űzni soraiból a likvidátorokat, a mensevikeket. A proletárpártok fejlődésének és megerősödésének útja a pártnak az opportunistáktól és reformistáktól, a szociálimperialistáktól és szociálsovinisztáktól, a szociálpatriótáktól és szociálpacifistáktól való megtisztításán keresztül vezet.

A párt erősödik azáltal, hogy megtisztítja magát az opportunista elemektől.

„*Nem lehet* győzni a proletárforradalomban — mondja Lenin —, *nem lehet* a proletárforradalmat megvédelmezni, ha sorainkban reformisták, mensevikek vannak. Ez elvi szempontból teljesen világos. Szemléltető módon igazolják ezt mind az oroszországi, mind a magyarországi tapasztalatok . . . Oroszországban *sokszor* voltunk olyan nehéz helyzetben, hogy a szovjetrendszer *biztosan* megbukott volna, ha a mensevikek, a reformisták, a kispolgári demokraták pártunkban maradtak volna . . . Olasz-

országban a helyzet alakulását általában úgy ítélik meg, hogy a proletariátus meg fogja vívni döntő csatáit a burzsoáziával az államhatalomért. Ilyen helyzetben nemcsak a mensevikeket, reformistákat, turatistákat kell a pártból feltétlenül eltávolítani, hanem az is hasznosnak bizonyulhat, hogy még kitűnő kommunistákat is eltávolítanak minden felelős állásból, ha ingadozók, ha hajlamosaknak mutatkoznak arra, hogy a reformistákkal való «egység» irányában ingadozzanak... A forradalom előestéjén és a forradalom győzelméért vívott legelkeseredettebb harc pillanatában a pártonbelüli legcsekélyebb ingadozás is *mindent tönkretehet*, elbuktathatja a forradalmat, kiütheti a hatalmat a proletariátus kezéből, mert ez a hatalom még nem szilárd, a ránehezedő nyomás még túlságosan erős. Ha az ingadozó vezérek ilyenkor félrevonulnak, ez nem gyengíti, hanem erősíti a pártot, a munkásmozgalmat, a forradalmat" (XXV. köt. 462—464. old.).

IX

A MUNKA-STÍLUS

Nem irodalmi stílusról van itt szó. A munkastílusra gondolok, arra a jellegzetes és sajátságos valamire a leninizmus gyakorlatában, ami a leninista funkcionárius különleges típusát hozza létre. A leninizmus olyan elméleti és gyakorlati iskola, mely a párt- és állami funkcionárius különleges típusát kovácsolja ki s a munka különleges, lenini stílusát teremti meg.

Melyek e stílus jellegzetes vonásai? Melyek a sajátosságai?

Ennek a stílusnak két sajátossága van:

a) az orosz forradalmi lendület, és

b) az amerikai gyakorlatiasság.

A leninizmus stílusát az határozza meg, hogy a párt- és az állami munkában ezt a két sajátosságot egyesíti.

Az orosz forradalmi lendület ellenmérge a begyepesedettségnek, a megszokotthoz való ragaszkodásnak, a maradiságnak, a gondolkodás renyheségének s az ősi tradíciók rabszolgai követésének. Az orosz forradalmi lendület az az éltető erő, amely gondolatot ébreszt, amely előre hajt, a multat rombolja, távlatot nyit. Nélküle nincs előrehaladás.

De az orosz forradalmi lendület a gyakorlatban igen könnyen üres „forradalmi" ábrándozássá fajulhat, ha nem egyesítik amerikai gyakorlatiassággal a munkában. Ilyen elfajulásra nagyon sok példa van. Ki nem ismeri a „forradalmi" fantáziálás és a „forradalmi" tervkovácsolás betegségét, melynek forrása a rendelet erejébe vetett hit, az a hit, hogy a rendelet majd mindent elintéz és átalakít? Egy orosz író, Ilja Erenburg, „Tökkomemb" (Tökéletes kommunista ember) című elbeszélésében ábrázolja az ebbe a betegségbe esett „bolsevik" típusát, aki azt tűzte ki maga elé célul, hogy megrajzolja az ideálisan tökéletesített ember sémáját és... „belefulladt" ebbe a „munkába". Az elbeszélésben sok a túlzás, de hogy a betegséget helyesen tapintja ki, az kétségtelen. De, azt hiszem, senki sem csúfolta ki oly maróan és kíméletlenül az ilyen betegeket, mint Lenin. „Kommunista hencegés" — így gúnyolja ezt a fantáziálásba és rendeletgyártásba vetett beteges hitet.

„A kommunista hencegés — mondja Lenin — azt jelenti, hogy egy ember, aki benn van a kommunista pártban és akit onnan még nem sepertek ki, azt képzeli, hogy

minden feladatot meg tud oldani kommunista rendeletgyártással" (XXVII. köt. 50—51. old.).

A „forradalmi" szószátyársággal Lenin rendesen az egyszerű és hétköznapi tetteket állította szembe, aláhúzván ezzel, hogy a „forradalmi" fantáziálás a valódi leninizmusnak szellemével is, betűjével is ellenkezik.

„Kevesebb dagályos frázist — mondja Lenin —, több egyszerű, *hétköznapi* munkát . . ."

„Kevesebb politikai fecsegést, de fordítsunk több figyelmet a kommunista építés legegyszerűbb, de eleven . . . tényeire" (XXIV. köt. 343. és 335. old.[33b]).

Az amerikai gyakorlatiasság viszont az üres „forradalmi" ábrándozás és a fantasztikus tervkovácsolás ellenmérge. Az amerikai gyakorlatiasság az a leküzdhetetlen erő, amely nem ismer és nem ismer el gátakat, amely gyakorlati szívósságával minden akadályt elsodor útjából, amely feltétlenül befejez mindent, amit egyszer elkezdett, ha még oly kis dologról van is szó, és amely nélkül komoly építőmunka elképzelhetetlen.

De az amerikai gyakorlatiasság igen könnyen szűklátókörű és elvtelen ügyeskedéssé fajulhat, ha nem egyesül orosz forradalmi lendülettel. Ki ne ismerné a korlátolt prakticizmusnak és az elvtelen ügyeskedésnek azt a betegségét, amely egyes „bolsevikokat" nemritkán odajuttat, hogy elfajulnak és a forradalom ügyétől eltávolodnak? Ez a különös betegség tükröződik B. Pilnyak „A meztelen év" című elbeszélésében, ahol az író az olyan orosz „bolsevikok" típusait rajzolja meg, akik tele vannak aka-

rattal és tetterővel, akik igen „energikusan" „funkcionálnak", de híjával vannak a perspektívának, nem tudják, „mi mire való" és ennek folytán letévednek a forradalmi munka útjáról. Senki olyan maró szatírával nem gúnyolódott a korlátolt praktikizmusnak ezen a betegségén, mint Lenin. „Korlátolt prakticizmus", „fejnélküli ügyeskedés", így gúnyolta Lenin ezt a betegséget. Rendszerint szembeállította vele az eleven forradalmi szellemű munkát és a forradalmi távlatok szükségességét mindennapos munkánk minden dolgában, hangsúlyozva ezzel azt, hogy az elveket szem elől tévesztő ügyeskedés éppannyira ellenkezik az igazi leninizmus szellemével, mint a „forradalmi" fantáziálás.

Az orosz forradalmi lendület egyesítése az amerikai gyakorlatiassággal: ez a leninizmus lényege a párt- és az állami munkában.

Csak ez az egyesülés adja a lenini funkcionárius kiforrott típusát, a leninizmus munka-stílusát.

„Pravda" 96, 97, 103,
105, 107, 108. és 111. sz.
1924 április 26. és 30.
és május 9, 11, 14, 15. és 18.

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONGRESSZUSA[34]

1924 május 23—31

„Pravda" 118. és 119. sz.
1924 május 27. és 28.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG SZERVEZETI BESZÁMOLÓJA

1924 május 24

Elvtársak! Az országban és a pártban a mult év folyamán kialakult általános helyzetet kedvezőnek mondhatjuk. A legfőbb tények: fellendülés az ország gazdaságában, az aktivitás általános növekedése és különösen a munkásosztály aktivitásának növekedése, a pártélet felélénkülése.

A központi kérdés az, mennyire sikerült a pártnak az elmult év alatt ezt a helyzetet kihasználnia arra, hogy fokozza befolyását a pártot körülvevő tömegszervezetekben, mennyire sikerült megjavítania összetételét, megjavítania munkáját általában, megjavítania a felelős funkcionáriusok nyilvántartását, elosztását, előléptetését és végül mennyire sikerült a pártnak megjavítania szervezeteinek belső életét.

Ennek megfelelően a következő nyolc kérdésről fogok beszélni:

a) a pártot körülvevő és a pártot az osztállyal összekötő tömegszervezetek állapota és a kommunista befolyás növekedése ezekben a szervezetekben;

b) az államapparátusnak, mégpedig a népbiztosságok és az önálló gazdaságos elszámolás alapján

működő vállalatok apparátusának, valamint az alsó szovjetapparátusnak állapota és a kommunista befolyás növekedése ezen a téren;

c) a párt összetétele és a lenini behívó;

d) a párt vezető szerveinek összetétele, a pártkáderek és a fiatal párttagok;

e) a párt agitációs és propagandamunkája, a falusi munka;

f) a párt munkája a felelős funkcionáriusok (párttagok és pártonkívüliek) nyilvántartása, elosztása és előléptetése terén;

g) a párt belső élete;

h) következtetések.

Beszédemben jónéhány számadatot kell majd közölnöm, mert különben beszámolóm nem lenne teljes és kielégítő. Előre kell bocsátanom azonban, hogy ezeknek az adatoknak teljes pontosságában nem bízom, mert statisztikánk sántít, mert a szakmai becsület elemi érzése — sajnos — nincs meg minden szovjet statisztikusban.

Ennek a szükséges fenntartásnak előrebocsátása után rátérek a számadatokra.

1. A PÁRTOT AZ OSZTÁLLYAL ÖSSZEKÖTŐ TÖMEGSZERVEZETEK

a) *A szakszervezetek.* A statisztikai adatok szerint a szakszervezeteknek a mult évben 4 800 000 tagjuk volt. Az idén 5 millió. A növekedés kétségtelen. A 12 legfontosabb ipari szakszervezethez tartozó iparágakban foglalkoztatott munkások 92%-a szervezett munkás. A legfontosabb iparágakban a

szakmai szervezettség az egész munkásság 91—92%-át öleli fel. Ez a helyzet az iparban.

Rosszabb a helyzet a mezőgazdaságban, ahol körülbelül 800 000 mezőgazdasági munkás van, és ha azokat a mezőgazdasági munkásokat vesszük, akik nem állami üzemekben dolgoznak, ezek szakmai szervezettsége csak 3%.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mekkora a kommunisták befolyása a szakszervezetekben, erre a kormányzósági és kerületi szakszervezeti tanácsok elnökeire vonatkozó adatokkal válaszolhatok. A XII. kongresszus idején az elnököknek valamivel több mint 57%-a volt olyan, aki már a földalatti mozgalomban is résztvett. A mai kongresszus idején az ilyen elnökök száma csak 35%. Csökkenés. Ezzel szemben megnövekedett azoknak a százaléka, akik 1917 után léptek be a pártba. Ennek az a magyarázata, hogy a szakszervezeti tagok száma megnőtt, az illegális munkában résztvett párttagok nincsenek elegendő számban, a régi káderekнek segítségére siettek a fiatal párttagok. Az elnökök közül egy évvel ezelőtt 55% volt a munkás, most 61%. A vezető szervek társadalmi összetétele tehát megjavult.

b) *A szövetkezetek.* Az idevonatkozó adatok zavarosabbak, mint bármely más területen és nem igen lehet bennük megbízni. A fogyasztási szövetkezeteknek a mult évben körülbelül 5 millió tagjuk volt. Az idén viszont körülbelül 7 millió. Adj isten mindennap új esztendőt, de én nem hiszek ezekben a számokban, mert a fogyasztási szövetkezetek még nem tértek át teljesen az önkéntesség elvére és itt kétségtelenül vannak „holt lelkek". A mult évben

a mezőgazdasági szövetkezeteknek állítólag 2 millió tagjuk volt (vannak ugyan olyan adataim is, amelyeket a mult évben a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központtól kaptam és 4 millió tagról szólnak), az idén pedig a tagok száma másfélmillió. A szervezettség csökkenése a mezőgazdasági szövetkezetek területén kétségtelen. A fogyasztási szövetkezeti központ vezető szerveiben a mult évben 87% volt a párttag és tagjelölt, most pedig 86%. Csökkenés. A szövetkezetek kormányzósági és kerületi vezetőségeiben 68% volt a kommunista, most pedig 86%. Befolyásunk növekedett. Ha azonban nem a „vezető" szerveket tekintjük, hanem a valóban vezető felelős funkcionáriusokat, akkor valamennyi felelős funkcionárius között mindössze 26% a kommunista. Ez az adat alkalmasint már közelebb jár a valósághoz. A mezőgazdasági szövetkezetek vezető szerveiben a mult évben 46% volt a párttagok száma, ebben az évben pedig 55%. Ha azonban mélyebbre nézünk és a felelős vezetőket számítjuk, akkor azt látjuk, hogy ezek között mindössze 13% a kommunista.

Lám milyen jól értenek egyes statisztikusaink ahhoz, hogy a homlokzatot, a külső képet díszítsék, és azt, ami rothadt, eltakarják.

c) *Az ifjúsági szövetség.* A mult évben a tagok és tagjelöltek száma 317 000 volt (bár vannak olyan számadataim is a mult évre vonatkozólag, amelyek az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága egyik tagjának aláírásával 400 000 tagot és tagjelöltet tüntetnek fel), az idén viszont a tagok és a tagjelöltek száma 570 000. Az adatok

némi megbízhatatlansága ellenére is kétségtelen a szervezettség növekedése. Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetségben a mult évben 34% volt a munkás, az idén — 41%; paraszt 42% volt a mult évben, az idén — 40%. Az üzemi ipariskolákban a tanulók száma 50 000 volt a mult évben, az idén — 47 000. Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt tagjainak száma az egész ifjúsági szövetségben a mult évben körülbelül 10% volt, az idén — 11%. Szintén kétségtelen a növekedés.

d) *A munkásnők és parasztnők egyesülései.* E téren az alapvető szervezet: a küldöttnőgyűlés. Itt annyi a zavaros adat, hogy dúskálhatunk bennük, de ha kiválogatjuk a javát, akkor kiderül, hogy a városokban a mult évben 37 000 küldöttnő volt, az idén pedig 46 000, vagyis valamivel több, mint a mult évben. A mult évben a falvakban 58 000 küldöttnő volt, most pedig 100 000. De arra vonatkozólag, hogy ezek a küldöttnők a paraszt- és munkásnők mekkora tömegeit egyesítik, még megközelítőleg sem sikerült pontos adatokat kapnom.

Tekintettel arra, hogy a munkás- és parasztnőknek a szovjet- és pártmunkába való bevonása különösen fontos kérdés, nem lesz fölösleges szemügyre venni a munkásnők és a parasztnők százalékarányát a szakszervezeti szervekben, a Szovjetekben, a kormányzósági és kerületi pártbizottságokban. A falusi Szovjetekben a mult évben mindössze kb. 1% nő volt (szörnyen kevés). Az idén 2,9% (szintén nagyon kevés), de növekedés mégis van. A járási végrehajtóbizottságokban a mult évben 0,3% nő volt, az idén — 0,5%, — a növekedés minimális,

szóra sem érdemes. A kerületi végrehajtóbizottságokban a mult évben körülbelül 2% nő volt, az idén pedig valamivel több 2%-nál (ezek az adatok csak az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság területére vonatkoznak, mert valamennyi köztársaságra vonatkozó adatok nincsenek). Az OSzFSzK kormányzósági végrehajtóbizottságaiban a mult évben valamivel több mint 2%, az idén valamivel több mint 3% volt a nők számaránya. Az idén a szakszervezeti tagok 26%-a nő, a mult évről nincsenek adatok. Az üzemi bizottságok tagjainak 14%-a nő. A kormányzósági osztályok tagjainak 6%-a, a szakszervezeti központi bizottságok tagjainak valamivel több mint 4%-a nő. A párttagok közül a mult évben körülbelül 8% volt nő, az idén körülbelül 9%. A tagjelöltek közt körülbelül 9% volt nő, az idén körülbelül 11%. Mindezek az adatok a lenini behívó előtti időszakra vonatkoznak. A kormányzósági pártbizottságokban a XIII. kongresszus időpontjában 3% nő volt, a kerületi pártbizottságokban — körülbelül 6%. A legfontosabb női egyesülésekben, a küldöttnőgyűlésekben 10% volt a kommunista, most 8%. A csökkenés magyarázata a pártonkívüli küldöttnők számának növekedése. Meg kell állapítanunk, hogy Szovjetuniónk népességének fele — a női lakosság — még mindig nem vesz részt, vagy alig vesz részt a szovjet- és pártépítés nagy munkájában.

e) *A hadsereg.* A hadseregben, a katonai iskolákban és a flottában a kommunisták száma 61 000-ről 52 000-re csökkent. Ez hiba, amelyet meg kell szüntetni. Ugyanakkor a parancsnoki állományban a párt-

tagok száma nőtt. A XII. kongresszus idején a parancsnoki állomány 13%-a volt kommunista, most pedig 18%. Érdekes a hadsereg párttagállománya a párttagsági idő szempontjából. A hadseregben dolgozó 52 000 kommunista közül a földalatti mozgalomban 0,9%, tehát nem egészen egy százalék vett részt; azoknak a száma, akik 1917-ben február és október között léptek be a pártba, valamivel több mint 3%; az 1919 előtt belépettek száma 11%; az 1919-ben belépetteké — 22%; az 1920-ban belépetteké — 23%; az 1921—1923-ban belépetteké — 20%. Ebből látható, hogy hadseregünkben a pártot főleg, sőt csaknem kizárólag, fiatalabb kommunisták képviselik.

f) *Társadalmi kezdeményezésre alakult önkéntes szervezetek.* Különös figyelmet érdemel az a tény, hogy az utóbbi évben újtípusú szervezetek jöttek létre — önkéntes szervezetek, társadalmi kezdeményezésre alakult szervezetek —, mindenfajta kulturális és felvilágosító körök és társaságok, sportszervezetek, különféle intézményeket támogató egyesületek, munkás- és parasztlevelezők szervezetei stb. E szervezetek száma szakadatlanul növekszik, de meg kell jegyeznünk, hogy nemcsak a Szovjethatalommal rokonszenvező szervezetek vannak köztük, hanem ellenségesek is. A mult évben az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság területén körülbelül 78—80 ilyen társadalmi kezdeményezésre alakult szervezet volt, az idén már több mint 300 van. Ha az OSzFSzK sportszervezetét nézzük, e szervezetnek a mult évben 126 000 tagja volt, az idén viszont 375 000 tagja van. E szervezet társadalmi

összetétele: a mult évben 35% volt a munkás, most — 42%. E szervezetek fő központjai a gyárakban az üzemi bizottságok és a klubok, a falvakban a parasztok kölcsönös segély-bizottságai[35]. Figyelemreméltók a munkáslevelezők és a falusi levelezők szervezetei, amelyeknek az a céljuk, hogy kifejezzék a proletár közvéleményt. A munkáslevelezők szervezete 25 000 embert, a falusi levelezőké 5 000 embert ölel fel. Ha megnézzük e szervezetek kormányzósági szerveinek összetételét, akkor megállapítható, hogy a mult évben az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságban tagjaik 19%-a volt kommunista, az idén valamivel több, mint 29%. Végül, feltétlenül meg kell emlékeznünk arról az új szervezetről, amely tegnap díszfelvonulást rendezett a Lenin-mauzóleum előtt[36], az úttörők szervezetéről, amelynek létszáma a mult év júniusában statisztikánk számításai szerint (ismételnem kell, hogy statisztikánk kissé sántít) 75 000 volt, az idén áprilisban pedig több mint 161 000. Az úttörők közül az ipari kormányzóságokban munkások gyermeke — 71%, parasztok gyermeke — 7%. A nemzetiségi területeken e szervezetben munkások gyermeke — 38%. A paraszti kormányzóságokban munkások gyermeke — 36%.

Ez a helyzet a pártot körülvevő és a pártot az osztállyal összekötő tömegszervezetek terén. Alapjában véve a párt befolyásának növekedése ezekben a szervezetekben kétségtelen.

2. AZ ÁLLAMAPPARÁTUS

a) *Az alkalmazottak létszáma.* Statisztikánk adatai szerint a népbiztossági alkalmazottak, vagyis az állami költségvetés alapján működő intézmények alkalmazottainak száma a mult évben valamivel több volt, mint 1 500 000, az idén ez a szám állítólag 1 200 000-re csökkent. A csökkenés 300 000 fő. De ha megnézzük azokat az intézményeket, amelyek önálló gazdaságos elszámolás alapján működnek, akkor megállapítható, hogy ezekben az intézményekben az idén körülbelül 200 000 alkalmazott van (a mult évről nincsenek adataink), vagyis kiderül, hogy amit az állami költségvetés alapján működő intézményekben létszámcsökkenésben nyertünk, azt jelentős részében elvesztettük az önálló gazdaságos elszámolás alapján működő intézményekben. Arról már nem is beszélek, hogy az alkalmazottak egy részét a helyi költségvetés terhére vezették át, ezek tehát nem szerepelnek a közölt számításban. Az alkalmazottak száma tehát nagyjából változatlan maradt, ha ugyan nem növekedett. A szövetkezetek alkalmazottainak száma, mely a mult évben 103 000 volt, most 125 000 — tehát növekedett; a szakszervezeti alkalmazottak száma a mult évben 28 000 volt, most 27 000, a pártapparátusban dolgozó alkalmazottak száma 26 000 volt, most pedig 23 000. Összesen 1 575 000 alkalmazott van, nem számítva a helyi költségvetésből fizetett alkalmazottakat. Mint látják, egyelőre nem mondhatjuk, hogy az alkalmazotti létszám és különösen az államapparátus alkalmazottai létszámának csökkentése terén sikereink vannak.

b) *A párttagok és tagjelöltek számaránya az ország*

legfelsőbb szerveiben. Ha a legfelsőbb intézmények tagjait, a népbiztosi testületek tagjait, a főosztályok vezetőit és azok főmunkatársait nézzük (az ipari szervek kivételével), megállapítható, hogy közülük 1923-ban 83% volt a kommunista, az idén 86%. Némi haladás feltétlenül van, ha összehasonlítjuk a két évvel ezelőtti állapottal. A mult évben a vezető szervekben 19% volt a munkás, az idén — 21%. Kevés, de mégis növekedés.

c) *A párttagok és tagjelöltek számaránya az ipari szervekben.* Ami az ipari szerveket, trösztöket, szindikátusokat és a legnagyobb üzemeket illeti, azokban a párttagok és tagjelöltek számaránya a következő: az egész Szovjetunió területén a trösztök egész apparátusában a mult évben kommunista valamivel több mint 6% volt, az idén valamivel több mint 10%. A trösztök, szindikátusok és a legnagyobb vállalatok vezető szerveiben a mult évben kommunista valamivel több volt, mint 47%, az idén valamivel több mint 52%. Ha a legnagyobb üzemek igazgatóit nézzük, a mult évben 31% volt a kommunista; az idén pedig 61%. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság trösztjeinek egész apparátusában a mult évben kommunista 9,5% volt, az idén több mint 12% (körülbelül 13%). Az OSzFSzK trösztjeinek vezetői közül 37% volt a kommunista, most — 49%. A szindikátusok egész apparátusában a mult évben 9% volt a kommunista, az idén — 10%. A szindikátusok vezetői közül 42% volt a kommunista, most — 55%.

Általában megállapíthatjuk, hogy a gazdasági szervek vezetői közül körülbelül 48—50% a kommunista.

d) *A párttagok és tagjelöltek számaránya a kereskedelmi és hitelintézményekben.* Egészen más képet mutatnak a kereskedelmi és hitelintézmények, amelyek gazdaságunk jelenlegi helyzetében rendkívül jelentőségre tettek szert. Nézzük például a Belkereskedelmi Bizottságot, amelynek igen komoly jelentősége van egész fejlődésünkben. Az utolsó reform előtt központi intézményében, vezetői között, mindössze 4% volt a kommunista. Ha a Külkereskedelmi Bizottság legfontosabb szervét, az Állami Kereskedelmet vesszük, megállapítható, hogy ott a felelős funkcionáriusoknak mindössze 19%-a kommunista, és hogy miféle kommunisták ezek, megítélhetik abból, hogy az Állami Kereskedelem központi intézményében a kommunisták 100%-át ki kellett söpörni. (Nevetés.) A másik fontos szerv, amelynek komoly jelentősége van az egész gazdaságban — a Gabona- és Terménykereskedelem — a következő képet mutatja. A Gabona- és Terménykereskedelem 58 irodájában, nem számítva a központi intézmény apparátusát, a meghatalmazottakat és a helyetteseket, összesen 9 900 munkatárs dolgozik. Ezek közül kommunista 5,9%, az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség tagja 0,7%, a többi pártonkívüli. A parasztsággal legközvetlenebbül érintkező szervekben, a gabonabegyüjtő helyeken, a különböző mellékállomásokon és a beszerzők között mindössze 17% a kommunista. A Gabona- és Terménykereskedelem központi intézményében 137 felelős funkcionárius van, ebből az OK(b)P tagja 13 ember, vagyis 9%. Meg kell jegyeznünk, hogy a Gabona- és Terménykereskedelemben a legészszerűtlenebbül hasz-

nálják fel a párttagokat, csak 20%-uk van felelős munkán, a többi 80% kisebb alkalmazott. Nem jobb a helyzet egy olyan fontos hitelintézményben sem, mint az Állami Bank. Ez a legfontosabb hitelintézmény, amelynek komoly jelentősége van egész gazdasági életünkben. Önök ismerik a hitel erejét — ez olyan erő, amelynek segítségével tönkre lehet tenni vagy fel lehet emelni a lakosság bármely rétegét, csak működésbe kell hozni az úgynevezett kedvezményes hitelt. És ennek az Állami Banknak egész apparátusában mindössze 7%, vezető állományában pedig csak 12% a kommunista, holott az Állami Bank dönti el számos üzem és nagyon sok gazdasági intézmény sorsát.

e) *A párttagok és tagjelöltek számaránya a Szovjetekben.* Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság területéről a következő adataim vannak. A falusi Szovjetekben a mult évben körülbelül 6% volt a kommunista, az idén pedig valamivel több mint 7%. A járási végrehajtóbizottságokban a kommunisták részaránya valamivel több volt, mint 39%, most 48%-ra emelkedett. A kerületi végrehajtóbizottságokban valamivel több volt, mint 80%, most valamivel több mint 87%. A kerületi központok városi Szovjetjeiben 61% volt és 58%-ra csökkent. A kormányzósági végrehajtóbizottságokban 90% volt, most 89% lett. A kormányzósági központok városi Szovjetjeiben a kommunisták számaránya a mult évben 78% volt, most 71%. A Szovjetek e három utóbbi kategóriájában — a kerületi központok városi Szovjetjeiben, a kormányzósági végrehajtóbizottságokban és a kormányzósági köz-

pontok városi Szovjetjeiben — a pártonkívüliek befolyása jelentéktelen, de mégis növekszik. Ami a kormányzósági végrehajtóbizottságok plénumait illeti — 69 kormányzóságról vannak adataim, amelyek 2 623 funkcionáriusra vonatkoznak. És mi derül ki? A kormányzósági végrehajtóbizottságok plénumainak pártonkívüli tagjai körülbelül 11%-át teszik az összes tagoknak. A pártonkívüli plénumtagok számaránya Szibériában és a Távolkeleti területen a legnagyobb— 20%. Ami a nemzeti köztársaságokat illeti, azokban 7% a pártonkívüli. Ez a kormányzósági végrehajtóbizottságokban a pártonkívüliek legkisebb százaléka. És ez a nemzeti köztársaságokban van így, ahol általában kevés a párttag!

3. A PÁRT ÖSSZETÉTELE. A LENINI BEHÍVÓ

a) *Létszám.* A XII. kongresszus idején a pártnak valamivel több mint 485 000 tagja és tagjelöltje volt. Ma 472 000 a lenini behívó eredménye nélkül. Ha a május elsejei adatokat nézzük (május 1-ig 128 000 embert vettünk fel), a lenini behívóra belépettekkel együtt létszámunk 600 000 fő. Minthogy számíthatunk arra, hogy mintegy két hét mulva a lenini behívó újoncainak száma legalább 200 000-re emelkedik, a párt létszámát 670—680 000 főre tehetjük.

b) *A párt szociális összetétele.* A mult évben 44,9% volt a munkás, az idén, a lenini behívó újoncai nélkül, 45,75%, vagyis a növekedés 0,8%. Paraszt a mult évben 25,7%, most 24,6% — a csökkenés 1,1%. Tisztviselő és egyéb valamivel több volt, mint 29%, most 29%-nál még valamivel több, tehát a

növekedés jelentéktelen. Ha a párt szociális összetételét a lenini behívó május elsejére elért eredményével együtt nézzük, akkor az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt tagjainak és tagjelöltjeinek 55,4%-a munkás, 23%-a paraszt, 21,6%-a alkalmazott és egyéb.

c) *A párt összetétele a tagsági idő szempontjából.* 1905 előtti párttag a mult évben 0,7%, most 0,6%. Azok száma, akik 1905—1916 között léptek be a pártba, 2% volt és most is 2%. 1917-ben belépett párttag a mult évben valamivel több volt, mint 9%, maradt valamivel kevesebb mint 9%. Az 1918-ban belépettek száma 16,5% volt, maradt 15,7%. Az 1920-ban belépettek száma 31,5% volt, maradt 30,4%. Az 1921-ben belépettek száma 10,5% volt, maradt 10,1%. Az 1922-ben belépettek száma — a mult évről nincs adatunk — most 3,2%. Az 1923-ban belépettek — 2,3%. Mindez a lenini behívó eredményének beszámítása nélkül.

d) *A párt nemzetiségi és nemek szerinti összetétele.* A mostani XIII. kongresszus napjáig a pártban 72% a nagyorosz, — a lenini behívó után ennek a százaléknak nyilván növekednie kell. Nagyság szerint a második helyen az ukránok vannak 5,88%-kal. A harmadik csoport — a zsidók, 5,2%-kal. Azután következnek a türk nemzetiségek valamivel több mint 4%-kal, ezek után a többi nemzetiség, például a lettek, grúzok, örmények stb. A XII. kongresszus idején a párttagok közül nő volt 7,8%, most 8,8%. A tagjelöltek közül 9% volt nő, most 10,5%. A lenini behívóra belépettek közül 13% nő, ami kissé növeli a nők említett százalékarányát.

Végül, 1923 december 1-én a tagok és tagjelöltek 17%-a munkapadnál dolgozó kommunista volt, ha pedig a lenini behívó eredményét (128 000) is hozzászámítjuk, akkor a munkapadnál dolgozó kommunisták száma a pártban 35,3%.

e) *A munkásosztály pártbaszervezettsége.* Ha pártunk egész munkás részét nézzük, vagyis azt a létszámot, amely május 1-én volt és azt, amely mintegy két hét mulva lesz, amikor a lenini behívóra beléptek száma eléri (vagy talán meg is haladja) a 200 000-et, akkor pártunk összesen 672 000 főre rúgó létszámából 410 000 lesz a munkás. Ez a Szovjetunió 4 100 000 főnyi egész ipari és mezőgazdasági proletariátusának 10%-a.

Elértük azt, hogy minden száz munkásból tizen benn vannak a pártban.

4. A PÁRT VEZETŐ SZERVEINEK ÖSSZETÉTELE. KÁDEREK ÉS UTÁNPÓTLÁS

a) *A helyi szervek összetétele.* Íme 45 kormányzósági és területi pártbizottság plénumainak adatai. A földalatti mozgalomban résztvett párttagok a kormányzósági és területi bizottságok plénumainak valamivel több mint 32%-át alkotják, a többi 67% később lépett be a pártba: 1917-ben — 23%, 1918—1919-ben — 33%, 1920-ban — 9%. A vezető helyi szervekben, mind a kormányzósági, mind a területi bizottságokban nem a földalatti mozgalomban résztvett párttagok vannak többségben, hanem azok, akik az Októberi Forradalom után léptek be a pártba. Ha annak az 52 kormányzósági és területi pártbizottságnak elnökségeit nézzük, amelyekre vonatkozólag

a párttagsági időt is feltüntető adatok állanak rendelkezésünkre, megállapíthatjuk, hogy azok tagjainak 49%-a forradalomelőtti párttag, 19%-a 1917-ben, február után lépett be a pártba, 26%-a 1918—1919-ben, 6%-a pedig még ennél is később. Az elnökségekben tehát azok a párttagok, akik 1917 február után léptek be a pártba, többségben vannak. A kormányzósági és területi bizottságok szervezési osztályainak vezetői közül a XII. kongresszus idején 27,4% volt olyan, aki résztvett a földalatti mozgalomban; ezek számaránya most, a XIII. kongresszus idején 30%; az agitációs és propaganda osztályok vezetői közül a XII. kongresszus idején 31% volt az illegális mozgalomban résztvettek száma, most — 23%. Ami a kormányzósági és területi pártbizottságok titkárait illeti, itt fordított a tendencia. A kormányzósági és területi pártbizottságok titkárai közül a XII. kongresszus idején 62,5% volt azok száma, akik a földalatti mozgalomban résztvettek, a mostani kongresszus napjáig ez az arány 71%-ra emelkedett.

A feladat világos — le kell szállítani a kormányzósági bizottsági titkárok számára előírt párttagsági időt.

67 kerületi bizottság plénumainak összetétele: földalatti munkában résztvett párttag 12%; 1917-ben lépett be a pártba — 22%; 1918—1919-ben — 43%. A kerületi bizottsági titkárok párttagsági ideje 248 kerület adatai alapján: a mostani XIII. kongresszus idején földalatti munkában résztvett párttag — 25%, 1917-ben, október előtt lépett be a pártba — 27%; 1919 előtt lépett be — 37%. A pártsejtek titkárainak tagsági ideje 28 kormányzóság adatai

szerint (6 541 titkárról) így oszlik meg: földalatti párttagsággal mindössze valamivel több mint 3%-uk rendelkezik, a többség — 55% — azokból került ki, akik október után, 1917—1918-ban léptek be a pártba.

45 kormányzósági és területi pártbizottság szociális összetételét vizsgálva megállapítható, hogy ez évben 48% volt a munkás. 52 kormányzósági és területi pártbizottság elnökségeiben munkás 41% volt. A kormányzósági és területi bizottsági titkárok közül a XII. kongresszus idején 44,6% volt a munkás, most pedig a XIII. kongresszus idején — 48,6%. A kerületi bizottságok plénumaiban (67 kerület adatai alapján) 63,4% volt a munkás. A kerületi bizottsági titkárok között (248 kerületet véve alapul) munkás — 50%.

Mindezek az adatok a legutóbbi kormányzósági és kerületi pártkonferenciák előtti időre vonatkoznak.

De közvetlenül a pártkongresszus előtt néhány adatot kaptam a legutóbbi konferenciák eredményéről. Ezek az adatok, amelyek 11 kormányzóságra és 16 területre vonatkoznak, azt mutatják, hogy a földalatti mozgalomban résztvett párttagok száma a kormányzósági és területi pártbizottságok plénumaiban 27%-ra csökkent, a munkások száma pedig 53%-ra emelkedett.

Ebből világos, hogy itt két tendenciával van dolgunk: egyrészt — a káderekbe bekerülnek a fiatalabb párttagok és a káderek kibővülnek, másrészt a pártszervezetek szociális összetétele javul.

b) *A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző*

Bizottság összetétele. A Központi Bizottság póttagjai és tagjai, összesen 56 ember közül munkás — 44,6%, paraszt és értelmiségi — 55,3%. A Központi Bizottságot tehát ki kell bővíteni munkáselemekkel. A Központi Ellenőrző Bizottság tagjai és póttagjai közül munkás — 48%, paraszt és értelmiségi — 52%. A következtetés itt is ugyanaz. A párttagsági idő szerint a Központi Bizottság tagjai és póttagjai közül 96% a földalatti munkában résztvett párttag. Ezek mind február előtti párttagok. A Központi Bizottság 56 tagja és póttagja közül mindössze kettő van, aki valamivel később lépett be a pártba — ez 4%. Ugyanez a helyzet a Központi Ellenőrző Bizottságban is. 60 emberből — 57 résztvett földalatti munkában, 3 nem vett részt (ez 5%). Tehát be kell vinni fiatalokat.

c) *A mostani kongresszus összetétele.* 742 küldöttről vannak adataink. Közülük munkás 63,2%, földalatti munkában résztvett — 48,4%. A többiek többé-kevésbbé fiatalok.

5. A PÁRT MUNKÁJA AZ AGITÁCIÓ ÉS PROPAGANDA TERÉN

a) *A kommunista oktatás.* Szembeötlő, mily nagy a pártban a politikailag iskolázatlanok százaléka: egyes kormányzóságokban eléri a 70%-ot. Közép-Oroszország néhány kormányzóságában végzett számítások szerint (60 000 embert vizsgáltak felül) a politikailag iskolázatlanok aránya átlagosan 57%; a mult évben számarányuk körülbelül 60% volt. Ez munkánk egyik leglényegesebb fogyatékossága. Szemmelláthatő, hogy ezen a téren a munka nem

annyira minőségileg fejlődik, mint inkább kiszélesül. A középfokú szovjet- és pártfunkcionáriusokat kiképző iskolák száma, helyesebben ez iskolák hallgatóinak száma kissé csökkent, mert ezeknek az iskoláknak egy részét a helyi költségvetés terhére vitték át. A kommunista főiskolák hallgatóinak száma a mult évhez viszonyítva nőtt. Számukat azonban kissé csökkenteni kell, hogy a rendelkezésre álló eszközökhöz mérten javíthassunk anyagi helyzetükön és alaposabb kommunista oktatásban részesíthessük őket. Különös gondot kell fordítani a leninizmus propagandájára, amelynek döntő jelentősége van a kommunista oktatás terén.

b) *A sajtó.* A mult évben 560 ujságunk volt, az idén kevesebb — 495, de a példányszám 1½ millióról 2½ millióra emelkedett. Érdekes a nemoroszнyelvű lapok számának növekedése. Még olyan köztársaságaink is vannak, amelyekben egyetlen orosz lap sem jelenik meg, például Örményország, ahol a lapok 100%-a örményül jelenik meg. Grúziában a lapok 91%-a grúz nyelven jelenik meg. Belorussziában a lapok 88%-a nem oroszul jelenik meg. A nemzetiségi lapok számának növekedése a szó szoros értelmében valamennyi nemzeti területen és köztársaságban megfigyelhető. Felhívom a figyelmet időszaki lapjaink szerkesztői állományára. 287 lapot vizsgáltunk felül és kiderült, hogy e lapoknál a szerkesztőknek mindössze 10%-a régi, földalatti munkában résztvett párttag. A legtöbb közülük 1918—1919-es párttag. Ez fogyatékosság, amelyet ki kellene küszöbölni azzal, hogy régi és tapasztaltabb párttagokat küldünk a fiatal ujságírók segítségére.

c) *A parasztok közötti munka.* Ezen a téren egész sor hiányosság észlelhető. A falusi és járási Szovjetek egyelőre az adóapparátus szervei. A parasztok elsősorban adóbegyüjtő szerveknek tekintik őket. A helyi szervek munkája a falun, a falut ismerő pártmunkások általános véleménye szerint ilyen: politikánk helyes, de a helyszínen, a falun helytelenül valósítják meg. A falusi és járási szovjetszervek összetételén még sokat kell javítani. Kedvezőtlenül befolyásolja a munkát a falusi sejtek adminisztrációs személyzete. Még kedvezőtlenebbül befolyásolja az, hogy a faluhoz közelálló pártmunkások nem ismerik a szovjet törvényeket és nem tudják ezeket megmagyarázni a szegényparasztságnak, nem tudják a szovjet törvények alapján megvédelmezni a szegény- és középparasztok érdekeit a kulák túlerejével szemben, nem tudják megvédelmezni azoknak a kedvezményeknek alapján, amelyeket a szovjet törvények a szegényparasztságnak nyujtanak. Azután egy általános hiba: az emberek szóbeli agitációval akarják megközelíteni a parasztot, mert nem értik, hogy a parasztnak nem szóbeli, hanem szemléltető agitáció kell — olyan agitáció, amely közvetlen hasznot hajt. A szövetkezetekbe való bevonás, a szegényparasztságnak nyujtott kedvezmények felhasználása, a mezőgazdasági hitel, a parasztbizottságok által szervezett kölcsönös segítség — elsősorban ilyen kérdések tudják felkelteni a paraszt érdeklődését.

6. A PÁRT MUNKÁJA A PÁRTMUNKÁSOK NYILVÁNTARTÁSA, ELOSZTÁSA ÉS ELŐLÉPTETÉSE TERÉN

a) *Nyilvántartás és elosztás.* A mult évben körülbelül 5 000 felelős pártmunkást tartottunk nyilván, az idén a nyilvántartott felelős pártmunkások száma valamennyi beosztási fokon körülbelül 15 000. Nyilvántartásunk javul, ez kétségtelen. Az adatok azt mutatják, hogy a mult évben 10 000 különböző pártmunkást osztottunk el, ebből valamivel több mint 4 000 felelős pártmunkás volt. Az idén 6 000-et osztottunk el, ebből 4 000 felelőst. A párt alapvető munkája az elosztás terén így történt: elsősorban a pártot, azután a Legfőbb Népgazdasági Tanács szerveit és végül a Pénzügyi Népbiztosság szerveit, főként pedig az adóapparátust kellett pártmunkásokkal ellátni. Valamennyi többi munkaterületet kisebb mértékben láttuk el kommunistákkal. Ez nagy hiba munkánkban. A gazdasági élet súlypontja áthelyeződött a kereskedelemre, ugyanakkor azonban bennünk nem volt elég kezdeményezés és határozottság ahhoz, hogy új útra térjünk, hogy a kereskedelmi és hitelintézményeket, ezek helyi és külföldi képviseleteit lássuk el a lehető legjobban a legaktívabb pártmunkásokkal. Nevezetesen olyan szervekre gondolok, mint az Állami Kereskedelem és a Gabona- és Terménykereskedelem.

7. A PÁRT BELSŐ ÉLETE

Nem fogom felsorolni, hogy a Központi Bizottság és szervei hány kérdést és milyen természetű kérdéseket vizsgáltak meg — ennek nincs döntő jelentősége, meg különben is erről eleget mond az önöknek szét-

osztott írásbeli beszámoló. Csak a következő körülményekre szeretném felhívni figyelmüket.

Először, szervezeteink belső élete kétségtelenül javult. Az a benyomásom, hogy a szervezetek lehiggadtak, kevés az intrika, tevékeny gyakorlati munka folyik. Kivételek akadnak a végvidékeken, ahol a régi pártmunkások mellett, akik nem nagyon szilárdak a kommunizmus elméletében, fiatal marxista pártmunkások káderei nőnek fel, akik elvégezték a Szverdlov egyetemet és más iskolákat, erősek a pártmunkában és rettenetesen gyengék a szovjet munkában. A végvidékeken a fiatal és a régi pártmunkások közötti összetűzések nem lesznek egyhamar felszámolhatók. A végvidékeken ebben a tekintetben kivételes a helyzet. Ami Közép-Oroszország kormányzóságainak többségét illeti, ott a szervezetek lehiggadtak és a gyakorlati munka jól halad. A legviszálykodóbb köztársaság — Grúzia, amelyről a mult kongresszuson oly sokat beszéltünk, pártszempontból ma már megbékéltnek tekinthető. A volt elhajlók közül a legjobbak, mint Filipp Maharadze és Okudzsava, véglegesen szakítottak a szélsőséges elhajlókkal és kijelentették, hogy készek egyetértő munkát végezni.

Másodszor, a mult évben a kormányzósági pártbizottságokban és különösen a párt Központi Bizottságában a munka súlypontja az Irodákból illetve elnökségekből áthelyeződött a plénumokba. A Központi Bizottság plénumai azelőtt a Politikai Irodára bízták az alapvető kérdések megoldását. Ma már ez nincs így. Politikánk és gazdaságunk alapvető kérdéseit ma a plénum dönti el. Nézzék

meg plénumaink napirendjét, a gyorsírói jegyzőkönyveket, amelyeket megküldünk valamennyi kormányzósági pártbizottságnak és látni fogják, hogy a súlypont a Politikai Irodából és a Szervező Irodából áthelyeződött a plénumba. Ez nagyon fontos, mert plénumunkon 100—120 ember gyűlik össze (a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság tagjai és póttagjai), és mivel a plénum dönti el a legfontosabb kérdéseket, a plénum a munkásosztály vezetőit, a munkásosztály politikai vezetőit nevelő nagyszerű iskolává lett. Szemünk láttára nőnek és fejlődnek az új emberek, a munkásosztály holnapi vezetői — ebben van kibővített plénumaink felbecsülhetetlen jelentősége.

Jellemző, hogy ugyanez a tendencia észlelhető a vidéken is. A legfontosabb kérdések a kormányzósági pártbizottságok irodájából a plénumok elé kerülnek, a plénumok kibővülnek, üléseik huzamosabbak lesznek, munkájukba bevonják a kormányzóság legjobb pártmunkásait, és a kormányzósági pártbizottságok plénumai ilyképpen a helyi és területi vezetők iskolájává válnak. El kell érnünk azt, hogy ez a tendencia a vidéken, a kormányzóságokban és a kerületekben gyakorlatilag mennél teljesebben érvényesüljön.

Harmadszor, pártunk belső élete a mult évben példátlanul intenzív volt, azt mondhatnók, pezsgett. Mi, bolsevikok, hozzászoktunk ahhoz, hogy nagy fákba vágjuk a fejszénket, és gyakran nem is vesszük észre, milyen nagy tetteket hajtunk végre. Olyan tények, mint a vita és a lenini behívó — bizonyítani se kell — az ország és a párt hatalmas eseményei,

és természetesen fel kellett élénkíteniök a párt belső életét.

Miről tanuskodik ez a két tény? Arról, hogy pártunk, miután átélte a vitát, szilárd, mint a szikla. Arról, hogy pártunk, amely 200 000 új tagot vett fel az egész munkásosztály akaratából és jóváhagyásával, lényegileg a munkásosztály választott pártja, választott szerve.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

1. A pártot körülvevő tömegszervezetek közül különös figyelmet kell fordítani a szövetkezetekre és a munkásnők és parasztnők egyesületeire. Ezeket a szervezeteket azért emelem ki, mert a jelen pillanatban ezek a leginkább veszélyeztetettek.

a) Kétségtelen, hogy a fogyasztási szövetkezet apparátusa, amely arra hivatott, hogy az állami ipart összekapcsolja a parasztgazdasággal, nem áll feladata magaslatán. Ezt bizonyítja az a kétségtelen tény, hogy a fogyasztási szövetkezet paraszti szektora a tagok összességének csak egyharmadát öleli fel. El kell érnünk azt, hogy a parasztok a fogyasztási szövetkezetben elfoglalják az őket megillető helyet. A kommunistáknak a munka súlypontját a kormányzóságokból át kell helyezniök a kerületekbe és körzetekbe azért, hogy kapcsolatot teremtsenek a parasztság tömegeivel és a fogyasztási szövetkezetet ilyképpen az ipar és a paraszti gazdaság közötti összekötő láncszemmé változtassák.

b) Nem jobb a helyzet a mezőgazdasági szövetkezetekben sem. Zavaros adatok, a taglétszám csökkenése egy év alatt — ezek olyan tények, amelyek

gondolkodóba ejtenek. A kommunistáknak itt is, éppúgy mint a fogyasztási szövetkezetekben, a kerületekbe és körzetekbe kell áthelyezniök a munka súlypontját, közelebb a paraszti tömegekhez, célul tűzve ki annak elérését, hogy a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ helyi szervei ne legyenek a kulák túlerő fedezékei. Ez azonban nem elég. Kommunista erőkkel meg kell szilárdítani a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ vezető szerveit, ahol az utóbbi időben komoly fogyatékosságok voltak észlelhetők.

c) Rosszabb a helyzet a nők közötti munka területén. Igaz, a munkásnők és parasztnők küldöttgyűlései fejlődnek és bővülnek, de az, amit a nőmozgalom munkásainak az agitáció terén sikerült elérniök, szervezeti tekintetben korántsincs lerögzítve a szükséges minimumnak még egy századrészében sem. Erről kétséget kizáró módon tanuskodik a munkásnők és a parasztnők százalékaránya a Szovjetekben, a szakszervezetekben, a pártban. A pártnak mindent el kell követnie, hogy ezt a hézagot a közeljövőben betöltse. Tűrhetetlen, hogy a Szovjetunió lakosságának fele még mindig nem vesz tevékenyen részt a szovjet- és pártépítés nagy művében.

d) Fokozott figyelmet érdemelnek a társadalmi kezdeményezésre alakult önkéntes szervezetek, különösen a munkáslevelezők és falusi levelezők szervezetei. A munkáslevelezők és falusi levelezők szervezeteinek nagy jövőjük van. Bizonyos fejlődési feltételek mellett ezek a szervezetek a proletár közvélemény akaratának nagyszerű kifejezőivé és erélyes érvényesítőivé válhatnak. Önök tudják, hogy a

proletár közvéleménynek mekkora ereje van szovjet társadalmi életünk hiányosságainak leleplezésében és kijavításában — sokkal komolyabb ereje, mint a közigazgatási nyomásnak. Ezért a pártnak ezeket a szervezeteket messzemenően segítenie kell.

2. Az államapparátus kérdése különösen nagy figyelmet érdemel. Aligha vonható kétségbe, hogy ezen a téren a helyzet nem kielégítő.

a) Leninnek az államapparátus csökkentésére és egyszerűsítésére vonatkozó intelmeit csak részben, a legminimálisabb mértékben teljesítettük. Amikor a népbiztossági apparátusok alkalmazottainak száma 2—300 000 fővel csökkent, de egyidejűleg mellettük új apparátusok, trösztök, szindikátusok stb. nőttek ki, akkor tulajdonképpen se nem csökkentettük, se nem egyszerűsítettük az apparátust. A pártnak mindent el kell követnie, hogy Lenin intelmeit e téren vaskézzel megvalósítsa.

b) Ismertettem azokat az adatokat, amelyek arról tanuskodnak, hogy a pártonkívüliek minimális százaléka vesz részt Szovjetjeinkben. Elvtársak, ez így nem mehet tovább, nem lehet továbbra is így folytatni az új állam építését. Ha a kormányzóságokban és a kerületekben nem fordítunk különös gondot a pártonkívülieknek a szovjetmunkába való bevonására, akkor lehetetlen a komoly építőmunka. Itt különböző utakat lehetne megjelölni. Egyik célszerű útnak a következőt ajánlanám: a kormányzósági és kerületi Szovjetek osztályai mellett alosztályokat kellene létesíteni, vagy ami még jobb, rendszeresen összeülő gyakorlati értekezleteket kellene szervezni a pártonkívüliek számára — a városok-

ban munkásokkal, a kerületekben parasztokkal —, hogy ilymódon bevonjuk a pártonkívülieket az igazgatás különféle ágainak gyakorlati munkájába és azután a gyakorlati munkába bevont pártonkívüli munkásokból és parasztokból kiválogassuk a legjobbakat, a legtehetségesebbeket és állami munkába állítsuk őket. A városi és kerületi Szovjetek bázisának e kiszélesítése nélkül, a szovjetmunka bázisának e kiszélesítése nélkül, a pártonkívüliek bevonása nélkül a Szovjetek komolyan veszíthetnek súlyukból és befolyásukból.

c) Pártunkban van olyan vélemény, hogy csakis a kormányzósági, területi és kerületi pártbizottságokban és a pártsejtekben végzett munka igazi pártmunka. Ami a többi munkát illeti, az állítólag nem tisztán pártmunka. Gyakran kigúnyolják azokat az embereket, akik a trösztökben és szindikátusokban dolgoznak: „elszakadtatok a párttól". (K ö z b e s z ó l á s: „Kizárják őket.") Egyes elvtársakat csakugyan ki kell zárni, tekintet nélkül arra, hogy gazdasági vagy pártszervezetben dolgoznak. De én nem kivételes esetekről beszélek, hanem tömeges jelenségről. A pártmunkát nálunk rendszerint két kategóriára osztják: felső kategóriára — ez a kormányzósági, területi bizottságokban, sejtekben, a Központi Bizottságban végzett tiszta pártmunka — és alsó kategóriára, amelyet idézőjeles, úgynevezett pártmunkának neveznek — ilyen a szovjet szervekben, különösen a kereskedelmi szervekben végzett munka. Elvtársak! A gazdasági fronton dolgozók munkájának ilyen értékelése szöges ellentétben áll a leninizmussal. Minden gazdasági szakember, aki

akár a legsilányabb boltban, a legsilányabb kereskedelmi intézményben dolgozik, ha épít és előreviszi az ügyet — igazi pártmunkás, aki megérdemli a párt teljes támogatását. Egyetlen lépéssel sem vihetjük előbbre építésünk ügyét, ha uraskodó intellektuelek módjára fitymáljuk a kereskedelmet. Nemrég előadást tartottam a Szverdlov egyetemen és beszéltem arról, hogy tízezer kommunistát, akik ma a pártban és az iparban dolgoznak, talán kereskedelmi munkára kell majd áthelyeznünk. Kacagtak rajta! Nem óhajtanak kereskedni! Pedig világos, hogy a szocialista építésről elhangzott minden szavunk üres fecsegéssé válhat, ha gyökerében nem irtjuk ki a pártban a kereskedelemmel szemben táplált úri intellektuel előítéleteket, és ha mi, kommunisták, nem sajátítjuk el a kereskedelem valamennyi ágát.

d) Elvtársak, semilyen építőmunka, semilyen állami munka, semilyen tervszerű munka nem képzelhető el helyes *számvitel* nélkül. Számvitel pedig elképzelhetetlen statisztika nélkül. A számvitel statisztika nélkül egyetlen lépést sem tehet előre. Nemrég egy konferencián Rikov elmondta, hogy a hadikommunizmus időszakában a Legfőbb Népgazdasági Tanácsban volt egy statisztikusa, aki mindennap más adatokat adott neki ugyanarról a kérdésről. Sajnos, az ilyen statisztikusok még nem pusztultak ki nálunk. A statisztika munkája olyan, hogy az egységes egésznek egyes ágai egy megszakíthatatlan láncot alkotnak és ha egy láncszemet elrontottak, az egész munka tönkremehet. A polgári államok statisztikusában megvan a szakmai becsület némi minimuma. Nem tud hazudni. Bármilyen is

a politikai meggyőződése, bármilyen politikai irányzathoz tartozik is, de ami a tényeket, számokat illeti, inkább elkárhozik, de nem mond valótlanságot. Csak volna mennél több ilyen polgári statisztikusunk, olyan emberünk, akiben van önérzet és akiben megvan a szakmai becsület bizonyos minimuma! Ha statisztikai munkánk nem így lesz megszervezve, építőmunkánk egyetlen lépést sem tesz előre.

Ugyanezt kell mondanunk a *könyvelői jelentésekről* is. Ilyen jelentések nélkül semilyen gazdasági munka sem haladhat előre. Könyvelőink viszont, sajnos, nem mindig dicsekedhetnek az átlagos polgári, becsületes könyvelő elemi tulajdonságaival. Némelyikük előtt meghajlok, vannak közöttük becsületes és odaadó dolgozók, de tény, hogy vannak hitványak is, akik össze tudnak fércelni bármilyen jelentést és veszélyesebbek az ellenforradalmároknál. Ha nem küzdjük le, ha nem számoljuk fel ezeket a fogyatékosságokat, akkor nem tudjuk előrevinni sem az ország gazdaságát, sem kereskedelmét.

e) A munkások és kommunisták százaléka egyes állami intézmények vezető szerveiben még mindig minimális és elégtelen. Ez a hiány különösen szembetűnik a kereskedelmi szervek vezető intézményeinél és külföldi képviseleteinél (külkereskedelem, belkereskedelem, szindikátusok), úgyszintén a hitelintézeteknél, amelyek jelenleg a népgazdaság és elsősorban az állami ipar élete és fejlődése szempontjából döntő jelentőségűek. A pártnak mindent el kell követnie, hogy ezt a hézagot kitöltse. Enélkül gondolni sem lehet a párt gazdaságpolitikai utasításainak megvalósítására.

f) A gazdasági építés legfontosabb kérdése eddig a trösztök szervezeti felépítésének kérdése volt. Most, amikor a súlypont a kereskedelem terére tolódott át, a bel- és külkereskedelmi vegyes- és részvénytársaságok[37] megszervezésének kérdése került napirendre. A gyakorlat megmutatta, hogy ha megbirkóztunk is a trösztök kérdésével, a vegyes- és részvénytársaságok kérdésének megoldásánál intézményeink mindkét lábukra sántítanak. Van egy irányzat, amely olyan típusú kereskedelmi intézmények megszervezésére törekszik, amelyek ezen a fontos területen a minimumra csökkentenék az állami ellenőrzés jelentőségét. Nem kétséges, hogy a párt minden eszközzel harcolni fog az ilyen tendenciák ellen.

3. Továbbra is folytatni kell az egész párt és különösen vezető szervei összetételének javítását. Semmiesetre sem szabad a párt kádereit zárt valaminek tekinteni. A káderekneк fokozatosan bővülniök kell a párt-utánpótlásból. A fiatalabb párttagoknak fel kell tölteniök a kádereket. A káderek létezése enélkül céltalan.

4. Az agitáció terén:

a) Rosszul áll a párttagok politikai iskolázottságának ügye (60%-os politikai iskolázatlanság). A lenini behívó növeli az iskolázatlanság százalékát. Ezt a fogyatékosságot rendszeres munkával le kell küzdeni. A feladat — előbbrevinni ezt az ügyet.

b) Rosszul áll a film ügye. A film a tömegagitáció hatalmas eszköze. A feladat — kezünkbe venni ezt az ügyet.

c) A sajtó fejlődik, de nem kielégítően.

A feladat — egymillióra emelni a „Kresztyanszkaja Gazeta"[38] példányszámát, hatszázezerre a „Pravdá"-ét és a lenini behívó újoncai számára egy népszerű lapot kell kiadni, legalább félmillió példányszámban.

d) A faliujságok fejlődnek, de nem kielégítően. A feladat — támogatni a faliujságok levelezőit és előrevinni az ügyet.

e) Rosszul áll a falusi munka. A falusi agitációnak főként gyakorlatinak kell lennie. Agitálni kell a szegény- és középparaszti elemeknek nyujtott mindenféle segítséggel, beleértve még a kedvezményes hitelnyujtást is, a kollektív gazdaságok (nem kommúnák) csíráinak fejlesztésével, az ukrajnai földnélküli és törpebirtokos parasztbizottságok[39] mintájára, amelyek Ukrajnában körülbelül 5 000 kolhozt szerveztek, agitálni kell a parasztságnak a szövetkezetbe, mindenekelőtt a mezőgazdasági szövetkezetbe való bevonása vonalán. Különösen fontos feladat, hogy kezünkbe vegyük a parasztbizottságok vezetését. Meg kell emlékeznünk a területi katonai alakulatokról[40], amelyeknek nagy jelentőségük van a falusi agitáció szempontjából.

5. A felelős funkcionáriusok (párttagok és pártonkívüliek) nyilvántartása, elosztása és előléptetése terén:

a) A nyilvántartás többé-kevésbbé rendezett.

b) Az elosztás ügye valamivel rosszabbul áll, mert a belső fejlődés új körülményei között szükséges erőátcsoportosítás alapvető feladatait, amelyeket Lenin a XI. kongresszuson elénk tűzött[41], még nem teljesítettük. Még megoldásra vár az a napi-

renden levő feladat, hogy összes kereskedelmi szervezeteinket a legjobb erőkkel maximálisan telítsük.

A Káderosztály a mult évben tulajdonképpen a Legfőbb Népgazdasági Tanács és a Pénzügyi Népbiztosság szerveire, különösen az adóapparátusra fordított figyelmet, főleg ezeket a szerveket látta el funkcionáriusokkal. A feladat most az, hogy a kereskedelmi szervek és hitelintézmények felé forduljunk és minden más intézményt megelőzve elsősorban ezeket lássuk el munkatársakkal. Itt valószínűleg mintegy 5 000 kommunistára lesz szükség.

Egyidejűleg felmerül az a feladat, hogy az erők elosztásának mai módját új módszerekkel egészítsük ki: az önkéntesség módszerével, amely abban áll, hogy önkénteseket hívunk fel a munka megszervezésére a szovjetépítés különösen fontos helyein. Ez a módszer közvetlen kapcsolatban van azzal, hogy bizonyos vidékeken meg kell szerveznünk a példaadó mintaszerű munkát, ami nélkül (a mintaszerű munka megszervezése nélkül) az adott szakaszban nem boldogulunk. Leninnek a mintaszerű munkára vonatkozó eszméjét, amelyet a „Terményadóról"[42] című brosúrájában fejtett ki, meg kell valósítani.

c) Különös figyelmet kell fordítanunk a funkcionáriusok (párttagok és pártonkívüliek) kiemelésére, előléptetésére. Az új emberek csupán felülről való előléptetésének módszere nem elegendő. Ezt ki kell egészíteni az alulról jövő előléptetés módszereivel, amikoris a gyakorlati munka folyamán, új erőknek a gyakorlati munkába való bevonása során történik a kiemelés. Ennek érdekében a munkásoknak a gyárak és trösztök felelős állásaiba való előléptetésé-

nél nagy szerepet kell játszaniok a termelési, gyári és trösztértekezleteknek. A kormányzósági és kerületi székhelyeken a Szovjetek osztályai mellett tovább kell fejleszteni az alosztályokat, azokat gyakorlati jellegű időszaki tanácskozásokká kell alakítani és a tanácskozásokba be kell vonni nemcsak szovjettagokat, hanem, sőt különösen, nem-tagokat is, munkásokat és munkásnőket, parasztokat és parasztnőket. Csak ilyen széleskörű gyakorlati munka során lehet majd kiemelni új embereket a pártonkívüli munkások és parasztok közül. A lenini behívó hulláma a városokban és a parasztság fokozódó politikai aktivitása kétséget kizáró módon azt mutatja, hogy az előléptetésnek ezzel a módjával okvetlenül nagy eredményekre számíthatunk.

6. A párt belső életére vonatkozó két következtetés:

a) A párt Központi Bizottsága kibővítésének úgynevezett „elve" helyesnek bizonyult. A tapasztalat megmutatta, hogy a Központi Bizottság kibővítése óriási haszonnal járt, hogy azok az elvtársak, akik a Központi Bizottság szűkítésének „elve" mellett szálltak síkra, helytelen úton jártak.

b) Most mindenki előtt világos, hogy az ellenzéknek a vita idején, amikor a párt bomlásáról beszélt, egyáltalán nem, a legcsekélyebb mértékben sem volt igaza. Aligha akad pártunkban egyetlen komoly szervezet, amely, a párt belső életének folyását és erőteljes növekedését figyelve, ne mondaná, hogy azok az emberek, akik még nemrégen pártunk pusztulásáról károgtak, valójában nem ismerték a pártot, távol álltak a párttól és nagyon

emlékeztettek azokra az emberekre, akiket pártonbelüli külföldieknek kellene neveznünk.

Összegezve — pártunk növekszik, halad előre, tanul igazgatni, a munkásosztály óriási tekintélyű szervévé válik. A lenini behívó ennek világos tanújele. (Hosszantartó taps.)

ZÁRSZÓ

Május 27

Elvtársak! Az elhangzott beszédekben nem voltak ellenvetések a Központi Bizottság szervezeti beszámolójával szemben. Megállapíthatom tehát, hogy a kongresszus egyetért e beszámoló következtetéseivel. (T a p s.)

Beszámolómban szándékosan nem érintettem pártonbelüli nézeteltéréseinket, nem érintettem azért, mert nem akartam felszakítani azokat a sebeket, amelyek, azt hittem, behegedtek. Mivel azonban Trockij és Preobrazsenszkij kihívóan érintették ezeket a kérdéseket és több pontatlanságot követtek el — nem szabad hallgatni ezekről a kérdésekről. Ilyen helyzetben a hallgatás érthetetlen volna.

Krupszkaja elvtársnő a nézeteltérésekkel kapcsolatos vita felmelegítése ellen beszélt. Én is határozottan ellene vagyok a felmelegítésnek és éppen ezért beszámolómban nem is érintettem a nézeteltéréseket. De ha az elvtársak, az ellenzék tagjai kihívóan érintették őket — nincs jogunk hallgatni.

Midőn Trockij és Preobrazsenszkij a nézeteltérésekről beszélnek, a kongresszus figyelmét mindketten *egy* határozatra, a december 5-i határozatra

összpontosítják és megfeledkeznek arról, hogy e határozaton kívül van egy másik határozat is, mely a vita eredményeiről szól[43]. Megfeledkeznek arról, hogy volt egy konferencia s hogy a Központi Bizottság december 5-i határozata után új vita kerekedett, amelylyel a XIII. konferencia e vita eredményeiről hozott külön határozatában foglalkozott. Megfeledkeznek arról, hogy a XIII. konferencia agyonhallgatásáért az ellenzék még felelni fog.

Felhívom a kongresszus figyelmét arra, hogy a konferencián a gazdasági politikáról *egy* határozatot hoztunk, a pártépítésről pedig — kettőt. Miért? Volt egy határozat, amelyet a Központi Bizottság december 5-én elfogadott és az egész párt jóváhagyott, de azután ugyanebben a kérdésben szükséges volt még egy határozat, amely a kispolgári elhajlásról szól. Honnan eredt ez a galiba, és mi a magyarázata? Az a magyarázata, hogy az egész vitának két szakasza volt. Az első szakasz, amely a december 5-i egyhangúlag elfogadott határozattal ért véget, és a második szakasz, amely a kispolgári elhajlásról hozott határozattal fejeződött be. Akkor, vagyis az első szakaszban, azt hittük, hogy a december 5-i határozattal a pártban alkalmasint véget érnek a viták, s a multkor, a XIII. konferencián mondott beszédemben, a vitának ezt a szakaszát érintve, éppen ezért említettem, hogy, ha az ellenzék is akarta volna, a december 5-i határozat a pártban véget vethetett volna a harcnak. Ezt mondottam és mindannyian ezt gondoltuk. Csakhogy a vita ezzel a szakasszal nem ért véget. A december 5-i határozat után megjelentek Trockij levelei — megjelent egy új platform, új kérdésekkel,

a vita kiújult és elkeseredettebb formát öltött, mint azelőtt. Ez hiúsította meg a pártban a béke lehetőségét. Ez volt a vita második szakasza, amelyet az ellenzékiek most elhallgatni, mellőzni igyekeznek.

Ennek az a nyitja, hogy a vita második szakasza és a vita első szakasza között, amely a december 5-i határozatban tükröződött — óriási a különbség. A december 5-i határozatban nem szerepel a káderek elfajulásának kérdése. Trockij, akivel együtt szerkesztettük akkor ezt a határozatot, egyetlenegy szót sem szólt arról, hogy a káderek elfajulnak. Ezt, úgy látszik, következő fellépésének anyagául szánta. Továbbá, a december 5-i határozatban szó sincs arról, hogy a tanulóifjúság a legmegbízhatóbb barométer. Trockij ezt a kérdést is, nyilván, új vitaanyagul tartalékolta. A december 5-i határozatban még jele sincs az apparátus elleni támadásnak, ez a határozat nem követel a pártapparátus ellen büntető rendszabályokat, amiről Trockij nagyon terjedelmesen beszélt későbbi leveleiben. Végül a december 5-i határozatban még csak célzás sincs arra vonatkozólag, hogy a csoportok szükségesek, Trockij viszont későbbi leveleiben igen terjengősen beszélt ezekről a csoportokról.

Ilyen óriási különbség van az ellenzék december 5-e előtti és az ellenzék vezetőinek december 5-e utáni álláspontja között.

Trockij és Preobrazsenszkij most el akarják hallgatni, el akarják rejteni második platformjukat, melyet a vita második szakaszában tettek közzé. Nyilván azt hiszik, hogy túljárhatnak a párt eszén. Nem, ez önöknek nem fog sikerülni! Ostoba ravasz-

sággal és diplomatizálással önök nem fogják félrevezetni a kongresszust. Nem kételkedem abban, hogy a kongresszus nyilatkozni fog a vita mindkét szakaszáról, nyilatkozni fog a vita első szakaszáról, amely a december 5-i határozatban tükröződött, úgyszintén a második szakaszról is, mely a konferenciának a kispolgári elhajlásról hozott határozatában fejeződött ki.

E két határozat — két része egy egésznek, amelyet vitának nevezünk. Aki azt hiszi, hogy e két rész összekeverésével félrevezetheti a kongresszust, az téved. A párt megnőtt, tudatossága fokozódott és a pártot diplomatizálással nem lehet félrevezetni. Az ellenzéknek az a baja, hogy ezt nem látja be.

Nézzük, kinek volt igaza az ellenzék december 5-e utáni platformjának kérdéseiben? Kinek volt igaza a Trockij leveleiben felvetett négy új kérdésben?

Az első kérdés: a káderek elfajulnak. Valamennyien követeltük és követeljük a tényeket, amelyek a káderek elfajulására vallanak. Ilyen tényeket azonban nem adtak, és nem is adhattak, mert ilyen tények nincsenek a világon. Amikor aztán jobban szemügyre vettük a dolgot, mindnyájan észrevettük, hogy elfajulás minálunk nincs, ellenben elhajlás — az ellenzék egyes vezetőinek elhajlása a kispolgári politika felé kétségtelenül van. Kinek van hát igaza? Mintha nem az ellenzéknek volna igaza.

A második kérdés — a tanulóifjúság kérdése. A tanulóifjúság az ellenzék szerint a legmegbízhatóbb barométer. Kinek volt igaza ebben a kérdésben? Ismét nem az ellenzéknek. Ha pártunk legutóbbi növekedését, ha a 200 000 új tag felvételét nézzük, ki-

derül, hogy a barométert nem a tanulóifjúság soraiban kell keresni, hanem a proletariátus soraiban, hogy a pártnak nem a tanulóifjúsághoz kell igazodnia, hanem a párt proletár magvához. 200 000 új párttag — ez a barométer. Az ellenzéknek itt sem volt igaza.

A harmadik kérdés — az apparátus megfenyítésének kérdése, a pártapparátus ellen indított támadás. Kinek volt igaza? Megintcsak nem az ellenzéknek. Az ellenzék bevonta az apparátus elleni támadás zászlaját és védekezésre tért át. Önök itt tanúi voltak annak, hogyan igyekezett az ellenzék kijutni a csávából, mily fejvesztetten vonult vissza a pártapparátus ellen indított harcban.

A negyedik kérdés — a frakciók, a csoportok kérdése. Trockij kijelentette, hogy határozottan ellenzi a csoportokat. Ez nagyon jó. De ha már ki kell térnem a történetre, engedjék meg, hogy felidézzek néhány tényt. Decemberben a párt Központi Bizottságának egy albizottsága volt megbízva a december 5-én közzétett határozat kidolgozásával. Ennek az albizottságnak három tagja volt: Trockij, Kamenyev és Sztálin. Észrevették-e, hogy ebből a december 5-i határozatból hiányzik a csoportokról szóló mondat? Van szó benne a frakciók megtiltásáról, de a csoportok megtiltásáról nincs benne egy szó sem. A határozat csupán utal a X. kongresszusnak a pártegységről szóló ismert határozatára. Mivel magyarázható ez? A véletlennel? Ez nem véletlen. Kamenyev és én határozottan követeltük a csoportok megtiltását. Trockij azonban ultimátumszerűen tiltakozott a csoportok megtiltása ellen, mondván, hogy a csoportok megtiltása esetén nem szavazhatja meg a

határozatot. Ezért csupán arra szorítkoztunk, hogy utaltunk a X. kongresszus határozatára, amelyet Trockij akkor nyilván nem olvasott el s amely nemcsak a frakciókat, hanem a csoportokat is megtiltja. (Nevetés, taps.) Trockij akkor a csoportalakítás szabadsága mellett foglalt állást. Trockij itt dicsérte a december 5-i határozatot. De az OK(b)P Központi Bizottságához intézett levelében, négy nappal a pártépítésre vonatkozó határozat elfogadása után, vagyis december 9-én, Trockij azt írta: „Különösen aggaszt engem a Politikai Iroda tagjainak a csoportok és a frakciós alakulatok kérdésében elfoglalt merőben formális álláspontja." Nem nagyszerű? Egy ember, aki szívvel-lélekkel a december 5-i határozat mellett száll síkra, lelkében gyötrő nyugtalanságot érez, amelyet a Politikai Irodának a csoportok és frakciók kérdésében elfoglalt álláspontja kelt benne. Ez nem éppen arra vall, hogy akkor a csoportok megtiltása mellett volt. Nem, Trockij akkor a csoportok alakítása mellett, a csoportok szabadsága mellett volt.

Továbbá, ki nem emlékszik Preobrazsenszkij ismert moszkvai határozati javaslatára, amelyben azt követelte, hogy pontosabban fogalmazzák meg a frakcióknak a párt X. kongresszusán eldöntött kérdését, olyan értelemben, hogy szüntessenek meg egyes korlátozásokat? Moszkvában mindenki emlékszik erre. És ki nem emlékszik arra, hogy Preobrazsenszkij tárcacikkeiben olyan állapotok visszaállítását követelte, amilyenek a breszti béke idején uralkodtak a pártban? Márpedig tudjuk, hogy a párt a breszti időszakban kénytelen volt megtűrni a frakciók létezé-

sét — ez közismert dolog. És amikor a XIII. konferencián a legegyszerűbb dolgot javasoltam, azt, hogy idézzük a párttagok emlékezetébe a határozat hetedik pontját, mely az egységről, a csoportok megtiltásáról szól — ki ne emlékeznék arra, hogyan tomboltak dühükben az ellenzékiek valamennyien, követelve e pont kihagyását? Az ellenzék tehát abban a kérdésben teljesen a csoportalakítás szabadságának álláspontján volt és azt hitte, elaltatja a párt éberségét, ha azt mondja, hogy nem a frakciók, hanem a csoportok szabadságát követeli. Ha most kijelentik, hogy ellenzik a csoportokat, ez nagyon jó. Ezt azonban sehogyan sem nevezhetem támadásnak, ez fejvesztett visszavonulás, ez annak a jele, hogy a Központi Bizottságnak ebben a kérdésben is igaza volt.

E tájékoztatás után engedjék meg, elvtársak, hogy néhány szót szóljak Trockij és Preobrazsenszkij egyes elvi hibáiról, melyeket felszólalásaikban pártszervezeti kérdésekben elkövettek.

Trockij azt mondotta, hogy a demokrácia lényege nem más, mint a nemzedékek kérdése. Ez nem igaz. Elvileg nem igaz. A demokrácia lényege egyáltalán nem ez. A nemzedékek kérdése másodrendű kérdés. A pártunk életére vonatkozó számadatok, pártunk élete arról tanuskodik, hogy pártunk fiatal nemzedékét lépésről-lépésre bevonják a káderekbe — a káderek a fiatal párttagok bevonásával kibővülnek. A párt mindig ezen az úton járt és ezen az úton fog járni. Csak az, aki zárt egésznek, sorai közé új tagot nem engedő kiváltságos rendnek tekinti ezeket a kádereket, aki úgy tekinti a kádereket, mint a régi idők tisztikarát, amely a párt valamennyi többi tagját

„magához nem méltónak" tartja, csak az, aki rést akar ütni a káderek és a fiatal párttagok között — csak az élezheti ki a demokrácia kérdését úgy, hogy a demokrácia kérdése lényegében a pártnemzedékek kérdése. A demokrácia lényege nem a nemzedékek, hanem az önálló tevékenység kérdése, az a kérdés, milyen aktívan vesznek részt a párttagok a párt vezetésében. Így és csakis így tehető fel a demokrácia kérdése, ha, persze, nem a formális demokrácia alapján álló pártról, hanem valóban proletárpártról van szó, amelyet szétszakíthatatlan kötelékek fűznek a munkásosztály tömegeihez.

A második kérdés. A legnagyobb veszély — mondja Trockij — a pártapparátus bürokratizálódásában rejlik. Ez sem igaz. A veszély nem ez, hanem az a lehetőség, hogy a párt valóban elszakad a pártonkívüli tömegektől. Hiába van Önöknek pártjuk, amely demokratikusan építette fel az apparátusát, ha a párt nincs egybekapcsolva a munkásosztállyal, akkor ez a demokrácia üres lesz, fabatkát sem ér. A párt az osztály*ért* van. Ha a párt egybekapcsolódik az osztállyal, ha szoros érintkezésben van vele, ha van tekintélye a pártonkívüli tömegek előtt és ezek tisztelik, akkor még bürokratikus fogyatékosságokkal is létezhet és fejlődhet. De ha mindez nincsen meg, akkor akárhogyan szervezzék is a pártot, akár bürokratikusan, akár demokratikusan — a párt minden bizonnyal elpusztul. A párt az osztály része, amely az osztályért van, nem pedig önmagáért.

A harmadik, szintén elvileg hibás tétel: a párt — mondja Trockij — nem téved. Ez nem igaz. A párt gyakran téved. Iljics arra tanított minket, hogy a

pártot saját hibáin tanítsuk a helyes vezetésre. Ha a pártnak nem volnának hibái, akkor nem volna min tanítani a pártot. Feladatunk, hogy ezeket a hibákat észrevegyük, gyökereiket feltárjuk és a pártnak és a munkásosztálynak megmutassuk, hogyan tévedtünk és hogyan kell a jövőben elkerülni ezeket a hibákat. Enélkül lehetetlen volna a párt fejlődése. Enélkül lehetetlen volna a párt vezetőinek és kádereinek kialakulása, mert a párt vezetői és káderei a saját hibáik elleni harcban, e hibák leküzdése folyamán formálódnak és nevelődnek. Azt hiszem, hogy Trockij kijelentése nem egyéb, mint némi bókkal vegyes gúnyolódási kísérletféle — igaz, szerencsétlen kísérlet.

Most néhány szót Preobrazsenszkijről. Ő a párttisztításról beszélt. Preobrazsenszkij véleménye szerint a párttisztítás a párttöbbség fegyvere az ellenzék ellen és nyilvánvaló, hogy nem helyesli a tisztítás módszereit. Ez elvi kérdés. Preobrazsenszkij súlyos hibába esik, amikor nem akarja megérteni, hogy a párt nem erősödhetik, ha időről-időre nem tisztul meg az ingatag elemektől. Lenin elvtárs azt tanította, hogy a párt csak úgy erősödhetik, ha folyton kiveti magából az ingatag elemeket, akik befurakodnak és a jövőben is be fognak furakodni a pártba. A leninizmussal szállnánk szembe, ha általában tagadnók a párttisztítás szükségességét. Ami a mostani párttisztítást illeti, mennyiben rossz az? Azt mondják, előfordultak egyes hibák. Persze, hogy előfordultak. Ki hallotta, hogy egy nagy dologban ne lettek volna itt-ott hibák? Soha senki. Egyes hibák lehetnek és elkerülhetetlen, hogy legyenek, de a tisztítás alapjábanvéve helyes. Elmondták nekem, hogy egyes nem-

proletár elemek, értelmiségiek és tisztviselők hogy féltek, hogy rettegtek a párttisztítástól. Elbeszélték nekem a következő jelenetet. Az egyik szobában a felülvizsgálatra váró emberek ülnek. Egyik szovjethivatal pártsejtjében történik a dolog. A másik szobában — a felülvizsgáló bizottság. A sejt egyik tagja a tisztítás után kirepül, mintha puskából lőtték volna ki, csurog róla a veríték. Kérik, mondja el, mi történt. Így válaszolt: „Engedjenek lélegzetet venni, hadd jussak levegőhöz — nem bírom." (N e v e t é s.) Talán azok számára, akik így szenvednek és így izzadnak, nem jó a tisztítás, de a párt számára ez nagyon jó. (T a p s.) Sajnos, van még nálunk jónéhány olyan párttag, aki 1000 és 2000 rubelt kap havonta, párttagnak számít és megfeledkezik arról, hogy a párt a világon van. Tudok olyan esetről, amikor az egyik népbiztosságon, ahol ilyen párttagok dolgoznak és ahol egyebek között soffőrök is vannak, a pártsejt egy soffőrt küldött ki a tisztítás végrehajtására, ami számos szemrehányásra adott okot, merthogy — mondták például — egy soffőr ne tisztítson szovjet méltóságokat. Ilyen esetek voltak nálunk Moszkvában. A párttól nyilván elszakadt párttagok felháborodnak és nem tudják elviselni, hogy „holmi soffőr" fogja őket tisztítani. Az ilyen párttagokat még nevelni kell, még át kell nevelni, néha a pártból való kizárás útján. A tisztításban az a legfontosabb, hogy az ilyen emberek megérzik, hogy van gazda, van párt, amely számonkérheti tőlük a párt ellen elkövetett bűneiket. Azt hiszem, hogy a gazdának néha, időről-időre, seprűvel a kezében feltétlenül be kellene járni a párt sorait. (T a p s.)

Preobrazsenszkij azt mondja: az önök politikája helyes, szervezeti vonaluk ellenben helytelen és ez a párt pusztulását idézheti elő. Ez ostobaság, elvtársak. Még nem fordult elő, hogy egy párt politikája helyes volt s a párt mégis elpusztult a szervezeti vonal fogyatékosságai miatt. Ez sohasem fordul elő. A pártélet és a pártmunka alapját nem azok a szervezeti formák alkotják, amelyeket a párt valamely adott időpontban felvesz vagy felvehet, hanem a párt politikája, kül- és belpolitikája a döntő. Ha a párt politikája helyes, ha helyesen veti fel a munkásosztály szempontjából döntő jelentőségű politikai és gazdasági kérdéseket, akkor a szervezeti fogyatékosságoknak nem lehet döntő jelentőségük — a politika kihúzza a párt szekerét. Ez így volt mindig és így lesz a jövőben is. Akik ezt nem értik, azok rossz marxisták, azok megfeledkeznek a marxizmus ábécéjéről.

Igaza volt-e a pártnak azokban a kérdésekben, amelyekről a vita folyt — a gazdasági jellegű kérdésekben és a pártépítés kérdéseiben? Ha valaki egycsapásra és fölösleges szavak nélkül óhajt meggyőződni erről, forduljon a párthoz és a munkástömegekhez és kérdezze meg, hogyan fogadja a pártot a pártonkívüli munkások tömege — rokonszenvvel-e vagy ellenszenvvel? Ha az ellenzék tagjai ezt megkérdezték volna, ha megkérdezték volna önmagukat: hogyan is tekint a pártra a munkásosztály — rokonszenvvel-e vagy ellenszenvvel? — akkor megértették volna, hogy a párt a helyes úton jár. A vita eredményeit érintő valamennyi dolog megértésének kulcsa a lenini behívó. Ha a munkás-

osztály kiválogatja 200 000 tagját, a legbecsületesebbeket és legállhatatosabbakat, és beküldi őket a pártba — ez azt jelenti, hogy ez a párt legyőzhetetlen, mert a párt lényegében a munkásosztály választott szervévé vált, amely a munkásosztály osztatlan bizalmát élvezi. Az ilyen párt élni fog az ellenség rettenetére, az ilyen párt nem bomolhat fel. Ellenzékünknek az a baja, hogy a párt kérdéseit, a vita eredményének kérdéseit nem marxista szempontból vizsgálta, hanem formális szempontból, a „tiszta" apparátus szempontjából, a marxista viszont a párt jelentőségét a tömegekre gyakorolt befolyása alapján ítéli meg, mert a párt a tömegekért van és nem a tömegek vannak a pártért. Hogy a vita eredményeinek megértéséhez megtaláljuk az egyszerű és közvetlen kulcsot, nem az apparátusról elhangzó fecsegéseket kell figyelemre méltatni, hanem ahhoz a 200 000 emberhez kell fordulni, akik beléptek a pártba és feltárták a párt mély demokratizmusát. Az ellenzékiek beszédeiben a demokrácia emlegetése üres fecsegés, amikor azonban a munkásosztály 200 000 új tagot küld a pártba — ez igazi demokratizmus. Pártunk a munkásosztály választott szervévé lett. Mutassanak nekem még egy ilyen pártot. Önök nem fognak ilyet mutatni, mert ilyen párt nincs még egy az egész világon. Ámde, bármily furcsa, ellenzékünknek még egy ilyen hatalmas párt sem tetszik. Hol találnak hát jobb pártot a földtekén? Attól tartok, hogy a jobb keresésében a Marsra kell majd vándorolniok. (Taps.)

Az utolsó kérdés — az ellenzéki kispolgári elhajlás kérdése, az a kérdés, hogy a kispolgári elhajlás

vádja — állítólag — igazságtalan. Igaz-e ez? Nem, nem igaz. Honnan eredt ez a vád, mi a vád alapja? A vád alapja az, hogy az ellenzékiek a pártdemokráciáért folytatott féktelen agitációjukban önkéntelenül, akaratlanul, mintegy szócsövei voltak annak az új burzsoáziának, amelynek kisebb gondja is nagyobb a mi pártdemokráciánknál, de az országban demokráciát szeretne kapni, nagyon-nagyon szeretne demokráciát kapni. A pártnak az a része, amely lármát csapott a demokrácia kérdései körül, önkéntelenül szócsöve és közvetítője volt annak az agitációnak, amelyet az új burzsoázia folytat az országban azért, hogy gyengítsük a diktatúrát, hogy „szélesítsük ki" a szovjet alkotmányt, állítsuk helyre a kizsákmányolók politikai jogait. Ez a háttere és titka annak, hogy az ellenzék tagjai, akik kétségtelenül szeretik a pártot stb. stb., önkéntelenül is azok szócsövei lettek, akik a párton kívül állnak és gyengíteni, bomlasztani akarják a diktatúrát.

A mensevikek és az eszerek nem ok nélkül rokonszenveznek az ellenzékkel. Véletlen-e ez? Nem, nem véletlen. Nemzetközi méretekben ma olyan az erők csoportosulása, hogy a forradalom ellenségei — mint előnyt — feltétlenül fel fognak karolni minden kísérletet, amely pártunk tekintélyének és az országban a diktatúra szilárdságának gyengítésére irányul, feltétlenül fel fognak karolni minden ilyen kísérletet, függetlenül attól, hogy ellenzékünk próbálkozásáról van-e szó, vagy pedig az eszerek és a mensevikek aknamunkájáról. Aki ezt nem érti, az nem értette meg a pártunkon belüli frakciós harc logikáját, az nem értette meg, hogy e harc ered-

ményei nem személyektől és óhajoktól, hanem a szovjet és a szovjetellenes elemek általános harcának mérlegében mutatkozó eredményektől függenek. Ez az alapja annak, hogy az ellenzék fellépésében kispolgári elhajlással van dolgunk.

Lenin azt mondotta a pártfegyelemről és soraink tömörségéről, hogy — „aki csak valamelyest is gyengíti a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktatúrája idején), az ténylegesen a burzsoáziát segíti a proletariátus ellen" (XXV. köt. 191. old.[32h]). Vajjon kell-e még bizonyítanunk, hogy az ellenzéki elvtársak a moszkvai szervezet és a párt Központi Bizottsága ellen intézett támadásaikkal gyengítették a párt fegyelmét és gyengítették a diktatúra alapjait, mert a párt a diktatúra vezető ereje?

Ezért gondolom, hogy a XIII. konferenciának igaza volt, amikor azt mondotta, hogy itt a kispolgári politika felé való elhajlással van dolgunk. Ez még nem kispolgári politika. Egyáltalában nem! Lenin a X. kongresszuson megmagyarázta, hogy az elhajlás még be nem fejezett, ki nem alakult valami. Ha önök, ellenzéki elvtársak, nem fognak ragaszkodni ehhez a kispolgári elhajláshoz, ezekhez a nem nagy hibákhoz, akkor minden rendbejön és a párt munkája előrehalad. De ha ragaszkodni fognak hozzá, akkor a kispolgári elhajlás kispolgári politikává fejlődhet. Tehát önöktől függ az egész, ellenzéki elvtársak.

Milyen következtetést kell levonnunk? Azt a következtetést, hogy a párton belül a jövőben is a párt teljes egysége alapján kell munkánkat végezni.

Tekintsenek erre a kongresszusra, amely mint szilárd bástya védi a Központi Bizottság vonalát — ez a párt egysége. Az ellenzék pártunkban jelentéktelen kisebbség. Hogy pártunk egységes, és hogy egységes is lesz, ezt a mai kongresszus; a kongresszus egysége, egybeforrottsága bizonyítja. Egységben leszünk-e a pártnak azzal a jelentéktelen csoportjával, amelyet ellenzéknek neveznek — ez tőlük függ. Mí egyetértésben akarunk dolgozni az ellenzékkel. A mult évben a vita forrpontján is kijelentettük, hogy együtt kell dolgoznunk az ellenzékkel. Ezt itt mégegyszer megerősítjük. De vajjon létrejön-e ez az egység, nem tudom, mert a jövőben az egység teljesen az ellenzéktől függ. Az adott esetben az egység két tényező, a párt többsége és a kisebbség kölcsönhatásának eredménye. A többség a munka egységét akarja. Őszintén ugyanezt akarja-e a kisebbség is? — nem tudom. Ez teljesen az ellenzéki elvtársaktól függ.

Összefoglalás. Összefoglalóul azt mondhatom, hogy meg kell erősíteni a XIII. konferencia határozatait és jóvá kell hagyni a Központi Bizottság munkáját. Nem kételkedem abban, hogy a kongresszus megerősíti ezeket a határozatokat és jóváhagyja a Központi Bizottság politikai és szervező munkáját. (Hosszantartó taps.)

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONGRESSZUSÁNAK EREDMÉNYEIRŐL

Előadás az OK(b)P Központi Bizottsága mellett a kerületi pártbizottságok titkárai részére rendezett tanfolyamon

1924 június 17

Elvtársak! Nem fogom részletesen elemezni a XIII. kongresszus határozatait. A kongresszus meglehetősen sok határozatot hozott, egész brosúrára valót, és aligha van most módunk arra, hogy részletesen elemezzük őket, annál is kevésbbé, mert pillanatnyilag sem nekem, sem önöknek nincs időnk erre. Ezért azt hiszem, célszerűbb lesz előadásomban a főbb kiinduló pontokat megjelölni és ezeket megmagyarázni, hogy azután önök otthon könnyebben tanulmányozhassák a határozatokat.

Így tehát, ha elővesszük a XIII. kongresszus határozatait és tüzetesen tanulmányozzuk őket, a határozatokban felmerült különféle kérdéseket négy főkérdésre lehet visszavezetni, amelyek vörös fonálként húzódnak végig valamennyi határozaton.

Melyek ezek a kérdések?

Az első főkérdéshez, illetőleg az első kérdéscsoportba azok a kérdések tartoznak, amelyek Köztársaságunk nemzetközi helyzetére, Köztársaságunk nemzetközi helyzetének megszilárdítására vonatkoznak.

A második főkérdés, illetőleg második kérdéscsoport az állami ipar és a parasztgazdaság összekapcsolásának, a proletariátus és a parasztság szövetségének kérdéseivel függ össze.

A harmadik kérdéscsoport azokat a kérdéseket öleli fel, amelyek a dolgozó tömegeknek a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében való nevelésével és átnevelésével kapcsolatosak. Ide tartoznak olyan kérdések, mint az államapparátus, a parasztok közötti munka, a dolgozó nők közötti munka, az ifjúság közötti munka.

Végül, a negyedik kérdéscsoportba tartoznak azok a kérdések, amelyek magára a pártra, a párt belső életére, létére, fejlődésére vonatkoznak.

Előadásom végén külön fogok szólni arról, hogy mik a kerületi funkcionáriusok feladatai a XIII. kongresszus határozataival kapcsolatban.

KÜLPOLITIKAI KÉRDÉSEK

Mi újat hozott az elmult év Szovjetoroszország nemzetközi helyzete tekintetében? Mi az az új és fő mozzanat a nemzetközi helyzetben, amelyet figyelembe kell vennünk, amikor az elmult esztendőből átlépünk az új esztendőbe és amelyet figyelembe kellett vennie a XIII. kongresszusnak is?

Ez az új mozzanat, először is az, hogy az elmult év folyamán számos olyan kísérletet volt alkalmunk látni, amelyek Nyugat-Európa belpolitikájának nyilt fasizálására irányultak, és ezek a kísérletek talajtalanoknak bizonyultak, meghiúsultak. Ha eltekintünk Olaszországtól, ahol a fasizmus bomladozóban

van, Európa vezető országaiban, Franciaországban és Angliában, az európai politika fasizálására irányuló kísérletek meghiúsultak, a kísérletek szerzői pedig, Poincaré és Curzon egyszerűen szólva repültek, elsöpörték őket.

Ez az első új mozzanat, melyet az elmult esztendő hozott.

A második mozzanat, melyet az elmult év hozott — Anglia és Franciaország kardcsörtető imperialistáinak számos kísérlete országunk elszigetelésére és e kísérletek kudarca. Aligha lehet kétséges, hogy Poincaré rengeteg mesterkedése a Szovjetunió ellen és Curzon ismeretes ultimátuma országunk elszigetelését célozta. És az eredmény? A Szovjetunió elszigetelése helyett a Szovjetunió tényleges elismerése. Sőt, a Szovjetunió elszigetelése helyett az elszigetelők szigetelődtek el, Poincaré és Curzon nyugalomba vonult. Országunk súlya tekintélyesebbnek bizonyult, mint az imperializmus egyes régi politikusai hitték.

Ez a második új mozzanat, melyet az elmult év a külpolitika terén hozott.

Mi a magyarázata mindennek?

Egyesek hajlamosak ezt bölcs politikánkkal magyarázni. Nem vonom kétségbe, hogy politikánk, ha nem is bölcs, de mindenesetre helyes volt — ezt a XIII. kongresszus megerősítette. De a bölcs vagy helyes politika egymagában nem magyaráz meg mindent. Itt nem annyira politikánk helyességében kell keresni a magyarázatot, mint inkább abban a helyzetben, amely Európában az utóbbi időben kialakult és amely meghatározta politikánk sikereit.

Ezzel kapcsolatban három körülményre kell rámutatnom.

Először. Az imperialista hatalmak gyengék ahhoz, hogy megeméssz ék katonai győzelmeik gyümölcseit és hogy Európában valamennyire is elviselhető békét teremtsenek, képtelenek továbbfejlődni a legyőzött országok és a gyarmatok kirablása nélkül, anélkül, hogy a rabolt zsákmányon való osztozkodás miatt ne legyenek összetűzések és összeütközések közöttük. Ez az oka az újabb fegyverkezésnek. Ebből fakad az új háború veszélye. Csakhogy a néptömegek nem akarnak háborút, mert még nem felejtették el azokat az áldozatokat, amelyeket a tőkések profitja miatt kellett meghozniok. Innen ered a népek fokozódó elégedetlensége a kardcsörtető imperializmus politikájával.

Ez az oka az imperializmus belső gyengeségének. Miért kergették el Curzont és Poincarét? Azért, mert a népi közvélemény egy újabb háború kezdeményezőinek tartja őket. Azért, mert nyílt háborús politikájukkal felszították a tömegek elégedetlenségét az imperializmussal általában és ezzel veszélybe sodorták az imperializmust.

Másodszor. A Szovjethatalom megszilárdult az országon belül. A tőkés államok arra számítottak, hogy a Szovjethatalom az országon belül meg fog bukni. A zsoltáríró azt mondja, hogy a kisdedek ajkával néha isten nyilatkoztatja ki az igazságot. Ha a nyugati imperializmust istennek tekintjük, természetes, hogy nem tud meglenni ilyen kisded nélkül. És lám, akadt neki ilyen kisdede, ismerősünk, Benes, a csehszlovák külügyminiszter személyében, akinek

ajkával kinyilatkoztatta, hogy, tekintettel a Szovjethatalom ingadozó voltára, nem kell sietni a Köztársaságok Szövetségének elismerésével, hogy, mivel a Szovjethatalmat rövidesen egy új polgári-demokratikus hatalom fogja felváltani, jobb volna egyelőre „tartózkodni" a Szovjetunióval való „normális kapcsolatoktól". Nem is olyan régen még ez volt a helyzet. De az imperializmus „igazságából", amelyet kisdede kinyilatkoztatott, alig futotta egypár hónapra, mert, mint ismeretes, a „tartózkodás" politikáját rövidesen számos országban az „elismerés" politikája váltotta fel[44]. Miért? Azért, mert nyilvánvaló dolog ellen nehéz vitázni, márpedig nyilvánvaló, hogy a Szovjethatalom erős, mint a szikla. Először is, a nyárspolgárnak, bármilyen naiv is a politikában, észre kellett vennie, hogy a Szovjethatalom alkalmasint szilárdabb minden burzsoá kormánynál, hiszen a proletárdiktatúra hét esztendeje alatt a burzsoá kormányok folyvást jönnek és mennek, de a Szovjethatalom marad. Továbbá, ugyanennek a nyárspolgárnak azt is észre kellett vennie, hogy országunk gazdasága fejlődik már azért is, mert kivitelünk állandóan növekszik. Vajjon nem világos-e, hogy ezek a körülmények a Szovjetunió mellett, nempedig ellene szólnak? Azzal vádolnak bennünket, hogy Nyugat-Európában propagandát folytatunk a kapitalizmus ellen. Leszögezem, hogy nekünk ilyen propaganda nem kell, ilyen propagandára nincs szükségünk. Maga a Szovjethatalom léte, fejlődése, komoly anyagi sikerei, kétségtelen megszilárdulása a legkomolyabb propaganda az európai munkások körében a Szovjethatalom mellett. Bármelyik munkás, aki eljön a

Szovjetországba és megtekinti proletár rendünket, megláthatja, mi a Szovjethatalom és mire képes a munkásosztály, amikor hatalmon van. Ez csakugyan propaganda, igazi propaganda, de tényekkel folytatott propaganda, amely sokkal inkább hat a munkásokra, mint a szóbeli vagy sajtó útján folytatott propaganda. Azzal vádolnak bennünket, hogy Keleten propagandát folytatunk. Ez szintén üres fecsegés. Nincs szükségünk propagandára Keleten. Egy függő ország vagy egy gyarmat bármely polgárának csak el kell jönnie a Szovjetországba és meg kell néznie, hogyan kormányozzák nálunk az emberek az országot, csak meg kell néznie, hogy feketék és fehérek, oroszok és nem-oroszok, minden színű és nemzetiségű emberek egy művön dolgoznak és közös erőfeszítéssel vezetik ezt a nagy országot — csak meg kell néznie ezt, és meggyőződik róla, hogy ez az egyetlen ország, ahol a népek testvérisége nem frázis, hanem valóság. Nem kell nekünk semilyen szóbeli vagy sajtópropaganda, amikor van olyan ténybeli propagandánk, mint a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége.

Harmadszor. Nő a Szovjethatalom súlya, nő a Szovjethatalom népszerűsége a tőkés országok néptömegei körében, aminek elsősorban az a magyarázata, hogy a mi országunk az egyetlen ország a világon, amely békepolitika folytatására képes és valóban békepolitikát is folytat, nem farizeus módjára, hanem becsületesen és őszintén, erélyesen és következetesen. Ma mindenki, barát és ellenség egyaránt elismeri, hogy a mi országunk az egyetlen ország, amelyről joggal el lehet mondani, hogy a békepolitika

támasza és zászlóvivője az egész világon. Kell-e bizonyítanom, hogy ez a körülmény szükségképpen fokozta az európai néptömegek rokonszenvét és baráti érzését a Szovjethatalom iránt? Észrevették-e önök azt, hogy egyes európai államférfiak karrierjüket a Szovjetunióval való „barátságra" igyekeznek építeni, sőt, még Mussolini is hajlandó néha „keresni" ezen a „barátságon"? Ez közvetlen bizonysága annak, hogy a Szovjethatalom valóban népszerűvé lett a tőkés államok széles néptömegei között. De semmi sem növelte a Szovjethatalom népszerűségét annyira, mint az a békepolitika, amelyet a Szovjethatalom a kapitalista környezet nehéz viszonyai között becsületesen és bátran folytat.

Nagyjából ezek azok a körülmények, amelyek külpolitikánk sikereit az elmult évben meghatározták.

A XIII. kongresszus a Központi Bizottságnak a külföldi kapcsolatok terén folytatott politikáját határozatában jóváhagyta. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy a kongresszus kötelezte a pártot arra, hogy a jövőben is folytassa a béke politikáját, az új háború elleni erélyes harc politikáját, azt a politikát, amely kíméletlenül leleplezi az újabb fegyverkezések, az újabb összeütközések minden rendű és rangú hívét és azokat is, akik az újabb fegyverkezéseket, az újabb összeütközéseket azzal segítik elő, hogy szemet hunynak fölöttük.

A MUNKÁS-PARASZT ÖSSZEFOGÁS KÉRDÉSEI

Mi a munkás-paraszt összefogás? A munkás-paraszt összefogás állandó kapcsolat, állandó csere a város és a falu között, iparunk és a parasztgazdaság

között, iparunk gyártmányai és a parasztgazdaság élelmicikkei és nyersanyaga között. A parasztgazdaság nem élhet, nem létezhet, ha nem adja el a városi piacon az élelmicikkeket és a nyersanyagot, és nem kapja meg cserébe a városból a szükséges gyártmányokat és munkaeszközöket. Ugyanígy az állami ipar sem fejlődhet, ha a paraszti piacon nem értékesíti gyártmányait és nem látja el magát a faluból élelmicikkekkel és nyersanyaggal. Így tehát szocialista iparunk létének forrása a belső piac, és elsősorban a paraszti piac, a parasztgazdaság. A munkás-paraszt összefogás kérdése ezért iparunk létkérdése, magának a proletariátusnak létkérdése, köztársaságunk élet-halál kérdése, a szocializmus országunkban való győzelmének kérdése.

Ezt az összefogást, a város és a falu, az ipar és a parasztgazdaság közötti állandó kapcsolatot az ipar és a parasztgazdaság termékeinek közvetlen cseréje útján nem sikerült megvalósítanunk. Nem sikerült azért, mert iparunk kevéssé fejlett, mert nem voltak az egész országban szétágazó ellátó szervezeteink s az egész népgazdaság — a háború után — le volt romolva. Ezért kénytelenek voltunk az úgynevezett új gazdasági politikát bevezetni, vagyis kénytelenek voltunk a kereskedelem, az áruforgalom szabadságát kihirdetni, megtűrni a kapitalizmust és mozgósítani a parasztok és kisvállalkozók millióinak erőfeszítését, hogy az országban megteremtsük az áruforgalom áramlását, kifejlesszük a kereskedelmet s hogy azután, miután a kereskedelem terén meghódítottuk a döntő állásokat, megteremtsük az összefogást az ipar és a parasztgazdaság között a kereskedelem közvetítésé-

vel. Ez a munkás-paraszt összefogás megteremtése kerülő úton, mint Lenin mondja, nem közvetlenül, nem a parasztgazdaság és az ipar termékeinek közvetlen cseréje útján, hanem a kereskedelem közvetítésével.

A feladat az, hogy felhasználva a kistermelők millióinak erőfeszítését, úrrá legyünk a kereskedelmen, az állam és a szövetkezetek kezében összpontosítsuk a falu és a város ellátásának fő szálait és ilyképpen megszervezzük az ipar és a parasztgazdaság között az elszakíthatatlan kapcsolatot, az elszakíthatatlan összefogást.

Nem mondhatjuk azt, hogy ez a feladat meghaladja erőnket. Nem mondhatjuk azért, mert a hatalmon levő proletariátusnak úgyszólván minden alapvető eszköze megvan ahhoz, hogy ezt az összefogást a kereskedelem közvetítésével kerülő úton megvalósítsa. Először is, kezében van a hatalom. Másodszor, van ipara. Harmadszor, rendelkezik hitellel, a hitel pedig hatalmas erő az állam kezében. Negyedszer, van saját kereskedelmi apparátusa, amely rossz vagy jó, de mindenesetre olyan apparátus, amely fejlődik és erősödik. Végül, vannak bizonyos árukészletei, amelyeket időnként piacra dobhat, hogy megfékezze vagy ellensúlyozza a piac szeszélyeit, befolyásolja az árakat stb. A munkásállam rendelkezik mindezekkel az eszközökkel, és ezért nem lehet azt mondani, hogy a munkás-paraszt összefogás megvalósítása a kereskedelem útján — erőnket meghaladó feladat.

Így vagyunk a város és a falu közötti összefogás megszervezésének kérdésével, az összefogás lehetőségeivel.

Így tehát, mi újat és lényegeset hozott az elmult év a város és a falu közötti összefogás megteremtése szempontjából?

Milyen új anyaggal volt dolga a XIII. kongresszusnak az összefogás kérdéseinek eldöntésével kapcsolatban?

Az év újdonsága ezen a téren az, hogy gyakorlati tevékenységünkben a mult évben először akadt dolgunk népgazdaságunk szocialista és magántőkés elemeinek széleskörű, nagyarányú harcával, és miután ez a harc kibontakozott, először helyeztük gyakorlati talajra a munkás-paraszt összefogás kérdését egész konkrét valóságában. Az összefogás és a kereskedelem kérdései már nem mint elméleti kérdések, hanem mint a közvetlen gyakorlat azonnali megoldást követelő, égető kérdései merültek fel előttünk.

Ha emlékeznek rá, Lenin már a XI. kongresszuson azt mondotta[45], hogy a piac átkarolása az állam és a szövetkezetek erőivel, a kereskedelem fő szálainak birtokbavétele nem békés munka során, hanem a szocialista és a magántőkés elemek közötti harc során fog végbemenni, hogy ez a munka népgazdaságunk ez ellentétes elemei közötti elkeseredett versengés során fog végbemenni. Nos, ez a harc kitört. Főképpen két vonalon lett láthatóvá: a város és a falu közötti kereskedelem vonalán és a hitel vonalán, főképpen a falun.

Milyen eredményei vannak ennek a harcnak?

Először. Kiderült, hogy a magántőke nem a termelésbe hatolt be, ahol nagyobb a kockázat és a tőke lassabban forog, hanem a kereskedelembe, éppen a kereskedelembe, amely, mint Lenin mondja, a mi

átmeneti időnkben a fő láncszem a folyamatok láncolatában. És a magántőke, miután behatolt a kereskedelembe, annyira megerősödött ott, hogy az ország kiskereskedelmének körülbelül 80 százaléka és az egész nagy- és kiskereskedelemnek körülbelül 50 százaléka a kezébe került. Ennek magyarázata: kereskedelmi és szövetkezeti apparátusunk fiatalsága és rendezetlensége, a monopolhelyzetükkel visszaélő és az áruk árait felduzzasztó szindikátusaink helytelen politikája, a kereskedelmet az állam szemszögéből szabályozni köteles Belkereskedelmi Bizottságunk gyengesége, és végül, akkori papírpénz-valutánk labilitása, amely leginkább a parasztot sujtotta és ezzel csökkentette vásárlóképességét.

Másodszor. Kiderült, hogy falun a hitel teljesen a kulák és az uzsorás kezében van, hogy a szegényebb parasztság, nem lévén felszerelése, kénytelen az uzsorás igájába hajtani a fejét, kénytelen istentelen kamatokat fizetni és zúgolódás nélkül elviselni az uzsorás uralmát. Ez azzal magyarázható, hogy nálunk még nincs meg a mezőgazdasági hitel alsóbb szerveinek hálózata, amely olcsó hitellel tudná ellátni a parasztot és háttérbe tudná szorítani az uzsorást, — azzal magyarázható tehát, hogy ezen a porondon az uzsorás korlátlanul uralkodik.

Ilyképpen egyrészt az állam és másrészt a parasztgazdaság közé beékelődött a kereskedő és az uzsorás, s emiatt a szocialista ipar és a parasztgazdaság összefogása különösen nehéznek és szervezetlennek bizonyult. A nyári értékesítési válság a mult évben ennek a nehézségnek és szervezetlenségnek a megnyilvánulása volt.

A párt azonnal, még a kongresszus előtt megtette

a lépéseket arra, hogy az értékesítési válságot felszámolják és a mezőgazdasági hitel alapjait lefektessék. Új, szilárd valutát vezettünk be, amely javított a dolgon. Árutömegeket dobtunk a piacra az árak leszorítása céljából, s ennek is megvolt a kedvező hatása. Újjászerveztük a Belkereskedelmi Bizottságot olyan elvek szerint, amelyek biztosították az eredményes harcot a magántőke ellen. Megkezdtük a kereskedelmi és szövetkezeti szervek munkájának átszervezését az összefogás érdekeinek megfelelően. Az értékesítési válságot lényegében felszámoltuk.

De a párt nem elégedhetett meg ezekkel az intézkedésekkel. A XIII. kongresszusnak az volt a feladata, hogy ismét felvesse a munkás-paraszt összefogás kérdését teljes nagyságában és megjelölje e kérdés megoldásának alapvonalait az új körülmények között, az értékesítési válság felszámolása után.

Mit adott hát nekünk a XIII. kongresszus ezen a téren?

Először. A kongresszus kiadta az ipar, elsősorban a könnyűipar, valamint a fémipar további kibővítésének jelszavát, mert világos, hogy a rendelkezésünkre álló gyártmánykészletekkel nem tudjuk csillapítani a parasztok áruszomját. A munkanélküliség növekedéséről, amely nyomatékosan követeli az ipar kibővítését, már nem is beszélek. Az ipar további kibővítése tehát létkérdés (lásd a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatos kongresszusi határozatot[46]).

Másodszor. A kongresszus kiadta a parasztgazdaság további kibővítésének jelszavát, azt a jelszót, amely szerint a parasztgazdaságot a szántóterület további kiszélesítésében meg kell segíteni. Ez is

szükséges az összefogás szempontjából, mert világos, hogy a parasztságnak nemcsak az az érdeke, hogy iparunk szükségleteit kielégítse, természetesen cserébe a gyártmányokért, hanem az is, hogy kielégítse a külső piac szükségleteit, természetesen cserébe a gépekért. Ezért a parasztgazdaság további kibővítése a pártpolitika soronlevő feladata (lásd „A falusi munkáról" hozott határozatot[47]).

Harmadszor. A kongresszus kimondta, hogy meg kell alakítani a Belkereskedelmi Népbiztosságot és valamennyi kereskedelmi és szövetkezeti szervünk elé főfeladatul kitűzte a magántőke elleni harcot, vagyis azt a feladatot, hogy hódítsák meg a piacot, azt a feladatot, hogy a kereskedelem területéről gazdasági jellegű intézkedésekkel — az áruk árának leszállításával és az áruk minőségének megjavításával, árutömegekkel való manőverezés, a kedvezményes hitel felhasználása stb. útján — szorítsák ki a magántőkét (lásd „A belkereskedelemről" és „A szövetkezetekről" szóló határozatokat[48]).

Negyedszer. A kongresszus feltette és megoldotta a mezőgazdasági hitel rendkívül fontos kérdését. Nemcsak a Központi Mezőgazdasági Bankról vagy éppen a mezőgazdasági hitel kormányzósági bizottságairól van szó. Főleg a hitelszövetkezet alsóbb hálózatának a kerületekben és járásokban való megszervezéséről van szó, arról, hogy demokratizáljuk a hitelt, hogy a mezőgazdasági hitelt a paraszt számára hozzáférhetővé tegyük, az uzsorás leigázó hitelét az állam olcsó hitelével cseréljük fel és az uzsorást a faluból kifüstöljük. Ez egész gazdasági életünknek roppant fontos kérdése, amelynek

megoldása nélkül lehetetlen valamennyire is tartós összefogás a proletariátus és a parasztság között. Ezért fordított a XIII. kongresszus különös figyelmet erre a kérdésre (lásd „A falusi munkáról" szóló határozatot). A Központi Bizottság keresztülvitte azt, hogy a mezőgazdasági bank alaptőkéjére 40 millió rubelt folyósítottak s hogy ezt a 40 milliót az Állami Bankkal való bizonyos tranzakció útján 80 millióra egészítsék majd ki. Azt hiszem, ezt az összeget némi erőfeszítéssel 100 millió rubelre lehetne felemelni. Ez természetesen nem olyan sok egy olyan óriás számára, mint a mi Szövetségünk, de mégis valamelyest hozzá fog járulni ahhoz, hogy a parasztnak könnyebb legyen gazdaságát megjavítania és hogy lazítsuk az uzsorástól való függőségét. Fentebb említettem, mily nagyjelentőségű az alsóbb paraszti hitelszövetkezet a szegényebb parasztok számára, a parasztság és a munkásállam közötti összefogás szempontjából. De az alsóbb hitelszövetkezet nemcsak a parasztnak segíthet. Bizonyos feltételek mellett hatalmas forrása lehet nemcsak a paraszt megsegítésének az állam részéről, hanem az állam megsegítésének is a paraszt részéről. Valóban, ha nálunk a vidéken, a kerületekben és a járásokban kifejlődik a mezőgazdasági hitel széles hálózata és a megfelelő intézményeknek tekintélyük lesz a paraszti tömegek előtt, akkor a parasztság nem mindig csak kölcsönözni fog az államtól, vagyis ezek az intézmények nemcsak aktív műveleteket fognak végezni, hanem betéteik is lesznek, vagyis majd végeznek ott passzív műveleteket is. Nem nehéz elképzelni, hogy ha az alsóbb hitelintézetekben az ügyek kedvezően

alakulnak, akkor e hitelintézetek révén a sokmilliós parasztság az államnak olyan komoly segítséget nyujthat majd, amellyel semilyen külföldi kölcsön sem vetekedhet. Amint látják, a kongresszus nem tévedett, amikor különös figyelmet fordított az olcsó falusi hitel megszervezésére.

Ötödször. A kongresszus mégegyszer leszegezte a külkereskedelmi monopólium megingathatatlanságát. Azt hiszem, nem szükséges magyaráznom, milyen jelentősége van ennek az intézménynek az ipar és a mezőgazdaság szempontjából, valamint a kettő közti összefogás szempontjából. A külkereskedelmi monopólium sarkalatos jelentősége nem szorul újabb bizonyítékokra (lásd a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban hozott határozatot).

Hatodszor. A kongresszus megerősítette általában a kivitel és elsősorban a gabonakivitel fokozásának szükségességét. Azt hiszem, hogy ez a határozat sem szorul magyarázatra (lásd a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban hozott határozatot).

Hetedszer. A kongresszus határozatot hozott arról, hogy minden intézkedést meg kell tenni azért, hogy a pénzreformot[49], amely megkönnyítette az áruforgalmat és az ipar és a parasztgazdaság közötti tartós kapcsolat kiépítését, — hogy ezt a pénzreformot teljesen végrehajtsák, és hogy az ehhez szükséges feltételeket megteremtsék mind a központ, mind a vidék erőivel (lásd a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban hozott határozatot).

Ezek a XIII. kongresszus jelszavai a munkás-paraszt összefogás kérdésében, amelyek arra irányulnak, hogy hatalmunkba kerítsük a kereskedelmet,

tartós összefogást létesítsünk iparunk és parasztgazdaságunk között, és ilyképpen megteremtsük azokat a feltételeket, amelyek elengedhetetlenek a népgazdaság szocialista elemeinek a kapitalista elemek feletti győzelméhez.

A DOLGOZÓ TÖMEGEK NEVELÉSÉNEK ÉS ÁTNEVELÉSÉNEK KÉRDÉSEI

A proletárdiktatúra korszakában a párt egyik lényeges feladata munkálkodni a régi és az új nemzedéknek a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében való átnevelésén illetve nevelésén. A régi szokások és módszerek, hagyományok és előítéletek, amelyeket a régi társadalomtól örököltünk, nagyon veszélyes ellenségei a szocializmusnak. Ezek a hagyományok és szokások hatalmukban tartják a dolgozók milliós tömegeit, néha magukkal sodorják a proletariátus egész rétegeit, néha még a proletárdiktatúra létét is igen nagy mértékben veszélyeztetik. Ezért a harc e hagyományok és szokások ellen, feltétlen leküzdésük munkánk minden területén, végül az új nemzedékek nevelése a proletár szocializmus szellemében — pártunknak olyan soronlevő feladatai, amelyeknek teljesítése nélkül a szocializmus győzelme lehetetlen. E feladatok megvalósításával kapcsolatban a párt tevékenységének legfőbb területei: az államapparátus tökéletesítésére irányuló munka, a falusi munka, a dolgozó nők közötti munka, az ifjúság közötti munka.

a) *Harc az államapparátus tökéletesítéséért.* A kongresszus keveset foglalkozott az államapparátus

kérdésével. A Központi Ellenőrző Bizottságnak az államapparátus fogyatékosságai elleni küzdelemről szóló jelentését vita nélkül jóváhagyták. „Az ellenőrző bizottságok munkájáról" szóló határozatot[50] szintén vita nélkül fogadták el. Ez szerintem azért történt, mert kevés volt az idő és a kongresszus napirendje túlzsúfolt volt. De teljesen helytelen volna ebből azt a következtetést levonni, hogy a párt nem tartja igen fontos kérdésnek az államapparátus kérdését. Ellenkezőleg, az államapparátus kérdése egész építésünk egyik leglényegesebb kérdése. Becsületesen dolgozik-e az államapparátus avagy megvesztegethető; takarékos-e a kiadásokban avagy pocsékolja a nép vagyonát; csal-e a munkában avagy híven és őszintén szolgálja az államot; nyűg-e a dolgozókon avagy a dolgozók megsegítésének szervezete; a proletár törvényesség eszméjét honosítja-e meg avagy ennek az eszmének a tagadása szellemében mételyezi a lakosság tudatát; az államnélküli kommunista társadalom felé fejlődik-e avagy visszafelé húz a közönséges burzsoá állam rothadt bürokratizmusához — mindezek olyan kérdések, amelyeknek helyes megoldása feltétlenül döntő jelentőségű a párt és a szocializmus szempontjából. Aligha lehet kétséges, hogy államapparátusunk tele van fogyatékosságokkal, hogy nehézkes és drága, hogy kilenctizedrészében bürokratikus, hogy az államapparátus bürokratizmusa nyomást gyakorol a pártra és szervezeteire, megnehezíti az államapparátus tökéletesítéséért folytatott harcot. Holott világos, hogy államapparátusunk, ha mentesülne legalább egyes lényegesebb fogyatékosságaitól — a proleta-

riátus kezében a lakosság széles rétegei nevelésének, mégpedig a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében való nevelésének és átnevelésének hatalmas eszköze lehetne.

Ezért fordított Lenin különös figyelmet az államapparátus tökéletesítésének kérdésére.

Ezért alakított a párt munkásokból és parasztokból külön szervezeteket (az újjászervezett Munkás-Paraszt Inspekciót és a kibővített Központi Ellenőrző Bizottságot) az államapparátus fogyatékosságai elleni harc céljából.

A feladat az, hogy segítsünk a Központi Ellenőrző Bizottságnak és a Munkás-Paraszt Inspekciónak abban a nehéz munkában, amelyet az egész államapparátus tökéletesítése, egyszerűsítése, olcsóbbítása és erkölcsi színvonalának emelése érdekében végeznek (lásd a kongresszus határozatát „Az ellenőrző bizottságok munkájáról").

b) *A falusi munkáról.* Ez a kérdés pártunk gyakorlatának egyik legbonyolultabb és legnehezebb kérdése. A kongresszus falusi munkánkról kitűnő határozatot hozott, amelyben megjelölte e munka fő vonalait. Csak össze kell hasonlítanunk ezt a határozatot a VIII. kongresszusnak a falusi munkáról hozott határozatával[51], hogy megértsük, mekkorát haladt a párt ezen a területen. De hiba volna azt gondolni, hogy a XIII. kongresszus kimerítő módon megoldotta vagy megoldhatta az idén a rendkívül bonyolult falusi kérdést. Olyan kérdések, mint a kolhozok szervezeti formái, a szovhozok átalakítása, a földrendezés szabályozása a központban és a végvidékeken, a munka megszervezésének újabb formái a mezőgazdasági

szövetkezet munkájával kapcsolatban, a Szovjetunió különböző vidékei sajátosságainak számbavétele és e sajátosságok szemmeltartása munkánkban — mindezeket a kérdéseket a kongresszus határozata érthető okokból nem tudta kimerítő módon megoldani. A kongresszus határozata abban a tekintetben fontos, hogy, mivel megjelöli a munka fő vonalait, megkönnyíti ezeknek a kérdéseknek további feldolgozását. Önöknek nyilván tudomásuk van arról, hogy a Központi Bizottság plénuma[52] e kérdések részletes feldolgozása céljából megalakította a falusi munka állandó bizottságát.

A határozat tengelye a paraszti tömegek szövetkezetekbe való tömörítésének jelszava. A szövetkezetekbe való tömörítést három vonalon kell folytatni: a fogyasztási szövetkezet vonalán, a mezőgazdasági szövetkezet vonalán és a hitelszövetkezet vonalán. Ez egyik legbiztosabb útja annak, hogy a parasztság, a parasztság kisparaszti és középparaszti rétegei körében elültessük a kollektivizmus eszméit és módszereit (lásd a kongresszus határozatát „A falusi munkáról").

c) *A dolgozó nők közötti munkáról.* Már kongresszusi előadói beszédemben mondottam, hogy ezt a munkaterületet elhanyagoltuk, hogy ez a munka a párt szempontjából rendkívül fontos, bizonyos esetekben pedig döntő jelentőségű az ifjabb nemzedék szocialista szellemű nevelésében. Természetesen nem érdemes mégegyszer elmondanom azt, ami a kongresszuson már elhangzott. Csak arra szeretném felhívni a figyelmüket, hogy a kongresszus, noha sajnos nem volt módjában külön meg-

vitatni a dolgozó nők közötti munka kérdését, mégis külön határozatot hozott arról, hogy a „kongresszus felhívja az egész párt különös figyelmét arra, hogy fokozni kell a munkát a munkásnők és parasztnők körében és be kell vonni őket minden választott párt- és szovjet szervbe" (lásd a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban hozott határozatot). Azt hiszem, a következő kongresszuson ezzel a kérdéssel külön kell foglalkoznunk. A kongresszus határozata értelmében a Központi Bizottság plénuma nyomban a kongresszus bezárása után határozatilag megbízta Központi Bizottságunk Szervező Irodáját, hogy tegyen külön lépéseket abban az irányban, hogy a dolgozó nők közötti munkát a kellő színvonalra emeljük.

d) *Az ifjúság közötti munkáról.* Az ifjúság közötti munka kérdésére a kongresszus fokozott figyelmet fordított. A kongresszus erre vonatkozó határozata szerintem a legalaposabban kidolgozott és legkimerítőbb a kongresszus határozatai között. Ezért nagyon értékes a párt és az ifjúság számára.

Az ifjúság jelentősége — a munkás-paraszt ifjúságról beszélek — abban rejlik, hogy az ifjúság a leghálásabb talaj a jövő felépítése számára, hogy az ifjúság országunk jövője és a jövő hordozója. Az államapparátusban, a parasztok között, a dolgozó nők között végzett munkánknak a régi szokások és hagyományok leküzdésében, a dolgozó tömegek idősebb nemzedékeinek *átnevelésében* van óriási jelentősége, viszont az ifjúság között végzett munka, minthogy az ifjúság e hagyományoktól és szokásoktól többé-kevésbbé mentes, a dolgozók új kádereinek

a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében való *nevelésében* tesz szert felbecsülhetetlen jelentőségre, hiszen itt a talaj — magától értetődik — rendkívül kedvező.

Ezért van igen komoly jelentősége az ifjúsági szövetségnek és az úttörők közötti elágazásainak.

Az ifjúsági szövetség a munkás- és parasztifjúság önkéntes szervezete. Központja, magva — a munkásifjúság. Támasza — a parasztifjúság. A munkásifjúság és parasztifjúság szövetsége — az ifjúsági szervezet alapja. Az ifjúsági szövetség feladatai: összegyüjteni a proletár mag köré minden becsületes és forradalmi elemet a parasztifjúságból; bevonni tagjait minden munkaterületre, a gazdasági, a kulturális, a katonai és a közigazgatási munkába egyaránt; tagjait országunk harcosaivá, építőivé, dolgozóivá és vezetőivé nevelni (lásd „Az ifjúság közötti munkáról" hozott határozatot[53]).

A PÁRT

Itt négy kérdésről van szó: az ellenzék kérdéséről, a lenini behívó kérdéséről, a pártvezetés demokratizálásának kérdéséről, az elméletnek és különösen a leninizmus propagandájának kérdéséről.

a) *Az ellenzékről.* Ma, amikor az ellenzék kérdését a kongresszus eldöntötte és következésképpen az ügyet felszámolta, fel lehetne tenni a kérdést: mi az ellenzék és tulajdonképpen mi körül folyt a harc a vita időszakában? Azt hiszem, elvtársak, ebben a harcban a párt életéről vagy haláláról volt szó. Az ellenzék talán maga sem volt ennek tudatában. De

nem ez a döntő. Nem az a döntő, hogy milyen célokat tűz maga elé egyik-másik elvtárs, egyik-másik ellenzéki csoport. Döntő az, hogy melyek azok az objektív eredmények, amelyek elkerülhetetlenül következnek valamely adott csoport cselekedeteiből. Mert hiszen mit jelent az, ha valaki hadat üzen a pártapparátusnak? Azt jelenti, hogy rombolja a pártot. Mit jelent az, ha valaki lázítja az ifjúságot a káderek ellen? Azt jelenti, hogy bomlasztja a pártot. Mit jelent az, ha valaki a csoportalakítás szabadságáért harcol? Azt jelenti, hogy a pártnak, a párt egységének megbontásával próbálkozik. Mit jelent az, ha valaki az elfajulásról való fecsegéssel befeketíti a párt kádereit? Azt jelenti, hogy megpróbálja felforgatni a pártot, megtörni gerincét. Igen, elvtársak, a párt életéről vagy haláláról volt szó. Tulajdonképpen ez a magyarázata annak a szenvedélyességnek, amellyel nálunk a vita folyt. Ezzel kell magyaráznunk azt a pártunk történetében egyedülálló tényt is, hogy a kongresszus *egyhangúlag* elítélte az ellenzék platformját. A rendkívül komoly veszély egyetlen tömör vasgyűrűvé kovácsolta össze a pártot.

Érdemes visszapillantani az ellenzék történetére. Kezdjük akár pártunk VII. kongresszusával. Ez volt az első kongresszus a Szovjethatalom létrejötte után (1918 elején). Ezen a kongresszuson az ellenzék élén ugyanazok a személyek álltak, mint a XIII. kongresszuson. A háborúról és a békéről, a breszti békéről volt szó. Akkor a kongresszus egynegyede az ellenzék pártján volt. Ez, mi tagadás, nem csekélység. Nem hiába beszéltek akkor szakadásról.

Két évvel később, a X. kongresszuson újra fel-

minden nap. Másodszor azért, mert a Petrográdi Szovjet hibáját, amelyet azzal követett el, hogy *nyiltan* kitűzte és nyilvánosságra hozta a felkelés napját (október 25-ét), csakis úgy lehetett helyreütni, ha a tényleges felkelés a felkelésnek e legális időpontja *előtt* megkezdődik. Lenin ugyanis művészetnek tekintette a felkelést és neki tudnia kellett, hogy az ellenség, amelynek tudomására jutott (a Petrográdi Szovjet elővigyázatlansága következtében) a felkelés napja, okvetlenül igyekszik felkészülni erre a napra, ezért tehát meg kellett előzni az ellenséget, vagyis okvetlenül a legális időpont *előtt* kellett megkezdeni a felkelést. Főképpen ez a magyarázata annak a szenvedélyességnek, amellyel Lenin az október 25-i dátum fetisizálóit leveleiben ostorozta. Az események megmutatták, hogy Leninnek tökéletesen igaza volt. Tudvalevő, hogy a felkelést az Összoroszországi Szovjetkongresszus előtt kezdtük meg. Tudvalevő, hogy a hatalom megragadása ténylegesen az Összoroszországi Szovjetkongresszus megnyitása előtt történt, és nem a Szovjetkongresszus ragadta meg a hatalmat, hanem a Petrográdi Szovjet, a Forradalmi Katonai Bizottság. A Szovjetkongresszus csak *átvette* a hatalmat a Petrográdi Szovjet kezéből. Ezért Trockijnak a szovjet legalitás jelentőségével kapcsolatos hosszú elmefuttatásai teljesen fölöslegesek.

A burzsoá hatalmat megrohamozó és megdöntő forradalmi tömegek élén álló eleven és hatalmas párt — ilyen volt pártunk állapota ebben az időszakban.

Ennyit az Október előkészítéséről költött legendákról.

Kizárólag elvtársi politika legyen. Mindent el kell követnünk, hogy megkönnyítsük ezeknek az elvtársaknak a párt alapvető magvához való átállást, a párt alapvető magvával való együttes és vállvetett munkát.

b) *A lenini behívóról.* Nem fogok kitérni arra, hogy a lenini behívó, vagyis az a tény, hogy 250 000 új munkást vettünk fel a pártba, pártunk mélységes demokratizmusáról, arról tanuskodik, hogy pártunk lényegében a munkásosztály választott szerve. Ebben az értelemben a lenini behívó jelentősége feltétlenül kolosszális. De ma nem erről akarok beszélni. Arra a veszélyes szertelenségre szeretném felhívni figyelmüket, amely az utóbbi időben a lenini behívóval kapcsolatban pártunkban észlelhető. Egyesek azt mondják, hogy még tovább kell mennünk, fel kell emelni egy millióra tagjaink létszámát. Mások még ennél is tovább mennek, azt állítják, hogy jobb volna két millióra emelni. Bizonyos vagyok benne, hogy akadnak olyanok is, akiknek még ez sem elég. Ez, elvtársak, veszedelmes szertelenség. A világ legnagyobb hadseregei azért pusztultak el, mert szertelenek voltak, sokat markoltak s azután képtelenek lévén a zsákmány megemésztésére, felbomlottak. A legnagyobb pártok is elpusztulhatnak, ha szertelenek, túlságosan sokat markolnak és azután képtelenek megtartani, megemészteni azt, amit markoltak. Ítéljenek önök maguk. Pártunkban a politikailag iskolázatlanok számaránya 60 százalék. 60 százalékos politikai iskolázatlanság a lenini behívó előtt, — a behívó után pedig, attól tartok, ez a százalék 80-ra emelkedik. Vajjon nem ideje-e, elvtársak,

hogy megálljunk? Nem ideje-e beérni nyolcszázezer taggal és napirendre tűzni azt a kérdést, mégpedig élesen és határozottan, hogyan javítjuk meg pártunk *minőségi* összetételét, hogyan *tanítjuk* meg a lenini behívóra belépett párttagokat a leninizmus alapjaira, hogyan változtatjuk ezeket az új párttagokat öntudatos leninistákká? Azt hiszem, ennek itt az ideje.

c) *A pártvezetés demokratizálásáról.* A lenini behívó pártunk mélységes demokratizmusáról, alapvető sejtjeinek proletár összetételéről és arról tanuskodik, hogy a pártonkívüli tömegek milliói kétségtelenül bizalommal viseltetnek pártunk iránt. De pártunk demokratizmusa nemcsak ebből áll. Ez a demokratizmusnak csak egyik oldala. Másik oldala az, hogy maga a pártvezetés mindinkább demokratizálódik. A kongresszuson már rámutattak arra, hogy a pártvezetés súlypontja egyre jobban áthelyeződik a szűkkörű vezetőségekről és irodákról a szélesebbkörű szervezetekre, a helyi és központi szervezetek plénumaira, s ugyanakkor maguk a plénumok is bővülnek, összetételükben javulnak. Önök nyilván tudják, hogy a kongresszus teljes egészében jóváhagyta vezető szervezeteink fejlődésének ezt a tendenciáját. Miről tanuskodik mindez? Arról, hogy vezető szervezeteink mély gyökereket kezdenek ereszteni a proletár tömegek sűrűjébe. Érdemes nyomon követnünk pártunk Központi Bizottságának az utóbbi hat év folyamán megtett fejlődését a tagok száma és a szociális összetétel szempontjából. A VII. kongresszus idején (1918) Központi Bizottságunk 15 tagból állt, akik közül munkás — *egy* (7 százalék), értelmi-

ségi 14 (93 százalék) volt. Ez volt a helyzet a VII. kongresszuson. Ma, a XIII. kongresszus után a Központi Bizottságnak már 54 tagja van, akik közül 29 a munkás (53 százalék) és 25 az értelmiségi (47 százalék). Ez a legfelsőbb pártvezetés demokratizálódásának kétségbevonhatatlan jele.

d) *Az elméletről általában és különösen a leninizmus propagandájáról.* Pártunk egyik aggasztó fogyatékossága abban áll, hogy tagjainak elméleti színvonala süllyedt. Ennek oka — a pokolian sok gyakorlati munka, amely elveszi a kedvet az elmélet tanulmányozásától és — enyhén szólva — bizonyos veszélyes nemtörődömségre szoktatja az embereket az elmélet kérdéseivel szemben. Elmondok néhány példát.

Nemrég olvastam az egyik elvtársnak (azt hiszem Kamenyevnek) a XIII. kongresszusról tartott előadását. Ebben szóról-szóra azt mondja, hogy pártunk soronkövetkező jelszava a „*nepmani* Oroszországnak" szocialista Oroszországgá való változtatása. S tetejébe — ami még rosszabb — azt állítják, hogy ez a furcsa jelszó nem mástól, mint magától Lenintől származik. Sem többet, sem kevesebbet! Pedig tudott dolog, hogy Lenin nem mondott semmi ilyesmit és nem is mondhatott, mivel „nepmani" Oroszország, mint tudjuk, nem létezik. Igaz, hogy Lenin beszélt „*nep*" Oroszországáról. De más a „nep" Oroszországa (vagyis Szovjetoroszország, amely az új gazdasági politikát folytatja), és teljesen más dolog a „nepmani" Oroszország (vagyis olyan Oroszország, amelynek élén a nepmanok állnak). Érti-e Kamenyev ezt az elvi különbséget? Persze, hogy érti. Miért dobta

be akkor ezt a furcsa jelszót? Az elmélet kérdéseivel, a pontos elméleti meghatározásokkal szemben táplált megszokott nemtörődömség miatt. Márpedig nagyonis valószínű, hogy ez a furcsa jelszó rengeteg félreértésre adhat okot a pártban, ha a hibát nem javítják ki.

Egy másik példa. Gyakran mondják, hogy nálunk „pártdiktatúra" van. Én a pártdiktatúra híve vagyok — így beszélnek. Emlékszem, hogy kongresszusunk egyik határozatába, ha nem tévedek, még a XII. kongresszus határozatába is becsúszott ez a kifejezés és benn is maradt, természetesen figyelmetlenségből. Egyik-másik elvtársunk nyilván azt hiszi, hogy nálunk pártdiktatúra van, nempedig a munkásosztály diktatúrája. De ez badarság, elvtársak. Ha ez igaz, akkor nincs igaza Leninnek, aki arra tanított bennünket, hogy a Szovjetek *gyakorolják* a diktatúrát, a párt pedig *vezeti* a Szovjeteket. Akkor nincs igaza Leninnek, aki a proletariátus diktatúrájáról, nempedig a párt diktatúrájáról beszélt. Ha ez igaz, akkor nem kellenek Szovjetek, akkor Leninnek nem kellett volna a XI. kongresszuson arról beszélnie, hogy *„el kell határolni* egymástól a pártszerveket és a szovjetszerveket". De honnan és hogyan hatolt be pártkörökbe ez a badarság? Úgy, hogy sokan imádni kezdték a „pártosságot", amely a legtöbb kárt okozza éppen az idézőjel nélküli pártosságnak, hogy nem törődnek az elmélet kérdéseivel, hogy nem szokták meggondolni a jelszavakat, mielőtt kiadnák, mert hiszen egy pillanatnyi gondolkodással is meg kell érteni, mennyire képtelen dolog az osztály diktatúrájának a párt diktatúrájával való felcserél-

lése. Kell-e bizonyítanunk, hogy ez a képtelenség a pártban zavart és káoszt szülhet?

Vagy még egy példa. Mindenki tudja, hogy a vita idején pártunk egy része felült az ellenzékiek által a leninizmus szervezeti alapjai ellen folytatott pártellenes agitációnak. Bármelyik bolsevik, aki kijárta a leninizmus elméletének akárha legelemibb iskoláját is, rögtön rájött volna, hogy az ellenzék propagandájának semmi köze sincs a leninizmushoz. A párt egy része azonban, mint ismeretes, nem tudta rögtön felismerni az ellenzék igazi arculatát. Mi ennek a magyarázata? Ennek szintén az a magyarázata, hogy nem törődnek az elmélettel, hogy pártunk tagjainak elméleti színvonala alacsony.

A vita napirendre tűzte a leninizmus tanulmányozásának kérdését. Lenin halála még nagyobb súlyt adott ennek a kérdésnek, a párttagok körében fokozta az érdeklődést az elmélet iránt. A XIII. kongresszus csak tükrözte ezt az érdeklődést, amikor több határozatban hangsúlyozta a leninizmus tanulmányozásának és propagálásának szükségességét. A párt feladata, hogy az elmélet kérdései iránt megnövekedett érdeklődést kihasználja és mindent elkövessen annak érdekében, hogy a párt elméleti színvonalát végre a kellő színvonalra emelje. Nem szabad megfeledkeznünk Lenin szavairól, hogy világos és helyes elmélet nélkül nem lehetséges helyes gyakorlat sem.

A KERÜLETI PÁRTMUNKÁSOK FELADATAIRÓL

Elvtársak! Nem véletlen, hogy éppen önökhöz jöttem előadást tartani a kongresszusról. Nemcsak

azért jöttem el önökhöz, mert önök akarták, hanem azért is, mert a fejlődés mostani szakaszán a kerületek és különösen a kerületi pártmunkások alkotják a fő összekötő láncszemet a párt és a parasztság, a város és a falu között. Márpedig önök jól tudják, hogy a város és a falu közötti összefogás megteremtése most pártunk és államunk legfőbb gyakorlati kérdése.

Fentebb azt mondottam, hogy az állami ipar és a parasztgazdaság közötti összefogás megteremtését három vonalon kell folytatni: a fogyasztási szövetkezet, a mezőgazdasági szövetkezet és az alsóbbfokú hitelszövetkezet vonalán. Azt mondottam, hogy ez a három út az összefogás megszervezésének három fő útja. De túlzás volna azt hinni, hogy az ipart és a parasztgazdaságot sikerülni fog azonnal közvetlenül a járáson keresztül, a kerület megkerülésével összekapcsolnunk. Nem szorul bizonyításra, hogy ehhez nincs sem elég erőnk, sem elég hozzáértésünk, sem elég pénzünk. Ezért a város és a falu közötti összefogás csomópontja ezidőszerint a kerület marad. Ahhoz, hogy a kereskedelemben erősek legyünk, egyáltalán nem kell kifüstölnünk az utolsó szatócsot is az utolsó járásban — elegendő, ha a kerületet tesszük meg a szovjet kereskedelem bázisává, s akkor a kerületi szövetkezeti-szovjet üzlet körül a különféle szatócsok kénytelenek lesznek úgy keringeni, mint a bolygók a nap körül. Ahhoz, hogy a hitel a mi kezünkbe kerüljön, korántsem kell azonnal kiterjeszteni a hitelszövetkezeti hálózatot a járásokra és a falvakra — elegendő megteremteni a bázist a kerületben, és a parasztság azonnal kezd majd elfordulni a

kuláktól és az uzsorástól. És így tovább, és így tovább.

Röviden: egyelőre, a legközelebbi jövőben még a kerületnek kell a város és a falu, a proletariátus és a parasztság közötti kapcsolat fő szervezeti bázisává válnia.

Hogy milyen hamar fog megtörténni ez az átalakulás — ez önöktől függ, kerületi pártmunkás elvtársak. Önök most 300-an vannak. Egész hadsereg. Önöktől és az önök elvtársaitól, akikkel országunk kerületeiben együtt dolgoznak, függ az, hogy a kerületeket már a közeljövőben az ipar és a paraszti gazdaság közötti összefogás megteremtésére irányuló párt- és állami munkánk csomópontjává változtassuk. Nem kételkedem abban, hogy a kerületi funkcionáriusok teljesíteni fogják kötelességüket a párt és az ország irányában.

„Pravda" 136. és 137. sz.
1924 június 19. és 20.

A MUNKÁSLEVELEZŐKRŐL

Beszélgetés a „Raboeslj Korreszpongyent"[54] című folyóirat munkatársával

Ha a munkások résztvesznek egy lap irányításában, annak mindenekelőtt az a jelentősége, hogy ez a részvétel lehetővé teszi, hogy az osztályharcnak ez az éles fegyvere, az ujság, a nép leigázásának fegyveréből felszabadításának fegyverévé változzék. Csak a munkás- és falusi *levelezők* tudják végrehajtani ezt a nagy átalakítást.

A munkás- és falusi levelezők csak mint *szervezett* erő képesek a sajtó fejlődésében azt a hivatást betölteni, hogy a proletár közvélemény kifejezői és közvetítői, a szovjet társadalom fogyatékosságainak leleplezői, építőmunkánk megjavításának fáradhatatlan harcosai legyenek.

Munkásgyűléseken válasszák-e a munkáslevelezőket, vagy a szerkesztőségek válogassák ki őket? Szerintem a második módszer (amikor a szerkesztőségek jelölik ki őket) célszerűbb. Alapul kell venni azt, hogy a levelező független legyen azoktól az intézményektől és személyektől, amelyekkel és akikkel valamilyen formában munkájában érintkezik; ez korántsem jelenti azt, hogy a levelező független le-

gyen attól a megfoghatatlan, de szakadatlanul működő erőtől, amelyet proletár közvéleménynek neveznek és amelyet a munkáslevelezőknek kell közvetíteniük.

A munkás- és falusi levelezőket nem szabad csak úgy tekinteni, mint jövőbeli ujságírókat, vagy társadalmi munkát végző üzemi dolgozókat, e szó szűk értelmében — nem, ők mindenekelőtt szovjet társadalmunk fogyatékosságainak leleplezői, e fogyatékosságok kiküszöbölésének harcosai, a proletár közvélemény parancsnokai, akik e hatalmas tényező kimeríthetetlen erőit a szocialista építés nehéz ügyében a párt és a Szovjethatalom segítségére igyekeznek irányítani.

Ezzel függ össze a munkás- és falusi levelezők nevelésének kérdése is. A munkás- és falusi levelezőket, természetesen, meg kell tanítani az ujságírói technika bizonyos minimumára. De nem ez a legfontosabb. A legfontosabb az, hogy a munkás- és falusi levelezők munkájuk folyamán tanuljanak és kifejlesszék magukban a társadalmi munkásnak és ujságírónak azt az érzékét, amely nélkül a levelező nem tudja teljesíteni küldetését és amely nem fejleszthető ki a szó technikai értelmében vett tanításnak holmi mesterséges módszereivel.

A munkás- és falusi levelezők közvetlen eszmei vezetése a párttal kapcsolatban álló lapszerkesztőségek feladata. A tudósítások elbírálásának a szerkesztőségek kezében kell összpontosulnia.

A munkás- és falusi levelezők üldözése barbárság, a burzsoá erkölcsök maradványa. Az ujságnak kell megvédenie levelezőjét az üldözéstől, mert

csak az ujság képes arra, hogy kíméletlen leleplező agitációt folytasson a sötétség ellen.

Sok sikert kívánok a „Rabocsij Korreszpongyent"-nek.

I. Sztálin

„Rabocsij Korreszpongyent"
(„Munkáslevelező") 6. sz.
1924 június.

A LENGYELORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRTRÓL

Beszéd a Kommunista Internacionále lengyel bizottságának[55] ülésén

1924 július 3

Elvtársak! Nincs elegendő anyagom ahhoz, hogy olyan határozottan beszéljek, mint egyes előttem felszólaló elvtársak. Mindamellett annak az anyagnak az alapján, amelyhez mégis hozzájutottam, és az itt elhangzott vita alapján, bizonyos véleményt kialakítottam magamban, amelyet szeretnék önökkel közölni.

Kétségtelen, hogy a lengyel kommunista párt mai állapota enyhén szólva nem kielégítő. A lengyel pártban válság van — ez tény. Ezt beismerte Walecki, ezt beismerték önök mindnyájan, ez szemmelláthatóan kitűnt, hiszen itt megállapították, hogy a lengyel párt Központi Bizottságában nézeteltérés van a Központi Bizottság gyakorlati munkát végző tagjai és a Központi Bizottság vezetői között. Sőt. Maga a lengyel párt Központi Bizottsága megállapította a mult év decemberében és az idén márciusban tartott plénumain hozott határozataiban, hogy több opportunista hibát követett el, és minden teketória nélkül elítélte ezeket a hibákat. Azt hiszem, ez éppen elég. Mindez, ismétlem, a Lengyelországi Kommunista Párt kétségtelen válságáról tanuskodik.

Mi az oka ennek a válságnak?

Ennek oka egyes opportunista hibákban rejlik, amelyek a Lengyelországi Kommunista Párt hivatalos vezetőinek gyakorlatában előfordultak.

Engedjék meg, hogy elmondjak néhány példát, amelyek megerősítik ezt a tételt.

Az „orosz" kérdés. Egyes lengyel elvtársak azt mondják, hogy ennek a kérdésnek, minthogy külpolitikai kérdés, nincs komoly jelentősége a lengyel párt szempontjából. Ez nem igaz. Az „orosz" kérdésnek döntő jelentősége van az egész forradalmi mozgalom szempontjából mind a Nyugaton, mind a Keleten. Miért? Azért, mert az oroszországi Szovjethatalom az egész világ forradalmi mozgalmának bázisa, támasza, menedéke. És ha ebben a bázisban, vagyis Oroszországban, a párt és a hatalom inogni kezd, ez szükségképpen igen nagy hátrányára lesz az egész világ forradalmi mozgalmának.

Nálunk, az OK(b)P-ban, a vita idején ingadozás kezdődött a pártban. A lényegében opportunista ellenzéknek a párt ellen folytatott harca azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy meginog, meggyengül a párt, tehát maga a Szovjethatalom, mert pártunk — kormányzó párt, és a párt az államhatalom fő vezető ereje. Természetes, hogy az OK(b)P-n belüli ingadozások a továbbiakban magának a Szovjethatalomnak a megingására, gyengülésére vezethettek volna. A Szovjethatalom ingadozásai viszont hátrányosak az egész világ forradalmi mozgalmára nézve. Ezért az OK(b)P-n belüli nézeteltérések és általában az OK(b)P sorsa szükségképpen közvetlenül kihat a

más országokban folyó forradalmi mozgalom sorsára. Ez az oka annak, hogy habár az „orosz" kérdés Lengyelországból nézve külpolitikai kérdés, mégis elsőrendű fontosságú kérdés minden kommunista párt, így a lengyel kommunista párt szempontjából is.

Tehát milyen álláspontot foglaltak el a lengyel párt vezérei az „orosz" kérdésben? Kit támogattak, az opportunista ellenzéket-e vagy az OK(b)P forradalmi többségét? Szerintem világos, hogy a lengyel párt vezérei az OK(b)P-n belül folyó harc, az opportunista ellenzék ellen folytatott harc első időszakában félreérthetetlenül ezt az ellenzéket támogatták. Nem fogok Warszki vagy Walecki lelkében vájkálni, számomra nem fontos, mit gondolt Warszki, amikor a Lengyelországi Kommunista Párt Központi Bizottságának ismeretes határozatát az OK(b)P ellenzéke védelmében megírta. Engem elsősorban e határozat objektív eredményei, nempedig a személyek szándékai érdekelnek. A határozat objektív eredményei pedig abban foglalhatók össze, hogy a határozat az ellenzék malmára hajtja a vizet. Ez a határozat az OK(b)P opportunista szárnyának támogatása volt. Ez a lényeg. Abban az időszakban, amikor a lengyel párt központi bizottsága elfogadta ezt a határozatot és elküldte az OK(b)P Központi Bizottságának, a lengyel párt Központi Bizottsága az OK(b)P-ban működő opportunista ellenzéknek lengyel osztálya volt. Ha az OK(b)P-ban működő ellenzéket egy külföldi fiókokkal rendelkező cégnek tekintjük, akkor Lengyelország Kommunista Pártja e cég lengyel fiókja volt. A lengyel párt

vezetőinek az „orosz" kérdéssel kapcsolatos opportunista bűnbeesésében ez a lényeg. Ez szomorú, de sajnos, tény.

A német kérdés. Az „orosz" kérdés után ennek a kérdésnek van a legkomolyabb jelentősége, először azért, mert az európai országok közül Németország leginkább terhes a forradalommal, másodszor, mert ha Németországban győz a forradalom, akkor győzött egész Európában. Ha valahol, akkor Németországban kezdődik el Európa forradalmi megrázkódtatása. Csakis Németország ragadhatja meg a kezdeményezést ebben a tekintetben és ha Németországban győz a forradalom, az biztosítja a nemzetközi forradalom győzelmét is.

Önök tudják, hogy a mult évben Németország Kommunista Pártjában harc tört ki a párt forradalmi többsége és opportunista kisebbsége között. Önök tudják, hogy a nemzetközi forradalom egész menete szempontjából milyen nagy jelentősége van annak, hogy a német kommunista párt balszárnya avagy jobbszárnya győz. És mi történt? Kit támogattak a lengyel kommunista párt Központi Bizottságának vezetői ebben a harcban? Brandler csoportját[56] támogatták a német kommunista párt forradalmi többségével szemben. Ezt most mindenki, barát és ellenség egyaránt elismeri. Ugyanaz történt, ami az „orosz" kérdéssel is. Ha a német kommunista párt opportunista ellenzékét valamilyen cégnek tekintjük, akkor megállapíthatjuk, hogy a lengyel vezetők e cég lengyel fiókjának bizonyultak. Ez megint szomorú, de a ténnyel mit is tehetünk: a tényt el kell ismerni.

Az opportunista ellenzék elleni harc módszeréről. Kostrzewa azt mondja, hogy ők, vagyis a lengyel Központi Bizottság vezetői lényegében egyetértenek az orosz Központi Bizottsággal, és voltaképpen a mostani, új összetételű német Központi Bizottsággal is, de nem értenek egyet ezekkel a szervekkel az ellenzék elleni harc módszereinek kérdésében. Lám, ők enyhe harci módszereket követelnek az ellenzék ellen. Helyeslik az ellenzék elleni harcot, de csak az olyan harcot, amelynek senkisem esik áldozatul. Walecki meg éppenséggel odáig ment, hogy felkiáltott: könyörüljenek, mi a „triumvirátus" mellett vagyunk! Meg kell mondanom, senki sem követeli Waleckitól, hogy mindenben egyetértsen az orosz Központi Bizottsággal. Továbbá, én nem tudom, mi az a „triumvirátus", amelyért annyira töri magát Walecki. Elfelejtette, hogy senkisem köteles mindenben egyetérteni az orosz Központi Bizottsággal. (Walecki a helyéről: „Nem vagyok köteles, de tehetem".) Persze, hogy teheti, de meg kell már érteni, hogy ez a magatartás kínos helyzetbe hozza mind Waleckit, mind az orosz Központi Bizottságot. Egyáltalán nem az a lényeg, hogy mindenben egyetértsenek velünk, hanem az, hogy Oroszországban, az új gazdasági politika viszonyai között, új burzsoázia született, amely, mivel nincs lehetősége nyiltan fellépni a politikai küzdőtéren, belülről igyekszik áttörni a kommunizmus frontját, az OK(b)P vezetői között keresi a maga hőseit. Nos, ez a körülmény pedig arra vezet, hogy az OK(b)P-on belül ellenzéki hangulatok keletkeztek, amelyek megteremtik a talajt az opportunista

elhajlás számára. Tehát az a lényeg, hogy testvérpártjainknak meg kell határozniok álláspontjukat ebben a kérdésben és határozott álláspontot kell elfoglalniok. Ez a lényeg, ismétlem, nempedig az, hogy mindenben egyetértsenek az orosz Központi Bizottsággal.

Ami Kostrzewa enyhébb módszerét illeti, meg kell mondanom, hogy az a legenyhébb kritikát sem állja ki. Kostrzewa híve az opportunista ellenzék elleni harcnak, de csak az olyan harcnak, amely nem csorbítja az ellenzék vezetőinek tekintélyét. De, először, a történelem nem ismer olyan harcot, amely nem követel bizonyos áldozatokat. Másodszor, nem lehet legyőzni az ellenzéket, ha nem számolunk azzal, hogy a győzelem csorbítani fogja az ellenzéki vezetők tekintélyét, — különben egyáltalán le kellene mondanunk az ellenzék elleni harcról. Harmadszor, az ellenzék teljes legyőzése az *egyetlen* biztosíték a szakadás ellen. A párt gyakorlata más biztosítékot nem ismer. Erről tanuskodik az OK(b)P egész története.

A német szociáldemokrácia már a háborúelőtti időben, amikor ortodox volt, ugyanazzal az enyhébb módszerrel harcolt az opportunizmus ellen, amelyről itt Kostrzewa beszél. De ezzel azt érte el, hogy az opportunizmus lett a győztes és a szakadás elkerülhetetlenné vált.

Az OK(b)P az opportunista vezetők legmesszebbmenő elszigetelésének kipróbált módszerével harcolt az opportunizmus ellen. És elérte azt, hogy a forradalmi marxizmus győzött, a párt pedig példátlanul egybeforrott.

Azt hiszem, hogy az OK(b)P tapasztalatai tanulságul szolgálhatnak számunkra. A harcnak az a módszere, amelyet Kostrzewa ajánl, a szociáldemokrata opportunizmus maradványa. Ez a módszer a szakadás veszélyével fenyegeti a pártot.

Végül, a párt vezetésének kérdése. Mi a nyugati kommunista pártok fejlődésének jellemző vonása napjainkban? Az, hogy a pártok előtt teljes nagyságában felmerült a pártgyakorlat új, forradalmi alapon való átépítésének kérdése. Nem az a lényeg, hogy kommunista programot fogadjanak el és forradalmi jelszavakat hangoztassanak. Az a lényeg, hogy a párt mindennapi munkáját, gyakorlatát átalakítsák olyan irányban, hogy a párt minden egyes lépése és minden egyes akciója szükségképpen a tömegek forradalmi nevelésére, a forradalom előkészítésére vezessen. Ebben van most a dolog lényege, nempedig abban, hogy forradalmi utasításokat határoznak el.

Pruchniak tegnap egész fűzérre való forradalmi határozatot olvasott fel itt, amelyeket a lengyel Központi Bizottság vezetői hoztak. Diadalmas arccal olvasta fel ezeket a határozatokat, abban a hitben, hogy a párt vezetése kimerül a határozatok kidolgozásában. Nem is sejti, hogy a határozatok kidolgozása csak az első lépése, csak a kezdete a párt vezetésének. Nem érti, hogy a vezetés alapja nem a határozatok kidolgozása, hanem a határozatok végrehajtása, megvalósítása. Nagy beszédében ezért elfelejtett megismertetni bennünket a határozatok sorsával, fölöslegesnek tartotta elmondani, teljesítette-e és pontosan milyen mértékben teljesítette ezeket a határozatokat a lengyel kommunista párt. Pedig a

párt vezetésének lényege éppen a határozatok és utasítások végrehajtásában rejlik. Pruchniak beszéde eszembe juttatta azt a szovjet bürokratát, aki „beszámol" a felülvizsgáló bizottságnak. „Végrehajtották ezt és ezt az utasítást?" — kérdezi a felülvizsgáló bizottság. „Intézkedtünk" — feleli a hivatalnok. „Konkrétan milyen intézkedéseket tettek?" — kérdezi a felülvizsgáló bizottság. „Kiadtam az utasítást" — feleli a hivatalnok. A felülvizsgáló bizottság kéri az okmányt. A hivatalnok diadalmas arccal mutatja az utasítás másolatát. A felülvizsgáló bizottság megkérdezi: — „S mi lett az utasítás sorsa, teljesítették-e és mikor?" A hivatalnok erre nagy szemeket mereszt, s kijelenti, hogy „nem kapott jelentést róla". A felülvizsgáló bizottság természetesen felelősségre vonja az ilyen hivatalnokot. Hát éppen erre a szovjet hivatalnokra emlékeztetett Pruchniak, amikor diadalmas arccal felolvasta itt a forradalmi határozatokat, amelyeknek végrehajtásáról „nincsenek jelentései". Ez nem pártvezetés, hanem minden vezetés karikatúrája.

Mi következik mindebből? Három pontban foglalom össze következtetéseimet.

Először. Határozottan ellenzem, hogy a küszöbönálló pártvita folyamán Lengyelországban választóvonalat húzzanak a volt Lengyel Szocialista Párt és a volt Lengyel Szociáldemokrácia között. Ez veszélyes volna a párt szempontjából. A volt Lengyel Szocialista Párt és a volt Lengyel Szociáldemokrácia már régen egybeolvadt egy egységes pártban, közösen harcolnak a lengyel földbirtokosok és a lengyel burzsoázia ellen és nagy hiba volna, ha most a mult-

ból kiindulva két részre osztanák őket. A harcnak nem a Lengyel Szocialista Párt és a Lengyel Szociáldemokrácia régi vonalán, hanem a Lengyelországi Kommunista Párt opportunista szárnya elszigetelésének új vonalán kell folynia. Az opportunista szárny teljes legyőzése — ez a biztosíték a szakadás ellen, ez a párt egybeforrottságának záloga.

Másodszor. Határozottan ellenzem az úgynevezett lemetszést, vagyis a Központi Bizottság egyes tagjainak a Központi Bizottság tagjai sorából való eltávolítását. Általában ellenzem a Központi Bizottság felülről való átalakítását. Általában gondolni kell arra, hogy a különleges szükség nélkül végrehajtott sebészi beavatkozásnak vannak bizonyos rossz utóhatásai a pártban. Hadd alakítsa át maga a lengyel kommunista párt a maga Központi Bizottságát a következő kongresszuson vagy konferencián. Lehetetlen, hogy egy fejlődő párt ne vessen felszínre új vezetőket.

Harmadszor. Azt hiszem, hogy az Unschlicht által beterjesztett gyakorlati javaslatok teljesen helyesek. Nagyon is észszerű volna, ha az egymástól elszakadt mostani Szervező Iroda és Politikai Iroda helyett egységes politikai és gyakorlati központot alakítanának a mostani lengyel Központi Bizottság tagjaiból.

Itt kételyek hangzottak el azoknak az új vezetőknek az elméleti ismereteit és párttapasztalatát illetően, akiket a Lengyelországban folyó forradalmi harc vetett felszínre. Azt hiszem, hogy ennek a körülménynek nem lehet döntő jelentősége. Az OK(b)P életében előfordultak esetek, amikor óriási területi

szervezetek élére olyan munkások álltak, akiknek nem volt elegendő elméleti és politikai felkészültségük. Ezek a munkások azonban jobb vezetőknek bizonyultak, mint sok értelmiségi, akiben nem volt meg a szükséges forradalmi érzék. Könnyen lehetséges, hogy az első időben a dolgok nem mennek teljesen símán az új vezetőkkel, de ez nem baj — egyszer-kétszer megbotlanak, aztán megtanulják, hogyan kell vezetni a forradalmi mozgalmat. A kész vezetők sohasem az égből hullanak. A vezetők csak a harcban kovácsolódnak ki.

„Bolsevik" 11. sz.
1924 szeptember 20.

LEVÉL GYEMJAN BEDNIJ ELVTÁRSHOZ

Kedves Gyemjan!

Nagy késéssel írok Önnek. Joggal neheztelhet rám. De figyelembe kell vennie, hogy rendkívül lusta vagyok a levelek és általában a levelezés dolgában.

Nézzük sorjában.

1. Nagyon helyes, hogy Ön „remek hangulatban" van. A „világfájdalom" filozófiája nem a mi filozófiánk. Ám búslakodjanak azok, akik letűnnek és elhalnak. A mi filozófiánkat eléggé találóan kifejezte az amerikai Whitman: „Élünk, piros vérünk feltörő erőnk tüzétől forr." Így van ez, Gyemjan.

2. „Megbántani sem akarok senkit, gyógyíttatnom is kell magamat" — írja Ön. Tanácsom: inkább bántson meg egynéhány látogatót, férfit és nőt egyaránt, semhogy ne gyógyíttassa magát annak rendje és módja szerint. Gyógyíttassa, gyógyíttassa, okvetlenül gyógyíttassa magát. A látogatókat nem megbántani — ez a perc érdeke. Kissé megbántani őket a komoly gyógyulás érdekében — ez már huzamosabb időre szóló érdek. Az opportunisták tulajdonképpen éppen abban különböznek ellentéteiktől, hogy az előbbi fajtájú érdekeket az utóbbi fajtájú érdekek

fölé helyezik. Világos, hogy Ön nem fogja az opportunistákat utánozni.

3. „A kerületi bizottsági titkárok számára mondott előadói beszédének* amnesztiás kicsendülése nem minden huncutság nélkül való" — írja Ön. Helyesebb volna azt mondani, hogy ebben *politika* van, amely általában szólva nem zár ki némi huncutságot sem. Azt hiszem, *miután* pozdorjává zúztuk az ellenzék vezetőit, nekünk, vagyis a pártnak, kötelességünk enyhébb hangon beszélni az ellenzék közkatonáival és középkádereivel azért, hogy megkönnyítsük nekik az ellenzék vezéreitől való eltávolodást. A tábornokokat megfosztani hadseregüktől — ez itt a lényeg. Az ellenzéknek mintegy negyven-ötvenezer embere van a pártban; többségük szeretné otthagyni vezéreit, de ebben gátolja őket vagy saját hiúságuk vagy a Központi Bizottság egyes híveinek durvasága, felfuvalkodottsága, akik gombostűszúrásokkal ingerlik az egyszerű ellenzékieket és ezzel akadályozzák őket abban, hogy átálljanak hozzánk. Előadásom „hangja" a Központi Bizottság ilyen hívei ellen irányul. Így és csak így lehet szétzúzni az ellenzéket, miután vezéreit ország-világ előtt megszégyenítettük.

4. „Nem lesz-e baj a terméssel" — kérdezi Ön. Máris van vele egy kis baj. A mult évben kétmilliárd hétszázmilliónál valamivel többet takarítottunk be (össztermés), az idén 200 millióval kevesebbet várunk. Ez persze csapás exportunkra. A rossz terméssel sújtott gazdaságok száma, igaz, most ötöde az 1921. évi számnak és különösebb erőfeszítés nélkül saját

* Lásd ebben a kötetben 260—289. old. — *Szerk.*

erőnkkel meg tudunk birkózni ezzel a bajjal. Erről meg lehet győződve. De a csapás mégis csapás. Egyébként minden rossznak megvan a maga jó oldala. Tekintettel arra, hogy a parasztság fokozott mértékben kész megtenni minden tőle telhetőt, hogy a *jövőben* biztosítsa magát az aszály meglepetéseivel szemben, elhatároztuk, hogy kihasználjuk ezt a készséget és igyekszünk is majd minden módon kihasználni ezt a készséget arra, hogy (a parasztsággal együtt) erélyes rendszabályokat foganatosítsunk a talajjavítás, a földművelés színvonalának emelése terén stb. Azzal akarjuk *kezdeni* a dolgot, hogy Szamára—Szarátov—Caricin—Asztrahán—Sztavropol övezetében létrehozunk egy legsürgősebben szükséges talajjavítási éket. Erre tizenöt-húszmilliót teszünk félre. A következő évben áttérünk a déli kormányzóságokra. Ezzel forradalmat indítunk el mezőgazdaságunkban. A helyi funkcionáriusok azt mondják, hogy a parasztság ezt komolyan fogja támogatni. Ha nem dörög az ég, a muzsik nem vet keresztet. Az aszály ostorára van szükség, úgy látszik, ahhoz, hogy a mezőgazdaságot magasabb színvonalra emeljük és országunkat az időjárás meglepetései ellen biztosítsuk. Kolcsak megtanított bennünket a gyalogság, Gyenyikin a lovasság megszervezésére, az aszály pedig a mezőgazdaság megszervezésére tanít. Ilyenek a történelem útjai. És ez másképpen nem is lehetséges.

5. „Jöjjön" — írja Ön. Sajnos nem tudok elutazni. Nem tudok, mert nincs időm. Tanácsolom Önnek, hogy utazzék Bakuba — ez kell Önnek. Tiflisz nem olyan érdekes, habár szemre vonzóbb, mint Baku. Ha Ön még nem látta az olajtornyok

erdeit, akkor „nem látott semmit". Biztos vagyok benne, hogy Baku igen gazdag anyagot nyujt Önnek olyan remekművek számára, amilyen a „Vonzódás"[57].

Nálunk Moszkvában még nem múlt el a kongresszusok évadja. A beszédek és a vita az V. kongresszuson, természetesen, jó dolog, de ez tulajdonképpen csak dekoráció. Sokkal érdekesebb az a baráti beszélgetés, amelyet a nyugati (valamint a keleti) küldöttekkel itt mindannyian folytattunk. Hosszasan beszélgettem német, francia, lengyel munkásokkal. Nagyszerű forradalmi „anyag"! Mindenből látszik, hogy ott, Nyugaton, fokozódik a gyűlölet, az igazi forradalmi gyűlölet a burzsoá renddel szemben. Örömmel hallottam egyszerű, de erőteljes beszédeiket arról, hogy odahaza „oroszmódra" akarják „megszervezni a forradalmat". Ezek új munkások. Ilyenek még nem voltak kongresszusainkon. A forradalom persze még nincs olyan közel, de hogy forradalom felé halad a dolog — az nem lehet kétséges. Engem még egy vonás lepett meg ezekben a munkásokban: a meleg és erős, majdnem anyai szeretet országunk iránt és az óriási, határtalan hit pártunk igazában, képességében és erejében. A tegnapi szkepszisnek nyoma sincs. Ez sem véletlen. Ez is az érlelődő forradalom jele.

Így van ez, Gyemjan.

De egyelőre elég. Meleg kézszorítással

Az Ön
I. Sztálinja

1924. VII. 15.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

J. M. SZVERDLOVRÓL

Vannak emberek, vannak a proletariátusnak vezérei, akikről a sajtó nem sokat beszél, mert ők maguk sem szeretnek magukról sokat beszélni, akik azonban mégis éltető elemei és igazi vezetői a forradalmi mozgalomnak. Ez a fajta vezér volt J. M. Szverdlov.

Ízig-vérig szervező, természetadta képességekkel bíró, gyakorlati tapasztalatokban gazdag, forradalmi nevelésben megedzett, finom érzékkel megáldott, egész életében lázas tevékenységet kifejtő szervező — ez J. M. Szverdlov.

Mit jelent szervező vezérnek lenni a mi viszonyaink között, amikor a proletariátus uralmon van? Ez nem azt jelenti, hogy helyetteseket, segéderőket válogatunk össze, irodát szervezünk és ezen keresztül utasításokat adunk. Szervező vezérnek lenni a mi viszonyaink között először azt jelenti, hogy ismerni kell a funkcionáriusokat, tudnunk kell felismerni képességeiket és gyengéiket, tudnunk kell bánni velük, másodszor azt, hogy úgy kell elosztani őket:

1) hogy minden egyes funkcionárius a neki megfelelő helyen érezze magát;

2) hogy minden egyes funkcionárius a maximu-

mát adhassa a forradalom szolgálatában annak, amit egyéni képességeivel egyáltalán adni tud;

3) hogy a funkcionáriusok ilyen elosztásának ne fennakadás legyen az eredménye, hanem összhang, egység, az egész munka általános fellendülése;

4) hogy az ilymódon megszervezett munka általános iránya elősegítse annak a politikai eszmének érvényesítését és megvalósítását, amelynek nevében a funkcionáriusokat a posztokra elosztjuk.

J. M. Szverdlov pártunknak és államunknak éppen ez a fajta szervező vezére volt.

Az 1917—18-as időszak a párt és az állam életében fordulatot jelentő időszak volt. A párt ebben az időszakban lett először kormányzó erővé. Az emberiség történetében először jött létre a Szovjetek hatalma, ez az új hatalom — a munkások és parasztok hatalma. Az eladdig illegális pártot új vágányokra kellett átállítani, meg kellett teremteni az új, proletár állam szervezeti alapjait, meg kellett találni a párt és a Szovjetek közti viszony szervezeti formáit olymódon, hogy biztosítva legyen a párt vezető szerepe és egyben a Szovjetek normális fejlődése — ez volt az a rendkívül bonyolult szervezési feladat, amely előtt akkor a párt állott. Nem akad senki a pártban, aki tagadni merné, hogy Szverdlov egyike volt az elsőknek, ha ugyan nem ő volt az első, aki ügyesen és fennakadás nélkül megoldotta ezt a szervezési feladatot az új Oroszország építése terén.

A burzsoázia ideológusai és ügynökei szívesen ismételgetik azt az elcsépelt frázist, hogy a bolsevikok nem tudnak építeni, csak rombolni tudnak. Szverdlov és az ő munkája eleven cáfolata ezeknek a dajka-

meséknek. Szverdlov és az ő munkája nem véletlen jelenség a mi pártunkban. Az a párt, amely oly nagy építőt hozott létre, mint Szverdlov, bátran elmondhatja, hogy éppoly jól ért ahhoz, hogyan kell az újat építeni, mint ahhoz, hogyan kell a régit lerombolni.

Korántsincs jogom azt állítani, hogy pártunk valamennyi szervezőjét és építőjét tökéletesen ismerem, de merem állítani, hogy valamennyi kimagasló szervező közül, akiről tudok — Leninről nem beszélve — csak kettőt ismerek, akivel pártunknak joga van és kell is büszkélkednie: I. F. Dubrovinszkijt, aki a turuhanszki száműzetésben veszett oda és J. M. Szverdlovot, aki a pártot és az államot építő munkájában égett el.

„Proletarszkaja Revoljucija"
(„A Proletárforradalom") 11. (34.) sz.
1924 november.

Aláírás: I. Sztálin.

A NEMZETKÖZI HELYZETHEZ

Azt hiszem, hogy a mai nemzetközi helyzet jellemzéséhez teljesen szükségtelen figyelembe venni a mai nemzetközi helyzetnek minden többé-kevésbbé jelentős tényét, kivétel nélkül minden sajátosságát. Ehhez csupán napjaink legfőbb, döntő mozzanatait kell figyelembe venni. Jelenleg szerintem három ilyen mozzanat van:

a) a burzsoá-demokratikus „pacifizmus" „érájának" kezdete;

b) Amerika beavatkozása Európa ügyeibe és az Antant londoni egyezménye a jóvátételi fizetésekről;

c) a baloldali elemek erősödése az európai munkásmozgalomban és a Szovjetunió nemzetközi tekintélyének növekedése.

Vizsgáljuk meg ezeket a fő mozzanatokat.

1. A BURZSOÁ-DEMOKRATIKUS „PACIFIZMUS" IDŐSZAKA

Az Antant gyengének bizonyult ahhoz, hogy megemésszе katonai győzelmeinek gyümölcseit. Németország legyőzése és a Szovjetunió bekerítése teljes mértékben sikerült neki. Az is sikerült neki, hogy elkészítse Európa kirablásának tervét. Erről tanus-

kodik az antant-államok számtalan konferenciája és szerződése. De a kirablás tervének végrehajtására gyengének bizonyult. Miért? Azért, mert túlságosan nagyok az ellentétek az Antant országai között. Azért, mert nem sikerült és nem is fog sikerülni nekik közös nevezőre jutniok a zsákmány elosztásában. Azért, mert a kirablásra ítélt országok ellenállása egyre komolyabbá válik. Azért, mert a kirablás tervének megvalósítása katonai összeütközésekkel fenyeget, a tömegek pedig nem akarnak háborúskodni. Ma már „mindenki" előtt világos, hogy a Ruhr ellen intézett frontális imperialista támadás, amellyel Németországot meg akarták semmisíteni, magát az imperializmust veszélyezteti. Világos az is, hogy az ultimátumok nyiltan imperialista politikája, mellyel a Szovjetuniót el akarták szigetelni, az ellenkező hatást éri el. Olyan helyzet alakult ki, hogy Poincaré és Curzon, akik testestől-lelkestől az imperializmust szolgálják, „munkájukkal" mégis kiélezték a fokozódó európai válságot, kiváltották a tömegek ellenállását az imperializmussal szemben, a forradalom felé taszították a tömegeket. Ezért vált elkerülhetetlenné, hogy a burzsoázia a frontális támadás politikájáról áttérjen a kompromisszumok politikájára, a nyilt imperializmusról az álcázott imperializmusra, Poincaréról és Curzonról MacDonaldra és Herriotra. A világ leplezetlen kirablása némileg veszélyessé vált. Angliában a munkáspárt és Franciaországban a baloldali blokk[58] hivatott arra, hogy leplezze az imperializmus meztelenségét. Ez a „pacifizmus" és a „demokratizmus" forrása.

Egyesek azt gondolják, hogy a burzsoázia nem

kénytelen-kelletlen, hanem jószántából, úgyszólván szabad választás útján jutott el a „pacifizmushoz" és a „demokratizmushoz". Feltételezik, hogy a burzsoázia, amely döntő harcokban (Olaszország, Németország) leverte a munkásosztályt, győztesnek érezte magát és most megengedheti magának a „demokratizmust". Másszóval, amíg a döntő harcok folytak, a burzsoáziának szüksége volt egy harci szervezetre, a fasizmusra, most viszont, amikor a proletariátus le van verve, a burzsoáziának nincs többé szüksége a fasizmusra és azt most már helyettesítheti a „demokratizmussal", mint győzelme megszilárdításának legjobb módszerével. Ebből azt a következtetést vonják le, hogy a burzsoázia hatalma megszilárdult, hogy a „pacifizmus éráját" tartósnak kell tekinteni, az európai forradalmat pedig — a távoli jövő zenéjének.

Ez a feltevés teljesen helytelen.

Először, nem igaz, hogy a fasizmus csak harci szervezete a burzsoáziának. A fasizmus nemcsak katonai-technikai kategória. A fasizmus a burzsoázia harci szervezete, amely a szociáldemokrácia aktív segítségére támaszkodik. A szociáldemokrácia a fasizmus objektíve mérsékelt szárnya. Nincs okunk feltételezni azt, hogy a burzsoázia harci szervezete döntő sikereket érhet el a harcokban vagy az ország kormányzásában a szociáldemokrácia aktív támogatása nélkül. Ugyanilyen kevés okunk van azt hinni, hogy a szociáldemokrácia döntő sikereket érhet el a harcokban vagy az ország kormányzásában a burzsoázia harci szervezetének támogatása nélkül. Ezek a szervezetek nem tagadják, hanem kiegészítik

egymást. Nem ellenlábasai egymásnak, hanem ikrek. A fasizmus e két alapvető szervezet nem-hivatalos politikai blokkja, amely az imperializmus háború-utáni válságának viszonyai között jött létre és célja a proletárforradalom elleni harc. A burzsoázia nem tud hatalmon maradni, ha nincs meg ez a blokk. Ezért hiba volna azt hinni, hogy a „pacifizmus" a fasizmus felszámolását jelenti. A „pacifizmus" a mai körülmények között a fasizmus igenlése a fasizmus mérsékelt, szociáldemokrata szárnyának előtérbe helyezésével.

Másodszor, nem igaz, hogy a döntő harcok már lezajlottak, hogy a proletariátust már leverték ezekben a harcokban, hogy a burzsoá hatalom ennélfogva megszilárdult. Döntő harcok márcsak azért sem voltak, mert nem voltak valóban bolsevik tömegpártok, amelyek képesek lettek volna elvezetni a proletariátust a diktatúrához. Ilyen pártok nélkül lehetetlen az imperializmus viszonyai között döntő harcokat vívni a diktatúráért. Nyugaton a döntő harcokat még ezután kell megvívni. Az eddigiek csak az első komolyabb támadások voltak, amelyeket a burzsoázia visszavert, mindez csak az első komoly erőpróba volt, amely megmutatta, hogy a proletariátus *még* nem képes megdönteni a burzsoáziát, a burzsoázia pedig *már* nem képes kihagyni számításaiból a proletariátust. És éppen azért, mert a burzsoázia már nem képes térdre kényszeríteni a munkásosztályt, kénytelen volt lemondani a frontális támadásról, kerülőutakra térni, kompromisszumokba belemenni, a „demokratikus pacifizmushoz" folyamodni.

Végül, nem igaz az sem, hogy a „pacifizmus" a

burzsoázia erejének, nempedig gyengeségének jele, hogy a „pacifizmus" eredménye az lesz, hogy a burzsoázia hatalma megszilárdul, a forradalom pedig bizonytalan időre kitolódik. A mai pacifizmus azt jelenti, hogy közvetve vagy közvetlenül a II. Internacionále pártjai kerültek hatalomra. De mit jelent az, hogy a II. Internacionále pártjai kerültek hatalomra? Azt jelenti, hogy ezek a pártok elkerülhetetlenül leleplezik magukat, mint az imperializmus lakájai, mint a proletariátus árulói, mivel e pártok kormányzati gyakorlata csak egyetlen eredményre vezethet: e pártok politikai csődjére, belső ellentéteik kiéleződésére, e pártok bomlására, széthullására. De e pártok felbomlása elkerülhetetlenül a burzsoázia hatalmának felbomlására fog vezetni, mivel a II. Internacionále pártjai alkotják az imperializmus támaszát. Vajjon mert volna a burzsoázia ilyen kockázatos pacifista kísérletet tenni különleges szükség nélkül, jószántából? Világos, hogy nem! Az imperialista háború óta eltelt időszak alatt a burzsoázia másodszor kísérletezik a pacifizmussal: először — közvetlenül a háború után, amikor úgy tetszett, hogy a forradalom az ajtón kopogtat, és másodszor — napjainkban, Poincaré és Curzon kockázatos próbálkozásai után. Ki merné tagadni, hogy a burzsoáziának a pacifizmus és a féktelen imperializmus közötti ilyen ide-oda cikázására az imperializmus nem fog ráfizetni, ki merné tagadni, hogy ez kizökkenti a megszokott nyárspolgári kerékvágásból a munkások milliós tömegeit, bevonja a politikába a proletariátus legelmaradottabb rétegeit, megkönnyíti e rétegek forradalmasítását? Persze, a „demokratikus pacifiz-

mus" még nem Kerenszkij-időszak, mert a Kerenszkij-időszak feltételezi a kettőshatalmat, a burzsoá hatalom szétzüllését és a proletárhatalom alapjainak megszületését. De hogy a pacifizmus a néptömegek hatalmas felrázását, a néptömegeknek a politikába való bevonását jelenti, hogy a pacifizmus megingatja a burzsoá hatalmat és előkészíti a talajt a forradalmi megrázkódtatások számára — ebben aligha lehet kételkedni. És éppen ezért a pacifizmusnak nem a burzsoá hatalom megszilárdulására, hanem gyengülésére, nem a forradalom bizonytalan időkig való elodázására, hanem a forradalom gyorsulására kell vezetnie.

Ebből persze nem következik az, hogy a pacifizmus nem jelent komoly veszélyt a forradalomra nézve. A pacifizmus aláássa a burzsoá hatalom alapjait, előkészíti a forradalom számára kedvező feltételeket. De a pacifizmus csakis maguknak a „pacifistáknak" és „demokratáknak" az akarata *ellenére*, és csakis *akkor* vezethet ilyen eredményekre, ha a kommunista pártok erélyes munkát fejtenek ki Herriot—MacDonald pacifista-demokratikus hatalma imperialista és ellenforradalmi jellegének leleplezése érdekében. Ami viszont maguknak a pacifistáknak és demokratáknak az akaratát illeti, ami maguknak az imperialistáknak a politikáját illeti, ezeknek a pacifizmussal csak egy céljuk van: a béke hangzatos jelszavaival becsapni a tömegeket azért, hogy előkészítsék az új háborút, — elvakítani a tömegeket a „demokratizmus" csillogásával azért, hogy megszilárdítsák a burzsoázia diktatúráját, — elaltatni a tömegeket a nemzetek és államok „szuverén" jogai-

nak hangoztatásával azért, hogy azután annál sikeresebben készíthessék elő az intervenciót Kínában, a mészárlást Afganisztánban és Szudánban, a széttagolást Perzsiában, — becsapni a tömegeket a Szovjetunióval való „baráti" viszonyról, a Szovjethatalommal kötött egyik-másik „szerződésről" szóló nagyhangú fecsegéssel azért, hogy közben annál szorosabb kapcsolatot teremtsenek az Oroszországból kiebrudalt ellenforradalmi összeesküvőkkel a belorussziai, ukrajnai, grúziai bandita fellépések érdekében. A pacifizmusra álcázás végett van szüksége a burzsoáziának. Ebben az álcázásban van a pacifizmus legfőbb veszedelme. Eléri-e célját a burzsoázia, be tudja-e csapni a tömegeket — ez attól függ, hogy a nyugati és keleti kommunista pártok milyen erélyyel folytatják a leleplezés munkáját, hogyan tudják lerántani az álarcot a pacifista mezbe öltözött imperialistákról. Kétségtelen, hogy az események és a gyakorlat ebben a tekintetben a kommunisták javára fognak dolgozni, mert fel fogják tárni, mekkora szakadék tátong a tőke demokratikus kiszolgálóinak pacifista *szavai* és imperialista *tettei* között. A kommunistáknak az a kötelességük, hogy ne maradjanak el az eseményektől és kíméletlenül leleplezzék a II. Internacionále pártjainak minden lépését, minden cselekedetét, amellyel az imperializmust szolgálják és a proletariátust elárulják.

2. AMERIKA BEAVATKOZÁSA EURÓPA ÜGYEIBE ÉS AZ ANTANT LONDONI EGYEZMÉNYE A JÓVÁTÉTELI TARTOZÁSOKRÓL

Az Antant londoni konferenciája[59] legkirívóbb kifejezése a hazug, képmutató burzsoá-demokratikus pacifizmusnak. MacDonald és Herriot hatalomrajutásának és a Szovjetunióval való „normális kapcsolatok felvétele" körül csapott lármának az volt a célja, hogy leplezze és álcázza az elkeseredett európai osztályharcot, valamint a burzsoá államoknak a Szovjetunióval szemben táplált halálos gyűlöletét, — az Antant londoni egyezményének viszont az a célja, hogy Angliának és Franciaországnak az európai hegemóniáért folytatott ádáz harcát, Angliának és Amerikának a világpiacon való uralomért folyó harcban fokozódó ellentétét, a német népnek az Antant igája ellen folytatott kétségbeesett harcát leplezze és álcázza. Nincs többé háború az osztályok között, vége a forradalomnak, mostmár mindennek véget vethetünk az osztályok együttműködésével — üvöltik a MacDonaldok és a Renaudelek. Nincs többé harc Franciaország és Anglia, Amerika és Anglia, Németország és az Antant között, vége a háborúnak, mostmár mindennek véget vethetünk az általános békével, Amerika vezetésével — kontráznak nekik barátaik a londoni egyezményben és testvéreik a munkásosztály ügyének elárulásában, a pacifizmus szociáldemokrata hősei.

Mi történt azonban az Antant londoni konferenciáján?

A londoni konferencia előtt a jóvátétel kérdését

Franciaország önállóan, a „szövetségesektől" többékevésbbé függetlenül oldotta meg, minthogy Franciaországnak a jóvátételi bizottságban biztosított többsége volt. A Ruhr megszállása Németország gazdasági dezorganizálásának eszköze volt, és biztosítéka annak, hogy Franciaország megkapja Németországtól a jóvátételi fizetéseket, kap szenet és kokszot a francia kohászat számára, vegyi félgyártmányokat és festékeket a francia vegyiipar számára és vámmentesen viheti be Németországba az elzászi textilcikkeket. A terv célja az volt, hogy anyagi bázist teremtsenek Franciaország katonai és gazdasági hegemóniája számára Európában. De ez a terv, mint ismeretes, meghiúsult. A megszállás módszere visszafelé sült el. Franciaország sem jóvátételi fizetéseket, sem természetbeni szállításokat valamennyire is kielégítő mértékben nem kapott. Végül magát a megszállás értelmi szerzőjét, Poincarét is félreállították új háborúval és forradalommal fenyegető, nyiltan imperialista politikája miatt. Ami Franciaország európai hegemóniáját illeti, az nemcsak azért nem valósult meg, mert a megszállás és a nyilt rablás módszere kizárta a francia és a német ipar közötti gazdasági összefogás lehetőségét, hanem azért sem, mert Anglia határozottan ellenezte ezt az összefogást, hiszen Anglia tudta, hogy ha a német szén egyesül a francia fémmel, az okvetlenül aláássa az angol kohászatot.

Mi újat hozott hát az Antant londoni konferenciája?

Először, a konferencia elvetette Franciaországnak azt az igényét, hogy önállóan döntsön a jóvátétel

kérdéseiben, és állást foglalt amellett, hogy a vitás kérdéseket végső fokon az Antant képviselőiből alakított, Amerika képviselői által vezetett döntőbizottság hivatott eldönteni.

Másodszor, a konferencia elvetette a Ruhr megszállását és szükségesnek ismerte el a gazdasági (azonnali) és a katonai (egy év mulva vagy előbb végrehajtandó) kiürítést. Indokok: a Ruhr megszállása az adott időpontban veszélyes Európa politikai állapota szempontjából és kényelmetlen Németország szervezett és rendszeres kifosztása szempontjából. Márpedig, hogy az Antant alaposan és rendszeresen ki akarja fosztani Németországot — az aligha lehet kétséges.

Harmadszor, a konferencia, elvetve a katonai intervenciót, teljes mértékben jóváhagyta a pénzügyi-gazdasági intervenciót és úgy döntött, hogy:

a) Németországban emissziós bankot kell létesíteni, amelyet külön külföldi biztos ellenőriz;

b) az államvasutaknak, amelyeket külön külföldi biztos ellenőrzésével fognak igazgatni, magánkezekbe kell kerülniök;

c) a szövetségesek képviselőiből úgynevezett „átutalási bizottságot" kell alakítani, amely összpontosít kezében minden német valutában eszközölt jóvátételi fizetést, a fizetési összegekből finanszírozza a német természetbeni szállításokat, a jóvátételi fizetésekből (abban az esetben, ha azokat nem célszerű átutalni Franciaországba) bizonyos összegeket befektethet a német iparba és ilyképpen teljes lehetősége van arra, hogy a németországi pénzpiacot kezében tartsa.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ezzel Németországot az Antant gyarmatává változtatják.

Negyedszer, a konferencia elismerte Franciaországnak azt a jogát, hogy bizonyos időn át szén és vegyiipari termékek szállítására kényszerítse Németországot, de a konferencia ugyanitt kikötötte, hogy Németországnak megmarad a joga arra, hogy a döntőbizottságtól e természetbeni kényszerfizetések mennyiségének csökkentését vagy akár teljes megszüntetését is követelje. A konferencia ezzel Franciaország jogait nullára vagy majdnem nullára redukálta.

Ha mindehhez még hozzávesszük a Németországnak adott 800 millió márka kölcsönt, amelyet az angol és főleg az amerikai bankárok fedeznek, ha továbbá figyelembe vesszük, hogy a konferencián a bankárok, elsősorban az amerikai bankárok parancsnokoltak, teljes képet kapunk: a francia hegemónia eloszlott, mint a buborék, Franciaország hegemóniájának helyét Amerika hegemóniája foglalta el.

Ezek az Antant londoni konferenciájának eredményei.

Egyesek ezen az alapon azt gondolják, hogy ezentúl az Európán belüli érdekellentéteknek el kell tompulniok Amerika hegemóniájának nyomására; hogy Amerika, amelynek érdeke a tőkekivitel Európába, rövid pórázra tudja majd fogni az európai országokat és arra kényszeríti őket, hogy nyugton maradjanak az amerikai bankárok meggazdagodásának nagyobb dicsőségére; hogy ennélfogva az európai békét, amely, igaz, kényszerbéke, többé-kevésbbé tartós időszakra többé-kevésbbé biztosítottnak lehet tekinteni. Ez a feltevés teljesen helytelen.

Először, a konferencia Németország kérdését a gazda, vagyis a német nép megkérdezése nélkül döntötte el. Persze, „tervbe" lehet venni, hogy Németországot engedelmes gyarmattá változtatják. De ha valóban megpróbálnak gyarmattá változtatni egy olyan országot, mint Németország, most, amikor még az elmaradott gyarmatokat is nehezen tudják engedelmességre kényszeríteni — akkor aknát raknak Európa alá.

Másodszor, a konferencia kissé visszaszorította a túlságosan előretört Franciaországot, aminek az lett a természetes következménye, hogy Európában Anglia került tényleges túlsúlyba. De aki azt hiszi, hogy Franciaország beletörődhet Anglia túlsúlyába, az nem számol a tényekkel, a tények logikájával, amely rendszerint minden más logikánál erősebbnek bizonyul.

Harmadszor, a konferencia elismerte Amerika hegemóniáját. De az amerikai tőkének érdeke a francia-német ipar finanszírozása, a francia-német ipar lehető legészszerűbb kihasználása, például a francia kohászatnak a német széniparral való kombinálása vonalán. Aligha lehet kétséges, hogy az amerikai tőke éppen ebben a számára legelőnyösebb irányban használja ki előnyeit. De aki azt hiszi, hogy Anglia beletörődik ebbe a helyzetbe, az nem ismeri Angliát, nem tudja, hogy Anglia mennyire szívén viseli kohászati iparának érdekeit.

Végül, Európa nem elszigetelt ország, kapcsolatban van gyarmataival, e gyarmatok életnedveiből táplálkozik. Aki azt hiszi, hogy a konferencia eredményeképpen valamennyire is „megjavulhat"

a viszony Európa és a gyarmatok között, hogy a konferencia fel tudja tartóztatni vagy késleltetni tudja a közöttük levő ellentétek fejlődését — az csodákban hisz.

Mi következik ebből?

Ebből egy dolog következik: a londoni konferencia nem oldott meg egyetlen egy régi európai ellentétet sem, viszont újabb ellentétekkel, az Amerika és Anglia közötti ellentétekkel szaporította azokat. Kétségtelen, hogy Anglia, régi politikájához híven, mélyíteni fogja az ellentétet Franciaország és Németország között azért, hogy politikai túlsúlyát a kontinensen biztosítsa. Kétségtelen, hogy Amerika viszont mélyíteni fogja az ellentétet Anglia és Franciaország között azért, hogy biztosítsa hegemóniáját a világpiacon. Arról már nem is beszélünk, hogy milyen mélységes ellentét van Németország és az Antant között.

A világeseményeket ezek az ellentétek, nempedig az akasztófára érdemes Hughes és a kenetteljes Herriot „pacifista" beszédei fogják meghatározni. Az imperialista országok egyenlőtlen fejlődésének és az imperialista háborúk elkerülhetetlenségének törvénye ma érvényesebb, mint valaha. A londoni konferencia csak álcázza ezeket az ellentéteket, ugyanakkor azonban megteremti minden eddiginél fokozottabb kiéleződésük új feltételeit.

3. A FORRADALMI ELEMEK ERŐSÖDÉSE AZ EURÓPAI MUNKÁSMOZGALOMBAN A SZOVJETUNIÓ NEMZETKÖZI NÉPSZERŰSÉGÉNEK NÖVEKEDÉSE

A „pacifista-demokratikus rendszer" ingatagságának egyik legbiztosabb jelét, annak egyik legkétségtelenebb jelét, hogy maga ez a „rendszer" a munkásosztály mélységeiben végbemenő nagyszabású forradalmi folyamatoknak felszíni hullámverése — ennek egyik legbiztosabb jelét abban kell látnunk, hogy Németország, Franciaország, Oroszország kommunista pártjában a forradalmi szárny győzedelmeskedett, hogy az angol munkásmozgalomban fokozódik a balszárny aktivitása és végül, hogy a nyugati és keleti dolgozó tömegek körében a Szovjetunió népszerűsége növekszik.

A nyugati kommunista pártok sajátos viszonyok között fejlődnek. Először, összetételükben nem egyneműek, mivel a régi iskolába járt volt szociáldemokratákból és a kellő forradalmi edzettséggel még nem rendelkező fiatal párttagokból alakultak. Másodszor, a káderek ott nem tisztán bolsevik káderek, mivel a felelős funkciókat más pártokból kikerült emberek töltik be, akik még nem tudtak teljesen megszabadulni a szociáldemokrata csökevényektől. Harmadszor, olyan tapasztalt ellenféllel állnak szemben, mint a minden hájjal megkent szociáldemokrácia, amely még mindig óriási politikai erő a munkásosztály soraiban. Végül, olyan hatalmas ellenségük van, mint az európai burzsoázia, amely kipróbált államapparátussal, mindenható sajtóval rendelkezik. Aki azt hiszi, hogy ezek a kommunista pártok képesek

„máról holnapra" megdönteni az európai burzsoá rendet, az kegyetlenül téved. Ezért a soronlevő feladat abban áll, hogy a nyugati kommunista pártokat igazi bolsevik pártokká tegyék, e pártokban igazi bolsevik káderekét neveljenek ki, akik képesek a párt egész gyakorlatát átépíteni a tömegek forradalmi nevelésének szellemében, a forradalom előkészítésének szellemében.

Még a közelmultban ez volt a helyzet a nyugati kommunista pártokban. De az utóbbi félévben kezd kedvezőbbre fordulni a dolog. Az utóbbi félévben gyökeres fordulat kezdődött a nyugati kommunista pártok életében a szociáldemokrata csökevények felszámolása, a pártkáderek bolsevizálása, az opportunista elemek elszigetelése tekintetében.

Hogy milyen veszélyesek lehetnek a kommunista pártokban fennmaradt szociáldemokrata csökevények a forradalomra nézve, az szemmelláthatóan kitűnt a szászországi munkáskormány[60] szomorú esetében, amikor az opportunista vezetők megpróbálták az egységfront eszméjét, vagyis a tömegek forradalmi mozgósításának és megszervezésének eszközét szociáldemokrata parlamenti kombinációk módszerévé változtatni. Ez fordulópontot jelentő tapasztalat volt, amely felnyitotta a párthoz tartozó tömegek szemét és talpraállította őket az opportunista vezérek ellen.

A másik olyan kérdésnek, amely aláásta a jobboldali vezetők tekintélyét és új, forradalmi vezéreket vetett felszínre, az úgynevezett „orosz" kérdést kell tekintenünk, vagyis az OK(b)P-ban lefolyt vitát. Tudvalevő, hogy Németországban Brandler csoportja

és Franciaországban Souvarine csoportja[61] határozottan támogatta az OK(b)P opportunista ellenzékét az OK(b)P alapkádereivel szemben, a párt forradalmi többségével szemben. Ez hadüzenet volt Nyugat forradalmi munkástömegeinek, amelyek nyilvánvalóan együttéreztek a Szovjethatalommal és annak vezetőjével — az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párttal. Ez hadüzenet volt a nyugati kommunista pártokban tömörült tömegeknek és e pártok forradalmi szárnyának. Nem csoda, hogy ez a kihívás Brandler és Souvarine csoportjának teljes szétverésével végződött. Nem csoda, hogy ez az ügy visszhangra talált valamennyi többi nyugati kommunista pártban. Ha ehhez még hozzátesszük azt a tényt, hogy az opportunista áramlat az OK(b)P-ban teljesen el van szigetelve, akkor teljes a kép. A Kommunista Internacionále V. Kongresszusa[62] csak lerögzítette a forradalmi szárny győzelmét a Kommunista Internacionále vezető szekcióiban.

Kétségtelen, hogy az opportunista vezérek hibáinak jelentős szerepük volt a nyugati kommunista pártok bolsevizálódásának meggyorsításában. De ugyanígy kétségtelen az is, hogy ebben más, komolyabb okok is közrejátszottak: a tőke sikeres támadása az utóbbi években, a munkásosztály életviszonyainak rosszabbodása, a munkanélküliek óriási hadserege, az a tény, hogy a kapitalizmus az általános gazdasági ingatagság állapotában van, a forradalmi felháborodás fokozódása a széles munkástömegek körében. A munkások forradalom felé tartanak és forradalmi vezéreket akarnak.

Összegezés. Az eljövendő európai forradalom támaszát jelentő valóban bolsevik nyugati pártok *végleges* kialakulásának folyamata *megkezdődött.* Ebben összegezhetjük az utóbbi félév eredményeit.

Még nehezebbek és még sajátosabbak a szakszervezetek fejlődésének feltételei Nyugaton.

Először, ezek a szakszervezetek „kipróbált" céhszerű gyakorlatuknál fogva szűk látókörűek, és a szocializmussal szemben ellenséges érzületűek, mert — minthogy a szocialista pártok előtt jöttek létre és e pártok segítsége nélkül fejlődtek — hozzászoktak ahhoz, hogy „függetlenségükkel" kérkedjenek, a szűk szakmai érdekeket az osztályérdekek fölé helyezik és mást, mint a garasokért folyó harcot, nem akarnak elismerni.

Másodszor, konzervatív szelleműek és ellenségesek minden forradalmi kezdeményezéssel szemben, mivel élükön a régi, megvásárolható, a burzsoázia által kitartott szakszervezeti bürokrácia áll, amely mindig kész az imperializmus szolgálatába állítani a szakszervezeteket.

Végül, ezek a szakszervezetek, amelyek az amsterdami reformisták körül egyesülnek, a reformizmusnak azt a sokmilliós hadseregét alkotják, amelyre a mai tőkés rend támaszkodik.

Persze, az amsterdami reakciós szakszervezeteken kívül vannak forradalmi szakszervezetek is, amelyek a Profinternhez[63] csatlakoznak. De, először is, a forradalmi szakszervezetek jelentős része, hogy ne idézzen elő szakadást a szakszervezeti mozgalomban, benn marad az Amsterdami Egyesülésben[64], aláveti

magát az Amsterdami Egyesülés fegyelmének; másodszor, a döntő európai országokban (Angliában, Franciaországban, Németországban) az amsterdamiak még mindig a munkások többségét egyesítik. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Amsterdam kereken tizennégymillió szakszervezetekben szervezett munkást egyesít. Aki azt hiszi, hogy Európában ki lehet vívni a proletárdiktatúrát e munkásmilliók akarata *ellenére*, az súlyosan téved, letér a leninizmus talajáról, elkerülhetetlen vereségre ítéli magát. Ezért feladatunk az, hogy megnyerjük ezeket a milliós tömegeket a forradalomnak és a kommunizmusnak, felszabadítsuk őket a reakciós szakszervezeti bürokrácia befolyása alól vagy legalábbis elérjük azt, hogy a kommunizmus irányában a jóindulatú semlegesség álláspontjára helyezkedjenek.

Egészen a legutóbbi időkig ez volt a helyzet. De az utóbbi években a helyzet kezd kedvezőbbre fordulni. Az elzárkózott, reakciós szakszervezetek hazája Anglia, amelynek egykor mint ipari-tőkés országnak uralkodó helyzete volt a világpiacon. E monopólium megszűnése egybekapcsolódik a finánctőke fejlődésével, amelyet több nagy országnak a gyarmati monopóliumért folytatott harca jellemez. A kapitalizmus imperialista szakasza az elzárkózó reakciós szakszervezetek számára kibővíti a *területet*, de ugyancsak a kapitalizmus imperialista szakasza szűkíti anyagi alapjukat, mert az imperialista extraprofitért több ország harcol egymással, a gyarmatok pedig egyre kevésbbé hajlandók gyarmatok maradni. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a háború jelentékenyen aláásta Európa termelését. Tudvalevő,

hogy Európa termelésének összértéke jelenleg csak 70%-a a háborúelőttinek. A termelés tehát csökken és ezzel kapcsolatban a tőke sikeres támadásokat intéz a munkásosztály ellen. Ennek következménye a munkabérek leszállítása, a nyolcórás munkanap tényleges megszüntetése és számos sikertelen védekező sztrájk, amelyek újólag megmutatták, hogy a szakszervezeti bürokrácia elárulja a munkásosztályt. A munkanélküliség óriási méreteket öltött és a munkások egyre elégedetlenebbek a reakciós szakszervezetekkel. Ezen a talajon jött létre a munkásosztály gazdasági harca terén megvalósítandó egységfront eszméje és az a terv, hogy a két szakszervezeti Internacionálét egy Internacionálében egyesítsék, amely képes megszervezni az ellenállást a tőkével szemben. A reformistáknak az Amsterdami Internacionále bécsi kongresszusán (1924 június) az „orosz" szakszervezetekkel folytatott tárgyalásokról mondott beszédei és az angol szakszervezeteknek a tradeunionok kongresszusán (1924 szeptember eleje) elhangzott felhívása csak azt a fokozódó nyomást tükrözi, amelyet a tömegek a reakciós szakszervezeti bürokráciára gyakorolnak. Mindebben azt a tényt kell a legfigyelemreméltóbbnak tekintenünk, hogy a reakciós és a forradalmi szakszervezetek egyesítésének kérdésében éppen az angol szakszervezetek, amelyek a konzervatívizmus fészkét és Amsterdam magvát alkotják, vállalják magukra a kezdeményezést. A baloldali elemek megjelenése az angol munkásmozgalomban — ez a legbiztosabb jele annak, hogy „ott, náluk", Amsterdamban, nincs minden rendben.

Egyesek azt hiszik, hogy a szakszervezetek egyesítéséért indított kampányra azért van szükség éppen most, mert Amsterdamban baloldali elemek jelentek meg, akiket *okvetlenül minden* erővel, *minden* eszközzel támogatni kell. Ez nem igaz, vagy pontosabban, csak részben igaz. A lényeg az, hogy a nyugati kommunista pártok tömegpártokká válnak, igazi bolsevik pártokká alakulnak át, a széles munkástömegek elégedetlenségének fokozódásával párhuzamosan növekednek és közelednek a hatalom megragadása felé, a lényeg tehát az, hogy közeledik a proletárforradalom. De a burzsoáziát nem lehet megdönteni, ha nem fosztják meg támaszától, a reakciós Amsterdamtól, a diktatúrát nem lehet kivívni, ha nem nyerik meg ezt az amsterdami burzsoá fellegvárat a forradalomnak. De ehhez nem elegendő az egyoldalú, kívülről végzett munka. Ezt a célt jelenleg csakis a kívülről és belülről végzett munka kombinálásával lehet elérni a szakszervezeti mozgalom egységének biztosítása vonalán. A szakszervezetek egyesítésének és a nemzetközi iparági egyesülésekbe való belépésnek a kérdése ezért válik életbevágó kérdéssé. A baloldaliakat természetesen támogatni és sarkalni kell. De a baloldaliak támogatása csak abban az esetben lesz igazi támogatás, ha a forradalmi szakszervezetek zászlaját nem vonják be, ha Amsterdam reakciós vezetőit ostorozni fogják árulásukért és egységbontó politikájukért, ha a baloldali vezetőket bírálni fogják a reakciós vezérek ellen folytatott harcban tanusított felemás és határozatlan magatartásukért. Csakis ilyen politika készítheti elő a szakszervezetek valódi egyesülését. Ellenkező esetben

ugyanolyan helyzet állhat elő, mint a mult év októberében Németországban, amikor Levi baloldali csoportját[65] a reakciós jobboldali szociáldemokrácia sikeresen használta fel a német forradalmi munkások bekerítésére.

Végezetül néhány szót a Szovjetunió népszerűségének növekedéséről a burzsoá államok népeinek körében. A „pacifista-demokratikus rendszer" ingatagságának talán legbiztosabb jelét abban a kétségtelen tényben kell látnunk, hogy a Szovjetunió befolyása és tekintélye a nyugati és keleti dolgozó tömegek körében nemcsak nem gyengül, hanem ellenkezőleg, évről-évre, hónapról-hónapra fokozódik. Nem az a lényeges, hogy a Szovjetuniót számos burzsoá állam „elismeri". Önmagában ez az „elismerés" még nem jelent semmi különöset, mert ezt, először is, a Szovjetunió piacán a „maguk helyét" elfoglalni igyekvő burzsoá államok kapitalista versenyének szükségletei diktálják, mert, másodszor, ezt a pacifizmus „programja" diktálja, amely megköveteli, hogy a Szovjetországgal „normális kapcsolatokat" vegyenek fel, legalábbis valamilyen „szerződést" kössenek a Szovjetunióval. A lényeg az, hogy a mai „demokraták" és „pacifisták" a Szovjetunió „elismerését" hirdető platformnak *köszönhetik*, hogy a parlamenti választásokon legyőzték burzsoá vetélytársaikat, hogy a MacDonaldok és Herriot-k egyebek között annak *köszönhetik* hatalomrajutásukat és hatalmonmaradásukat, hogy az Oroszországgal való „barátságról" hazudoznak, hogy továbbá ezeknek a „demokratáknak" és „pacifistáknak" a tekintélye — visszfénye

a Szovjethatalom tekintélyének, amely egyre nő a néptömegek körében. Jellemző, hogy még egy olyan közismert „demokrata" is, mint Mussolini, szükségesnek tartja, hogy a munkások előtt a Szovjethatalom iránt táplált „barátságát" fitogtassa. Nem kevésbbé jellemző, hogy még Japán mai urai, akik, mint köztudomású, oly szívesen kaparintják meg a mását, még ők sem akarják nélkülözni a Szovjetunióval való „barátságot". Nem is szólva arról, hogy milyen óriási tekintélye van a Szovjethatalomnak Törökország, Perzsia, Kína, India néptömegei körében.

Mivel magyarázható, hogy egy olyan „diktatórikus" és forradalmi hatalom, amilyen a Szovjethatalom, ily hallatlan tekintélynek örvend és ily rendkívül népszerű más államok néptömegei körében?

Először, a munkásosztály gyűlöli a kapitalizmust és arra törekszik, hogy megszabaduljon tőle. A burzsoá államok munkásai elsősorban azért rokonszenveznek a Szovjethatalommal, mert megdöntötte a kapitalizmust. Az angol vasutasok ismert képviselője, Bromley, a trade-unionok kongresszusán nemrégiben ezt mondotta:

„A tőkések tudják, hogy a világ munkásai Oroszországra szegezik szemüket és ha az orosz forradalom győz, más országok öntudatos munkásai felteszik a kérdést — miért nem tudjuk mi ugyanígy megszüntetni a kapitalizmust?"

Bromley persze nem bolsevik. De az, amit mondott, az európai munkások vágyait és gondolatait fejezi ki. Merthiszen valóban miért ne döntenék meg az európai kapitalizmust, ha az „oroszok" immár

hetedik esztendeje megvannak, mégpedig igen jól, kapitalisták nélkül? Íme, ez a forrása a Szovjethatalom óriási népszerűségének a munkásosztály széles tömegei körében. A Szovjetunió nemzetközi népszerűségének növekedése tehát azt jelenti, hogy minden országban fokozódik a munkásosztály gyűlölete a kapitalizmussal szemben.

Másodszor, a néptömegeknek a háborúval szemben táplált gyűlölete és a burzsoázia háborús kezdeményezéseinek meghiúsítására irányuló törekvése. A néptömegek tudják, hogy a Szovjethatalom elsőnek indított támadást az imperialista háború ellen és ezzel megnehezítette a háború folytatását. A néptömegek látják, hogy a Szovjetunió az egyetlen ország, amely harcol az új háború ellen. Azért rokonszenveznek a Szovjetunióval, mert a Szovjetunió a népek közötti béke zászlóvivője és erős gát a háború ellen. A Szovjethatalom nemzetközi népszerűségének növekedése tehát arról tanuskodik, hogy fokozódik a világ néptömegeinek gyűlölete az imperialista háborúval és annak szervezőivel szemben.

Harmadszor, a függő országok és a gyarmatok elnyomott tömegeinek az imperializmus jármával szemben táplált gyűlölete, e járom szétzúzására irányuló törekvése. A Szovjethatalom az egyetlen hatalom, amely széttörte a „hazai" imperializmus láncait. A Szovjetunió az egyetlen ország, amely a nemzetek egyenjogúságának és együttműködésének elvei alapján építi életét. A Szovjetkormány az egyetlen kormány a világon, amely következetesen védelmezi Törökország, Perzsia, Afganisztán, Kína, a gyarmati és függő országok egységét, függetlenségét, szabad-

ságát és szuverenitását. Az elnyomott tömegek rokonszenveznek a Szovjetunióval, mert szövetségesüket látják benne az imperializmus alól való felszabadulásban. A Szovjethatalom nemzetközi népszerűségének növekedése tehát azt jelenti, hogy fokozódik a világ elnyomott népeinek gyűlölete az imperializmussal szemben.

Ezek a tények.

Aligha lehet kétséges, hogy ez a *három gyűlölet* nem segíti elő a mai imperializmus „pacifista-demokratikus rendszerének" megszilárdulását.

A napokban az amerikai külügyminiszter, a „pacifista" és kolcsakista Hughes feketeszázas nyilatkozatot adott ki a Szovjetunió ellen. Kétségtelen, hogy Hughes Poincaré babéraira pályázik. De aligha kételkedhetünk abban, hogy Hughes feketeszázas-pacifista nyilatkozata csak arra fog vezetni, hogy a Szovjetunió befolyása és tekintélye még jobban növekszik a világ dolgozó tömegei körében.

Ezek azok a fő mozzanatok, amelyek a mai nemzetközi helyzetet jellemzik.

„Bolsevik" 11. sz.
1924 szeptember 20.
Aláírás: I. Sztálin.

A PÁRT SORONLEVŐ FALUSI FELADATAIRÓL

Beszéd a falusi sejttitkároknak az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága által rendezett tanáceskozásán[66]

1924 október 22

A HELYI BESZÁMOLÓK HIÁNYOSSÁGAI

Elvtársak! Elsősorban az itt elhangzott beszámolók hiányosságairól akarok szólni. Azt hiszem, hogy lényeges hiányosság kettő volt.

Az első hiányosság az, hogy a küldöttek állandóan a munka sikereiről beszéltek, de falusi munkánk hiányosságait — pedig töménteten van — alig említették. Beszámoltak arról, ki mióta párttag, ki mikor született, hány tagja van a sejtnek és egyebekről, de munkánk hiányosságairól majdnem semmit sem mondtak. Holott falusi munkánk hiányosságainak kérdése gyakorlatunk döntő fontosságú kérdése. A beszámolók ezért — bocsánat a kifejezésért — bizonyos bürokratikus színezetet öltöttek. Bármely kívülálló hallgató azt hihette volna, hogy idejöttek az emberek beszámolni a Központi Bizottságnak és azt mondták: „a munka kielégítően folyik", vagy „minden rendben van". Ez így nem helyes, elvtársak, mert mindannyian tudjuk — mi is, önök is —, hogy nincs minden rendben sem önöknél, a helyi szervezetekben, sem nálunk, a Központi Bizottságban.

A beszámolók második hiányossága az, hogy főképpen magukról a sejtekről beszélnek, a sejtek hangulatáról, viszont a pártonkívüli parasztok millióinak hangulatát valamely oknál fogva nem veszik figyelembe. A kommunisták eszerint elsősorban önmagukkal vannak elfoglalva: hogyan folyik náluk a belső élet, hány felolvasást tartottak, milyen propaganda folyik stb. A kommunisták eszerint egyre inkább csak önmagukat vizsgálják és elfelejtik, hogy körülöttük ott a pártonkívüliek óceánja, akiknek támogatása nélkül a sejtek egész munkáját az a veszély fenyegeti, hogy üres kontárkodássá válik. Hogy milyen a kölcsönös viszony a pártszervezetek és a pártonkívüli tömeg között — erről semmit, vagy majdnem semmit sem mondottak. Nem lehet csak magunkat vizsgálni. Elsősorban a pártonkívüli parasztok millióit kell vizsgálni — tanulmányozni kell szükségleteiket és kívánságaikat, számolni kell igényeikkel és hangulatukkal. Innen ered a beszámolók szárazsága és bizonyos bürokratikussága.

Ezt a két lényeges hiányosságot azért akartam kiemelni, hogy az elvtársak ezt tudomásul vegyék.

Még egyszer kérem, elvtársak, ne vegyék rossz néven, hogy megmondtam önöknek az igazat. De nagyon kérem, mondják meg önök is nekünk az igazat a Központi Bizottság munkájában előforduló hiányosságokról és hibákról.

Most pedig térjünk a tárgyra.

A PÁRT FŐ HIÁNYOSSÁGA — A PÁRTMUNKA GYENGESÉGE A FALUN

Miben áll pártunk alapvető hiányossága a jelen pillanatban, a „nep" viszonyai között, amikor a parasztság politikai aktivitása fokozódott, és amikor a párttól sokkal többet követelnek, mint mondjuk, két évvel ezelőtt?

Pártunk alapvető hiányossága az, hogy pártmunkánk a falun gyenge, nincs jól megszervezve, elhanyagolt állapotban van. Honnan ez a gyengeség? Mivel magyarázható az a tény, hogy a városokban a pártmunka teljes gőzzel folyik, a faluban pedig csak döcög? Vajjon a mezőgazdaság nem fejlődik? Vajjon a parasztság helyzete nem javult az egész gabonafölösleg kötelező beszolgáltatásának eltörlése utáni két év alatt? Vajjon az ipar növekedése és a városi árucikkek szállítása nem könnyít a parasztok helyzetén? Vajjon az értékálló pénz nem könnyített a parasztság helyzetén? Honnan ered hát falusi pártmunkánknak ez a gyengesége? Hogy e kérdésre válaszolhassunk, előbb egy másik kérdést kell eldöntenünk: honnan meríti pártunk erejét a városokban?

MIBEN VAN PÁRTUNK EREJE A VÁROSOKBAN?

Nos hát, miben van pártunk ereje a városokban? Pártunk főereje abban van, hogy nálunk a városokban pártunkat nagyszámú, többszázezer *munkásból* álló pártonkívüli aktíva veszi körül — s ez az aktíva híd a párt és a munkásosztály milliós tömegei között. Pártunk ereje a városokban abban van, hogy a párt és a sokmilliós munkástömeg között a munkás-

tömeg néhány százezer emberből álló pártonkívüli aktívája nem válaszfal, hanem összekötő híd. A párt ebből az aktívából merít erőt. Ennek az aktívának a segítségével kovácsolja ki magának a tömegek bizalmát. Önök hallották, hogy félévvel ezelőtt pártunk több mint 200 000 munkással gyarapodott. Honnan jöttek ezek? A pártonkívüli aktívából, amely a bizalom légkörével övezi pártunkat, összeköti pártunkat a többi pártonkívüli tömeggel. A pártonkívüli aktíva tehát nemcsak összekötő híd, hanem a leggazdagabb tartalék is, amelyből pártunk új erőket merít. Ilyen aktíva nélkül fejlődése lehetetlen volna. A párt nő és erősödik, *ha* nő és erősödik a párt körül a pártonkívüli aktíva széles rétege. A párt senyved és sorvad, *ha* ilyen aktívája nincs.

MIBEN VAN FALUSI MUNKÁNK GYENGESÉGE?

Nos hát, miben van falusi pártmunkánk gyengesége?

Abban, hogy a pártnak a falun nincs meg az a *parasztokból* álló széleskörű pártonkívüli aktívája, amely a pártot össze tudná kötni országunk dolgozó parasztságának tízmillióival.

Mi a helyzet a falun? A falun megvan a pártsejtek vékony fonala. Azután következik a párttal együttérző pártonkívüli parasztok ugyanilyen vékony fonala. Mögötte pedig a pártonkívüliek tengere terül el, a parasztok tízmilliói, akiket nem köt össze és nem köthet össze a párttal a pártonkívüli aktíva vékony fonala. Tulajdonképpen ezzel magyarázható az is, hogy ez a fonál nem elég erős, gyakran elsza-

kad, és összekötő híd helyett néha válaszfalat alkot a párt és a falusi pártonkívüli tömegek között.

AZ ALAPVETŐ FELADAT — A PÁRT KÖRÜL PARASZTAKTÍVÁT TEREMTENI

Ezért pártunk alapvető feladata a falun az, hogy parasztokból többszázezer főnyi nagyszámú pártonkívüli aktívát teremtsen, amely össze tudja kötni a pártot a dolgozó parasztok tízmillióival. Elvtársak! *Vagy* megteremtünk ilyen aktívát és ezzel pártunk helyzetét a falun egyenlővé tesszük pártunk helyzetével a városban, és akkor semilyen kérdéstől, semilyen nehézségtől sem kell visszariadnunk; *vagy* nem teremtünk ilyen aktívát és akkor egész falusi munkánk mindkét lábára sántítani fog. Ez most egész munkánk súlypontja. Ilyen aktíva híján, ilyen feltétlenül nagyszámú és feltétlenül *igazi* parasztokból álló aktíva híján pártunk a falun állandó senyvedésre van kárhoztatva. A feladat természetesen nehéz és egy év alatt nem lehet ilyen aktívát megteremteni. De meg kell teremteni, és mennél előbb fogunk hozzá a megteremtéséhez, annál jobb.

FEL KELL ÉLÉNKÍTENI A SZOVJETEKET

De hogyan teremtsük meg ezt az aktívát? Hogyan oldjuk meg sikerrel ezt a feladatot? Aki azt hiszi, hogy ez könyvből betanult szóbeli propagandával megoldható — az nagyon téved. Csak a falu gyakorlati szükségleteivel kapcsolatos tömegmunka során, csak a széleskörű falusi szovjet építés során, csak a parasztságnak a járás, a kerület és a kor-

mányzóság vezetésébe való bevonásával teremthetjük meg a párt körül a parasztokból álló pártonkívüli aktíva széles rétegét. Felélénkíteni a Szovjeteket, talpraállítani őket, bevonni a Szovjetekbe a parasztság legjobb elemeit — ezen az úton haladva kikovácsolhatjuk a pártonkívüli parasztokból álló széles aktívát.

Lenin azt mondotta, hogy a Szovjetek a munkások és parasztok összefogásának szervei — azok a szervek, amelyek révén a munkások a parasztokat vezetik. Nos, ha el akarjuk érni azt, hogy a dolgozó parasztság politikai aktivitása ne csússzon ki a munkások vezetése alól, mindent el kell követnünk, hogy a parasztságot bevonjuk a Szovjetekbe, hogy a Szovjetek felélénküljenek és talpra álljanak, hogy a parasztság politikai aktivitása az ország vezetésében való kötelező részvételben működési teret kapjon. Csak ilyen munka során válhatnak ki a parasztság soraiból a pártonkívüli aktíva nagyszámú káderei. A párt csak ilyen aktívából tudja kiválogatni a párttagok tízezreit a falun.

MÁS MAGATARTÁST KELL TANUSÍTANI A PARASZTSÁG IRÁNYÁBAN

De annak, hogy felélénkítsük a Szovjeteket, minden egyében kívül van egy elengedhetetlen feltétele. Mégpedig az, hogy gyökerében megváltoztassuk magatartásunkat a parasztok irányában. És miben áll ez a változás? Abban, hogy a kommunista megtanuljon úgy bánni a pártonkívülivel, ahogyan egyenlő bánik az egyenlővel. Abban, hogy ne paran-

csolgasson, hanem éber figyelemmel meghallgassa a pártonkívüliek hangját. Abban, hogy ne csak tanítsa a pártonkívülieket, hanem tanuljon is tőlük. Márpedig van mit tanulnunk a pártonkívüliektől. A párttagok és a pártonkívüliek közötti kölcsönös viszony kérdése pártunk gyakorlatának döntően fontos kérdése. Lenin ezt a kölcsönös viszonyt egy szóval határozza meg: kölcsönös bizalom. De a pártonkívüli paraszttól nem várhatnak bizalmat ott, ahol nem tudnak úgy bánni vele, ahogyan egyenlő bánik az egyenlővel. Ilyen esetekben bizalom helyett bizalmatlanság támad s a dolog sokszor azzal végződik, hogy a párt és a pártonkívüliek között válaszfal képződik, a párt elszakad a tömegtől, a munkások és parasztok összefogásából pedig széthúzás lesz.

A GRÚZIAI FELKELÉS TANULSÁGAI

A dolgok ilyen alakulásának eleven példája a nemrégen lezajlott grúziai felkelés[67]. Lapjainkban grúziai műmegmozdulásokról írnak. Ez igaz, mert a grúziai felkelés általában mesterségesen szított, nempedig népi felkelés volt. De egyes helyeken a kommunista párt és a tömegek közötti rossz kapcsolat következtében a mensevikeknek sikerült a paraszti tömegek egy részét bevonni a felkelésbe. Jellemző, hogy ezek a helyek vannak a legjobban ellátva kommunista erőkkel. Ezeken a helyeken viszonylag sokkal több kommunista van, mint egyebütt. És lám, éppen itt vakoskodtak az emberek, „elnézték", nem vették észre azt, hogy a parasztok között erjedés megy végbe, hogy a parasztok valamire készülnek,

hogy elégedetlenek, hogy ez az elégedetlenség az idők során felgyülemlett, a párt pedig erről mit sem tudott. A kommunista erőkkel legjobban ellátott helyek voltak a legjobban elszakadva a pártonkívüli parasztság hangulatától, gondolataitól és vágyaitól. Ez a kérdés veleje.

Hogyan történhetett meg ez a képtelenség? Úgy, hogy a kommunisták nem tudtak lenini módon bánni a parasztokkal, a bizalom légköre helyett a kölcsönös bizalmatlanság légkörét teremtették meg és ilyképpen elszakították a pártot a pártonkívüli parasztoktól. Érdekes, hogy Grúzia egyik legaktívabb pártfunkcionáriusa ezt a képtelenséget a helyi Szovjetek gyengeségével és a pártnak a pártonkívüliektől való elszakadásával magyarázza. „Kétségtelen — mondja —, hogy a fő okát annak, hogy nem vettük észre a készülő megmozdulást, a helyi Szovjetek gyengeségében kell keresnünk." Lenin azt mondja, hogy a Szovjetek a parasztság hangulatának legpontosabb barométerei, legbiztosabb mutatói. És Grúzia néhány kerületében éppen ez a barométer nem volt a kommunisták kezében.

Elvtársak, a grúziai eseményeket jellemzőknek kell tekintenünk. Az, ami Grúziában történt, megismétlődhet egész Oroszországban, ha nem változtatjuk meg gyökeresen magatartásunkat a parasztság irányában, ha nem teremtjük meg a teljes bizalom légkörét a párt és a pártonkívüliek között, ha nem figyelünk éberen a pártonkívüliek hangjára, s végül, ha nem élénkítjük fel a Szovjeteket, hogy működési teret biztosítsunk a dolgozó paraszttömegek politikai aktivitásának.

Két eset lehetséges: *vagy* meg tudjuk teremteni a helyes lenini magatartást a pártonkívüli parasztok irányában, hogy a parasztság növekedő politikai aktivitását a szovjet építés medrébe tereljük és ilymódon biztosítsuk azt, hogy a parasztokat a munkások vezessék; *vagy* nem tudjuk ezt megtenni és akkor a tömegek politikai aktivitása elkerüli a Szovjeteket és a Szovjetek feje felett olyan ellenforradalmi megmozdulásokban tör ki, mint a grúziai felkelés.

Így áll a kérdés, elvtársak.

TAPINTATOSAN KELL BÁNNI A PARASZTSÁGGAL

Annak jellemzésére, milyen tapintatlanul bánnak néha a parasztsággal, néhány szót kell szólnunk a vallásellenes propagandáról. Egyes elvtársak néha olybá veszik a parasztokat, mintha azok materialista filozófusok volnának és úgy vélik, hogy elég egy természettudományi előadást tartaniok és már meg is győzték a muzsikot arról, hogy nincs isten. Gyakran nem értik, hogy a paraszt gazda módjára tekint az istenre, vagyis a paraszt néha hajlandó volna elfordulni az istentől, de gyakran kétségek gyötrik: „ki tudja, hátha valóban létezik isten; nem lesz-e jobb a kommunistákat is, meg az istent is kielégíteni, nehogy a gazdaságnak baja essék". Aki nem veszi figyelembe a paraszt lelkivilágának e sajátosságát, az egyáltalán nem értette meg a párttagok és pártonkívüliek viszonyának kérdését, az nem értette meg azt, hogy a vallásellenes propaganda kérdésében óvatosnak kell lenni a parasztnak még az előítéleteivel szemben is.

A PÁRT FŐ FELADATAI

Így tehát ezekre a következtetésekre jutunk:

1. A falusi pártmunka főhiányossága az, hogy a párt és a pártonkívüli parasztság tízmilliói között nincs meg a parasztokból álló széles pártonkívüli aktíva.

2. A párt soronlevő feladata az, hogy a falun megteremtse a párt körül ezt az aktívát, amelyből a párt új erőket meríthetne.

3. Ezt az aktívát csakis a Szovjetek felélénkítésével és a parasztságnak az ország vezetésébe való bevonásával teremthetjük meg.

4. A Szovjetek felélénkítése érdekében gyökeresen meg kell változtatni a pártonkívüli parasztok irányában tanusított magatartást, abba kell hagyni a parancsolgatást és kölcsönös bizalmat kell teremteni a párttagok és pártonkívüliek között.

Ezek a párt feladatai.

A MUNKA FELTÉTELEI

Megvannak-e a kedvező feltételek e feladatok megvalósításához? Kétségtelenül megvannak. Ilyen feltétel — a legfontosabbakra gondolok — három van.

Először. A falusi szegényparasztság növekvő politikai aktivitása. Fel kell hívnom a figyelmet a mezőgazdaság fejlődésének egyes sajátosságaira. Iparunk fejlődése tömöríti a munkásokat, megszünteti a munkásosztály deklasszáltságát és helyreállítja a munkásosztályt mint egészet, a falun viszont, ellenkezőleg, a mezőgazdaság fejlődése a parasztság bomlására, rétegeződésére, két tábor kialakulására vezet:

kialakul a falun vezető helyzetet elfoglalni törekedő kulákok tábora, és a kulák ellen szövetségest kereső szegényparasztság tábora. Kétségtelen, hogy a Szovjetek felélénkítése működési teret ad majd a falusi szegénység növekvő politikai aktivitásának ahhoz, hogy egységes frontot teremtsen meg a munkások vezetésével a kulák, a spekuláns és az uzsorás erejével szemben.

Másodszor. Helyi költségvetést létesítettünk, ami a Szovjetek felélénkítésének anyagi alapja. Mondanunk sem kell, hogy a költségvetés, az adó beszedése és hováfordítása kérdéseinek elsőrendű jelentőségük van a parasztság szempontjából. A parasztságnak a szovjet építésben való részvétele ezért most időszerűbb jelentőségű, mint valaha.

Harmadszor. A Szovjethatalom által országunk éhező vidékeinek kellő időben nyujtott segítség. Kétségtelen, hogy ez a segítség a parasztok körében megteremtette a Szovjethatalom iránti bizalom légkörét. Aligha kell bizonyítanunk, hogy ez a légkör megkönnyíti a Szovjetek felélénkítését.

A PÁRTONKÍVÜLIEK MILLIÓIVAL VALÓ KAPCSOLAT FENNTARTÁSA — EZ MINDENNÉL FONTOSABB

Tehát azonkívül, hogy pártunknak bizonyos soronlevő falusi feladatai vannak, van számos kedvező feltétel is, amely megkönnyíti e feladatok teljesítését. A kérdés lényege most az, hogy mennél szaporábban fogjunk hozzá e feladatok teljesítéséhez.

Itt emlékezetünkbe kell idéznünk Lenin halhatatlan szavait arról, hogy pártunk ereje a párt és

a pártonkívüliek milliós tömegei közötti eleven kapcsolat fenntartásában van, hogy minél hathatósabb ez a kapcsolat, annál tartósabbak eredményeink. Ezek a szavak pártunk XI. kongresszusán hangzottak el. Íme:

„A nép tömegében mi (kommunisták — *I. Szt.)* mégis csak annyi vagyunk, mint *csepp a tengerben*, s *csak* akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, aminek igazságát a nép elismeri. E nélkül a kommunista párt nem fogja a proletariátust vezetni, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket, és az egész gépezet széthull"*[68].

„Pravda" 242. sz.
1924 október 23.

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

A PÁRT FALUSI FELADATAIRÓL

Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának plénumán[69]

1924 október 26

Elvtársak! Mivel az előttem szóló elvtársak eléggé részletesen beszéltek a falusi munkáról, nekem csak néhány, a mai helyzet sajátosságait illető megjegyzésre kell szorítkoznom.

Melyek a jelen pillanat sajátosságai a parasztok helyzete szempontjából?

Az első sajátosság az, hogy a régi tőke, az erkölcsi tőke, amelyet a parasztnak a földesúrtól való megszabadításáért vívott harcban szereztünk, kezd már kimerülni. Egyes elvtársak azt mondják: „Miért ez a nagy hűhó a parasztok között végzett munka körül? Már nem egyszer beszéltünk a parasztságról, sohasem feledkeztünk meg a parasztságról — mi az oka hát ennek a nagy hűhónak a parasztság körül?" De ezek az elvtársak nyilván nem értik, hogy pártunk régi erkölcsi tőkéje, amelyet Október és az egész gabonafölösleg kötelező beszolgáltatásának eltörlése időszakában halmozott fel, már fogytán van. Nem értik, hogy most új tőkére van szükségünk. Az új harc viszonyai között új tőkét kell teremtenünk pártunk számára. Újból meg kell hódítanunk

a parasztságot. Ez a kérdés lényege. Arról, hogy segítettünk a muzsiknak megdönteni a földesurakat és megszerezni a földet, arról, hogy a háborút befejeztük, hogy a cár már a multé és a cárral együtt eltűnt a többi cári skorpió is — minderről a parasztoknak már sikerült megfeledkezniök. Ebből a régi tőkéből már nem élünk meg sokáig. Aki ezt nem értette meg, az egyáltalán nem értette meg az új körülményeket, az új gazdasági politika új viszonyait. Most azon vagyunk, hogy a parasztságot újra meghódítsuk — ez belső helyzetünk első sajátossága.

De ebből az következik, hogy újból beszélni a parasztságról nemcsak nem fölösleges, hanem már kissé késő is.

A második sajátosság az, hogy ez alatt az időszak alatt alapvető osztályaink — a munkások és a parasztok — megváltoztak, másokká lettek. A proletariátus azelőtt deklasszált, szétforgácsolt volt, a parasztságot viszont összefogta az a kívánság, hogy megtartsa a földesuraktól elvett földet és megnyerje a háborút a földesurak ellen. Így volt eddig. Most más a helyzet. A háború végetért. Az ipar nő. A mezőgazdaság fejlődik. A mai proletariátus már nem deklasszált munkásosztály, hanem életerős proletariátus, amelynek kultúrája és szükségletei napról-napra növekszenek. Ami a parasztságot illeti, az már nem a régi, agyongyötört parasztság, amely állandó rettegésben él, hogy elveszítheti a földet és kész minden áldozatra, hogy megszabaduljon a földesúrtól. Új osztály ez, szabad és aktív osztály, amely már elfelejtette a földesurat és most az a legfőbb gondja, hogy olcsó árut kapjon és mennél drágábban adja el

gabonáját. Jellemző vonása a növekvő politikai aktivitás. Ma már nem lehet azt mondani, hogy „a párt majd mindent rendbehoz", hogy a „párt majd mindent elintéz mindenki helyett". Az ilyen beszédet ma nem értenék meg a parasztok, és még kevésbbé a munkások. Ma mélyebbre kell hatolnunk a tömegekbe, ma többet kell magyaráznunk, felvilágosítanunk, meggyőznünk, mint eddig. Ma újra meg kell hódítanunk a pártonkívüliek millióinak bizalmát, és szervezetileg is meg kell erősítenünk ezt a bizalmat, elsősorban a Szovjetek útján. Ezt követeli a tömegek megnövekedett politikai aktivitása.

De nemcsak az osztályok változtak meg. Hasonlóképpen megváltozott a harci terep is, merthiszen mássá lett, teljesen mássá. Miért folyt azelőtt a harc? Van-e szükség az egész gabonafölösleg kötelező beszolgáltatására vagy sem? Még régebben pedig arról volt szó, hogy van-e szükség a földesúrra vagy sem? Ma ezeket a kérdéseket már kiküszöböltük, mert nincs többé sem földesúr, sem kötelező teljes gabonabeszolgáltatás. Ma nem a földesúrról és a gabonabeszolgáltatásról van szó, hanem a gabonaárakról. Ez teljesen új harci terep, kiterjedt és igen bonyolult terep, amely komoly tanulmányozást és komoly harcot követel. Még csak nem is az adón van a hangsúly, mert a paraszt megfizetné az adót, ha a gabonaárak „elég magasak", a textiláru és más városi gyártmányok árai pedig „elég" alacsonyak volnának. A döntő kérdés ma — a piac és az árak, a városi áruk, a mezőgazdasági termékek árai.

Mit ír például a gomeli kormányzósági pártbizottság titkára a Központi Bizottságnak:

„Három járásban tömegesen nem fogadták el az adókivetéseket. Az adófizetés üteme háromszor lassúbb a kelleténél. A lezajlott járási pártonkívüli értekezletek annyira viharosak voltak, hogy egyes értekezleteket be kellett rekeszteni, egyeseken pedig határozatot hoztak: meg kell kérni a központot, hogy csökkentse az adót és emelje a gabonaárakat. Nem tudom, milyen a helyzet a többi kormányzóságban, de a mi kormányzóságunk helyzete nem felel meg azoknak a következtetéseknek, amelyeket ön (vagyis én) legutolsó bizalmas levelében levon. Helyi pártfunkcionáriusaink hangulata rossz. A falu olyan, mint a megbolygatott méhkas, mindenki az adóról és a gabonaárakról beszél".

Ugyanilyen jelentéseket kapott a Központi Bizottság Szibériából, Délkeletről, Kurszk, Tula, Nyizsnyijnovgorod, Uljanovszk és más kormányzóságokból is.

Mindezeknek a jelentéseknek az a lényege, hogy a parasztot a mi árpolitikánk kezdi feszélyezni, mégpedig annyira, hogy szeretné gyengíteni vagy akár le is rázni árpolitikánk végrehajtásának azokat az emelőit, amelyek nélkül iparunk egy lépést sem tehetne előre. A paraszt mintegy azt mondja nekünk: „tiszerintetek veszélyes a lehető legalacsonyabbra leszállítani a városi gyártmányok árait, féltek a külföldi áruk beözönlésétől, ezért mindenféle vámkorlátozásokat létesítettetek, amelyek védik fiatal iparunkat a konkurrenciától, de nekem semmi közöm a ti iparotokhoz, én olcsó árukat követelek, akárhonnan jöjjenek is azok". Vagypedig: „nem meritek emelni a gabonaárakat, mert féltek a munkabér le-

romlásától, ezért agyaltatok ki mindenféle begyüjtő szerveket, ezért vezettetek be külkereskedelmi monopóliumot és más egyebet, de nekem semmi közöm a ti akadályaitokhoz és emelőitekhez, én magas gabonaárakat követelek".

Ez az árpolitika terén vívott harc lényege.

Különösen jellemző e tekintetben a legutóbbi grúziai felkelés. Ez a felkelés természetesen műfelkelés volt, de egyes kerületekben, különösen a gurijai kerületben, kétségtelenül tömeges jellege volt. Mit akartak a parasztok Gurijában? Olcsó árukat, magas kukoricaárakat. Gurija határos Nyugattal, ott látják a külföldi áruk olcsóságát szovjet áruinkhoz képest és azt szeretnék, hogy áruink árát szállítsuk le legalább a külföldi árak színvonalára, vagypedig a kukorica árát emeljük fel olyan mértékben, amely biztosítja a szovjet áruk előnyös vásárlását. Ez a gurijai felkelés gazdasági alapja Grúziában. Éppen ezért ez a felkelés jellemző a harc új feltételeire az egész Szovjetországban. Ezért nem lehet a grúziai felkelést egy kalap alá venni a tambovi felkeléssel, ahol nem a gyártmányok és a mezőgazdasági termékek árairól volt szó, hanem az egész gabonafölösleg kötelező beszolgáltatásának megszüntetéséről.

A piacon és a falun a szovjet árpolitika ellen folyó új harc bujtogatói a kulákok, spekulánsok és egyéb szovjetellenes elemek. Ezek az elemek elszakítani igyekeznek a parasztság milliós tömegeit a munkásosztálytól, hogy ilymódon aláássák a proletárdiktatúrát. Feladatunk ezért az, hogy a kulákokat és spekulánsokat elszigeteljük, a dolgozó parasztságot tőlük elszakítsuk és bevonjuk a szovjet építésbe, teret

adva ezzel politikai aktivitásának. És ezt — mint-hogy a dolgozó parasztságnak és különösen a szegény-parasztságnak a munkásokkal való szövetség, a proletariátus diktatúrájának fenntartása, tehát azoknak a gazdasági emelőknek a fenntartása is, amelyekkel a diktatúrát alátámasztjuk, érdekében van — megtehetjük és már meg is tesszük.

Mi szükséges ehhez? Először is gondoskodni kell arról, hogy a falun a párt körül megteremtsük azt a parasztokból álló nagyszámú pártonkívüli aktívát, amely alkalmas arra, hogy pártunkat a parasztok millióival egyesítse. Máskülönben szó sem lehet arról, hogy a parasztokat a kulákoktól és spekulánsoktól elszakítsuk, szó sem lehet arról, hogy a parasztok tízmillióit megnyerjük és szilárdan a párthoz kapcsoljuk. Ez természetesen nehéz dolog. De a nehézség nem lehet számunkra leküzdhetetlen akadály. Sejtjeink segítségére a faluba kell küldenünk a tapasztalt, a falut ismerő pártmunkások százait, de talán ezreit is (nem a mennyiség a döntő), akik ki tudják alakítani, meg tudják teremteni a pártonkívüli parasztaktívát. Emellett számolni kell a parasztoknak azzal a természetes bizalmatlanságával a városi emberekkel szemben, amely a faluban még mindig megvan és amely bizonyára nem is oszlik el egyhamar. Önök tudják, hogyan fogadja a paraszt a városi jövevényt, különösen, ha az nagyon fiatal: „még egy naplopó jött a városból, biztosan azért, hogy becsapjon bennünket". Ez azzal magyarázható, hogy a paraszt leginkább annak hisz, aki maga is gazdálkodik és többé-kevésbbé ért a gazdasághoz. Ezért gondolom, hogy falusi tevékenységünk közép-

pontjában a magukból a parasztokból álló aktívának a megteremtéséért végzett munkának kell lennie, hogy ebből az aktívából a párt új erőket meríthessen.

De hogyan hajtsuk ezt végre? Szerintem ehhez elsősorban fel kell élénkíteni a Szovjeteket. Minden eleven, becsületes, kezdeményező, tudatos erőt, különösen a volt vöröskatonákat, akik a legtudatosabbak és a legkezdeményezőbbek a parasztok közül, be kell vonni a Szovjetek munkájába. Miért éppen a Szovjetekébe? Először is azért, mert a Szovjetek a hatalom szervei, a dolgozó parasztságnak az ország vezetésébe való bevonása pedig pártunk soronlevő feladata. Másodszor azért, mert a Szovjetek a munkások és parasztok összefogásának szervei, — azok a szervek, amelyek segítségével a munkások a parasztokat vezetik. Erre a vezetésre pedig most nagyobb szükség van, mint valaha. Harmadszor azért, mert a Szovjetekben dolgozzák ki a helyi költségvetést, a költségvetés pedig életbevágó kérdés a parasztság számára. Végül azért, mert a Szovjetek a parasztság hangulatának legfontosabb barométerei, a parasztság hangjára pedig feltétlenül fel kell figyelni. A falun vannak még más, a legnagyobb mértékben fontos pártonkívüli szervezetek is, mint például a parasztbizottságok, a szövetkezetek, a komszomol szervezetek. De fennáll az a veszély, hogy ezek a szervezetek bizonyos körülmények között tisztán paraszti egyesülésekké válhatnak, amelyek elszakadhatnak a munkásoktól. Hogy ez ne történjék meg, e szervezetek munkáját össze kell fogni a Szovjetekben, ahol maga a Szovjetek szerkezete biztosítja, hogy a parasztokat a munkások vezetik. Ezért oly elsőrendű

fontosságú feladat a Szovjetek felélénkítése most, amikor a parasztok szervezetei úgy nőnek, mint eső után a gomba.

Nemrég, a falusi sejtek értekezletén az elvtársakat felszólítottam arra, hogy bírálják kíméletlenül falusi pártmunkánk hiányosságait*. Ez némi elégedetlenséget keltett. Kiderül, hogy vannak olyan kommunisták, akik félnek a kritikától, nem akarják feltárni munkánk hiányosságait. Ez veszélyes, elvtársak. Sőt: az önkritikától vagy a pártonkívüliek bírálatától való félelem most a legveszedelmesebb betegség. Választanunk kell: vagy mi magunk fogjuk bírálni magunkat és módot adunk a pártonkívülieknek, hogy bírálják munkánkat — és akkor remélhetjük, hogy falusi munkánk előrehalad; vagy nem engedjük meg ezt a bírálatot — és akkor az események fognak bennünket bírálni, olyanok, mint a kronstadti, tambovi és grúziai felkelés. Azt hiszem, inkább az első fajta bírálatot választjuk, nem a második fajtát. Ezért nem kell félnünk sem a párttagok, és még kevésbbé a pártonkívüliek bírálatától.

Először megjelent
I. Sztálin A parasztkérdés c.
könyvében, Moszkva—Leningrád 1926.

* Lásd ebben a kötetben 334—345. old.

BEJEGYZÉS A „DINAMO" GYÁR VÖRÖS KÖNYVÉBE

Kívánom a „Dinamo" munkásainak, valamint egész Oroszország munkásainak, hogy iparunk fellendüljön, hogy a proletárok száma Oroszországban a legközelebbi időszakban 20—30 millióra növekedjék, hogy a falvakban a kollektív gazdaság felvirágozzék és befolyása alá vesse a magángazdaságot, hogy a fejlett ipar és a falusi kollektív gazdaság véglegesen egybeforrassza a gyárak proletárjait és a föld munkásait egyetlen szocialista hadseregben . . .

I. Sztálin

1924. XI. 7.

Először megjelent:
„Pravda" 152. sz.
1930 június 4.

AZ ELSŐ LOVASHADSEREGNEK

Üdvözlöm a dicső Lovashadsereget, Krasznov, Gyenyikin, Vrangel és Pilsudszki fehérgárdista légióinak rémét!

Üdvözlöm a Lovashadsereg vezéreit, Bugyonnij elvtársat, a vörös paraszt-tábornokot, és Vorosilov elvtársat, a vörös munkás-tábornokot!

Lovashadseregünk katonái! Az önök vörös zászlóit a négyesztendős polgárháború frontjain aratott nagyszerű győzelmek hervadhatatlan dicsősége koszorúzza. Az ötödik évforduló megünneplésének napján tegyenek esküt, hogy sírig hűek maradnak ezekhez a zászlókhoz és becsülettel teljesítik a szocialista haza iránti kötelességüket, amikor a munkásosztály akarata újabb harcokra szólítja önöket a kommunizmus győzelméért.

Az önök

I. Sztálinja

„Pravda" 261. sz.
1924 november 16.

A „KRESZTYANSZKAJA GAZETÁ"-HOZ

ÜDVÖZLET A „KRESZTYANSZKAJA GAZETÁ"-NAK, A MUNKÁS-PARASZT SZÖVETSÉG NAGY ÜGYE HŰ ŐRÉNEK!

„Kresztyanszkaja Gazeta! Vésd emlékezetedbe ezt a három parancsolatot:

1. Vigyázz falusi levelezőidre, mint a szemed fényére — ez a hadsereged.

2. Erősítsd meg még jobban a kapcsolatokat a legbecsületesebb és legöntudatosabb parasztokkal, különösen a volt vöröskatonákkal — ez a támaszod.

3. Plántáld el a falun az igazságot és hirdesd kürtszóval az egész világnak, lankadatlanul hirdesd, hogy a parasztok felszabadulása elképzelhetetlen a munkásokkal való testvéri szövetség nélkül, hogy a munka győzelme a tőke felett lehetetlen a parasztoknak a munkások részéről való vezetése nélkül.

I. Sztálin

„Kresztyanszkaja Gazeta"
(„Parasztujság") 51. sz.
1924 november 17.

TROCKIZMUS VAGY LENINIZMUS?

Beszéd a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa kommunista frakciójának ülésén

1924 november 19

Elvtársak! Kamenyev részletes beszámolója után nincs sok mondanivalóm. Ezért arra szorítkozom, hogy leleplezzek néhány legendát, amelyeket Trockij és elvbarátai terjesztenek az Októberi Felkelésről, Trockijnak a felkelésben betöltött szerepéről, a pártról és Október előkészítéséről stb. Egyúttal kitérek a trockizmusra, mint a leninizmussal összeegyeztethetetlen sajátszerű ideológiára és a pártnak Trockij legutóbbi irodalmi fellépéseivel összefüggő feladataira.

I

AZ OKTÓBERI FELKELÉSSEL KAPCSOLATOS TÉNYEK

Kezdem az Októberi Felkeléssel. A párttagok körében fokozott buzgalommal terjesztenek olyasfelé híreket, hogy 1917 októberében az egész Központi Bizottság ellenezte a felkelést. Rendszerint azt beszélik, hogy október 10-én, amikor a Központi Bizottság határozatot hozott a felkelés megszervezéséről, a Központi Bizottság többsége eleinte a felkelés ellen foglalt állást, de ekkor a Központi Bizottság

ülésére berontott egy munkás és azt mondotta: „Önök a felkelés ellen foglalnak állást, de én azt mondom maguknak, hogy bármi történjék is, felkelés mégis lesz." Akkor aztán e fenyegetésektől a Központi Bizottság megijedt, ismét napirendre tűzte a felkelés kérdését és elhatározta a felkelés megszervezését.

Ez nem egyszerű kósza hír, elvtársak. „Tíz nap" című könyvében erről ír az ismert John Reed, aki távol állt pártunktól s persze nem ismerhette október 10-i konspirációs gyűlésünk történetét és ezért bekapta a Szuhanov-féle uraktól származó pletykák horgát. Ezt a mesét azután továbbadják és szajkózzák számos brosúrában, amelyek trockisták tollából származnak, köztük egyik legutóbb az Októberi Felkelésről megjelent brosúrában, amelyet Szirkin írt. Ezeket a híreszteléseket buzgón támogatják Trockij legutóbbi irodalmi fellépései.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ezek és az ezekhez hasonló dajkamesék nem felelnek meg a valóságnak, hogy a Központi Bizottság ülésén valójában semmi efféle nem történt és nem is történhetett. Ennélfogva nem is kellene figyelemre méltatnunk ezeket az ostoba híreszteléseket — ki győzné nyilvántartani mindazokat a híreket, amelyeket az ellenzékiek vagy a párttól távolálló emberek szobáiban gyártanak? Mi csakugyan mindeddig így is jártunk el, nem fordítottunk figyelmet például John Reed tévedéseire és nem gondoskodtunk e tévedések helyreigazításáról. De Trockij legutóbbi nyilatkozatai után már nem lehet szó nélkül hagyni az ilyen legendákat, mert most ilyen legendákon

igyekeznek nevelni az ifjúságot és sajnos, nem is egészen eredménytelenül. Ennélfogva ezekkel az ostoba híresztelésekkel szembe kell állítanom a való tényeket.

Elővesszem pártunk Központi Bizottsága 1917 október 10(23)-i ülésének jegyzőkönyvét. Jelen vannak: Lenin, Zinovjev, Kamenyev, Sztálin, Trockij, Szverdlov, Urickij, Dzerzsinszkij, Kollontaj, Bubnov, Szokolnyikov, Lomov. A helyzet és a felkelés kérdését tárgyalják. A vita után szavazásra bocsátják Lenin elvtársnak a felkelésről szóló határozati javaslatát. A határozati javaslatot 10 szavazattal 2 ellenében elfogadják. Azt hiszem, világos: a Központi Bizottság 10 szavazattal 2 ellenében elhatározta, hogy át kell térni a felkelés megszervezésének közvetlen gyakorlati munkájára. A Központi Bizottság ugyanezen az ülésen a felkelés vezetésére Politikai Iroda néven *politikai* központot választ, amelynek tagjai a következők: Lenin, Zinovjev, Sztálin, Kamenyev, Trockij, Szokolnyikov és Bubnov.

Ezek a tények.

Ez a jegyzőkönyv egy csapásra szertefoszlat néhány legendát. Szertefoszlatja azt a legendát, hogy a Központi Bizottság többsége ellenezte a felkelést. Szertefoszlatja azt a legendát is, hogy a Központi Bizottságban a felkelés kérdése miatt csaknem szakadás állt be. A jegyzőkönyvből világosan kitűnik, hogy az azonnali felkelés ellenzői — Kamenyev és Zinovjev — a felkelés híveivel egyenlő joggal kerültek be a felkelés politikai vezetésének szervébe. Semmiféle szakadásról nem volt és nem is lehetett szó.

Trockij el akarja hitetni, hogy pártunknak

Októberben Kamenyev és Zinovjev személyében volt egy csaknemhogy szociáldemokratákból álló jobbszárnya. Csak azt nem lehet megérteni: hogyan történhetett, ha ez igaz, hogy a párt elkerülte a szakadást; hogyan történhetett, hogy a Kamenyevvel és Zinovjevvel való nézeteltérések mindössze néhány napig tartottak; hogyan történhetett, hogy a párt ezeket az elvtársakat a nézeteltérések ellenére igen fontos funkciókkal bízta meg, hogy beválasztották őket a felkelés politikai központjába stb.? A pártban mindenki tudja, hogy Lenin milyen könyörtelen volt a szociáldemokratákkal szemben; a párt tudja, hogy Lenin egyetlen pillanatra sem egyezett volna bele abba, hogy a pártban, méghozzá vezető funkciókban, szociáldemokrata felfogású elvtársak legyenek. Mi a magyarázata annak, hogy a párt elkerülte a szakadást? Ennek az a magyarázata, hogy a nézeteltérések ellenére ezek az elvtársak régi bolsevikok voltak, akik a bolsevizmus közös talaján állottak. Mi volt ez a közös talaj? A fő kérdésekre, az orosz forradalom jellegének, a forradalom hajtóerőinek, a parasztság szerepének, a pártvezetés alapelveinek stb. kérdésére vonatkozó nézetek egysége. Enélkül a közös talaj nélkül a szakadás elkerülhetetlen lett volna. Szakadás nem következett be, a nézeteltérések pedig mindössze néhány napig tartottak, azért és csak azért, mert Kamenyev és Zinovjev leninisták, bolsevikok voltak.

Térjünk most át arra a legendára, amely arról szól, hogy Trockijnak különleges szerepe volt az Októberi Felkelésben. A trockisták fokozott buzgalommal terjesztik az olyasféle híreket, hogy az

Októberi Felkelés lelke és egyetlen vezetője Trockij volt. Ezeket a híreket különösen buzgón terjeszti Trockij műveinek úgynevezett szerkesztője, Lencner. Maga Trockij, aki rendszeresen mellőzi a pártot, a párt Központi Bizottságát és a párt Petrográdi Bizottságát, elhallgatja ezeknek a szervezeteknek a felkelésben betöltött vezető szerepét és nagy igyekezettel helyezi előtérbe önmagát, mint az Októberi Felkelés központi alakját, akarva vagy akaratlanul elősegíti azokat a híreszteléseket, hogy Trockijnak különleges szerepe volt a felkelésben. Távol áll tőlem, hogy tagadjam Trockij kétségtelenül fontos szerepét a felkelésben. De meg kell mondanom, hogy Trockij az Októberi Felkelésben semmiféle különleges szerepet nem töltött be és nem tölthetett be, hogy ő, mint a Petrográdi Szovjet elnöke, csak a Trockij minden lépését irányító illetékes pártfórumok akaratát hajtotta végre. A Szuhanov-féle nyárspolgárok mindezt furcsálhatják, de a tények, a való tények, teljesen és félreérthetetlenül megerősítik ezt az állításomat.

Vegyük elő a Központi Bizottság következő, 1917 október 16(29)-i ülésének jegyzőkönyvét. Jelen vannak a Központi Bizottság tagjai, a Petrográdi Bizottság képviselői, továbbá a katonai szervezet, az üzemi bizottságok, a szakszervezetek, a vasutasok képviselői. A Központi Bizottság tagjain kívül a jelenlevők között vannak: Krilenko, Sotman, Kalinin, Volodarszkij, Sljapnyikov, Lacisz stb. Összesen huszonöten vannak jelen. A felkelés kérdését tárgyalják tisztán gyakorlati-szervezési szempontból. 20 szavazattal 2 ellenében elfogadják Leninnek a felkelés-

ről szóló határozatát, hárman tartózkodnak a szavazástól. *Gyakorlati* központot választanak a felkelés szervezeti vezetésére. Ki kerül be ebbe a központba? Ebbe a központba öten kerülnek be: Szverdlov, Sztálin, Dzerzsinszkij, Bubnov, Urickij. A gyakorlati központ feladata: a felkelés valamennyi gyakorlati szervének vezetése a Központi Bizottság utasításainak megfelelően. Így a Központi Bizottságnak ezen az ülésén, amint látják, valami „szörnyű" dolog történt, vagyis a felkelés vezetésére hivatott gyakorlati központba „furcsa módon" nem került be a felkelés „lelke", „legfőbb alakja", „egyetlen vezetője", Trockij. Hogy fér ez össze azzal az elterjedt véleménnyel, hogy Trockijnak különleges szerepe volt? Nemde, mindez kissé „furcsa", ahogy Szuhanov mondaná, vagy a trockisták mondanák. Pedig ebben tulajdonképpen nincsen semmi furcsaság, mert sem a pártban, sem az Októberi Felkelésben semmiféle *különleges* szerepe nem volt és nem lehetett Trockijnak, aki Október időszakában pártunk számára viszonylag új ember volt. Ő, mint a többi felelős funkcionárius is, csak a Központi Bizottság és a hozzátartozó szervek akaratának végrehajtója volt. Aki ismeri a bolsevikok pártvezetésének módszerét, annak nem nehéz megérteni, hogy másképpen nem is lehetett: mihelyt Trockij megszegte volna a Központi Bizottság akaratát, már nem lett volna többé befolyása a dolgok menetére. Trockij különleges szerepe nem egyéb, mint mondvacsinált legenda, amelyet szolgálatkész „párt"-kofák terjesztenek.

Ez persze nem azt jelenti, hogy az Októberi Felkelésnek nem volt meg a maga megihletője. Nem,

az Októberi Felkelésnek volt megihletője és vezetője. De ez Lenin volt, nempedig valaki más, ugyanaz a Lenin, akinek a határozati javaslatait a Központi Bizottság a felkelés kérdésének eldöntésekor elfogadta, ugyanaz a Lenin, akit Trockij állításai ellenére az illegalitás nem akadályozott meg abban, hogy a felkelés igazi lelke legyen. Ostoba és nevetséges kísérlet az, hogy most az illegalitásról szóló fecsegéssel akarják elkenni azt a kétségtelen tényt, hogy a felkelés lelke a párt vezére, Vlagyimir Iljics Lenin volt.

Ezek a tények.

Ám legyen, mondják nekünk, de nem lehet tagadni azt, hogy Trockij jól verekedett Október időszakában. Igen, ez igaz, Trockij valóban jól verekedett Október időszakában. De Október időszakában nemcsak Trockij verekedett jól, hanem elég jól verekedtek még olyan emberek is, mint a baloldali eszerek, akik akkor vállvetve küzdöttek a bolsevikokkal. Általában meg kell mondanom, hogy egy győzelmes felkelés időszakában, amikor az ellenség el van szigetelve, a felkelés pedig fellendülőben van, nem nehéz jól verekedni. Ilyen pillanatokban még az elmaradottak is hősökké válnak.

De a proletariátus harca nem csupa előnyomulás, nem csupa siker. A proletariátus harcának is megvannak a maga megpróbáltatásai, a maga vereségei. Nem az az igazi forradalmár, aki a győzelmes felkelés időszakában bátor, hanem az, aki jól harcol a forradalom győzelmes előnyomulása idején, de tud bátor lenni a forradalom visszavonulásának időszakában is, a proletariátus vereségének időszakában is, aki nem veszti el a fejét és nem futamodik meg,

amikor a forradalmat balsikerek érik, amikor az ellenség sikereket ér el, aki nem rémül meg és nem esik kétségbe a forradalom visszavonulásának időszakában. Október időszakában elég jól verekedtek a baloldali eszerek és támogatták a bolsevikokat. De ki nem tudja, hogy ezek a „vitéz" hadfiak rémületbe estek Breszt időszakában, amikor a német imperializmus támadása kétségbeesésbe és hisztériába kergette őket. Felettébb szomorú, de kétségtelen tény, hogy Trockij, aki jól verekedett Október időszakában, nem volt elég bátor Breszt időszakában, a forradalom ideiglenes balsikereinek időszakában, Trockijban nem volt meg a kellő bátorság ahhoz, hogy eléggé állhatatos legyen ebben a nehéz pillanatban és ne haladjon a baloldali eszerek nyomdokain. Vitathatatlan, hogy a helyzet nehéz volt, különös bátorság és vasnyugalom kellett ahhoz, hogy az ember ne veszítse el a fejét, idejében visszavonuljon, idejében elfogadja a békét, kivonja a proletár hadsereget a német imperializmus csapása alól, megtartsa a paraszti tartalékot és ilyképpen lélegzethez jutva, új erővel csapjon le azután az ellenségre. De ez a bátorság és ez a forradalmi állhatatosság sajnos, nem volt meg Trockijban ebben a nehéz pillanatban.

Trockij véleménye szerint a proletárforradalom fő tanulsága az, hogy „ne futamodjunk meg" Október idején. Ez nem igaz, mert Trockijnak ez az állítása a forradalom tanulságait illetőleg az igazságnak csak egy *részét* tartalmazza. A proletárforradalom tanulságait illetőleg az *egész* igazság az, hogy ne csak a forradalom támadásának napjaiban „ne futamodjunk meg", hanem a visszavonulás napjaiban sem,

amikor az ellenség felülkerekedik, a forradalmat pedig balsikerek érik. Október — nem az egész forradalom. Október csak kezdete a proletárforradalomnak. Baj, hiba, ha a fellendülő felkelés idején megfutamodnak. Még rosszabb, ha a forradalom súlyos megpróbáltatásai pillanatában, a hatalom megragadása után futamodnak meg. A hatalom megtartása a forradalom másnapján nem kevésbbé fontos, mint a hatalom megragadása. Trockijnak, aki Breszt időszakában, forradalmunk súlyos megpróbáltatásának idején futamodott meg, amikor majdnem a hatalom „feladásáig" ment a dolog, meg kell értenie, hogy Kamenyev és Zinovjev októberi hibái ezzel nincsenek semmiféle összefüggésben.

Ennyit az Októberi Felkeléssel kapcsolatos legendákról.

II

A PÁRT ÉS OKTÓBER ELŐKÉSZÍTÉSE

Térjünk most át Október előkészítésének kérdésére.

Ha Trockijt hallgatja az ember, azt hiheti, hogy a bolsevikok pártja a márciustól októberig terjedő egész előkészítő időszak alatt mást sem csinált, csak egyhelyben topogott, belső ellentétek mardosták és minden módon akadályozta Lenint, s ha Trockij nem lett volna, akkor ki tudja, mivel végződött volna az Októberi Forradalom. Kissé mulatságos hallani ezeket a furcsa beszédeket a pártról Trockijtól, aki ugyancsak a III. kötet „előszavában" kijelentette, hogy „a proletárforradalom legfőbb eszköze a párt", hogy „párt nélkül, a pártot mellőzve, a pártot meg-

kerülve, a párt szurrogátumával a proletárforradalom nem győzhet", s így aztán maga az isten sem érti, hogyan győzhetett forradalmunk, ha „legfőbb eszköze" alkalmatlannak bizonyult, hiszen a „pártot megkerülve", mint kiderül, lehetetlen győzni. De nem ez az első eset, hogy Trockij furcsaságokkal traktál bennünket. Azt kell hinnünk, hogy a pártunkra vonatkozó mulatságos beszédek Trockij szokásos különcségei közé tartoznak.

Vizsgáljuk meg röviden Október előkészítésének történetét időszakokra bontva.

1. *A párt új irányvételének időszaka (március—április).* Ennek az időszaknak legfontosabb eseményei:

a) a cárizmus megdöntése;

b) az Ideiglenes Kormány megalakulása (a burzsoázia diktatúrája);

c) a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek megjelenése (a proletariátus és parasztság diktatúrája);

d) a kettőshatalom;

e) az áprilisi tüntetés;

f) a hatalom első válsága.

Ennek az időszaknak jellemző vonása az a tény, hogy egymás mellett, együtt, egy időben fennáll a burzsoázia diktatúrája és a proletariátus és parasztság diktatúrája, s az utóbbi bízik az elsőben, hisz annak béke-törekvéseiben, önként átadja a hatalmat a burzsoáziának és ilyképpen annak függvényévé válik. Komoly összeütközések a két diktatúra között még nincsenek. Van viszont „összekötő bizottság"[70].

Ez óriási fordulat volt Oroszország történetében

és példátlan fordulat volt pártunk történetében. A kormány közvetlen megdöntésének régi, forradalomelőtti platformja világos és határozott volt, de már nem felelt meg a harc új feltételeinek. Most már nem lehetett közvetlenül a kormány megdöntését célul kitűzni, mert a kormány kapcsolatban volt a Szovjetekkel, amelyek a „honvédők" befolyása alatt állottak, és a pártnak erejét meghaladó háborút kellett volna viselnie mind a kormány, mind a Szovjetek ellen. De nem lehetett folytatni az Ideiglenes Kormány támogatásának politikáját sem, mert az Ideiglenes Kormány az imperializmus kormánya volt. A pártnak a harc új feltételei között új irányt kellett vennie. A párt (annak többsége) tapogatózva közeledett ehhez az új irányvételhez. Elfogadta azt a politikát, hogy a Szovjetek gyakoroljanak nyomást az Ideiglenes Kormányra a béke kérdésében és nem szánta rá magát arra, hogy tovább menjen egy lépéssel és rögtön áttérjen a proletariátus és parasztság diktatúrájának jelszaváról a Szovjetek hatalmának új jelszavára. Ennek a felemás politikának az volt a célja, hogy a Szovjetekkel a béke konkrét kérdései kapcsán megértesse az Ideiglenes Kormány igazi imperialista jellegét és így elszakítsa őket az Ideiglenes Kormánytól. De ez teljesen hibás álláspont volt, mert pacifista illúziókat szült, a „honvédelem" malmára hajtotta a vizet és megnehezítette a tömegek forradalmi nevelését. Ezt a hibás nézetet akkor más elvtársakkal együtt én is osztottam és csak április közepén mondottam le róla teljesen, amikor csatlakoztam Lenin téziseihez. Új irányvételre volt szükség. Ezt az új irányt Lenin adta meg a pártnak híres

Áprilisi Téziseiben[71]. Nem térek ki ezekre a tézisekre, mivel mindenki ismeri őket. Voltak-e a pártnak akkor nézeteltérései Leninnel? Igen, voltak. Meddig tartottak ezek a nézeteltérések? Csak két hétig. A Petrográdi Szervezet Városi Konferenciája[72] (április második fele), amely elfogadta Lenin téziseit, fordulópont volt pártunk fejlődésében. Az Összoroszországi Áprilisi Konferencia[73] (április vége) csak betetőzte összoroszországi viszonylatban a Petrográdi Konferencia művét, amikor a párt kilenctizedrészét az egységes pártálláspont körül tömörítette.

Most, hét évvel utóbb, Trockij kárörvendően hánytorgatja a bolsevikok hajdani nézeteltéréseit s ezeket a nézeteltéréseket majdnem úgy tünteti fel, mint két párt harcát a bolsevizmuson belül. De, először is, Trockij itt lelkiismeretlenül túlozza és felfújja a dolgot, merthiszen a bolsevik párt ezeket a nézeteltéréseket a legcsekélyebb megrázkódtatás nélkül leküzdötte. Másodszor, pártunk kaszt volna, nempedig forradalmi párt, ha nem tűrné meg soraiban a gondolatárnyalatokat, és tudvalevő, hogy voltak nézeteltéréseink a multban is, például a III. Duma időszakában, ami azonban nem ártott pártunk egységének. Harmadszor, nem felesleges megkérdezni, hogy mi volt *akkor* az álláspontja magának Trockijnak, aki *most* kárörvendően hánytorgatja a bolsevikok hajdani nézeteltéréseit? Trockij műveinek úgynevezett szerkesztője, Lencner azt állítja, hogy Trockij amerikai levelei (március) „mindenben megelőzték" Lenin „Levelek a távolból" c. cikkeit[74] (március), amelyek Lenin Áprilisi Téziseinek alapjául szolgáltak. Szóról-szóra ezt írja: „mindenben megelőzték".

Trockij nem tiltakozik ez ellen az összehasonlítás ellen — nyilván hálásan fogadja. De, először, Trockij levelei „egyáltalán nem hasonlítanak" Lenin leveleire sem szellemükben, sem következtetéseikben, mivel teljes egészükben Trockij antibolsevista jelszavát tükrözik: „le a cárral, éljen a munkáskormány", azt a jelszót, amely a parasztság *nélkül* való forradalmat jelenti. Csak meg kell néznünk ezt a két levélsorozatot, hogy meggyőződjünk erről. Másodszor, ha Trockij álláspontja azonos volt Leninével, akkor mi a magyarázata annak, hogy Lenin szükségesnek látta, hogy külföldről való hazaérkezésének másnapján már elhatárolja magát Trockijtól? Ki nem ismeri Lenin több ízben megismételt kijelentését, hogy Trockij jelszava: *„le a cárral, éljen a munkáskormány"*, „a még le nem zárult parasztmozgalom átugrására" irányuló kísérlet, hogy ez a jelszó „játszik" a munkáskormány hatalomrajutásával*?

Miféle közösség lehet Lenin bolsevik nézetei és Trockij antibolsevista sémája között, amely „játszik a hatalom megragadásával"? És ugyan miféle szenvedély hajtja azokat az embereket, akik a viskót a Mont Blanc-hoz hasonlítják? Mi szüksége volt Lenernek erre a kockázatos vállalkozásra, hogy a forradalmunkról szóló régi legendák halmazához még egy legendát csatoljon arról, hogy Trockij

---

* Lásd Lenin Művei. XX. köt. 104. old.[74a] Lásd továbbá a Petrográdi Városi Konferencián és az OSzD(b)MP Összoroszországi Konferenciáján (1917 április közepén és végén) elhangzott előadói beszédeket.

amerikai leveleiben „megelőzte" Lenin híres „Leveleit a távolból"*?

* Az ilyen legendák közé kell sorolnunk azt a nagyon elterjedt híresztelést is, hogy Trockij — állítólag — az „egyetlen" vagy „legfőbb szervezője" a polgárháború frontjain aratott győzelmeknek. Az igazság kedvéért, elvtársak, ki kell jelentenem, hogy ez a híresztelés egyáltalán nem felel meg a valóságnak. Távol áll tőlem, hogy tagadjam Trockijnak a polgárháborúban betöltött fontos szerepét. De a leghatározottabban ki kell jelentenem, hogy győzelmeink megszervezésének dicsősége nem egyes személyeket illet, — ez a dicsőség országunk öntudatos munkásainak nagy kollektiváját — az Oroszországi Kommunista Pártot illeti meg. Talán nem lesz fölösleges, ha néhány példát idézek. Önök tudják, hogy Kolcsak és Gyenyikin voltak a Szovjetköztársaság fő ellenségei. Tudják, hogy országunk csak ezeknek az ellenségeknek a legyőzése után lélegzett fel. És lám, a történelem azt mutatja, hogy mind a két ellenséget, vagyis Kolcsakot is, Gyenyikint is, seregeink Trockij tervei *ellenére* verték meg.

Ítéljenek önök maguk.

1. *Kolcsak.* 1919 nyarán történt. Csapataink Kolcsakot támadják és Ufa alatt harcolnak. A Központi Bizottság ülésezik. Trockij azt javasolja, hogy a támadást a Belaja-folyó vonalán (Ufa alatt) tartóztassák fel, hagyják az Urált Kolcsak kezén, vonják vissza a csapatok egy részét a Keleti Frontról és vessék át őket a Déli Frontra. A Központi Bizottság nem ért egyet Trockijjal, úgy véli, hogy nem lehet Kolcsak kezén hagyni az Urált gyáraival, vasúthálózatával, ahol könnyen lábra állhat, erőt gyűjthet és ismét elérheti a Volgát — előbb át kell kergetni Kolcsakot az Urál-hegylánc mögé, a szibériai sztyeppékbe és csak ezután lehet majd átvetni az erőket délre. A Központi Bizottság elveti Trockij tervét. Trockij lemond. A Központi Bizottság nem fogadja el a lemondást. Vacetisz hadseregfőparancsnok, Trockij tervének híve, lemond.

Nem hiába mondják, hogy egy szolgálatkész medve veszélyesebb az ellenségnél.

2) *A tömegek forradalmi mozgósításának időszaka (május—augusztus).* Ennek az időszaknak fő tényei:

a) az áprilisi tüntetés Petrográdban és a koalíciós kormány megalakítása „szocialisták" részvételével;

b) a májuselsejei tüntetés Oroszország fő központjaiban a „demokratikus béke" jelszavával;

c) a júniusi tüntetés Petrográdon ezzel a fő jelszóval: „Le a kapitalista miniszterekkel!";

d) a júniusi támadás a fronton és az orosz hadsereg balsikerei;

e) a júliusi fegyveres tüntetés Petrográdon, a kadet miniszterek kilépése a kormányból;

f) az ellenforradalmi csapatok visszahívása a frontról, a „Pravda" szerkesztőségének lerombolása,

---

Helyét új főparancsnok, Kamenyev foglalja el. Trockij ettől fogva nem vesz közvetlenül részt a Keleti Front ügyeiben.

2. *Gyenyikin.* 1919 őszén történt. A Gyenyikin ellen indított támadás nem sikerül. Az „acélgyűrű" Mamontov körül nyilvánvalóan kudarcot vall (Mamontov áttörése). Gyenyikin elfoglalja Kurszkot. Gyenyikin Orelhez közeledik. Trockijt a Déli Frontról felhívják a Központi Bizottság ülésére. A Központi Bizottság aggasztónak tartja a helyzetet és elhatározza, hogy új katonai funkcionáriusokat küld a Déli Frontra, Trockijt pedig visszahívja. Az új katonai funkcionáriusok követelik, hogy Trockij „ne avatkozzék bele" a Déli Front ügyeibe. Trockij ettől fogva nem vesz közvetlenül részt a Déli Front ügyeiben. A Déli Fronton folytatott hadműveletek, egészen a Donmenti Rosztov és Odessza elfoglalásáig, Trockij nélkül folynak le.

Próbálják megcáfolni ezeket a tényeket.

az ellenforradalom harca a Szovjetek ellen és az új koalíciós kormány megalakítása élén Kerenszkijjel;

g) pártunk VI. kongresszusa, amely kiadta a fegyveres felkelés előkészítésének jelszavát;

h) az ellenforradalmi Állami Tanácskozás és a moszkvai általános sztrájk;

i) Kornyilov sikertelen támadása Petrográd ellen, a Szovjetek felelevenedése, a kadetok lemondása és a „Direktórium" megalakítása.

Ennek az időszaknak jellemző vonása kétségtelenül a válság kiéleződése és annak a bizonytalan egyensúlynak a felbomlása, amely a Szovjetek és az Ideiglenes Kormány között az előző időszakban úgyahogy, de fennállt. A kettőshatalom elviselhetetlenné vált mind a két fél számára. Az „összekötő bizottság" omladozó épülete utolsó napjait éli. „A hatalom válsága", „a miniszteri cserebere" — ezek voltak abban az időben a legdivatosabb szállóigék. A válság a fronton és a gazdasági bomlás a hátországban megteszi a magáét, erősíti a szélső szárnyakat és harapófogóba szorítja a megalkuvó „honvédőket". A forradalom mozgósítása kiváltja az ellenforradalom mozgósítását. Az ellenforradalom előrehajtja a forradalmat, a forradalmi dagály újabb hullámait váltja ki. Napirendre kerül a hatalom átmenete az új osztály kezébe.

Voltak-e akkor nézeteltérések pártunkban? Igen, voltak. De ezek kizárólag tárgyi nézeteltérések voltak, akármit állít is Trockij, aki a pártban „jobbszárnyat" és „balszárnyat" próbál felfedezni. Vagyis ezek olyan nézeteltérések voltak, amelyek nélkül egyáltalán nincs lüktető pártélet és igazi pártmunka.

Nincs igaza Trockijnak, amikor azt állítja, hogy a petrográdi áprilisi tüntetés nézeteltéréseket idézett elő a Központi Bizottságban. A Központi Bizottság teljesen egységes volt ebben a kérdésben és elítélte az elvtársak egy csoportjának azt a kísérletét, hogy az Ideiglenes Kormányt letartóztassák olyan időpontban, amikor a Szovjetekben és a hadseregben a bolsevikok kisebbségben voltak. Ha Trockij nem Szuhanov nyomán írta volna meg Október „történetét", hanem valódi okmányok alapján, nem lett volna nehéz meggyőződnie állításának téves voltáról.

Egyáltalán nincs igaza Trockijnak, amikor azt állítja, hogy azt a „Lenin kezdeményezte" kísérletet, hogy június 10-én tüntetést rendezzenek, a Központi Bizottság „jobboldali" tagjai a „kalandorság" vádjával illették. Ha Trockij nem Szuhanov nyomán írt volna, minden bizonnyal tudta volna, hogy a június 10-i tüntetést Leninnel teljes egyetértésben halasztották el, s Lenin az elhalasztás szükségességét nagy beszédben védelmezte meg a Petrográdi Bizottság ismert ülésén (lásd a Petrográdi Bizottság jegyzőkönyveit[75]).

Egyáltalán nincs igaza Trockijnak, amikor arról beszél, hogy a júliusi fegyveres tüntetéssel kapcsolatban „tragikus" nézeteltérések voltak a Központi Bizottságon belül. Trockij egyszerűen költ, amikor feltételezi, hogy a Központi Bizottság vezető csoportjának egyes tagjai „nyilván káros kalandot láttak a júliusi epizódban". Trockijnak, aki akkor még nem volt tagja Központi Bizottságunknak és csak összekötőnk volt a Szovjetekben, persze nem kellett tudnia arról, hogy a Központi Bizottság a

júliusi tüntetést csak az ellenség kipuhatolására szolgáló eszköznek tekintette, hogy a Központi Bizottság (és Lenin) nem akarta és nem is akarhatta a tüntetést felkeléssé változtatni akkor, amikor a fővárosi Szovjetek még a „honvédők" mellett álltak. Könnyen lehetséges, hogy néhány bolsevik valóban siránkozott a júliusi vereség miatt. Tudomásom van például arról, hogy néhányan az akkor letartóztatott bolsevikok közül készek voltak még arra is, hogy kilépjenek sorainkból. De aki ebből egyes állítólagos „jobboldaliak", egyes állítólagos központi bizottsági tagok ellen irányuló következtetéseket von le, az lelkiismeretlenül meghamisítja a történelmet.

Nincs igaza Trockijnak, amikor kijelenti, hogy a Kornyilov-lázadás napjaiban a párt vezetőinek egy része hajlamosnak mutatkozott arra, hogy a „honvédőkkel" blokkot alkosson, az Ideiglenes Kormányt támogassa. Persze megint ugyanazokról az állítólagos „jobboldaliakról" van szó, akik zavarják Trockij álmát. Trockijnak nincs igaza, mivel vannak a világon olyan okmányok, mint a párt akkori Központi Lapja, amely meghazudtolja Trockij kijelentéseit. Trockij Leninnek a Központi Bizottsághoz intézett levelére hivatkozik, amelyben Lenin óva inti a pártot attól, hogy Kerenszkijt támogassa. De Trockij nem érti meg Lenin leveleit, e levelek rendeltetését, jelentőségét. Lenin leveleiben néha szándékosan előreszalad, előtérbe helyezi azokat a *lehetséges* hibákat, amelyeket elkövethetnek, és előre bírálja ezeket a hibákat azzal a céllal, hogy figyelmeztesse a pártot és bebiztosítsa a hibák ellen, vagy néha felfúj egy „apróságot" és „elefántot csinál egy

szunyogból" ugyanazzal a pedagógiai céllal. A párt vezére, különösen ha illegalitásban van, másképp nem is cselekedhet, mert neki meszebb kell látnia harcostársainál és köteles riadót fujni minden egyes lehetséges hiba, még az „apróságok" miatt is. De aki Lenin ilyen leveleiből (márpedig Leninnek nem kevés ilyen levele van) „tragikus" nézeteltérésekre következtet és ebből nagy hűhót csap — az nem érti Lenin leveleit, nem ismeri Lenint. Nyilván ez a magyarázata annak is, hogy Trockij néha szarva között a tőgyét találja el. Röviden: semilyen, a szó szoros értelmében semilyen nézeteltérés nem volt a Központi Bizottságban a Kornyilov-lázadás napjaiban.

A júliusi vereség után valóban felmerült nézeteltérés a Központi Bizottság és Lenin között a Szovjetek sorsa kérdésében. Tudvalevő, hogy Lenin, aki a párt figyelmét a felkelésnek a Szovjetektől független előkészítésére kívánta összpontosítani, óva intett attól, hogy túlságosan bízzunk a Szovjetekben, mert azon a véleményen volt, hogy a „honvédők" által beszennyezett Szovjetek már csak névleg léteznek. A Központi Bizottság és a VI. pártkongresszus óvatosabb álláspontot foglalt el, nem látott okot arra, hogy kizártnak tekintse a Szovjetek felélénkülését. A Kornyilov-lázadás megmutatta, hogy a határozat helyes volt. Különben ez a nézeteltérés nem volt komoly jelentőségű a párt szempontjából. Lenin később elismerte, hogy a VI. kongresszus vonala helyes volt. Érdekes, hogy Trockij nem kapaszkodott bele ebbe a nézeteltérésbe és nem fujta fel óriásira.

A tömegek forradalmi mozgósításának központjában álló egységes és egybeforrott párt — ezt a

képet mutatta pártunk helyzete ebben az időszakban.

3) *A roham megszervezésének időszaka (szeptember—október).* Ennek az időszaknak fő tényei:

a) a Demokratikus Tanácskozás összehívása és a kadetokkal való blokk gondolatának csődje;

b) a Moszkvai és a Petrográdi Szovjet átállása a bolsevikok oldalára;

c) az Északi Terület Szovjetjeinek kongresszusa[76] és a Petrográdi Szovjet határozata a csapatok kivonása ellen;

d) a párt Központi Bizottságának határozata a felkelésről és a Petrográdi Szovjet Forradalmi Katonai Bizottságának megalakítása;

e) a petrográdi helyőrség határozata a Petrográdi Szovjet fegyveres támogatásáról és a Forradalmi Katonai Bizottság által kinevezett biztosok hálózatának kiépítése;

f) a bolsevik fegyveres erők akcióba lépnek és letartóztatják az Ideiglenes Kormány tagjait;

g) a Petrográdi Szovjet Forradalmi Katonai Bizottsága átveszi a hatalmat és a II. Szovjetkongresszus megalakítja a Népbiztosok Tanácsát.

Ennek az időszaknak jellemző vonása a válság gyors kiélesedése, a kormánykörök teljes fejetlensége, az eszerek és mensevikek elszigetelődése és az ingadozó elemek tömeges és gyors átállása a bolsevikok oldalára. Ki kell emelnünk ez időszak forradalmi taktikájának egy eredeti sajátosságát. Ez a sajátosság abban áll, hogy a forradalom minden vagy majdnem minden támadó lépését a védekezés látszatával igyekszik megtenni. Kétségtelen, hogy a csapatok

Petrográdból való kivonásának megakadályozása a forradalom komoly támadó lépése volt, ennek ellenére ezt a támadást azzal a jelszóval hajtottuk végre, hogy Petrográdot meg kell védeni a külső ellenség esetleges támadásával szemben. Kétségtelen, hogy a Forradalmi Katonai Bizottság megalakítása még komolyabb támadó lépés volt az Ideiglenes Kormány ellen, ennek ellenére ezt azzal a jelszóval hajtottuk végre, hogy meg kell szervezni a katonai kerületi vezérkar akcióinak szovjet ellenőrzését. Kétségtelen, hogy a helyőrség nyílt átállása a Forradalmi Katonai Bizottság oldalára és a szovjetbiztosok hálózatának megszervezése a felkelés kezdetét jelentette, ennek ellenére a forradalom ezeket a lépéseket azzal a jelszóval tette, hogy meg kell védeni a Petrográdi Szovjetet az ellenforradalom esetleges támadásaival szemben. A forradalom mintegy a védekezés leplével álcázta támadó akcióit azért, hogy annál könnyebben bevonja hatáskörébe a határozatlan, ingadozó elemeket. Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy az akkori beszédek, cikkek és jelszavak látszatra védekező jellegűek, noha belső tartalmuk jellege határozottan támadó.

Voltak-e nézeteltérések ebben az időszakban a Központi Bizottságban? Igen, voltak, méghozzá nem is jelentéktelenek. A felkelés kérdésével kapcsolatban felmerült nézeteltérésekről már beszéltem. Ezeket a nézeteltéréseket pontosan tükrözték a Központi Bizottság október 10-i és 16-i jegyzőkönyvei. Ezért nem fogok a már elmondottak ismétlésébe bocsátkozni. Most három kérdésre kell kitérnem: az előparlamentben való részvétel, a Szovjeteknek

a felkelésben betöltött szerepe és a felkelés időpontja kérdésére. Erre annál nagyobb szükség van, mert Trockij oly nagy buzgalommal igyekezett magát előtérbe helyezni, hogy „véletlenül" meghamisította Leninnek a két utóbbi kérdésben elfoglalt álláspontját.

Kétségtelen, hogy az előparlament kérdésével kapcsolatban felmerült nézeteltérések komolyak voltak. Mi volt, hogy úgy mondjam, az előparlament célja? Az, hogy segítsen a burzsoáziának háttérbe szorítani a Szovjeteket és lerakni a burzsoá parlamentarizmus alapjait. Hogy az előparlament a kialakult forradalmi helyzetben teljesíthette-e ezt a feladatot, az más kérdés. Az események megmutatták, hogy ez a cél megvalósíthatatlan volt, maga az előparlament pedig nem volt más, mint a Kornyilov-lázadás elvetélt magzata. De kétségtelen, hogy a mensevikek és az eszerek éppen ebből a célból hozták létre az előparlamentet. Mit jelenthetett ilyen viszonyok között a bolsevikok részvétele az előparlamentben? Csakis azt, hogy a proletár tömegeket megtévesztik az előparlament igazi lényegét illetően. Főképpen ez a magyarázata annak a szenvedélyességnek, amellyel Lenin a leveleiben az előparlamentben való részvétel híveit ostorozza. Az előparlamentben való részvétel kétségtelenül komoly hiba volt.

De hiba volna, ha azt gondolnánk — mint Trockij teszi —, hogy a részvétel hívei azzal a céllal mentek be az előparlamentbe, hogy ott szerves munkát végezzenek s a „munkásmozgalmat a szociáldemokrácia medrébe vezessék". Ez egyáltalán nem igaz. Ez hazugság. Ha ez igaz volna, a pártnak nem

sikerült volna „egy-kettőre" felszámolni ezt a hibát az előparlamentből való tüntető kivonulással. Pártunk életképessége és forradalmi ereje egyebek között éppen abban fejeződött ki, hogy egy szempillantás alatt helyrehozta ezt a hibát.

Mellesleg engedjék meg nekem, hogy helyesbítsek egy apró pontatlanságot, amely becsúszott a Trockij-művek „szerkesztőjének", Lencnernek abba a közlésébe, amely a bolsevik frakciónak az előparlament kérdését eldöntő üléséről szól. Lencner közlése szerint ezen az ülésen két előadó volt — Kamenyev és Trockij. Ez nem igaz. A valóságban négy előadó volt: kettő az előparlament bojkottja mellett (Trockij és Sztálin) és kettő a részvétel mellett (Kamenyev és Nogin).

Még rosszabbul áll Trockij dolga, amikor Leninnek a felkelés formája kérdésében elfoglalt álláspontjával foglalkozik. Trockij úgy tünteti fel a dolgot, hogy Lenin szerint a pártnak októberben „a Szovjettől függetlenül és annak háta mögött" kellett megragadnia a hatalmat. Trockij aztán bírálja ezt a Leninnek tulajdonított szamárságot, „fölényeskedik" s végül egy leereszkedő megjegyzést vet oda: „Ez hiba lett volna". Trockij itt nem mond igazat Leninről, meghamisítja Lenin nézetét a Szovjeteknek a felkelésben betöltött szerepéről. Egész sereg olyan okmányt lehetne idézni, amelyek arról tanuskodnak, hogy Lenin javaslata szerint a Szovjeteken, a Petrográdi vagy a Moszkvai Szovjeten *keresztül*, nempedig a Szovjetek *háta mögött* kell megragadni a hatalmat. Miért volt szüksége Trockijnak erre az enyhén szólva furcsa legendára Leninről?

Nem áll jobban Trockij dolga akkor sem, amikor a Központi Bizottságnak és Leninnek a felkelés időpontjával kapcsolatos álláspontját „boncolja". Trockij a Központi Bizottság híres október 10-i üléséről szólva azt állítja, hogy ezen az ülésen „olyan értelmű határozatot hoztak, hogy a felkelésnek legkésőbb október 15-ig meg kell történnie". Eszerint a Központi Bizottság a felkelés időpontját október 15-re tűzte ki, majd sajátmaga megszegte ezt a határozatot, amikor a felkelés időpontját október 25-re halasztotta. Igaz-e ez? Nem, nem igaz. A Központi Bizottság ez alatt az idő alatt mindössze két határozatot hozott a felkelésről — az október 10-i és az október 16-i határozatot. Felolvasom ezeket a határozatokat.

A Központi Bizottság október 10-i határozata:

„A Központi Bizottság megállapítja, hogy mind az orosz forradalom nemzetközi helyzete (felkelés a német hadiflottában, mint nyilvánvaló tünete annak, hogy a szocialista forradalom egész Európában érlelődik, továbbá az a veszély, hogy az imperialisták békét* kötnek egymással abból a célból, hogy az oroszországi forradalmat megfojtsák), mind a hadihelyzet (az orosz burzsoáziának, valamint Kerenszkijnek és cinkosainak kétségen kívül álló elhatározása, hogy Petrográdot átadják a németeknek), valamint az, hogy a proletárpárt többséget kapott a Szovjetekben — mindez, kapcsolatban a parasztfelkeléssel és azzal a ténnyel, hogy a nép bizalma pártunk felé fordult (a moszkvai választások), végül egy második Kornyilov-lázadás szemmelláthatő előkészítése (a csapatok kivonása Petrográdból, kozákcsapatok összevonása Petrográd körül, Minszk körülzárása kozákokkal stb.) — mindez napirendre tűzi a fegyveres felkelést.

Megállapítva tehát, hogy a fegyveres felkelés elkerül-

* Nyilvánvalóan „különbékét" értendő. — *I. Szt.*

hetetlen és teljesen megérett, a Központi Bizottság felszólítja az összes pártszervezeteket, hogy vegyék ezt irányadóul és ebből a szempontból tárgyaljanak meg és döntsenek el minden gyakorlati kérdést (az Északi Terület Szovjetkongresszusa, a csapatok kivonása Petrográdból, a moszkvaiak és a minszkiek akciója stb.)"[77].

A Központi Bizottság és a felelős funkcionáriusok október 16-án tartott együttes tanácskozásának határozata:

„A gyűlés örömmel üdvözli és teljes egészében támogatja a Központi Bizottság határozatát, felszólít minden szervezetet, minden munkást és katonát a fegyveres felkelés legfokozottabb ütemű és legalaposabb előkészítésére, a Központi Bizottság által e célra alakított központ támogatására, és kifejezi azt a szilárd meggyőződését, hogy a Központi Bizottság és a Szovjet idejében megjelöli a támadásra alkalmas pillanatot és a támadás célszerű módjait"[78].

Mint látják, a felkelés időpontját és a Központi Bizottságnak a felkelésről szóló határozatát illetőleg Trockijt cserbenhagyta az emlékezete.

Egyáltalán nincs igaza Trockijnak, amikor azt állítja, hogy Lenin lebecsülte a szovjet legalitást, hogy Lenin nem értette meg, milyen komoly jelentősége van annak, hogy a hatalmat az október 25-i Összoroszországi Szovjetkongresszus vegye át, s hogy Lenin éppen ezért ragaszkodott ahhoz, hogy a hatalmat október 25-e előtt ragadjuk meg. Ez nem igaz. Lenin két okból javasolta azt, hogy a hatalmat október 25-e előtt kell megragadni. Először azért, mert az ellenforradalmárok bármely pillanatban feladhatták Petrográdot, ami derékba törte volna a fellendülőben levő felkelést és ennélfogva drága volt

minden nap. Másodszor azért, mert a Petrográdi Szovjet hibáját, amelyet azzal követett el, hogy *nyiltan* kitűzte és nyilvánosságra hozta a felkelés napját (október 25-ét), csakis úgy lehetett helyreütni, ha a tényleges felkelés a felkelésnek e legális időpontja *előtt* megkezdődik. Lenin ugyanis művészetnek tekintette a felkelést és neki tudnia kellett, hogy az ellenség, amelynek tudomására jutott (a Petrográdi Szovjet elővigyázatlansága következtében) a felkelés napja, okvetlenül igyekszik felkészülni erre a napra, ezért tehát meg kellett előzni az ellenséget, vagyis okvetlenül a legális időpont *előtt* kellett megkezdeni a felkelést. Főképpen ez a magyarázata annak a szenvedélyességnek, amellyel Lenin az október 25-i dátum fetisizálóit leveleiben ostorozta. Az események megmutatták, hogy Leninnek tökéletesen igaza volt. Tudvalevő, hogy a felkelést az Összoroszországi Szovjetkongresszus előtt kezdtük meg. Tudvalevő, hogy a hatalom megragadása ténylegesen az Összoroszországi Szovjetkongresszus megnyitása előtt történt, és nem a Szovjetkongresszus ragadta meg a hatalmat, hanem a Petrográdi Szovjet, a Forradalmi Katonai Bizottság. A Szovjetkongresszus csak *átvette* a hatalmat a Petrográdi Szovjet kezéből. Ezért Trockijnak a szovjet legalitás jelentőségével kapcsolatos hosszú elmefuttatásai teljesen fölöslegesek.

A burzsoá hatalmat megrohamozó és megdöntő forradalmi tömegek élén álló eleven és hatalmas párt — ilyen volt pártunk állapota ebben az időszakban.

Ennyit az Október előkészítéséről költött legendákról.

III

TROCKIZMUS VAGY LENINIZMUS?

Fentebb beszéltünk azokról a párt ellen és Leninről költött legendákról, amelyeket Trockij és elvbarátai Októberrel és Október előkészítésével kapcsolatban terjesztenek. Ezeket a legendákat lelepleztük és megcáfoltuk. Ezek után felmerül a kérdés: miért volt szüksége Trockijnak mindezekre a legendákra — Októberről, Október előkészítéséről, Leninről és Lenin pártjáról? Miért volt szüksége Trockijnak a párt ellen irányuló újabb irodalmi fellépésekre? Mi az értelme, feladata, célja ezeknek a fellépéseknek most, amikor a párt nem akar vitázni, amikor a pártnak rengeteg halaszthatatlan feladata van, amikor a pártnak arra van szüksége, hogy egybeforrottan dolgozzék a gazdaság helyreállításán, nempedig arra, hogy újabb harcot vívjon régi kérdések körül? Miért volt szüksége Trockijnak arra, hogy a pártot visszarángassa újabb vitákba?

Trockij azt állítja, hogy minderre Október „tanulmányozása" érdekében van szükség. De vajjon nem lehet tanulmányozni Októbert úgy is, hogy nem sértik meg ismét a pártot és a párt vezérét, Lenint? Micsoda „története" Októbernek az, amely azzal kezdődik és végződik, hogy meghurcolják az Októberi Felkelés fő mozgatóját, meghurcolják azt a pártot, amely ezt a felkelést megszervezte és vezette? Nem, itt nem Október tanulmányozásáról van szó. Októbert *így* nem tanulmányozzák. Október történetét *így* nem írják. Emögött nyilván valami más „célzat" rejlik. Mégpedig minden jel szerint az, hogy Trockij

az ő irodalmi fellépéseiben még egy (még egy!) kísérletet tesz arra, hogy előkészítse a feltételeket a leninizmusnak trockizmussal való felcserélésére. Trockijnak „életbevágóan" fontos, hogy befeketítse a pártot, a párt kádereit, akik a felkelést vezették, abból a célból, hogy a párt befeketítéséről áttérjen a leninizmus befeketítésére. A leninizmus befeketítésére pedig azért van szüksége, hogy becsempéssze a trockizmust, mint „egyetlen" „proletár" (ennek fele se tréfa!) ideológiát. Mindezt, persze (óh, persze!) a leninizmus zászlaja alatt, hogy a becsempészés procedurája a „lehető legkisebb fájdalommal" járjon.

Ez Trockij legutóbbi irodalmi fellépéseinek lényege.

Ezért Trockijnak ezek az irodalmi fellépései élére állítják a trockizmus kérdését.

Tehát, mi a trockizmus?

A trockizmusnak három sajátossága van, amelyek folytán kibékíthetetlen ellentétben van a leninizmussal.

Melyek ezek a sajátosságok?

Először. A trockizmus a „permanens" (megszakítás nélküli) forradalom elmélete. De mi a permanens forradalom trockista értelemben? Olyan forradalom, amely nem számol a szegényparasztsággal mint forradalmi erővel. Trockij „permanens" forradalma, mint Lenin mondja, a parasztmozgalom „átugrása", „játék a hatalom megragadásával". Mi a veszélye ennek? Az, hogy az ilyen forradalom, ha megpróbálnák megvalósítani, elkerülhetetlenül

kudarccal végződne, mert elszakítaná az orosz proletariátustól szövetségesét, vagyis a szegényparasztságot. Éppen ez a magyarázata annak a harcnak, amelyet a leninizmus már 1905 óta folytat a trockizmus ellen.

Hogyan értékeli Trockij a leninizmust e harc szempontjából? Olyan elméletnek tekinti, amely „forradalomellenes vonásokat" tartalmaz. Mivel adott okot a leninizmus erre a haragos véleményre? Azzal, hogy a leninizmus annakidején védelmezte és megvédelmezte a proletariátus és a *parasztság* diktatúrájának eszméjét.

De Trockij nem éri be ezzel a haragos véleménnyel. Tovább is megy, amikor azt állítja, hogy: „Jelenleg a leninizmus egész épülete hazugságon és hamisításon épül és saját bomlásának mérgét hordozza magában" (lásd Trockijnak 1913-ban Csheidzéhez írt levelét). Amint látják, ez két, egymással homlokegyenest ellenkező vonal.

Másodszor. A trockizmus bizalmatlanság a bolsevik pártszerűséggel, a párt egyöntetűségével szemben, a trockizmus nem bízik a pártnak az opportunista elemekkel szemben ellenséges jellegében. A trockizmus szervezeti téren az az elmélet, amely a forradalmároknak és opportunistáknak, az opportunisták csoportjainak és csoportocskáinak egy egységes pártban való együttélését hirdeti. Bizonyára ismerik Trockij Augusztusi Blokkjának történetét, amelyben idillikusan együttműködtek martovisták és otzovisták, likvidátorok és trockisták és „az igazi" pártnak tüntették fel magukat. Ismeretes, hogy ennek a rongyokból összefércelt „pártnak" a bolsevik

párt lerombolása volt a célja. Miben álltak akkor „nézeteltéréseink"? Abban, hogy a leninizmus a proletárpárt fejlődésének zálogát az Augusztusi Blokk lerombolásában, a trockizmus viszont ebben a blokkban az „igazi" párt megteremtésének bázisát látta.

Amint látják, ez megint két egymással ellentétes vonal.

Harmadszor. A trockizmus bizalmatlanság a bolsevizmus vezetőivel szemben, kísérlet e vezetők diszkreditálására, befeketítésére. Nem ismerek egyetlen egy áramlatot sem a pártban, amelyet a trockizmussal össze lehetne hasonlítani a leninizmus vezetőinek vagy a párt központi intézményeinek diszkreditálása tekintetében. Mit szóljunk például Trockijnak ahhoz a „hízelgő" nyilatkozatához, amelyben Lenint úgy jellemzi, mint aki „hivatásszerűen kihasználja az orosz munkásmozgalom minden elmaradottságát" (lásd ugyanott). Pedig hát ez korántsem a „leghízelgőbb" nyilatkozat Trockij valamennyi „hízelgő" nyilatkozata között.

Hogyan történhetett, hogy Trockij, akinek a vállán ilyen kényelmetlen teher volt, mégis a bolsevikok sorába került az októberi mozgalom idején? Ez úgy történt, hogy Trockij akkor lerakta (ténylegesen lerakta) terhét, ládájába rejtette. E nélkül az „operáció" nélkül lehetetlen lett volna a komoly együttműködés Trockijjal. Az Augusztusi Blokk elméletét, vagyis a mensevikekkel való egység elméletét már szétzúzta és félrelökte a forradalom, merthiszen milyen egységről lehetett szó akkor, amikor a bolsevikok és a mensevikek között fegyveres harc

folyt? Trockij nem tehetett egyebet, mint hogy elismerje elmélete csődjének tényét.

A permanens forradalom elméletével ugyanez a kínos história „esett meg", mert a bolsevikok közül senkinek sem jutott eszébe, hogy a februári forradalom után azonnal megragadjuk a hatalmat, Trockijnak pedig tudnia kellett, hogy a bolsevikok nem engedik meg neki, hogy — Lenin szavaival élve — játsszék a hatalom megragadásával". Trockij nem tehetett egyebet, mint hogy elismerje a Szovjetekben való befolyásért folytatott harc, a parasztság meghódításáért folytatott harc bolsevik politikáját. Ami a trockizmus harmadik sajátosságát illeti (a bizalmatlanságot a bolsevik vezetőkkel szemben), ennek természetesen háttérbe kellett szorulnia a két első sajátosság nyilvánvaló csődje következtében.

Megtehette volna-e Trockij ebben a helyzetben, hogy ne rejtse terhét a ládájába és ne kövesse a bolsevikokat, ő, aki mögött nem volt számbavehető csoport, aki úgy jött a bolsevikokhoz, mint hadseregét elvesztett, magáramaradt politikus? Világos, hogy nem tehette meg!

Mi hát ebből a tanulság? Ebből egy tanulságot vonhatunk le: a leninisták tartós együttműködése Trockijjal csak abban az esetben lehetséges, ha Trockij teljesen lemond régi terhéről, ha teljesen csatlakozik a leninizmushoz. Trockij Október tanulságairól ír, de elfelejti, hogy Októbernek minden egyéb tanulságon kívül volt még egy tanulsága — éppen az, amelyet az imént mondottam el és amelynek elsőrendű jelentősége van a trockizmus szem-

pontjából. Nem ártott volna a trockizmusnak, ha Októbernek ezt a tanulságát is megszívlelte volna.

De ezt a tanulságot, amint látjuk, a trockizmus nem szívlelte meg. A trockizmus régi terhét ugyanis, amelyet az Októberi mozgalom napjaiban a ládába rejtettek, most ismét előveszik abban a reményben, hogy lesz rá kereslet — hiszen a piac bővül nálunk. Kétségtelen, hogy Trockij legújabb irodalmi fellépéseiben a trockizmushoz való visszatérésre, a leninizmus „leküzdésére", a trockizmus minden sajátosságának becsempészésére, meghonosítására irányuló kísérlettel van dolgunk. Az új trockizmus nem egyszerű megismétlése a régi trockizmusnak, az új trockizmus meglehetősen kopott és elnyűtt, a régi trockizmusnál hasonlíthatatlanul enyhébb szellemű és mérsékeltebb formájú, de lényegében kétségtelenül megőrizte a régi trockizmus minden sajátosságát. Az új trockizmus nem mer harcos erőként fellépni a leninizmus ellen, inkább a leninizmus közös zászlaja alatt mesterkedik, a leninizmus magyarázásának, tökéletesítésének cégére alatt működik. Ennek az az oka, hogy gyönge. Nem lehet véletlennek tekinteni azt a tényt, hogy az új trockizmus fellépése egybeesett Lenin elhunytának időpontjával. Amíg Lenin élt, az új trockizmus nem merte volna megkockáztatni ezt a lépést.

Melyek az új trockizmus jellemző vonásai?

1. *A „permanens" forradalom kérdésében.* Az új trockizmus nem tartja szükségesnek, hogy nyiltan védelmezze a „permanens" forradalom elméletét. „Egyszerűen" megállapítja, hogy az Októberi Forra-

dalom teljes egészében igazolta a „permanens" forradalom eszméjét. Ebből ezt a következtetést vonja le: a leninizmusban fontos és elfogadható az, ami a háború után, az Októberi Forradalom időszakában volt, és fordítva, a leninizmusban helytelen és elfogadhatatlan az, ami a háború előtt, az Októberi Forradalom előtt volt. Ebből következik a trockistáknak az az elmélete, amely szerint a leninizmust két részre kell vágni: háborúelőtti, „régi", „rossz" leninizmusra, amelynek a proletariátus és parasztság diktatúrája volt az eszméje, és új, háborúutáni, októberi leninizmusra, amelyet a trockisták szeretnének a trockizmus követelményeihez alkalmazni. A leninizmus kettévágásának erre az elméletére a trockizmusnak mint első, többé-kevésbbé „elfogadható" lépésre van szüksége ahhoz, hogy megkönnyítse magának a további lépéseket a leninizmus elleni harcban.

De a leninizmus nem eklektikus elmélet, amelyet különféle elemekből ragasztottak össze és amelyet ketté lehet vágni. A leninizmus egységes és egyöntetű elmélet, amely 1903-ban jött létre, megállta a három forradalom próbáját és most a világproletariátus harci zászlajaként menetel előre.

„A bolsevizmus — mondja Lenin — mint politikai eszmeáramlat és mint politikai párt, 1903 óta áll fenn. Csak a bolsevizmusnak a fennállása *egész* idejét felölelő története magyarázhatja meg kielégítően, hogy miért tudta a bolsevizmus kikovácsolni és a legsúlyosabb viszonyok között fenntartani a proletariátus győzelméhez elengedhetetlenül szükséges vasfegyelmet" (XXV. köt. 174. old.[78a]).

Bolsevizmus és leninizmus — egy és ugyanaz. Ez két elnevezése ugyanannak a dolognak. Ezért a leninizmus kettévágását hirdető elmélet a leninizmus lerombolásának elmélete, a leninizmus trockizmussal való felcserélésének elmélete.

Mondanunk sem kell, hogy a párt nem békélhet meg ezzel a furcsa elmélettel.

2. *A pártszerűség kérdésében.* A régi trockizmus a mensevikekkel való egység elmélete (és gyakorlata) révén igyekezett aláásni a bolsevik pártszerűséget. De ez az elmélet annyira nevetségessé vált, hogy most már említeni sem merik. A mai trockizmus a pártszerűség aláásására új, kevésbbé megbotránkoztató és majdnem „demokratikus" elméletet talált ki, amelynek magva a régi káderek szembeállítása a fiatalabb párttagokkal. A trockizmus szerint pártunknak nincs egységes és összefüggő története. A trockizmus pártunk történetét két különböző értékű részre, október előtti és október utáni részre osztja. Pártunk történetének október előtti része tulajdonképpen nem történelem, hanem „előtörténet", nem fontos, vagy mindenesetre nem nagyon fontos előkészítő időszaka pártunknak. Pártunk történetének október utáni része viszont igazi, valódi történelem. Az elsőben pártunk „öreg", „történelem-előtti" jelentéktelen káderei szerepelnek. Az utóbbiban az új, az igazi, a „történelmi" párt. Aligha szorul bizonyításra, hogy a párt történetének ez az „eredeti" felfogása megbontja pártunk régi és új kádereinek egységét, lerombolja a bolsevik pártszerűséget.

Mondanunk sem kell, hogy a párt nem békélhet meg ezzel a furcsa felfogással.

3. *A bolsevizmus vezetőinek kérdésében.* A régi trockizmus többé-kevésbbé nyiltan igyekezett Lenint befeketíteni és nem félt a következményektől. Az új trockizmus már óvatosabban jár el. A régi trockizmus művét Lenin dicsőítésének, magasztalásának örve alatt igyekszik folytatni. Azt hiszem, érdemes néhány példát elmondanom.

A párt könyörtelen forradalmárnak ismeri Lenint. De azt is tudja, hogy Lenin óvatos volt, nem szerette a túlkapásokat és gyakran kemény kézzel fékezte meg a terror rajongóit, így magát Trockijt is. Trockij ezzel a kérdéssel „Leninről" c. könyvében foglalkozik. De az ő jellemzéséből az tűnik ki, hogy Lenin mást sem tett, mint „minden adódó alkalommal a terror elkerülhetetlenségének gondolatát sulykolta az emberekbe". Az a benyomásunk támad, hogy Lenin csupa vérszomjas bolsevik között is a legvérszomjasabb volt.

Miért volt szüksége Trockijnak erre a felesleges és semmivel sem igazolható színsűrítésre?

A párt példás pártembernek ismeri Lenint, aki nem szerette egyedül, vezető testület megkérdezése nélkül, alapos puhatolózás és ellenőrzés nélkül eldönteni a kérdéseket. Trockij erre is kitér könyvében. De ő nem Lenint mutatja be, hanem valami kínai mandarint, aki a legfontosabb kérdéseket is íróasztal mellől, kapásból dönti el.

Akarják tudni, hogyan döntötte el pártunk az Alkotmányozó Gyűlés szétkergetésének kérdését? Hallgassák meg Trockijt:

„Persze, szét kell kergetni az Alkotmányozó

Gyűlést — mondotta Lenin — dehát mi történjék a baloldali eszerekkel?

Bennünket azonban nagyon megvígasztalt az öreg Natanszon. Bejött hozzánk «tanácskozni» és mindjárt az első szavak után ezt mondotta:

— Pedighát alighanem erőszakkal kell szétkergetni az Alkotmányozó Gyűlést.

— Bravó! — kiáltott fel Lenin — ami igaz, az igaz! De mit szólnak majd ehhez a tiéitek?

— Egyesek ingadoznak, de én azt hiszem, végül mégis beleegyeznek — felelte Natanszon."

Így írnak történelmet.

Akarják tudni, hogyan döntötte el a párt a Legfőbb Katonai Tanács kérdését? Hallgassák meg Trockijt:

„Komoly és tapasztalt katonai szakemberek nélkül nem tudunk kikecmeregni ebből a káoszból — mondottam Vlagyimir Iljicsnek minden esetben a vezérkar meglátogatása után.

— Ez bizonyára igaz. Csak attól tartok, hogy elárulnak . . .

— Mindegyik mellé állítunk egy komisszárt.

— Még jobb lesz kettő — kapott a szón Lenin — méghozzá keménykezűeket. Elvégre lehetetlen, hogy ne legyenek keménykezű kommunistáink.

Így jött létre a Legfőbb Katonai Tanács szervezete."

Így ír Trockij történelmet.

Miért volt szüksége Trockijnak ezekre a Lenint kompromittáló dajkamesékre? Talán bizony a párt vezérének, Leninnek magasztalására? Nem valószínű.

A párt Lenint korunk legkiválóbb marxistájának, mélygondolkozású teoretikusnak és a legtapasztaltabb forradalmárnak ismeri, akiben szikrája sincs a blanquizmusnak. Trockij kitér könyvében erre a kérdésre is. De az ő jellemzése nem az óriás Lenint mutatja be, hanem valami törpe blanquistát, aki az októberi napokban azt javasolta a pártnak, hogy „saját maga ragadja meg a hatalmat, függetlenül a Szovjettől és annak háta mögött". De már megmondottam, hogy ez a jellemzés a legkisebb mértékben sem felel meg a valóságnak.

Miért volt szüksége Trockijnak erre a kiáltó ... pontatlanságra? Nem bujik-e meg itt az a kísérlet, hogy „egy picikét" befeketítse Lenint?

Ezek az új trockizmus jellemző vonásai.

Miért veszélyes az új trockizmus? Azért, mert a trockizmusnak belső tartalmánál fogva minden esélye megvan arra, hogy központjává és gyüjtőpontjává váljon a proletárdiktatúra gyengítésére, bomlasztására törekvő nem-proletár elemeknek.

És most mi a teendő? — kérdezik önök. Melyek a párt soronlevő feladatai Trockij legújabb irodalmi fellépéseivel kapcsolatban?

A trockizmus most azért lép fel, hogy befeketítse a bolsevizmust és megingassa alapjait. A pártnak az a feladata, hogy *a trockizmust mint eszmei áramlatot eltemesse.*

Beszélnek az ellenzék ellen alkalmazott megtorlásokról és a szakadás lehetőségéről. Ezek badarságok, elvtársak. Pártunk erős és szilárd. A párt nem tűr meg semmiféle szakadást. Ami a megtorlásokat illeti, határozottan ellenzem azokat. Nekünk most

nem megtorlásokra, hanem erőteljes eszmei harcra van szükségünk az újjászülető trockizmus ellen.

Mi nem akartuk és nem kerestük ezt az irodalmi vitát. Ezt a vitát Trockij kényszeríti ránk leninizmus-ellenes fellépéseivel. Ám legyen, mi készen állunk, elvtársak.

„Pravda" 269. sz.
1924 november 26.

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS AZ OROSZ KOMMUNISTÁK TAKTIKÁJA

Előszó az „Útban Október felé" című könyvhöz[79]

I

AZ OKTÓBERI FORRADALOM KÜLSŐ ÉS BELSŐ KÖRÜLMÉNYEI

Három külső körülmény határozta meg azt, hogy a proletárforradalomnak Oroszországban aránylag olyan könnyen sikerült az imperializmus láncát szétzúznia s ezzel a burzsoázia hatalmát megdöntenie.

Először, az a körülmény, hogy az Októberi Forradalom a két fő imperialista csoport, az angol-francia és a német-osztrák csoport közötti kétségbeesett harc idején kezdődött, amikor ezeknek a csoportoknak, minthogy élethalálharcot vívtak egymással, sem idejük, sem módjuk nem volt arra, hogy komoly figyelmet fordítsanak az Októberi Forradalom elleni harcra. Ennek a körülménynek roppant jelentősége volt az Októberi Forradalom szempontjából, mert lehetővé tette számára, hogy az imperializmuson belüli ádáz összeütközéseket kihasználja saját erőinek megszilárdítására és szervezésére.

Másodszor, az a körülmény, hogy az Októberi Forradalom akkor kezdődött, amikor az imperialista háború még tartott, amikor a háborúgyötörte és

békét szomjazó dolgozó tömegeket maga a dolgok logikája vezette rá a proletárforradalomra, mint a háborúból kivezető egyetlen útra. Ennek a körülménynek igen komoly jelentősége volt az Októberi Forradalom szempontjából, mert kezébe adta a béke hatalmas fegyverét, megkönnyítette számára azt a lehetőséget, hogy egyesítse a szovjet forradalmat a gyűlöletes háború befejezésével s ezzel feléje fordította a tömegek rokonszenvét Nyugaton is, a munkások között, Keleten is, az elnyomott népek között.

Harmadszor, Európában hatalmas munkásmozgalom volt, s Nyugaton és Keleten érlelődött a forradalmi válság, melyet a hosszú imperialista háború idézett elő. Ennek a körülménynek az oroszországi forradalom szempontjából felbecsülhetetlen jelentősége volt, mert a világimperializmus elleni harcában megbízható szövetségeseket szerzett neki Oroszországon kívül.

De a külső körülményeken kívül egész sor kedvező belső feltétel is megkönnyítette az Októberi Forradalom győzelmét.

E feltételek közül a legfontosabbak a következők:

Először: az Októberi Forradalmat Oroszország munkásosztályának óriási többsége a legtevékenyebben támogatta.

Másodszor: kétségtelenül támogatta a szegényparasztság, támogatta a katonák többsége, mert békére szomjaztak és földet akartak.

Harmadszor: élén, vezető erőként, olyan kipróbált párt állott, mint a bolsevikok pártja, amelyet nemcsak tapasztalata és évek során át kiépített fe-

gyelme tett erőssé, hanem az is, hogy hatalmas kapcsolatai voltak a dolgozó tömegekkel.

Negyedszer: az Októberi Forradalom olyan aránylag könnyen legyűrhető ellenségekkel állott szemben, mint a meglehetősen gyönge orosz burzsoázia, a paraszti „zendülések" következtében végleg demoralizált földbirtokos osztály és a háború folyamán teljesen csődbejutott megalkuvó pártok (a mensevikek és az eszerek pártja).

Ötödször: rendelkezésére állottak az ifjú állam óriási térségei, amelyeken szabadon manőverezhetett, visszavonulhatott, ha a helyzet úgy kívánta, kipihenhette magát, összeszedhette erőit stb.

Hatodszor: az Októberi Forradalom az ellenforradalom ellen vívott harcában számíthatott arra, hogy az országban elegendő mennyiségű élelmiszer, fűtőanyag és nyersanyag van.

Ezeknek a külső és belső körülményeknek az együtthatása hozta létre azt a sajátos helyzetet, amely az Októberi Forradalom aránylag könnyű győzelmét meghatározta.

Ez, persze, nem jelenti azt, hogy a külső és belső helyzet nem rejtett magában hátrányokat is az Októberi Forradalom szempontjából. Mily komoly hátrány volt például az, hogy az Októberi Forradalom tudvalevőleg egyedül állt, hogy körülötte és szomszédságában nem volt szovjet ország, amelyre támaszkodhatott volna! Kétségtelen, hogy a jövendő forradalom például Németországban ebből a szempontból kedvezőbb helyzetben lenne, mert szomszédságában egy olyan komoly erejű szovjet ország van, mint a mi Szovjetuniónk. Nem is beszélek az Októberi

Forradalom olyan mínuszáról, hogy az országban nincsen proletár többség.

De ezek a kedvezőtlen körülmények csak aláhúzzák az Októberi Forradalom külső és belső feltételei ama sajátszerűségének óriási jelentőségét, amelyről fentebb szóltam.

Erről a sajátszerűségről egy percre sem szabad megfeledkezni. Különösen emlékezni kell rá, ha az 1923-as év őszének német eseményeit elemezzük. Mindenekelőtt Trockijnak kell rá emlékeznie, aki teljes analógiát állapít meg az Októberi Forradalom és a németországi forradalom között s féktelenül ostorozza a német kommunista pártot valóságos és állítólagos hibáiért.

„Oroszországban — mondja Lenin — az 1917-es konkrét, történelmileg rendkívül eredeti helyzetben könnyű volt a szocialista forradalmat *megkezdeni*, de *folytatni* és végigvinni Oroszországnak nehezebb lesz, mint az európai országoknak. Már 1918 elején rá kellett mutatnom erre a körülményre és az azóta szerzett kétévi tapasztalat teljesen megerősítette ennek a felfogásnak a helyességét. Olyan különleges feltételek, mint: 1) az, hogy a szovjet forradalmat egyesíthettük a munkásokat és parasztokat hihetetlenül agyonkínzó imperialista háború befejezésével, ami a szovjet forradalomnak volt köszönhető; 2) az, hogy bizonyos időre kihasználhattuk a világ két leghatalmasabb imperialista rablócsoportjának élethalálharcát, amely csoportok nem egyesülhettek a szovjet ellenség ellen; 3) az, hogy aránylag hosszú polgárháborút bírhattunk ki, ami részben az ország óriási méreteinek és a rossz közlekedési eszközöknek volt köszönhető; 4) az, hogy megvolt a parasztságnak oly mélyreható polgári-demokratikus forradalmi mozgalma, hogy a proletariátus pártja átvehette a parasztok pártjának forradalmi követeléseit (az eszerek pártját, amelynek többsége erősen ellenséges volt a bol-

sevizmussal szemben) és ezeket a követeléseket azonnal megvalósíthatta, mert a proletariátus meghódította a politikai hatalmat — ilyen különleges feltételek Nyugat-Európában most nincsenek és ilyen vagy hasonló feltételek nem egykönnyen ismétlődnek meg. Egyébként ezért van az.— számos más okon kívül —, hogy Nyugat-Európának a szocialista forradalmat *megkezdenie* nehezebb, mint nekünk" (XXV. köt. 205. old.[79a]).

Lenin e szavait nem szabad elfelejteni.

II

AZ OKTÓBERI FORRADALOM KÉT SAJÁTOSSÁGA, VAGY OKTÓBER ÉS TROCKIJ ELMÉLETE A „PERMANENS" FORRADALOMRÓL

Az Októberi Forradalomnak két sajátossága van, amelyekkel mindenekelőtt azért kell tisztába jönnünk, hogy megértsük ennek a forradalomnak a lényegét és történelmi jelentőségét.

Miféle sajátosságok ezek?

Az első az a tény, hogy a proletariátus diktatúrája nálunk mint olyan hatalom született meg, mely a proletariátus és a dolgozó parasztтömegek közötti szövetség alapján keletkezett, amely szövetségben a proletariátusé a vezető szerep. A második az a tény, hogy a proletariátus diktatúrája nálunk úgy szilárdult meg, mint a szocializmus győzelmének eredménye *egy* kevéssé fejlett kapitalista országban, s ugyanakkor a többi országban, a fejlettebb kapitalista országokban a kapitalizmus fennmaradt. Ez, persze, nem jelenti azt, hogy az Októberi Forradalomnak nincsenek egyéb sajátosságai. De most éppen ez a két sajátosság a fontos számunkra, nemcsak azért

mert világosan kifejezik az Októberi Forradalom lényegét, hanem azért is, mert kitűnően feltárják a „permanens forradalom" elméletének opportunista mivoltát.

Vizsgáljuk meg kissé közelebbről ezt a két sajátosságot.

A városi és falusi kispolgárság dolgozó tömegeinek kérdése, az a kérdés, hogy a proletariátus meg tudja-e nyerni ezeket a tömegeket — a proletárforradalom döntő fontosságú kérdése. Kit támogat a hatalomért való harcban a város és a falu dolgozó népe, a burzsoáziát avagy a proletariátust, kinek a tartalékává lesz, a burzsoázia tartalékává, avagy a proletariátus tartalékává — ettől függ a forradalom sorsa és a proletariátus diktatúrájának szilárdsága. Az 1848-as és az 1871-es franciaországi forradalom főkép azért bukott el, mert a paraszttartalékok a burzsoázia mellett voltak. Az Októberi Forradalom azért győzött, mert el tudta venni a burzsoáziától paraszttartalékait, mert a proletariátus oldalára tudta vonni ezeket a tartalékokat s mert a proletariátus volt ebben a forradalomban a város és a falu milliós dolgozó népének egyetlen vezető ereje.

Aki ezt nem értette meg, az sohasem fogja megérteni sem az Októberi Forradalom jellegét, sem a proletárdiktatúra természetét, sem proletárhatalmunk belpolitikájának sajátos voltát.

A proletariátus diktatúrája nem egyszerű kormányzó felső csoport, amelyet egy „tapasztalt stratéga" gondos keze „ügyesen" „kiválogatott" s amely „hozzáértően" a lakosságnak erre vagy arra a rétegére „támaszkodik". A proletariátus diktatúrája

a proletariátus és a dolgozó paraszttömegek osztályszövetsége a tőke megdöntésére, a szocializmus végleges győzelmére, azzal a feltétellel, hogy e szövetség vezető ereje a proletariátus.

Tehát nem arról van itt szó, hogy „egy kicsit" alábecsüljük, vagy „egy kicsit" túlbecsüljük a parasztmozgalom forradalmi lehetőségeit, mint ahogy most a „permanens forradalom" némely diplomatikus védelmezője mondani szereti. Az Októberi Forradalom eredményeképpen keletkezett új proletár állam természetéről van szó. A proletár hatalom jellegéről, magának a proletárdiktatúrának alapjairól van szó.

„A proletariátus diktatúrája — mondja Lenin — sajátos formájú osztályszövetség a proletariátus mint a dolgozók élcsapata és a dolgozók nagyszámú nemproletár rétegei (kispolgárság, kistulajdonosok, parasztság, értelmiség stb.) vagy azok többsége között — szövetség, amely a tőke ellen jött létre, a tőke teljes leverésére, a burzsoázia ellenállásának és restaurációs törekvéseinek teljes elnyomására, a szocializmus végleges megteremtésére és megszilárdítására" (XXIV. köt. 311. old.).

Továbbá:

„A proletariátus diktatúrája, ha ezt a latin, tudományos, történelem-filozófiai kifejezést egyszerű nyelvre lefordítjuk, azt jelenti, hogy:

csakis egy bizonyos osztály, mégpedig a városi és általában a gyári, az ipari munkások képesek arra, hogy vezessék a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét a tőke igájának megdöntéséért folyó harcban, a tőke megdöntése folyamán, a győzelem megtartásáért és megszilárdításáért folyó egész harcban, az új szocialista társadalmi rend megteremtésének művében, az osztályok teljes megszüntetéséért folyó egész harcban" (XXIV. köt. 336. old.[79b]).

Ez a proletariátus diktatúrájának lenini elmélete.

Az Októberi Forradalom egyik sajátossága az, hogy ez a forradalom a proletárdiktatúra lenini elméletének klasszikus megvalósítása.

Egyes elvtársak azt hiszik, hogy ez az elmélet tisztán „orosz" elmélet, amely csak az oroszországi viszonyokra vonatkozik. Ez nem áll. Ez egyáltalán nem igaz. Amikor Lenin a proletariátus által vezetett nem-proletár osztályok dolgozó tömegeiről beszél, akkor nemcsak az orosz parasztokra gondol, hanem a Szovjetunió végvidékeinek — nemrég még Oroszország gyarmatainak — dolgozó elemeire is. Lenin fáradhatatlanul hangsúlyozta, hogy e másnemzetiségű tömegekkel való szövetség nélkül Oroszország proletariátusa nem győzhet. A nemzeti kérdésről szóló cikkeiben és a Kommunista Internacionále kongresszusain mondott beszédeiben Lenin nem egyszer megmondta, hogy a világforradalom győzelme lehetetlen a fejlettebb országok proletariátusának a leigázott gyarmatok elnyomott népeivel való forradalmi szövetsége, forradalmi blokkja nélkül. De mi egyebek a gyarmatok, mint elnyomott dolgozó tömegek s mindenekelőtt a parasztság dolgozó tömegei? Ki ne tudná, hogy a gyarmatok felszabadításának kérdése *lényegében* a nem-proletár dolgozó tömegek felszabadításának, a finánctőke járma és kizsákmányolása alóli felszabadításának kérdése?

De ebből az következik, hogy a proletariátus diktatúrájának lenini elmélete nem tisztán „orosz" elmélet, hanem valamennyi országra érvényes elmélet. A bolsevizmus nem csupán orosz jelenség.

„A bolsevizmus — mondja Lenin — a *taktika mintája mindenki számára*" (XXIII. köt. 386. old.[79c]).

Ezek az Októberi Forradalom első sajátosságának jellemző vonásai.

Hogy áll a dolog Trockij „permanens forradalom" elméletével az Októberi Forradalom e sajátossága szempontjából?

Nem térünk ki Trockij 1905-ös álláspontjára, amikor Trockij „egyszerűen" megfeledkezett a parasztságról, mint forradalmi erőről és kiadta a jelszót: „Le a cárral, éljen a munkáskormány!", vagyis kiadta a parasztság nélküli forradalom jelszavát. Még Radek is, a „permanens forradalom" diplomatikus védőügyvédje, kénytelen most elismerni, hogy a „permanens forradalom" 1905-ben a valóságból a „levegőbe való ugrást" jelentette. Most, úgylátszik, mindenki belátja, hogy ezzel a „levegőbe való ugrással" már nem érdemes bajlódni.

Nem térünk ki Trockijnak arra az álláspontjára sem, amelyet a háború alatt, mondjuk 1915-ben foglalt el, amikor „Harc a hatalomért" című cikkében, abból kiindulva, hogy az „imperializmus korszakában élünk", hogy az imperializmus „nem a burzsoá nemzetet állítja szembe a régi rendszerrel, hanem a proletariátust a burzsoá nemzettel", arra a következtetésre jutott, hogy a parasztság forradalmi szerepének csökkennie kell, hogy a földelkobzás jelszavának már nincs olyan jelentősége, mint korábban. Köztudomású, hogy Lenin Trockijnak ezzel a cikkével kapcsolatban Trockijt a „parasztság szerepének" „tagadásával" vádolta, amikor azt mondta,

hogy „Trockij valójában Oroszország liberális munkáspolitikusait támogatja, akiknél a parasztság szerepének «tagadása» azt jelenti, hogy *nem akarják* a parasztokat forradalomba vinni!" (XVIII. köt. 318. old.).

Inkább térjünk át Trockijnak erről a kérdésről írt későbbi munkáira, annak az időszaknak a munkáira, amikor a proletárdiktatúra már megszilárdult s amikor Trockijnak módjában volt „permanens forradalom" elméletét a valóság alapján ellenőrizni és hibáit kijavítani. Vegyük elő Trockij „1905" című könyvének 1922-ben írt „Előszavát". Íme, mit mond Trockij ebben az „Előszó"-ban a „permanens forradalomról":

„Éppen a január 9-e és az 1905-ös októberi sztrájk közötti időben alakultak ki a szerzőnél az oroszországi forradalmi fejlődés jellegére vonatkozó ama nézetek, melyeket a «permanens forradalom» elméletének neveztek el. Ez a tudálékos elnevezés azt a gondolatot fejezte ki, hogy az orosz forradalom, amely előtt közvetlenül polgári célok vannak, nem állhat meg ezeknél a céloknál. A forradalom nem oldhatja meg legközelebbi polgári céljait, ha nem juttatja a proletariátust hatalomra. De a proletariátus, ha kezébe vette a hatalmat, nem szorítkozhat a forradalom polgári kereteire. Ellenkezőleg, éppen győzelme biztosítására a proletár élcsapatnak már uralma első idejében nagyon mélyen bele kell nyúlnia nemcsak a feudális, hanem a polgári tulajdonba is. Ennek során *ellenséges összeütközésbe* kerül nemcsak a burzsoázia valamennyi csoportjával, amelyek a forradalmi harc első idejében támogatták, hanem a *parasztság széles tömegeivel* is, amelyek segítségével hatalomra került. Az elmaradt, túlnyomó többségében parasztlakosságú ország munkáskormányának helyzetében rejlő ellentmondások *csak* nemzetközi

méretekben oldhatók meg, a proletariátus világforradalmának porondján"*.

Így beszél Trockij az ő „permanens forradalmáról".

Csak össze kell vetni ezt az idézetet a fentebbi, Leninnek a proletariátus diktatúrájáról szóló műveiből vett idézetekkel, hogy megértsük, mekkora szakadék választja el a proletárdiktatúra lenini elméletét Trockij „permanens forradalom" elméletétől.

Lenin a proletariátus és a parasztság dolgozó rétegei közötti *szövetségről* beszél, mint a proletárdiktatúra alapjáról. Trockijnál ellenben *„ellenséges összeütközésről"* van szó a „proletár élcsapat" és a „parasztság széles tömegei" között.

Lenin arról beszél, hogy a proletariátus *vezeti* a dolgozó és kizsákmányolt tömegeket. Trockijnál ellenben *„ellentmondások"* vannak „az elmaradt, túlnyomó többségében parasztlakosságú ország munkáskormányának helyzetében".

Lenin szerint a forradalom mindenekelőtt magának Oroszországnak a munkásaiból és parasztjaiból meríti erejét. Trockij ellenben oda lyukad ki, hogy a szükséges erőket *csak* „a proletariátus világforradalmának porondján" lehet meríteni.

De mi lesz, ha a sors úgy akarja, hogy a nemzetközi forradalom késsen? Van-e valami reménysugár a mi forradalmunk számára? Trockij seminő reménysugarat nem ad, mert „a munkáskormány helyzetében rejlő ellentmondások ... *csak* a proletariátus világforradalmának porondján ... oldhatók

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

meg". E terv szerint forradalmunk egyetlen perspektívája: a világforradalomra várva, saját ellentmondásaiban tengődni és szárán elrothadni.

Mi a proletariátus diktatúrája Lenin szerint?

A proletariátus diktatúrája Lenin szerint az a hatalom, mely a proletariátus és a parasztság dolgozó tömegeinek szövetségére támaszkodik „a tőke teljes megdöntése", a „szocializmus végleges felépítése és megszilárdítása" céljából.

Mi a proletariátus diktatúrája Trockij szerint?

A proletariátus diktatúrája az a hatalom, mely „ellenséges összeütközésbe" kerül „a parasztság széles tömegeivel" s mely az „ellentmondások" megoldását *csak* „a proletariátus világforradalmának porondján" keresi.

Mi a különbség e „permanens forradalom elmélet" és a mensevizmus ismert elmélete közt, amely tagadja a proletárdiktatúra eszméjét?

Lényegében semmi.

Kétségnek itt semmi helye. A „permanens forradalom" nem egyszerű alábecsülése a parasztmozgalomban rejlő forradalmi lehetőségeknek. A „permanens forradalom" a parasztmozgalom olyan alábecsülése, mely a proletárdiktatúra lenini elméletének *tagadására* vezet.

Trockij „permanens forradalma" a mensevizmus egyik válfaja.

Így áll a dolog az Októberi Forradalom első sajátosságával.

Melyek az Októberi Forradalom második sajátosságának jellemző vonásai?

Lenin, az imperializmust tanulmányozva, külö-

nösen a háború időszakában, felfedezte a kapitalista országok gazdasági és politikai fejlődésének egyenlőtlenségéről és ugrásszerűségéről szóló törvényt. E törvény értelmében a vállalatok, trösztök, iparágak és egyes országok fejlődése nem egyenletesen megy végbe, nem egy kialakult sorrend szerint, nem úgy, hogy az egyik tröszt, az egyik iparág vagy az egyik ország állandóan elől jár, a többi tröszt vagy ország pedig következetesen sorjában elmarad, — hanem ugrásszerűen, úgy, hogy az egyik ország fejlődésében szünetek vannak, más országok viszont előreugranak. Ezzel kapcsolatban az elmaradt országoknak az a „teljesen jogos" törekvése, hogy régi pozícióikat megtartsák és az előreugrott országok éppolyan „jogos" törekvése, hogy új pozíciókat hódítsanak, arra vezet, hogy az imperialista országok háborús összeütközései elkerülhetetlenek. Példa erre Németország, amely félszázaddal ezelőtt Franciaországhoz és Angliához képest elmaradt ország volt. Ugyanígy Japán is elmaradt ország volt Oroszországhoz képest. De köztudomású, hogy már a XX. század elején Németország és Japán olyan messze előreugrottak, hogy Németország már maga mögött hagyta Franciaországot és kezdte a világpiacon Angliát szorongatni, Japán pedig Oroszországot érte utól. Ezekből az ellentmondásokból létre is jött, mint tudjuk, a nemrég lefolyt imperialista háború.

Ez a törvény abból indul ki, hogy:

1. „A kapitalizmus olyan világrendszerré nőtt át, amelyben maroknyi «élenjáró» ország gyarmati elnyomásban tartja és pénzügyileg fojtogatja a föld lakosságának óriási többségét" (lásd Lenin előszavát

az „Imperializmus" francia kiadásához, — XIX. köt. 74. old.[79d]).

2. „Ezen a «zsákmányon» két-három, világhatalommal bíró, állig felfegyverzett rabló (Amerika, Anglia, Japán) osztozkodik s ezek a *maguk* zsákmányán való osztozkodás kedvéért belerántják az egész földkerekséget a *maguk* háborújába" (ugyanott).

3. A pénzügyi elnyomás világrendszerén belüli ellentmondások növekedése és a háborús összeütközések elkerülhetetlensége arra vezet, hogy az imperializmus világfrontját a forradalom könnyen megsebezheti s valószínűvé válik e front áttörése egyes országokban.

4. A legvalószínűbb, hogy ez az áttörés azokon a pontokon és azokban az országokban mehet végbe, ahol az imperialista front lánca gyengébb, vagyis ahol az imperializmus legkevésbbé van felvértezve s ahol a forradalom a legkönnyebben bontakozhatik ki.

5. Ezért a szocializmus győzelme *egy* országban teljességgel lehetséges és valószínű még akkor is, ha ez az ország kapitalizmus tekintetében kevésbbé fejlett, még akkor is, ha a többi ország, amelyekben a kapitalizmus fennmarad, kapitalizmus tekintetében fejlettebb.

Röviden összefoglalva ezek a proletárforradalom lenini elméletének alapjai.

Mi az Októberi Forradalom második sajátossága?

Az Októberi Forradalom második sajátossága az, hogy ez a forradalom mintaképe a proletárforradalom lenini elmélete gyakorlati alkalmazásának.

Aki nem értette meg az Októberi Forradalomnak ezt a sajátosságát, az sohasem fogja megérteni

sem e forradalom nemzetközi természetét, sem kolosszális nemzetközi erejét, sem sajátos külpolitikáját.

„A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — mondja Lenin — a kapitalizmus feltétlen törvénye. Ebből következik, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, sőt *egy*, egymagában vett kapitalista országban is. Ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembefordulna* a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait, felkelést szítana ott a kapitalisták ellen, szükség esetén még fegyveres erővel is fellépne a kizsákmányoló osztályok és államaik ellen." Mert „lehetetlen a nemzetek szabad egyesülése a szocializmusban a szocialista köztársaságoknak az elmaradt államok ellen folytatott többé-kevésbbé hosszú, szívós harca nélkül" (XVIII. köt. 232—233. old.[79e]).

Minden ország opportunistái azt állítják, hogy a proletárforradalom nem kezdődhetik el másutt — ha ugyan az ő elméletük szerint egyáltalán elkezdődhet valahol —, mint az iparilag fejlett országokban, azt állítják, hogy minél fejlettebbek iparilag ezek az országok, annál nagyobbak a szocializmus győzelmének esélyei, — ami pedig a szocializmusnak *egy* országban, különösen egy kevéssé fejlett kapitalizmusú országban való győzelmét illeti, ennek lehetőségét az opportunisták kizártnak tartják, mint teljesen hihetetlen valamit. Lenin, az imperialista államok egyenlőtlen fejlődésének törvényére támaszkodva, már a háború idején szembeszegezte az opportunistákkal a maga proletárforradalom elméletét, amely szerint a szocializmus győzelme *egy*

országban is lehetséges, még akkor is, ha ez az ország kapitalizmus tekintetében kevésbbé fejlett.

Ismeretes, hogy az Októberi Forradalom teljesen igazolta a proletárforradalom lenini elméletének helyességét.

Hogy áll a dolog Trockij „permanens forradalmával" a proletárforradalom lenini elmélete szempontjából?

Vegyük elő Trockij „A mi forradalmunk" (1906) című brosúráját.

Trockij ezt írja:

„Az európai proletariátus közvetlen állami támogatása nélkül Oroszország munkásosztálya nem maradhat hatalmon és nem teheti ideiglenes uralmát tartós szocialista diktatúrává. Ebben egy pillanatig sem lehet kételkedni."

Mit mond ez az idézet? Igenis azt, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban, az adott esetben Oroszországban, nem lehetséges „az európai proletariátus közvetlen állami támogatása *nélkül*", vagyis mindaddig, míg az európai proletariátus meg nem hódította a hatalmat.

Mi a közös ebben az „elméletben" és Leninnek abban a tételében, amely szerint a szocializmus győzelme lehetséges „*egy*, egymagában vett kapitalista országban"?

Világos, hogy semmi.

De tegyük fel, hogy Trockijnak ez a brosúrája, amely 1906-ban jelent meg, amikor nehéz volt forradalmunk jellegét meghatározni, önkéntelen tévedéseket tartalmaz s nem egészen felel meg Trockij későbbi időben vallott nézeteinek. Nézzük meg Trockij másik brosúráját, „A békeprogram" címűt,

mely az Októberi Forradalom előtt, 1917-ben látott napvilágot s amelyet most (1924-ben) az „1917" c. könyvben újra kiadtak. Ebben a brosúrában Trockij bírálja a proletárforradalom *egy* országban lehetséges győzelméről szóló lenini elméletet és szembeállítja vele az Európai Egyesült Államok jelszavát. Azt állítja, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban lehetetlen, hogy a szocializmus győzelme csak mint Európa néhány legfontosabb országának (Angliának, Oroszországnak, Németországnak) győzelme lehetséges, ha ezek az országok Európai Egyesült Államokká egyesülnek, máskülönben a győzelem egyáltalán nem lehetséges. Kereken kimondja, hogy „győzelmes forradalom Oroszországban vagy Angliában elképzelhetetlen németországi forradalom nélkül és fordítva".

„Az egyetlen némileg konkrét történeti megfontolást az Európai Egyesült Államok jelszava ellen — mondja Trockij — a svájci «Szocial-Demokrat» (a bolsevikok akkori központi orgánuma — *I. Szt.)* hasábjain fogalmazták meg a következő mondatban: «A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége a kapitalizmus feltétlen törvénye». Ebből a «Szocial-Demokrat» azt a következtetést vonta le, hogy lehetséges a szocializmus győzelme *egy* országban s ezért nincs ok arra, hogy a proletariátus diktatúráját minden egyes államban függővé tegyük az Európai Egyesült Államok létrehozásától. Hogy a különböző országok kapitalista fejlődése egyenlőtlen, az minden vitán felül áll. De maga ez az egyenlőtlenség felettébb egyenlőtlen. Anglia, Ausztria, Németország vagy Franciaország kapitalista színvonala nem egyforma. De Afrikához és Ázsiához viszonyítva mindezek az országok a társadalmi forradalomra megérett kapitalista «Európát» képviselik. Hogy egyetlen országnak sem kell a maga harcában

másokat «bevárnia», ez elemi igazság, amelyet hasznos és szükséges ismételni, nehogy a párhuzamos nemzetközi cselekvés gondolata helyére a várakozás nemzetközi tétlenségének gondolata kerüljön. Másokra nem várva kezdjük és folytatjuk a harcot nemzeti talajon, azzal a teljes meggyőződéssel, hogy kezdeményezésünk megadja a lökést a harcra más országokban; de ha ez nem történnék meg, akkor reménytelen azt vélni — ezt tanusítja a történeti tapasztalat és az elméleti megfontolás —, hogy, például, a forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben, vagy a szocialista Németország elszigetelten fenn tudna maradni a kapitalista világban."

Látjuk, hogy ez ugyanaz az elmélet a szocializmus egyidejű győzelméről Európa legfontosabb országaiban, amely elmélet szükségképpen kizárja a lenini forradalmi elméletet a szocializmus győzelméről *egy* országban.

Kétségtelen, hogy a szocializmus *teljes* győzelméhez, ahhoz, hogy a régi rend visszaállítása *teljesen* lehetetlenné váljék, több ország proletariátusának együttes erőfeszítésére van szükség. Kétségtelen, hogy ha Európa proletariátusa nem támogatta volna forradalmunkat, Oroszország proletariátusa nem tudott volna helytállni az általános rohammal szemben; éppúgy, ahogy az oroszországi forradalom támogatása nélkül a nyugati forradalmi mozgalom sem fejlődhetett volna azzal a lendülettel, amellyel az oroszországi proletárdiktatúra után fejlődni kezdett. Kétségtelen, hogy szükségünk van támogatásra. De mit jelent az, hogy a nyugateurópai proletariátus támogatja forradalmunkat? Az európai munkások rokonszenve forradalmunk iránt, készsége arra, hogy megakadályozza az imperialisták intervenciós szán-

dékait — támogatás-e mindez, komoly segítség-e? Feltétlenül az. E támogatás nélkül, e segítség nélkül, melyet nemcsak az európai munkások, hanem a gyarmati és függő országok is nyújtottak, a proletárdiktatúrának Oroszországban rosszul állt volna a szénája. Elég volt-e eddig ez a rokonszenv s ez a segítség, mely egyesült Vörös Hadseregünk erejével s Oroszország munkásainak és parasztjainak ama készségével, hogy életükkel is megvédjék a szocialista hazát, elég volt-e mindez arra, hogy visszaverjük az imperialisták támadásait és kiharcoljuk a komoly építőmunkához szükséges feltételeket? Igenis elég volt. Növekszik-e ez a rokonszenv, vagy csökken? Kétségtelenül növekszik. Megvannak-e tehát nálunk a kedvező feltételek nemcsak ahhoz, hogy előbbre vigyük a szocialista gazdaság szervezését, hanem ahhoz is, hogy most már mi nyújtsunk támogatást mind a nyugateurópai munkásoknak, mind a Kelet elnyomott népeinek? Igenis megvannak. Erről ékesszólóan tanuskodik az oroszországi proletárdiktatúra hétéves története. Lehet-e tagadni, hogy nálunk már hatalmas munkalendület kezdődött? Nem, nem lehet tagadni.

Mit jelenthet mindezek után Trockij kijelentése, hogy a forradalmi Oroszország nem tudna megállni a konzervatív Európával szemben?

Csak azt jelentheti, először, hogy Trockij nem érzi forradalmunk belső erejét; másodszor, hogy Trockij nem érti meg annak az erkölcsi támogatásnak felbecsülhetetlen jelentőségét, melyet forradalmunknak Nyugat munkásai és Kelet parasztjai nyújtanak; harmadszor, hogy Trockij nem veszi észre azt a

belső tehetetlenséget, mely ma az imperializmust emészti.

Trockij olyan önfeledt hévvel bírálta a proletárforradalom lenini elméletét, hogy „Békeprogram" című 1917-ben megjelent és 1924-ben újra kiadott brosúrájában akaratlanul tönkreverte önmagát.

De talán Trockijnak ez a brosúrája is elévült, valamely okból már nem fedi jelenlegi nézeteit? Nézzük meg Trockij későbbi munkáit, melyeket a forradalomnak *egy országban*, Oroszországban való győzelme után írt. Vegyük például Trockijnak a „Békeprogram" című brosúra új kiadásához 1922-ben írt „Utószavát". Íme, mit ír Trockij ebben az „Utószóban":

„Némely olvasónak alkalmasint úgy tetszhetik, hogy azt a «Békeprogram»-ban többször ismétlődő állítást, hogy a proletárforradalom nem fejeződhet be győzelmesen nemzeti keretekben, Szovjet Köztársaságunk csaknem ötesztendős tapasztalata megcáfolta. De ez a következtetés alaptalan volna. Az a tény, hogy a munkásállam az egész világgal szemben helytállt *egy* országban, mégpedig egy elmaradt országban, a proletariátus kolosszális erejéről tanuskodik, amely más, haladottabb, civilizáltabb országokban valóságos csodákat lesz képes művelni. De ha politikai és katonai értelemben, mint állam, megvédtük is magunkat, a szocialista társadalom megteremtéséig nem jutottunk el, sőt azt meg sem közelítettük . . . Mindaddig, amíg a többi európai államban a burzsoázia van hatalmon, kénytelenek vagyunk a gazdasági elszigeteltség elleni harcban megegyezést keresni a kapitalista világgal; ugyanakkor határozottan ki lehet mondani, hogy e megegyezések legfeljebb abban lehetnek segítségünkre, hogy ezt vagy azt a gazdasági sebet behegesszük, hogy egy vagy két lépést tegyünk előre, de a szocialista gazdaság igazi fellendülése Oroszországban *csak** a proletariátusnak

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Európa legfontosabb országaiban kivívott *győzelme után válik lehetségessé."**

Így beszél Trockij, fittyet hányva a valóságnak, hogy mindenáron megmentse a „permanens forradalmat" a végleges összeomlástól.

Kiderül, hogy ha minden követ megmozdítunk is, de a szocialista társadalom megteremtéséhez nemcsak „nem jutottunk el", hanem azt „meg sem közelítettük". Kiderül, hogy voltak, akik „a kapitalista világgal való megegyezésben" reménykedtek, de lám, ezek a megegyezések sem érnek semmit, mert akármit is csinálunk, a „szocialista gazdaság igazi fellendülésére" nem számíthatunk, amíg „Európa legfontosabb országaiban" nem győz a proletariátus.

No és mert Nyugaton még nem derült fel a győzelem napja, a forradalomnak Oroszországban nincs egyéb „választása": vagy szárán rothad el, vagy burzsoá állammá fajul.

Nemhiába beszél Trockij már két év óta pártunk „elfajulásáról".

Nem hiába jósolta Trockij tavaly országunk „pusztulását".

Hogyan lehet ezt a különös „elméletet" összeegyeztetni Lenin elméletével a „szocializmus győzelméről *egy* országban"?

Hogyan lehet ezt a különös „perspektívát" összeegyeztetni azzal a lenini perspektívával, hogy az új gazdasági politika lehetővé teszi számunkra a „szocialista gazdaság alapjának felépítését"?

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Hogyan lehet összeegyeztetni ezt a „permanens" reménytelenséget például Lenin következő szavaival:

„A szocializmus most már nem a távoli jövő kérdése, vagy valamely elvont elképzelés, vagy valamilyen szentkép. Ami a szentképet illeti, arról megmaradt a régi, nagyon rossz véleményünk. Mi a szocializmust bevittük a mindennapi életbe és ott kell eligazodnunk. Ez napjaink feladata, ez korunk feladata. Hadd zárjam szavaimat annak a meggyőződésemnek a kifejezésével, hogy bármily nehéz ez a feladat, bármennyire új is előbbi feladatunkhoz képest s bármennyi nehézséget okoz is nekünk — mi valamennyien együtt, nem holnap, hanem néhány év alatt, mi valamennyien együtt mindenáron megoldjuk ezt a feladatot, úgyhogy a «nep» Oroszországa szocialista Oroszországgá lesz" (XXVII. köt. 366. old.).

Hogyan lehet összeegyeztetni Trockijnak ezt a „permanens" kilátástalanságát például Lenin következő szavaival:

„Valóban: minden nagyüzemi termelési eszköz az állam hatalmában van, az államhatalom a proletariátus kezében, a proletariátus szövetségben a sokmillió kis- és törpeparaszttal, a proletariátus vezetőszerepe a parasztság irányában biztosítva van stb. — hát ez nem minden, ami kell ahhoz, hogy a szövetkezetekből, egyesegyedül a szövetkezetekből, amelyeket ezelőtt mint szatócskodást kezeltünk — s amelyeket most, az új gazdasági politika idején, bizonyos tekintetben szintén jogunk van így kezelni —, vajjon ez nem minden, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges? Ez még nem a szocialista társadalom felépítése, de ez minden, ami e felépítéshez szükséges és elegendő" (XXVII. köt. 392. old.[31a]).

Világos, hogy itt nincs és nem is lehet semmiféle összeegyeztetés. Trockij „permanens forradalma" tagadása a proletárforradalom lenini elméletének s

fordítva — a proletárforradalom lenini elmélete tagadása a „permanens forradalom" elméletének.

Hitetlenség forradalmunk erőivel és képességeivel szemben, hitetlenség az orosz proletariátus erőivel és képességeivel szemben — ez a „permanens forradalom" elméletének termőtalaja.

Eddig a „permanens forradalom" elméletének rendszerint csak *egyik* oldalát emelték ki — azt, hogy nem hisz a parasztmozgalomban rejlő forradalmi lehetőségekben. Ezt az egyik oldalt most, a méltányosság kedvéért, ki kell egészíteni a *másik* oldallal — azzal, hogy nem hisz Oroszország proletariátusának erejében és képességeiben.

Mi a különbség Trockij elmélete és a mensevizmus ismert elmélete között, mely szerint a szocializmus győzelme *egy* országban, különösen egy elmaradt országban, lehetetlen, ha a proletárforradalom előzetesen nem győzött „Európa legfontosabb országaiban"?

Lényegében semmi.

Kétségnek itt semmi helye. Trockij „permanens forradalom" elmélete a mensevizmus válfaja.

Az utóbbi időben sajtónkban elszaporodtak azok a rothadt diplomaták, akik a „permanens forradalom" elméletét erőnek erejével el akarják fogadtatni, mint olyan elméletet, amely a leninizmussal összeegyeztethető. Igaz, mondják, ez az elmélet 1905-ben alkalmatlannak bizonyult. De Trockij annyiban hibázott, hogy akkor előreszaladt s az 1905-ös év viszonyaira akarta alkalmazni azt, amit akkor még nem lehetett alkalmazni. Később azonban, mondják, például 1917 októberében, amikor

a forradalom teljesen megérett, Trockij elmélete teljesen helyénvalónak bizonyult. Nem nehéz kitalálni, hogy ezeknek a diplomatáknak legfőbbike Radek. Hallgassuk csak meg:

„A háború szakadékot ásott a földet és békét akaró parasztság és a kispolgári pártok közé; a háború a parasztságot a munkásosztály és ennek élcsapata, a bolsevik párt vezetése alá rendelte. Lehetővé vált nem a munkásosztály és a parasztság, hanem a parasztságra támaszkodó munkásosztály diktatúrája. Amit Roza Luxemburg és Trockij 1905-ben Leninnel szembeállítottak (vagyis a „permanens forradalmat" — *I. Szt.)*, az valójában a történelmi fejlődés második szakaszának bizonyult."

Ahány szó, annyi ferdítés.

Nem igaz, hogy a háború idején „lehetségessé vált nem a munkásosztály és a parasztság, hanem a parasztságra támaszkodó munkásosztály diktatúrája". Valójában az 1917-es februári forradalom a proletariátus és a parasztság diktatúrájának megvalósulása volt, amely sajátságosan összefonódott a burzsoá diktatúrával.

Nem igaz, hogy a „permanens forradalom" elméletét, amelyet Radek szemérmesen elhallgat, 1905-ben Roza Luxemburg és Trockij vetette fel. Valójában ezt az elméletet Parvus és Trockij vetette fel. Most, tíz hónap mulva, Radek korrigálja önmagát és szükségesnek tartja Parvust megszidni a „permanens forradalom" miatt. De a méltányosság azt követeli Radektól, hogy szidja meg Parvus cégtársát is — Trockijt.

Nem igaz, hogy a „permanens forradalom", melyet az 1905-ös forradalom félrelökött, helyesnek

bizonyult „a történelmi fejlődés második szakaszában", vagyis az Októberi Forradalom idején. Az Októberi Forradalom egész menete, egész fejlődése megmutatta és bebizonyította, hogy a „permanens forradalom" elmélete teljesen helytelen s hogy semmiképpen sem fér össze a leninizmus alapjaival.

Sem édeskés beszédekkel, sem rothadt diplomatizálással nem lehet eltakarni azt a szakadékot, amely a „permanens forradalom" elmélete és a leninizmus között tátong.

III

A BOLSEVIK TAKTIKA NÉHÁNY SAJÁTOSSÁGA OKTÓBER ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK IDŐSZAKÁBAN

A bolsevikok Október előkészítésének időszakában követett taktikáját csak akkor érthetjük meg, ha tisztázzuk e taktikának legalább néhány különösen fontos sajátosságát. Ez annál szükségesebb, mert a bolsevikok taktikájáról szóló nagyszámú brosúra gyakran éppen ezeket a sajátosságokat mellőzi.

Melyek ezek a sajátosságok?

Az első sajátosság. Ha Trockijt hallgatjuk, azt hihetnők, hogy Október előkészítésének történetében csak két szakasz van, a felderítés szakasza és a felkelés szakasza s ami azon felül van, az a gonosztól való. Mi volt az 1917-es áprilisi tüntetés? „Az áprilisi tüntetés, mely a kelleténél «balabbra» ment, felderitő kirohanás volt a tömegek hangulatának s a köztük és a szovjetek többsége közti viszonynak a kipuhatolására." S mi az 1917-es júliusi tüntetés? Trockij véleménye szerint „lényegében ez alkalommal

is csak újabb, nagyobb arányú felderítésről volt szó, a mozgalom újabb, magasabb színvonalán". Magától értetődik, hogy az 1917-es júniusi tüntetés, amely pártunk követelésére jött létre, Trockij elképzelése szerint még inkább „felderítésnek" tekintendő.

Ebből az derül ki, hogy a bolsevikoknak már 1917 márciusában munkásokból és parasztokból álló kész politikai hadseregük volt s ha ezt a hadsereget sem áprilisban, sem júniusban, sem júliusban nem használták fel arra, hogy felkelést hajtsanak végre, hanem csupán „felderítéssel" foglalkoztak, akkor ez azért és csakis azért történt, mert a „felderítés adatai" akkor nem ígértek kedvező „eredményt".

Mondanom sem kell, hogy pártunk politikai taktikájának ez a leegyszerűsített felfogása nem egyéb, mint a szokásos hadi taktika összecserélése a bolsevikok forradalmi taktikájával.

Valójában mindezek a tüntetések mindenekelőtt a tömegek ösztönös nyomásának eredményei voltak, a tömegek háborúellenes hangulatának és az utcára kívánkozó felháborodásának eredményei.

Valójában a párt szerepe itt az volt, hogy a tömegek ösztönösen keletkező akcióinak a bolsevik forradalmi jelszavak vonalának megfelelő formát és vezetést adjon.

Valójában a bolsevikoknak 1917 márciusában nem volt és nem is lehetett kész politikai hadseregük. A bolsevikok csak dolgoztak egy ilyen hadsereg megteremtésén (s meg is teremtették végül, 1917 októberére) az osztályok harcának és összeütközéseinek folyamán, 1917 áprilisától októberéig, — dolgoztak a megteremtésén az áprilisi tüntetés s a júniusi

és júliusi tüntetések révén, a kerületi és a városi dumaválasztások segítségével, a Kornyilov-lázadás elleni harcban és a Szovjetek meghódításával. A politikai hadsereg másmilyen, mint a katonai hadsereg. A katonai vezetőség akkor kezdi el a háborút, mikor már kész hadsereg van a kezében, a párt ellenben a maga hadseregét a harc folyamán, az osztályok összeütközései folyamán teremti meg, abban a mértékben, ahogy maguk a tömegek saját tapasztalatuk alapján meggyőződnek a párt jelszavainak helyességéről, politikájának helyességéről.

Persze, minden ilyen tüntetés egyszersmind bizonyos mértékben megvilágította a szemünk elől elrejtett erőviszonyokat, némiképpen felderítés is volt, de a felderítés nem indítóoka, hanem természetes eredménye volt a tüntetésnek.

Lenin, amikor az októberi felkelés előtt az eseményeket elemezte és az április-júliusi eseményekkel összehasonlította, ezt mondta:

„A helyzet éppenséggel nem ugyanolyan, mint április 20—21-e, június 9-e és július 3-a előtt, mert akkor *ösztönös felháborodás* volt, amelyet mi, mint párt, vagy nem vettünk észre (április 20), vagy visszatartottunk és békés tüntetéssé alakítottunk (június 9 és július 3). Mert akkor nagyon jól tudtuk, hogy a szovjetek *még* nem a mieink, hogy a parasztok *még* hisznek a Liber—Dan—Csernov-féle útban s nem hisznek a bolsevik útban (a felkelésben), hogy tehát a nép többsége nem lehet velünk s hogy tehát a felkelés még korai" (XXI. köt. 345. old.).

Világos, hogy pusztán „felderítéssel" nem sokra megyünk.

Nyilvánvaló, hogy nem a „felderítés" a dolog lényege, hanem az, hogy:

1) a párt Október előkészítésének egész időszakában állandóan a forradalmi tömegmozgalom ösztönös fellendülésére támaszkodott harcaiban;

2) az ösztönös fellendülésre támaszkodva, a párt megtartotta a mozgalom osztatlan vezetését;

3) a mozgalom ilyen vezetése megkönnyítette a pártnak a politikai tömeghadsereg megszervezését az Októberi Felkelés számára;

4) ennek a politikának szükségszerű folyománya volt az, hogy Október egész előkészítése *egy* párt, a bolsevik párt vezetése alatt történt;

5) Október ilymódon való előkészítése viszont arra vezetett, hogy az Októberi Felkelés eredményeként a hatalom *egy* párt, a bolsevikok pártja kezébe került.

Tehát *egy* párt, a kommunista párt osztatlan vezérszerepe, mint Október előkészítésének lényeges mozzanata — ez az Októberi Forradalom jellemző vonása, ez a bolsevikok taktikájának első sajátossága Október előkészítésének időszakában.

Aligha szorul bizonyításra, hogy a bolsevik taktika e sajátossága nélkül a proletárdiktatúra győzelme az imperializmus viszonyai között lehetetlen lett volna.

Ez a sajátosság az Októberi Forradalmat előnyösen különbözteti meg az 1871-es francia forradalomtól, melyben a forradalom vezetését két párt osztotta meg egymással, amelyek közül egyik sem nevezhető kommunista pártnak.

A második sajátosság. Október előkészítése tehát *egy* párt, a bolsevik párt vezetése alatt történt. De hogyan valósította meg a párt ezt a vezetést,

milyen irányban haladt a vezetés? Ez a vezetés a *megalkuvó* pártok, az eszerek és mensevikek elszigetelésének vonalán haladt, mert ezek a pártok voltak a forradalom kibontakozásának időszakában a legveszedelmesebb csoportosulások.

Mi a leninizmus alapvető stratégiai szabálya? Annak felismerése, hogy:

1) a *megalkuvó* pártok a forradalom ellenségeinek legveszedelmesebb szociális támaszai a közelgő forradalmi kibontakozás időszakában;

2) e pártok elszigetelése nélkül az ellenséget (a cárizmust vagy a burzsoáziát) megdönteni lehetetlen;

3) ennek következtében a forradalom előkészítésének időszakában a legerősebb csapásokat arra kell irányítani, hogy ezeket a pártokat elszigeteljük, hogy elszakítsuk tőlük a dolgozók nagy tömegeit.

A cárizmus elleni harc időszakában, a polgári-demokratikus forradalom előkészítésének időszakában (1905—1916) a cárizmus legveszedelmesebb támasza a liberális-monarchista párt, a kadetok pártja volt. Miért? Mert megalkuvó párt volt, a cárizmus és a nép többsége, vagyis az egész parasztság közötti *megegyezés* pártja volt. Természetes, hogy a párt akkor legerősebb csapásait a kadetokra mérte, mert a kadetok elszigetelése nélkül nem lehetett arra számítani, hogy a parasztság *szakít* a cárizmussal, s e szakítás biztosítása nélkül nem lehetett a forradalom győzelmére számítani. Sokan nem értették meg akkor a bolsevikok stratégiájának ezt a sajátosságát s a bolsevikokat túlságos „kadetfalással" vádolták, azt állították, hogy a kadetok elleni harc a bolsevikoknál

„háttérbe szorítja" a fő ellenség, a cárizmus elleni harcot. De ezek az alaptalan vádak csak azt leplezték le, hogy a vádaskodók sehogysem értették meg a bolsevik stratégiát, mely a megalkuvó pártok elszigetelését követelte, *azzal a céllal*, hogy megkönnyítse, közelebb hozza a fő ellenség legyőzését.

Aligha szorul bizonyításra, hogy e nélkül a stratégia nélkül lehetetlen lett volna a proletariátus hegemóniája a polgári demokratikus forradalomban.

Október előkészítésének időszakában a küzdő erők súlypontja új síkra helyeződött át. Cár nem volt már. A kadetok pártja megalkuvó erőből kormányzó erővé lett, az imperializmus uralkodó erejévé. A küzdelem már nem a cárizmus és a nép között folyt, hanem a burzsoázia és a proletariátus között. Ebben az időszakban az imperializmus legveszélyesebb szociális támaszai a kispolgári demokratikus pártok voltak, az eszerek és a mensevikek pártja. Miért? Mert akkor ezek a pártok voltak a megalkuvó pártok, az imperializmus és a dolgozó tömegek közti *megegyezés* pártjai. Természetes, hogy a bolsevikok ekkor legerősebb csapásaikat ezekre a pártokra mérték, mert e pártok elszigetelése nélkül nem lehetett arra számítani, hogy a dolgozó tömegek *szakítanak* az imperializmussal s e szakítás biztosítása nélkül nem lehetett a szovjet forradalom győzelmére számítani. Sokan nem értették meg akkor a bolsevik taktikának ezt a sajátosságát, azzal vádolták a bolsevikokat, hogy „túlságosan gyűlölik" az eszereket és a mensevikeket s „megfeledkeznek" a fő célról. De Október előkészítésének egész időszaka ékesszólóan tanusítja,

hogy a bolsevikok csakis ezzel a taktikával biztosíthatták az Októberi Forradalom győzelmét.

Ennek az időszaknak jellemző vonása az, hogy a parasztság dolgozó tömegei tovább forradalmasodnak, kiábrándulnak az eszerekből és a mensevikekből, elfordulnak ezektől a pártoktól s közvetlenül a proletariátus köré kezdenek tömörülni, mint az egyetlen mindvégig forradalmi erő köré, amely az országot el tudja vezetni a béke révébe. Ennek az időszaknak a története annak a harcnak a története, melyet egyfelől az eszerek és a mensevikek, másfelől a bolsevikok folytattak a parasztság dolgozó tömegeiért, ezeknek a tömegeknek a meghódításáért. Ennek a harcnak a sorsát a koalíciós időszak döntötte el, a Kerenszkij-uralom időszaka, az eszerek és a mensevikek lemondása a földesúri földek elkobzásáról, az eszerek és a mensevikek harca a háború folytatásáért, a júniusi offenzíva a fronton, a halálbüntetés visszaállítása a hadseregben, a Kornyilov-lázadás. S a döntés kizárólag a bolsevik stratégia javára történt. Mert az eszerek és a mensevikek elszigetelése nélkül lehetetlen lett volna az imperialisták kormányát megdönteni, az imperialista kormány megdöntése nélkül pedig lehetetlen lett volna megszabadulni a háborútól. Az eszerek és a mensevikek elszigetelésének politikája az egyetlen helyes politikának bizonyult.

Így tehát a mensevikek és az eszerek pártjának elszigetelése, mint Október előkészítésének fő vonala — ez a bolsevik taktika második sajátossága.

Aligha szorul bizonyításra, hogy a bolsevik

taktika e sajátossága nélkül a munkásosztály és a parasztság dolgozó tömegeinek szövetsége kérdésessé vált volna.

Jellemző, hogy a bolsevik taktikának erről a sajátosságáról Trockij semmit, vagy majdnem semmit sem mond „Október tanulságai" című írásában.

A harmadik sajátosság. Október előkészítésének vezetését tehát a párt az eszerek és a mensevikek elszigetelésének vonalán, a nagy munkás- és paraszttömegek tőlük való elszakításának vonalán vitte. De hogyan valósította meg a párt ezt az elszigetelést konkrétan, milyen formában, milyen jelszóval? A tömegeknek a szovjethatalomért folyó forradalmi mozgalma formájában, a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszóval s azzal a harccal, amely a Szovjeteket a tömegmozgósítás szerveiből a felkelés szerveivé, a hatalom szerveivé, az új proletár államiság apparátusává tette.

Miért ragadták meg a bolsevikok éppen a Szovjeteket, mint a legfőbb szervezeti emelőt, amely megkönnyítheti a mensevikek és az eszerek elszigetelését, amely előreviheti a proletárforradalmat s arra van hivatva, hogy a dolgozók milliós tömegeit a proletárdiktatúra győzelméhez eljuttassa?

Mik a Szovjetek?

„A Szovjetek — mondotta Lenin már 1917 szeptemberében — az az új állami apparátus, amely, először, a munkások és parasztok fegyveres erejét adja, mégpedig olyan fegyveres erejét, amely nincs elszakadva a néptől, mint a régi állandó hadsereg ereje, hanem a legszorosabban össze van kapcsolva vele; katonai szempontból ez az erő

összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint az eddigi erők; forradalmi szempontból ezt az erőt semmi sem pótolhatja. Másodszor, ez az apparátus kapcsolatot teremt a tömegekkel, a nép többségével, olyan szoros, elszakíthatatlan, könnyen ellenőrizhető és megújítható kapcsolatot, amelyhez foghatóra az előbbi állami apparátusban még csak gondolni sem lehetett. Harmadszor, ez az apparátus, minthogy összetételét a népakarat választás útján határozza meg és bürokratikus formaságok nélkül leválthatja, sokkal, de sokkal demokratikusabb az eddigi apparátusoknál. Negyedszer, erős kapcsolatot teremt a legkülönbözőbb foglalkozási ágakkal s ezzel megkönnyíti a legkülönbözőbb, legmélyrehatóbb reformokat bürokrácia nélkül. Ötödször, megadja az élcsapat, vagyis az *elnyomott* osztályok, a munkások és parasztok legerélyesebb, leghaladottabb részének szervezeti formáját s ezért olyan apparátus, amelynek segítségével az elnyomott osztályok élcsapata megmozdíthatja, nevelheti, taníthatja és vezetheti ezeknek az osztályoknak *egész óriási tömegét*, amely eddig teljesen a politikai életen, a történelmen kívül állt. Hatodszor, lehetővé teszi, hogy egyesítsük a parlamentarizmus előnyeit a közvetlen és egyenes demokrácia előnyeivel, vagyis hogy a nép választott képviselőinek személyében egyesítsük a törvényhozó funkciót a *törvények végrehajtásával*. A polgári parlamentarizmushoz képest ez olyan nagy lépés előre a demokrácia fejlődése terén, hogy világtörténelmi jelentősége van . . .

Ha a forradalmi osztályok népi alkotóereje nem hozta volna létre a Szovjeteket, a proletárforradalom Oroszországban kilátástalan ügy lett volna, mert kétségtelen, hogy a régi apparátussal a proletariátus nem tudta volna a hatalmat megtartani, új apparátust pedig nem lehet egycsapásra létrehozni" (XXI. köt. 258—259. old.).

Ezért ragadták meg a bolsevikok a Szovjeteket, mint a legfontosabb szervezeti láncszemet, amely meg tudja könnyíteni az Októberi Forradalom meg-

szervezését s a proletár államiság új hatalmas apparátusának megteremtését.

A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszó, belső fejlődése szempontjából, két szakaszon ment át: az elsőn (a bolsevikok júliusi vereségéig, a kettőshatalom idején) és a másodikon (a Kornyilov-lázadás veresége után).

Az első szakaszban ez a jelszó jelentette annak a blokknak a széttépését, melyet a mensevikek és az eszerek a kadetokkal együtt alkottak, jelentette egy mensevikekből és eszerekből álló szovjet kormány alakítását (mert a Szovjetek akkor az eszerek és a mensevikek kezében voltak), jelentette a szabad agitáció jogát az ellenzék (vagyis a bolsevikok) számára s a pártok szabad harcát a Szovjeteken belül, arra számítva, hogy a bolsevikoknak sikerül ezzel a harccal a Szovjeteket meghódítani és a forradalom békés fejlődése folyamán a szovjet kormány összetételét megváltoztatni. Ez a terv, persze, nem jelentette a proletariátus diktatúráját. De kétségtelenül megkönnyítette azoknak a feltételeknek az előkészítését, amelyek a diktatúra biztosításához szükségesek, mert azáltal, hogy a mensevikeket és az eszereket hatalomra juttatta s kényszerítette őket a maguk forradalomellenes platformjának megvalósítására, meggyorsította e pártok igazi természetének leleplezését, meggyorsította elszigetelődésüket, elszakadásukat a tömegektől. A bolsevikok júliusi veresége azonban félbeszakította ezt a fejlődést, túlsúlyra juttatta a tábornokok és kadetok ellenforradalmát s az eszereket és a mensevikeket ennek az ellenforradalomnak a karjába vetette. Ez a körül-

mény arra kényszerítette a pártot, hogy ideiglenesen levegye a napirendről a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszót, azzal, hogy újra kitűzi, ha majd a forradalom újra fellendül.

A Kornyilov-lázadás veresége megnyitotta a második szakaszt. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszó ismét napirendre került. De most ez a jelszó már nem azt jelentette, amit az első szakaszban. Tartalma gyökeresen megváltozott. Most ez a jelszó az imperializmussal való teljes szakítást és a hatalomnak a bolsevikok kezébe való átmenetét jelentette, mert a Szovjetek többségükben már bolsevikok voltak. Most ez a jelszó azt jelentette, hogy a forradalom közvetlenül a proletariátus diktatúrájához közeledik, felkelés útján. Sőt mi több, ez a jelszó most a proletárdiktatúra megszervezését és állami megformálását jelentette.

A Szovjetek államhatalmi szervekké változtatásának taktikája, felbecsülhetetlen jelentőségű volt, mert a dolgozók milliós tömegeit elszakította az imperializmustól, leleplezte a mensevikek és az eszerek pártját, mint az imperializmus eszközét s ezeket a tömegeket úgyszólván közvetlen vonalon vezette el a proletárdiktatúrához.

Így tehát a Szovjetek államhatalmi szervekké változtatásának politikája a megalkuvó pártok elszigetelésének és a proletárdiktatúra győzelmének rendkívül fontos feltétele volt, s ez a politika a bolsevik taktika harmadik sajátossága az Októbert előkészítő időszakban.

A negyedik sajátosság. Nem volna teljes a kép, ha nem foglalkoznánk azzal a kérdéssel, hogyan

és miért sikerült a bolsevikoknak a maguk pártjelszavait a milliós tömegek jelszavaivá tenni, olyan jelszavakká, amelyek a forradalmat előrehajtják, miért és hogyan sikerült meggyőzniök politikájuk helyességéről nemcsak az élcsapatot és nemcsak a munkásosztály többségét, de a nép többségét is.

A dolog úgy áll, hogy a forradalom győzelméhez, ha ez a forradalom valóban népforradalom, amely milliós tömegeket ragad magával, nem elegendő csupán a pártjelszavak helyessége. A forradalom győzelmének még egy elengedhetetlen feltétele van, mégpedig az, hogy a tömegek maguk, saját tapasztalatuk alapján győződjenek meg e jelszavak helyességéről. Csak akkor válnak a pártjelszavak maguknak a tömegeknek jelszavaivá. Csak akkor válik a forradalom valóban népforradalommá. Október előkészítésének időszakában a bolsevik taktika egyik sajátossága, hogy ez a taktika helyesen tudta meghatározni azokat az utakat és fordulókat, amelyek természetes módon vezették el a tömegeket a párt jelszavaihoz, úgyszólván közvetlenül a forradalom küszöbére, s ezzel megkönnyítették számukra azt, hogy saját tapasztalatuk alapján megérezzék, ellenőrizzék és jól felismerjék e jelszavak helyességét. Másszóval, a bolsevik taktika egyik sajátossága az, hogy nem téveszti össze a párt vezetését a tömegek vezetésével, hogy világosan látja a különbséget a pártvezetés és a tömegvezetés között, s hogy ennek következtében nemcsak a pártvezetésnek, hanem a milliós dolgozó tömegek vezetésének is tudománya.

Az Alkotmányozó Gyűlés összehívásával és szétkergetésével kapcsolatos tapasztalat szemléltető

példája annak, hogyan nyilvánult meg a bolsevik taktika e sajátossága.

Tudvalevő, hogy a bolsevikok már 1917 áprilisában kiadták a Szovjet Köztársaság jelszavát. Tudvalevő, hogy az Alkotmányozó Gyűlés polgári parlament, amely gyökerében ellentétes a Szovjet Köztársaság elvével. Hogyan eshetett meg, hogy a bolsevikok, akik a Szovjet Köztársaság irányában haladtak, ugyanakkor az Ideiglenes Kormánytól az Alkotmányozó Gyűlés összehívását is követelték? Hogyan eshetett meg, hogy a bolsevikok nemcsak résztvettek a választásokon, hanem ők maguk össze is hívták az Alkotmányozó Gyűlést? Hogyan eshetett meg, hogy a bolsevikok egy hónappal a felkelés előtt, a régiről az újra való áttérés idején átmenetileg lehetségesnek tartották a Szovjet Köztársaság és az Alkotmányozó Gyűlés kombinálását?

Hát így „eshetett" meg:

1) az Alkotmányozó Gyűlés eszméje egyike volt a legnépszerűbb eszméknek a lakosság széles tömegeiben;

2) az Alkotmányozó Gyűlés azonnali összehívásának jelszava megkönnyítette az Ideiglenes Kormány ellenforradalmi jellegének leleplezését;

3) ahhoz, hogy a néptömegek szemében az Alkotmányozó Gyűlés elveszítse varázsát, el kellett vinni ezeket a tömegeket az Alkotmányozó Gyűlés elé, hogy ott követeljék a földet, a békét, a Szovjethatalmat, hogy ilymódon a tömegek szemtől szembe találkozzanak a valóságos, az eleven Alkotmányozó Gyűléssel;

4) csak így lehetett a tömegek számára meg-

könnyíteni, hogy saját tapasztalatuk alapján győződjenek meg arról, hogy az Alkotmányozó Gyűlés ellenforradalmi és hogy széjjel kell kergetni;

5) mindennek az volt a természetes előfeltétele, hogy lehetségesnek és megengedhetőnek tartsuk a Szovjet Köztársaság és az Alkotmányozó Gyűlés ideiglenes kombinálását, mint az Alkotmányozó Gyűlésből való kiábrándítás egyik eszközét;

6) ez a kombináció, ha *olymódon* valósul meg, hogy az egész hatalom a Szovjetek kezébe került, csak azt jelenthette, hogy az Alkotmányozó Gyűlés alá van rendelve a Szovjeteknek, hogy a Szovjetek függelékévé válik, hogy fájdalom nélkül elhal.

Aligha szorul bizonyításra, hogy ha a bolsevikoknak nem ez lett volna a politikája, akkor az Alkotmányozó Gyűlés szétkergetése nem ment volna olyan símán s az eszereknek és a mensevikeknek a „Minden hatalmat az Alkotmányozó Gyűlésnek!" jelszó jegyében indított további akciói nem vallottak volna olyan csúfos kudarcot.

„Résztvettünk — mondja Lenin — az oroszországi burzsoá parlament, az Alkotmányozó Gyűlés, 1917 szeptember-novemberben lezajlott választásain. Helyes volt-e a taktikánk vagy sem? . . . Nem volt-e nekünk, orosz bolsevikoknak, 1917 szeptember-novemberében akármelyik nyugati kommunistánál *több* jogunk azt hinni, hogy Oroszországban a parlamentarizmus politikailag idejét múlta? Természetesen több jogunk volt, mert hiszen nem az a fontos, hogy régóta vagy nem régóta állnak-e fenn a burzsoá parlamentek, hanem az, hogy a dolgozók nagy tömegei mennyire *készek* (eszmeileg, politikailag és gyakorlatilag) elfogadni a szovjet rendszert és szétkergetni a burzsoá-demokratikus parlamentet (vagy megengedni szétkergetését). Hogy Oroszországban 1917 szeptember-no-

vemberében a városok munkásosztálya, a katonák és a parasztok számos sajátos körülmény következtében, ritkán előforduló módon fel voltak készülve a szovjetrendszer elfogadására és a legdemokratikusabb burzsoá parlament szétkergetésére, ez egyáltalán nem vitás és teljességgel megállapított történeti tény. És a bolsevikok *mégsem* bojkottálták az Alkotmányozó Gyűlést, hanem részt vettek annak megválasztásában a proletariátus politikai hatalomrajutása előtt is és *után is*" (XXV. köt. 201—202. old.[79f]).

Miért nem bojkottálták a bolsevikok az Alkotmányozó Gyűlést? Mert, mondja Lenin:

„A forradalmi proletariátusnak még néhány héttel a Szovjet Köztársaság győzelme előtt is, sőt e győzelem *után* is, a burzsoá-demokratikus parlamentben való részvétel nemcsak hogy nem árt, hanem megkönnyíti neki, hogy bebizonyítsa az elmaradt tömegeknek, hogy miért érdemlik meg az ilyen parlamentek a szétkergetést, *megkönnyíti* a szétkergetés sikerét, megkönnyíti a polgári parlamentarizmus «politikai lejáratását»" (ugyanott).

Jellemző, hogy Trockij nem érti meg a bolsevik taktikának ezt a sajátosságát, s az Alkotmányozó Gyűlés. és a Szovjetek kombinálásának „elméletét" hilferdingizmusnak minősíti és prüszköl ellene.

Nem érti meg, hogy az a taktika, amely megengedi az ilyen kombinációt a felkelés jelszava és a Szovjetek valószínű győzelme esetén és egybekapcsolja ezt az Alkotmányozó Gyűlés összehívásával — az egyetlen forradalmi taktika, és ennek a taktikának semmi köze ahhoz a Hilferding-féle taktikához, amely a Szovjeteket teszi az Alkotmányozó Gyűlés függelékévé. Trockij nem érti meg, hogy egyes elvtársaknak *ebben* a kérdésben elkövetett hibája nem

ad neki alapot arra, hogy becsmérelje Lenin és a párt teljesen helyes állásfoglalását, amely szerint bizonyos feltételek *esetén* a „kombinált államiság" megengedhető (XXI. köt. 338. old.).

Trockij nem érti meg, hogy az Alkotmányozó Gyűléssel kapcsolatos sajátságos bolsevik politika nélkül a bolsevikoknak nem sikerült volna a nép milliós tömegeit a maguk oldalára vonni, ha pedig nem hódították volna meg ezeket a tömegeket, akkor nem fejleszthették volna az Októberi Felkelést mélyreható népforradalommá.

Érdekes, hogy Trockij még a bolsevikok cikkeiben előforduló „nép", „forradalmi demokrácia" s egyéb ilyen szavak ellen is prüszköl, mert nem tartja őket marxistához illőnek.

Trockij nyilván elfelejti, hogy Lenin, aki kétségtelenül marxista, még 1917 szeptemberében is, egy hónappal a diktatúra győzelme előtt, arról írt, hogy „az egész hatalomnak azonnal át kell mennie a *forradalmi demokrácia kezébe, melynek élén a forradalmi proletariátus áll*" (XXI. köt. 198. old.[79g]).

Trockij nyilván elfelejti, hogy Lenin, aki kétségtelenül marxista, Marxnak Kugelmannhoz intézett 1871 áprilisi levelét[80] idézve, ahol arról van szó, hogy a bürokratikus és katonai államapparátus szétzúzása a kontinensen előfeltétele minden valóságos *népi* forradalomnak, szóról-szóra ezt írja:

„Különös figyelmet érdemel Marx rendkívül mélyértelmű megjegyzése, hogy a bürokratikus és katonai államgépezet lerombolása «előfeltétele minden valóságos *népi* forradalomnak». A «népi» forradalom fogalma furcsán hangzik Marx szájából és az orosz plehanovisták és men-

sevikek, ezek a Sztruve-követők, akik szeretnének marxista számba menni, Marxnak ezt a kifejezését «nyelvbotlásnak» nyilváníthatnák. Ők a marxizmust olyan siralmasan liberális torzképpé zsugorították, hogy a polgári és a proletárforradalom szembeállításán kívül semmit sem ismernek, sőt még ezt a szembeállítást is a lehető legmerevebben fogják fel . . .

1871-ben Európában a kontinens egyetlen országában sem volt a proletariátus a nép többsége. «Népi» forradalom, amely valóban a többséget sodorja a mozgalomba, csak az olyan forradalom lehetett, mely a proletariátust is, a parasztságot is felöleli. Ez a két osztály alkotta akkor a «népet». Ezt a két osztályt az egyesíti, hogy a «bürokratikus és katonai államgépezet» leigázza, elnyomja, kizsákmányolja őket. *Szétzúzni* ezt a gépezetet, *összetörni* ezt a gépezetet — ez az igazi érdeke a «népnek», a nép többségének, a munkásoknak és a parasztok többségének, ez az «előfeltétele» a szegényparasztok és a proletárok szabad szövetségének, — márpedig ilyen szövetség nélkül nem tartós a demokrácia és lehetetlen a szocialista átalakulás" (XXI. köt. 395—396. old.[80a]).

Lenin e szavait nem szabad elfelejteni.

Így tehát az a képesség, hogy a tömegeket saját tapasztalatuk alapján meggyőzzük a pártjelszavak helyességéről olymódon, hogy elvezetjük ezeket a tömegeket a forradalmi pozíciókhoz, ez a képesség, mint a legfontosabb feltétele annak, hogy a dolgozók millióit a párt számára megnyerjük — ez a bolsevik taktika negyedik sajátossága Október előkészítésének időszakában.

Azt hiszem, a mondottak alapján elég világosan megérthetők a bolsevik taktika jellemző vonásai.

IV

AZ OKTÓBERI FORRADALOM MINT A VILÁGFORRADALOM KEZDETE ÉS ELŐFELTÉTELE

Az az egyetemesség igényével fellépő elmélet, mely szerint a forradalomnak egyidejűleg kell győznie Európa legfontosabb országaiban, mely szerint a szocializmus győzelme *egy* országban lehetetlen — kétségtelenül mesterkélt, nem életképes elméletnek bizonyult. Az oroszországi proletárforradalom hétéves története nem ez elmélet mellett, hanem ellene szól. Ez az elmélet nemcsak mint a világforradalom fejlődésének sémája elfogadhatatlan, mert hiszen ellentmond a szemmelláthatő tényeknek. Még elfogadhatatlanabb mint jelszó, mert gúzsbaköti és nem feloldozza azoknak az egyes országoknak a kezdeményező erejét, amelyek számára, bizonyos történelmi előfeltételek következtében, lehetővé vált, hogy önállóan áttörjék a tőke frontját, — mert nem arra ad ösztönzést, hogy az egyes országok aktív támadást intézzenek a tőke ellen, hanem arra, hogy passzív módon bevárják az „általános kibontakozás" pillanatát, — mert az egyes országok proletárjainak lelkében nem a forradalmi elszántság szellemét ébreszti, hanem a hamleti kétkedést, hogy „hátha a többiek nem fognak támogatni". Leninnek teljesen igaza van, mikor azt mondja, hogy a proletariátus győzelme *egy* országban a „tipikus eset" s hogy „a forradalom egyidejűleg több országban" csak „ritka kivétel" lehet (XXIII. köt. 354. old.[28c]).

De a forradalom lenini elmélete tudvalevőleg nem szorítkozik a dolognak csak erre az oldalára.

A lenini elmélet egyszersmind a világforradalom fejlődésének elmélete*. A forradalom győzelme *egy* országban nem öncél. A győztes ország forradalmának nem öncélú eredménynek, hanem segítőerőnek, eszköznek kell magát tekintenie, amely *arra* szolgál, hogy valamennyi ország proletariátusának győzelmét meggyorsítsa. Mert a forradalom győzelme *egy* országban, az adott esetben Oroszországban, nemcsak az imperializmus egyenlőtlen fejlődésének és fokozódó bomlásának terméke. Egyszersmind a világforradalom kezdete és előfeltétele.

Kétségtelen, hogy a világforradalom fejlődésének útjai nem olyan egyszerűek, amilyennek korábban tetszhettek, mielőtt a forradalom *egy* országban győzött, mielőtt megjelent a kifejlett imperializmus, „a szocialista forradalom előestéje". Mert olyan új tényező jelent meg, mint a kapitalista országok egyenlőtlen fejlődésének a fejlett imperializmus viszonyai között működő törvénye, amely amellett szól, hogy a háborús összeütközések elkerülhetetlenek, hogy a tőke világfrontja általában meggyengült és hogy lehetséges a szocializmus győzelme egyes országokban. Mert olyan új tényező jelent meg, mint az óriási Szovjetország, amely Nyugat és Kelet között, a világ pénzügyi kizsákmányolásának központja és a gyarmati elnyomás színtere között fekszik s amely puszta létezésével forradalmasítja az egész világot.

Mindezek olyan tényezők (nem beszélek más, kevésbbé fontos tényezőkről), amelyekkel feltétlenül

* Lásd fentebb — „A leninizmus alapjairól". — *I. Szt.*

számolni kell, amikor a világforradalom útjait tanulmányozzuk.

Azelőtt rendszerint úgy vélték, hogy a forradalom a szocializmus elemeinek egyenletes „megérése" útján fog fejlődni, mégpedig mindenekelőtt a fejlettebb, az „előrehaladott" országokban. Most ez az elképzelés lényeges módosításokra szorul.

„A nemzetközi viszonyoknak most olyan rendszere alakult ki — mondotta Lenin —, hogy Európában a győztes államok rabságban tartják az egyik államot, Németországot. Azonfelül több állam, mégpedig a legrégibb nyugati államok, a győzelem következtében olyan viszonyok közé került, hogy ezt a győzelmet arra használhatja fel, hogy elnyomott osztályainak bizonyos engedményeket tegyen — lényegtelen engedményeket, amelyek azonban ezekben az országokban mégis késleltetik a forradalmi mozgalmat és valami «társadalmi béke»-félét hoznak létre."

„Ugyanakkor számos más ország: a Kelet, India, Kína stb. éppen a legutóbbi imperialista háború következtében végleg kizökkent a kerékvágásból. Fejlődésük véglegesen az általános európai kapitalista méretekben indult meg. Megkezdődött bennük az általános európai erjedés. S most az egész világ látja, hogy olyan fejlődésbe sodródtak, amelynek szükségképpen az egész világkapitalizmus válságára kell vezetnie."

Ennek következtében s ezzel kapcsolatban a „nyugateurópai kapitalista országok fejlődése a szocializmus felé nem olymódon megy végbe... ahogy azelőtt vártuk. Nem olymódon megy végbe, hogy a szocializmus bennük egyenletesen «megérik», hanem olyan viszonyok között, amikor egyes államokat kizsákmányolnak más államok, amikor az imperialista háborúban elsőnek legyőzött államot kizsákmányolják s ugyanakkor az egész Keletet is kizsákmányolják. A Kelet viszont éppen az első imperialista háború következtében, végleg belekerült a forradalmi mozgalomba, végleg belesodródott a világforradalmi moz-

galom általános forgatagába" (XXVII. köt. 415—416. old.[80b]).

Ha ehhez hozzávesszük azt a tényt, hogy a győztes országok nemcsak a legyőzött országokat és a gyarmatokat zsákmányolják ki, hanem a győztes országoknak is egyrésze belekerül a leghatalmasabb győztesek, Amerika és Anglia pénzügyi kizsákmányolásának hatókörébe; hogy mindezen országok egymásközti ellentétei igen fontos tényezői a világimperializmus bomlásának; hogy ezeken az ellentéteken kívül ez országok mindegyikében roppant mély belső ellentétek is vannak és fejlődnek; hogy mindezeket az ellentéteket elmélyíti és kiélezi az a tény, hogy ez országok mellett létezik a nagy Szovjet Köztársaság — ha mindezt figyelembe vesszük, akkor a nemzetközi helyzet sajátosságának képe többé-kevésbbé teljesen kirajzolódik.

A világforradalom fejlődésének legvalószínűbb vonala az, hogy újabb országok fognak forradalmi úton elszakadni az imperialista államok rendszerétől és az imperialista államok proletariátusa támogatni fogja ezeknek az országoknak a proletariátusát. Látjuk, hogy az első elszakadt országot, az első győzelmes országot máris támogatják a többi ország munkásai és dolgozó tömegei. E támogatás nélkül nem tarthatta volna fenn magát. Kétségtelen, hogy ez a támogatás erősödni és fokozódni fog. De az is kétségtelen, hogy maga a világforradalom fejlődése, maga az a folyamat, amelynek során újabb országok szakadnak el az imperializmustól, annál gyorsabban és alaposabban fog végbemenni, minél alaposabban fog megerősödni a szocializmus az első győzelmes

országban, minél gyorsabban válik ez az ország a világforradalom további kifejlődésének bázisává, az imperializmus további bomlasztásának eszközévé.

Ha igaz az a tétel, hogy a szocializmus *végleges* győzelme az első felszabadult országban lehetetlen a többi ország proletárjainak közös erőfeszítése nélkül, akkor éppúgy igaz az is, hogy a világforradalom annál gyorsabban és alaposabban fog kibontakozni, minél hatékonyabb lesz az a segítség, amelyet az első szocialista ország valamennyi többi ország munkásainak és dolgozó tömegeinek nyujtani fog.

Miben kell e segítségnek kifejezésre jutnia?

Kifejezésre kell jutnia, először, abban, hogy a győztes ország „megteszi a maximumát annak, ami *egy* országban *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósítható" *(Lenin,* XXIII. köt. 385. old.[28b]).

Kifejezésre kell jutnia, másodszor, abban, hogy ennek az *egy* országnak a „győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembefordul* ... a külső kapitalista világgal, a maga oldalára vonja más országok elnyomott osztályait, felkelést szít ott a kapitalisták ellen, szükség esetén még fegyveres erővel is fellép a kizsákmányoló osztályok és államaik ellen" *(Lenin,* XVIII. köt. 232—233. old.[79c]).

Ennek a segítségnek, amelyet a győztes ország nyujt, jellemző sajátossága nemcsak az, hogy meggyorsítja a többi ország proletárjainak győzelmét, hanem az is, hogy e győzelem megkönnyítésével

egyszersmind biztosítja a szocializmus *végleges* győzelmét az első győztes országban.

A legvalószínűbb, hogy a világforradalom fejlődése során, az imperializmusnak egyes kapitalista országokban levő gócai és ez országok nemzetközi rendszere mellett létrejönnek a szocializmus gócai egyes szovjet országokban, létrejön ezeknek a gócoknak a nemzetközi rendszere, s akkor e két rendszer közötti harc tölti majd be a világforradalom kibontakozásának történetét.

„Mert — mondja Lenin — lehetetlen a nemzetek szabad egyesülése a szocializmusban a szocialista köztársaságoknak az elmaradt államok ellen folytatott többékevésbbé hosszú, szívós harca nélkül" (ugyanott).

Az Októberi Forradalom világjelentősége nemcsak az, hogy ez a forradalom *egy* ország nagy kezdeményezése az imperializmus rendszerének áttörésére és a szocializmus első szigete az imperialista országok óceánjában, hanem az is, hogy első szakasza a világforradalomnak és hatalmas támaszpontja a világforradalom további kibontakozásának.

Ezért tehát nemcsak azoknak nincs igazuk, akik, megfeledkezve az Októberi Forradalom nemzetközi jellegéről, a forradalom győzelmét *egy* országban merőben nemzeti és csakis nemzeti jelenségnek nyilvánítják. Azoknak sincs igazuk, akik, az Októberi Forradalom nemzetközi jellegét elismerve, hajlandók ezt a forradalmat valami olyan passzív dolognak tekinteni, amely csak arra hivatott, hogy elfogadja a kívülről jövő segítséget. Valójában nemcsak az Októberi Forradalomnak van szüksége a többi

ország forradalmának támogatására, hanem a többi ország forradalmának is szüksége van az Októberi Forradalom támogatására ahhoz, hogy meggyorsítsák és előrevigyék a világimperializmus megdöntésének művét.

1924 december 17.

I. Sztálin. Útban Október felé.
Állami Kiadó, 1925.

JEGYZETEK

[1] Az OK(b)P XIII. konferenciáját Moszkvában tartották 1924 január 16-tól 18-ig. A konferencián 128 szavazati joggal és 222 tanácskozási joggal bíró küldött vett részt. A konferencia a pártépítés, a nemzetközi helyzet kérdéseit és a gazdasági politika soronlevő feladatait tárgyalta. Sztálin elvtársnak „A pártépítés soronlevő feladatairól" mondott előadói beszédével kapcsolatban a konferencia két határozatot hozott: „A pártépítésről" és „A vita eredményei és a kispolgári elhajlás a pártban".

A konferencia elítélte a trockista ellenzéket, leszögezte, hogy az ellenzék a marxizmustól való kispolgári elhajlást képviseli, és javasolta a Központi Bizottságnak, hogy hozza nyilvánosságra a „Pártegységről" szóló határozat 7. pontját, amelyet az OK(b)P X. kongresszusa Lenin indítványára fogadott el. A konferencia e határozatait a XIII. pártkongresszus és a Kommunista Internacionále V. kongresszusa jóváhagyta. (A konferencia határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a Központi Bizottság plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 535—556. old., oroszul.) — *3*

[2] A pártépítésről szóló határozatról van szó, amelyet az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája és Központi Ellenőrző Bizottságának Elnöksége együttes ülésén 1923 december 5-én hoztak és a „Pravda" 278. számában, 1923 december 7-én tettek közzé. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma, amelyet 1924 január 14—15-én tartottak, összefoglalta a pártvita eredményeit

és jóváhagyta a Központi Bizottság Politikai Irodájának és a Központi Ellenőrző Bizottság Elnökségének a pártépítésről hozott és a XIII. pártkonferencia elé terjesztendő határozatát (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 533—540. old., oroszul). — *5*

[2a] Lenin. Az OK(b)P határozata a pártegységről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 813. old. — *23*

[2b] Lenin. Az OK(b)P határozata a pártegységről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 816. old. — *26*

[3] A 46 ellenzéki dokumentumáról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." IX. fej. 4. pont. — *31*

[4] Curzon angol külügyminiszter 1923 május 8-án ultimátumot intézett a kormányhoz, amelyben rágalmazó vádakkal illette a szovjet kormányt. Az ultimátumban azt követelte, hogy a szovjet kormány hívja vissza Perzsiából és Afganisztánból a szovjet ügyvivőket, engedje szabadon a feltartóztatott angol halászhajókat, amelyek a Szovjetunió északi felségvizein törvényellenesen halásztak stb. Az ultimátum azt a fenyegetést tartalmazta, hogy ha a szovjet kormány tíz napon belül nem fogadja el az ultimátum feltételeit, megszakítják a kereskedelmi kapcsolatokat a Szovjetunióval. Curzon ultimátuma újabb intervenció veszélyét idézte fel. A szovjet kormány elutasította az angol kormány jogosulatlan követeléseit, egyidejűleg kifejezte teljes készségét arra, hogy békés úton rendezze az országok közötti kapcsolatokat és ugyanakkor intézkedéseket tett az ország védelmi képességének fokozására. — *40*

[5] A német csapatoknak arról a támadásáról van szó, amelyet Hoffmann tábornok parancsnoksága alatt 1918

februárjában hajtottak végre a szovjet terület ellen (Hoffmann támadásáról lásd *Sztálin* Művei. 4. köt. 41—50. old.). — *40*

[6] Az 1921-es kronstadti fehérgárdista lázadásról és az 1919—1921-es Tambov-kormányzósági kulákfelkelésről van szó. — *41*

[7] *„Dnyi"* („Napok") — az eszer fehéremigránsok napilapja; Berlinben adták ki 1922 októberétől. — *49*

[8] *„Zarja"* („Hajnal") — a fehéremigráns jobboldali mensevikek folyóirata; Berlinben adták ki 1922 áprilisától 1924 januárjáig. — *50*

[9] A II. Összszövetségi Szovjetkongresszust Moszkvában tartották 1924 január 26-tól február 2-ig. A kongresszus első ülésén, amelyet Lenin emlékének szenteltek, Sztálin beszédet mondott, amelyben a bolsevik párt nevében szent esküvel fogadta, hogy soha nem téveszti szem elől és valóra váltja Lenin végakaratát. A kongresszus Lenin halálával kapcsolatban felhívást intézett „A dolgozó emberiséghez". A kongresszus Lenin emlékének megörökítésére határozatot hozott Lenin Műveinek kiadásáról, Petrográd nevének Leningrádra változtatásáról, a gyásznap elrendeléséről, arról, hogy Leninnek mauzóleumot kell emelni a moszkvai Vörös Téren és emlékművet kell állítani a szövetségi köztársaságok fővárosaiban, valamint Leningrádban és Taskentben. A kongresszus megvitatta a szovjet kormány tevékenységéről szóló előadói beszédet, a Szovjetunió költségvetésének és a Központi Mezőgazdasági Bank megalapításának kérdését. A kongresszus január 31-én jóváhagyta a Szovjetunió első Alkotmányát (Alaptörvényét), amelyet Sztálin elvtárs vezetésével dolgoztak ki. A kongresszus megválasztotta a Központi Végrehajtó Bizottságot, a Szövetség Szovjetjét és a Nemzetiségek Szovjetjét. Sztálint beválasztották a Szövetség Szovjetjébe. — *51*

[10] Az 1923-as németországi gazdasági és politikai válságról van szó. Az országban forradalmi tömegmozgalom bontakozott ki, amelynek eredményeképpen Szászországban és Thüringiában munkáskormányok alakultak, Hamburgban fegyveres felkelés volt. A németországi forradalmi mozgalom elfojtása után egész Európában fokozódott a burzsoá reakció és fokozódott a Szovjet Köztársaság elleni új intervenció veszélye. — *55*

[11] *„Iszkra"* („Szikra") — az első illegális országos orosz marxista lap; Lenin alapította 1900 decemberében külföldön, ahonnan titokban küldték Oroszországba (az „Iszkra" jelentőségéről és szerepéről lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." II. fej. 2. pont). — *59*

[12] A stockholmi pártkongresszust — az OSzDMP IV. („egyesítő") kongresszusát 1906 április 10 és 25 (április 23 és május 8) között tartották (a stockholmi kongresszusról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." III. fej. 5. pont). — *62*

[13] Az OSzDMP V. (londoni) kongresszusát 1907 április 30 és május 19 (május 13 és június 1) között tartották (az OSzDMP V. kongresszusáról lásd *Sztálin* Művei. 2. köt. 49—83. old., valamint „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." III. fej. 6. pont). — *63*

[14] Az OK(b)P Központi Bizottságában 1924 április 3-án a párt Központi Bizottsága tagjainak, az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága tagjainak és póttagjainak, valamint az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség tíz legnagyobb kormányzósági szervezete tagjainak részvételével tanácskozást tartottak az ifjúság közötti munka tárgyában. A tanácskozás összefoglalta a komszomol soronlevő feladatairól 1924 elején lefolyt vita eredményeit. Az OK(b)P Központi Bizottsága, miután megvitatta a tanácskozás eredményeit, a helyi párt- és komszomolszervezeteket utasította, hogy biztosítsák az Oroszországi Kommunista

Ifjúsági Szövetség egységes és összehangolt munkáját, szólítsák fel a komszomol vezető gárdáját arra, hogy szívvel-lélekkel fáradozzék a párt által kitűzött feladatok teljesítése érdekében. — *72*

[15] „A leninizmus alapjairól" tartott előadások a „Pravdá"-ban jelentek meg 1924 áprilisában és májusában. 1924 májusában megjelent Sztálinnak „Leninről és a leninizmusról" c. brosúrája, amely magába foglalta a „Leninről" szóló visszaemlékezéseket és „A leninizmus alapjairól" tartott előadásokat. Sztálin „A leninizmus alapjairól" c. munkája bekerült Sztálin „A leninizmus kérdései" c. könyvének minden kiadásába. — *77*

[16] *Marx—Engels.* Válogatott művek. 1. köt. 42. old. — *87*

[16a] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 198. old. — *88*

[17] Marx mondata 1856 április 16-án Engelsnek írt levelében. (Lásd *Marx—Engels.* Válogatott levelek. 101. old.) — *92*

[18] Utalás Engels „Die Bakunisten an der Arbeit" („A bakunisták munkában") c. munkájára. Lásd *Engels.* Internationales aus dem Volksstaat (1871—75). Berlin 1894. 16—33. old. — *94*

[19] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 682. old. — *95*

[20] *Lenin* Művei. 1. köt. 311. old. — *95*

[21] A II. Internacionále bázeli kongresszusát 1912 november 24—25-én tartották. A kongresszust a balkáni háborúval és a közelgő világháború veszélyével kapcsolatban hívták össze. A kongresszus által elfogadott kiáltvány felhívta

a munkásokat, hogy használják fel a proletariátus szervezetét és erejét a háborús veszély elleni forradalmi harcra, üzenjenek „háborút a háborúnak". — *95*

[21a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 466. old. — *96*

[21b] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 713. old. — *97*

[21c] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 351—352. old. — *97*

[22] *Marx.* A tőke. 1. köt. 22. old. (Utószó a második kiadáshoz). — *97*

[22a] Lenin. Mi a teendő? Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 194. old. — *99*

[22b] Lenin. Mi a teendő? Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 195. old. — *100*

[23] Engels. Feuerbach és a klasszikus német filozófia felbomlása. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2. köt. 368. old. — *100*

[24] *Lenin* Művei. 3. kiad. XIII. köt. (oroszul). Magyarul megjelent: Szikra 1948. — *100*

[25] Marx. Tézisek Feuerbachról. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2. köt. 401. old. — *102*

[26] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 913—1026. old. — *104*

[26a] Lenin. Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 920. old. — *105*

[26b] Lenin. Inkább kevesebbet, de jobban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1027. old. — *109*

[26c] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 643. old. — *111, 167*

[27] Sztálin Leninnek a következő, 1905-ben írt cikkeire hivatkozik: „A szociáldemokrácia és az ideiglenes forradalmi kormány" (az idézet ebből való), „A proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrája" és „Az ideiglenes forradalmi kormány" (lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 8. köt. 247—263, 264—274, 427—447. old., oroszul). — *112*

[27a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 483. old. — *113*

[28] Marx—Engels. A Kommunisták Szövetsége Központi Bizottságának első üzenete a Szövetséghez. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 1. köt. 87. old. — *115*

[28a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 740. old. — *118*

[28b] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 476. old. — *119, 440*

[28c] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 439—440. old. — *121, 436*

[28d] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 680—681. old. — *122*

[28e] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 438. old. — *122*

[28f] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 681. és 700. old. — *123*

[28g] *Marx.* Enthüllungen über den Kommunistenprozess in Köln. (Leleplezések a kölni kommunista perről.) Moszkva 1940. 32. old. (I. fej.) — *124*

[28h] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 768. és 767. old. — *124*

[28i] Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 182. old. — *126*

[29] *Marx—Engels.* Válogatott művek. 1. köt. 4. old., illetve: *Marx—Engels.* Válogatott levelek. 308. old. — *128*

[29a] Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 185. old. — *129*

[29b] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 423. old. — *130*

[29c] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 283. old. — *135*

[30] Engels. A parasztkérdés Franciaországban és Németországban. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2. köt. 419. és 433—434. old. — *147, 148*

[31] Szelszkoszojuz — Mezőgazdasági Szövetkezetek Összoroszországi Szövetsége; 1921 augusztusától 1929 júniusáig állt fenn. — *149*

[31a] Lenin. A szövetkezetekről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 999. old. — *151, 416*

[31b] Lenin. Az önrendelkezésről való vita eredményei. Lásd *Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. 278—279. — *157*

[31c] Lenin. Az önrendelkezésről való vita eredményei. Lásd *Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. 283—284. old. — *164*

[31d] Lenin. Egy kívülálló tanácsai. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 146. old. — *173*

[31e] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 749. old. — *174*

[31f] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 684—685. old. — *176*

[31g] Lenin. Tézisek az annexiós különbéke azonnali megkötésének kérdéséről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 315. old. — *176*

[31h] Lenin. Új idők, régi hibák új köntösben. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 885. old. — *176*

[31i] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 747—748. old. — *179*

[31j] Lenin. Az arany jelentősége most és a szocializmus teljes győzelme után. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 906—907. old. — *181*

[31k] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 725—726. old. — *182*

[32] Lenin. Az arany jelentősége most és a szocializmus teljes győzelme után. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 903—910. old. — *184*

[32a] Lenin. Az arany jelentősége most és a szocializmus teljes győzelme után. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 909. és 910. old. — *185*

[32b] Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 403. old. — *191*

[32c] Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 409. old. — *192*

[32d] Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 507. old. — *193*

[32e] Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 530. és 503. old. — *194*

[32f] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 706. old. — *197*

[32g] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 680. old. — *198*

[32h] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 700. és 701. old. — *199, 200, 258*

[33] „A pártegységről" szóló határozatot Lenin írta és az OK(b)P 1921 március 8 és 16 között tartott X. kongresszusa fogadta el (lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 813—816. old., valamint „A SzK(b)P — kongreszszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 364—366. old., oroszul). — *201*

[33a] Lenin. Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 919—920. old. — *202*

[33b] Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 585. és 576. old. — *206*

[34] Az OK(b)P XIII. kongresszusa — a bolsevik párt első kongresszusa Lenin halála után, 1924 május 23 és 31 között ülésezett. A kongresszus munkáját Sztálin vezette. A kongresszuson 748 szavazati joggal bíró küldött vett részt, akik 735 881 párttagot képviseltek, ebből a lenini behívóra belépett párttagok száma 241 591, a lenini behívó előtt belépett tagjelöltek száma 127 741. Tanácskozási joggal bíró küldött 416 volt. A kongresszus napirendjén a következő pontok voltak: a Központi Bizottság politikai és szervezeti beszámolói, a Központi Felülvizsgáló Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság jelentései, az OK(b)P-nak a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságában működő képviselete jelentése, pártszervezeti kérdések, a belkereskedelem és a szövetkezet kérdése, a falusi munka, az ifjúság közötti munka és más kérdések.

A kongresszus egyhangúlag elítélte a trockista ellenzék platformját, megállapította, hogy a trockista platform kispolgári elhajlás a marxizmustól, a leninizmus revíziója, és jóváhagyta a XIII. pártkonferenciának „A pártépítésről" és „A vita eredményei és a kispolgári elhajlás a pártban" c. határozatait.

A kongresszus rámutatott a lenini behívó óriási jelentőségére és felhívta a párt figyelmét arra, hogy fokozott munkát fejtsen ki a fiatal párttagoknak a leninizmus

alapjaival való megismertetése terén. A kongresszus kötelezte a Lenin Intézetet, hogy készítse elő Lenin összes műveinek és Lenin válogatott műveinek teljesen tudományos és a lehető leggondosabb kiadását a nagy munkástömegek számára a Szovjetunió minden népének nyelvén. — *209*

[35] A paraszti társadalmi kölcsönös segély-bizottságokat (parasztbizottságokat) a faluszovjetek és a járási végrehajtó bizottságok mellett alakították a Népbiztosok Tanácsának 1921 május 14-i, Lenin által aláírt rendelete értelmében; a parasztbizottságok 1933-ig álltak fenn. A parasztbizottságokat abból a célból alakították, hogy szervezetileg megjavítsák a parasztok és a vöröskatonacsaládok társadalmi megsegítését, hogy fejlesszék a nagy paraszti tömegek öntevékenységét és kezdeményezését. A paraszti kölcsönös segélyegyletekről hozott rendelet, amelyet az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és az OSzFSzK Népbiztosainak Tanácsa 1924 szeptemberében jóváhagyott, a parasztbizottságoknak kötelességévé tette, hogy a falusi lakosság körében fejlesszék és szilárdítsák meg a szövetkezetek különböző formáit és vonják be a szövetkezetekbe a falusi szegény- és középparaszti tömegeket. — *218*

[36] 1924 május 23-án a moszkvai Vörös Téren az úttörők (pionírok) az OK(b)P XIII. kongresszusa tiszteletére díszfelvonulást rendeztek és ugyanezen a napon az úttörők szervezetének nevét „V. I. Lenin Kommunista Gyermekszervezet"-re változtatták. A díszfelvonulást, amelyen körülbelül 10 000 úttörő vett részt, az OK(b)P XIII. kongresszusának elnöksége fogadta. — *218*

[37] A Szovjetunióban a Külkereskedelmi Népbiztosság, a Belkereskedelmi Népbiztosság és a Pénzügyi Népbiztosság alapított részvénytársaságokat (állami, vegyes és szövetkezeti részvénytársaságokat) a Munka és Honvédelem Tanácsának jóváhagyásával. Megszervezésük célja az volt, hogy a népgazdaság lehető leggyorsabb helyreállítására és az árucsere fejlesztése érdekében mozgósítsák

a pénzeszközöket, többek közt a magánvállalkozók pénzét is.

A vegyestársaságok, mint a részvénytársaságok egyik fajtája, a külföldi tőkét vonták be az országban fellelhető exportcikkek felvásárlására, e cikkek külföldi elhelyezésére, és a népgazdaság helyreállításához szükséges cikkek behozatalára. A vegyestársaságok a Külkereskedelmi Népbiztosság ellenőrzésével működtek. Részvénytársaságok az új gazdasági politika első időszakában álltak fenn. — *240*

[38] „*Kresztyanszkaja Gazeta*" („Paraszt Ujság") — az OK(b)P Központi Bizottságának lapja, tömeglap a falu számára; 1923 novemberétől 1939 februárjáig jelent meg. — *241*

[39] Az ukrajnai kisparaszt bizottságokat (komnezami), amelyek a kevésföldű és földnélküli parasztokat egyesítették, a szegényparasztság és a középparasztok érdekeinek védelme céljából alakították. 1920-ban kezdték meg működésüket, 1933-ban, a teljes kollektivizálás végrehajtása után szüntek meg. A kisparaszt bizottságok fennállásuk első időszakában (1920—1921) politikai szervezetek voltak, amelyek elősegítették a Szovjethatalom megszilárdulását a falun. Az új gazdasági politika bevezetése után a kisparaszt bizottságokat termelőtípusú társadalmi szervezetekké alakították át, amelyeknek az volt a fő feladatuk, hogy a parasztokat különböző mezőgazdasági kollektívákba bevonják. A kisparaszt bizottságok a párt és az állam politikájának aktív megvalósítói voltak a falun. — *241*

[40] A területi katonai alakulatokat a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának és a Népbiztosok Tanácsának 1923 augusztus 8-i dekrétuma alapján létesítették a Vörös Hadsereg tényleges káderalakulatai mellett. A területi alakulatokat a milícia elvei alapján szervezték meg abból a célból, hogy a dolgozókat rövid idő alatt katonailag kiképezzék. — *241*

[41] *Lenin* Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 219—272. old. (oroszul). Magyarul részben lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 923—968. old. — *241*

[42] Lenin „A terményadóról" c. munkájáról van szó (lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 837—872. old.). — *242*

[43] „A vita eredményei és a kispolgári elhajlás a pártban" c. határozatról van szó, amelyet az OK(b)P XIII. konferenciája 1924 január 18-án fogadott el Sztálin „A pártépítés soronlevő feladatairól" c. előadói beszéde alapján (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 540—545. old., oroszul). — *246*

[44] A tőkés országoknak a Szovjetunió elismerésére irányuló politikája abban nyilvánult meg, hogy felvették a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval — mégpedig: 1924 februárjában — Anglia, Olaszország, Norvégia és Ausztria; márciusban — Görögország és Svédország; júniusban — Dánia; októberben — Franciaország; 1925 januárjában Japán és több más állam. — *264*

[45] *Lenin* Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 219—272. old. (oroszul). Magyarul részben lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 923—968. old. — *269*

[46] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 566—568. old. (oroszul). — *271*

[47] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 589—598. old. (oroszul). — *272*

[48] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak

és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 582—588. old. (oroszul). — *272*

[49] A pénzreformot — az elértéktelenedett szovjet papírpénzjegyek kicserélését szilárd aranyalappal bíró cservonyecekre — a szovjet kormány 1924 folyamán hajtotta végre. — *274*

[50] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 578—582. old. (oroszul). — *276*

[51] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész, 1941. 307—311. old. (oroszul). — *277*

[52] Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumáról van szó, amelyet 1924 június 2-án tartottak a XIII. pártkongresszus után. Sztálint megválasztották az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodája, Szervező Irodája és Titkársága tagjává és ismét megválasztották az OK(b)P Központi Bizottságának főtitkárává. A plénum megvitatta az OK(b)P-nak a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságában és a Kommunista Internacionále V. kongresszusán való képviseltetése kérdését, a munkabér, a kohóipar, az aszály stb. kérdését. A falusi munka kérdéseinek részletes kidolgozása érdekében határozatot hoztak arról, hogy meg kell alakítani az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának falusi munkával foglalkozó állandó bizottságát. A plénum megbízásából a Központi Bizottság Politikai Irodája megalakította a bizottságot, amelybe bekerültek: V. M. Molotov (elnök), I. V. Sztálin, M. I. Kalinin, L. M. Kaganovics, N. K. Krupszkaja és mások. Az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának 1924 szeptemberi határozata alapján a bizottságot átalakították a falusi munkával foglalkozó tanácskozássá az OK(b)P Központi Bizottsága mellett. — *278.*

[53] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben." I. rész. 1941. 610—617. old. (oroszul). — *280*

[54] *„Rabocsij Korreszpongyent"* („Munkáslevelező") — havi folyóirat, 1924 januárjától 1941 júniusáig adták ki. 1925 januárjától „Rabocse-Kresztyanszkij Korreszpongyent" („Munkás-Paraszt Levelező") címmel jelent meg. — *290*

[55] A lengyel bizottságot a Kommunista Internacionále V. kongresszusán (Moszkva, 1924 június 17—július 8) alakították meg. Sztálin tagja volt a kongresszus fontosabb bizottságainak és elnöke volt a lengyel bizottságnak. A bizottság által a lengyel kérdésben benyujtott határozati javaslatot a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága kibővített plénumának első ülésén, 1924 július 12-én egyhangúlag elfogadták. — *293*

[56] Brandler csoportja — jobboldali opportunista csoport a német kommunista pártban. A brandleristák elvtelen együttműködésre léptek a német szociáldemokrácia vezető rétegével és így elősegítették a német munkásosztály vereségét az 1923-as forradalmi események idején. A Kommunista Internacionále V. kongresszusa (1924) elítélte a Brandler-csoport kapituláns vonalát. A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága V. kibővített plénumának 1925 április 4-i határozata a Brandler-csoportnak megtiltotta, hogy a német kommunista párt ügyeibe beavatkozzék és hogy a Kommunista Internacionále munkájában résztvegyen. 1929-ben Brandlert frakciós tevékenysége miatt kizárták a kommunista pártból. — *296*

[57] Gy. Bednij „Vonzódás" c. költeményéről van szó (lásd *Gy. Bednij.* Összes művei. 1928. IX. köt. 86—93. old., oroszul). — *306*

[58] A franciaországi „baloldali blokk" — a radikálisok és a radikálszocialisták blokkja, élén Edouard Herriot-val — 1924 májusában került hatalomra. A „baloldali blokk" kormánya, amely „baloldali" frázisokkal álcázta magát, a gyakorlatban tevékenyen segítette a francia imperializmust kül- és belpolitikájában. Herriot kormánya 1925 áprilisáig volt hatalmon. — *311*

[59] Az Antant londoni konferenciáját 1924 július 16 és augusztus 16 között tartották Anglia, Franciaország, az Amerikai Egyesült Államok és más országok részvételével. A konferenciát a német jóvátétel kérdésének megvitatása és megoldása végett hívták össze. — *317*

[60] A szászországi munkáskormány 1923 október 11-én alakult meg a Németország-szerte kibontakozott forradalmi tömegmozgalom eredményeképpen. 5 szociáldemokrata és 2 kommunista tagja volt. A kormány élén a „baloldali" szociáldemokrata Zeigner állt. A szászországi kormány kommunista tagjai a német kommunista párt brandlerista vezetésének kapituláns politikáját folytatták és a „baloldali" szociáldemokratákkal együtt meghiúsították a proletariátus felfegyverkezését és a németországi forradalom továbbfejlesztését. 1923 október 30-án a birodalmi csapatok szétkergették a szászországi munkáskormányt. — *324*

[61] Souvarine csoportja — a francia kommunista párton belül működő opportunista csoport, amelynek Souvarine, Trockij buzgó híve állt az élén. Souvarine csoportja az OK(b)P-on belül működő trockista ellenzéket támogatta, rágalmazta a francia kommunista pártot és a Kommunista Internacionálét, semmibe se vette a pártfegyelmet. 1924-ben a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága IV. kibővített plénuma teljesítette a francia kommunista pártnak azt a kérését, hogy zárja ki a francia kommunista pártból Souvarine-t, a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VII. plénuma pedig 1926-ban Souvarine-t ellenforradalmi propaganda miatt kizárta a Kommunista Internacionáléból. — *325*

[62] A Kommunista Internacionále V. világkongresszusát Moszkvában tartották 1924 június 17 és július 8 között. A kongresszuson 510 küldött volt jelen, akik 49 ország 60 szervezetét képviselték.

A kongresszuson a következő kérdéseket vitatták meg: a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának tevékenysége, a világgazdasági helyzet, a Szovjetunió gazdasági helyzete és az OK(b)P-ban lefolyt vita, a fasizmus, a szakszervezeti mozgalomban követendő taktika, a termelőüzemi sejtek, egyes országok pártjainak kérdései, program-, nemzeti, agrár- és más kérdések. Sztálin tagja volt a kongresszus elnökségének és fontosabb bizottságainak: a politikai, a programelőkészítő, a leninizmusról szóló határozat kidolgozásával megbízott bizottságnak, és elnöke volt a lengyel bizottságnak. A Kommunista Internacionále V. kongresszusa egyhangúlag támogatta a bolsevik pártot a trockizmus ellen folytatott harcában. A kongresszus jóváhagyta a XIII. pártkonferenciának és az OK(b)P XIII. kongresszusának „A vita eredményei és a kispolgári elhajlás a pártban" c. határozatát és elrendelte, hogy a kongresszus határozataként tegyék közzé. A kongresszus határozatot hozott a tőkés országok kommunista pártjainak megerősítéséről, bolsevizálásáról és szakszervezetekre támaszkodó valódi tömegpártokká való átalakításáról. — *325*

[63] Profintern — Vörös Szakszervezeti Internacionále; 1921-ben alakult meg és 1937 végéig állt fenn. A Profintern a forradalmi szakszervezeteket egyesítette és a Kommunista Internacionále álláspontján állt. — *326*

[64] Amsterdami Egyesülés (Amsterdami Internacionále) — Nemzetközi Szakszervezeti Egyesülés; 1919 júliusában alakították az amsterdami nemzetközi kongresszuson. Több nyugateurópai és amerikai ország reformista szakszervezeteit ölelte fel; programjában és taktikájában a kommunizmussal szemben ellenséges, forradalomellenes álláspontot állt. Az Amsterdami Egyesülés akkor szűnt meg, amikor az Első Szakszervezeti Világkongresszuson (1945 szeptember—október) megalakították a Szakszervezeti Világszövetséget. — *326*

[65] Levi baloldali csoportja a német szociáldemokrata párton belül működött. 1923 októberében, amikor megalakult a szászországi munkáskormány, Levi csoportja, attól félve, hogy elveszti befolyását a munkástömegekben, kijelentette, hogy kész együttműködni a kommunistákkal, de valójában fedezte a szociáldemokrácia ellenforradalmi politikáját és segítette a burzsoáziát a proletariátus forradalmi mozgalmának elfojtásában. — *330*

[66] A falusi sejttitkároknak az OK(b)P Központi Bizottsága által rendezett tanácskozását 1924 október 21—24-én tartották. A tanácskozáson 62 helyi funkcionárius vett részt, akik közül 4 — középoroszországi területi és kormányzósági bizottságok, 15 — kerületi és a körzeti bizottságok, 17 — járási bizottságok, 11 — falusi sejtek, 11 — komszomol-sejtek képviselője és 4 — járási parasztnő-szervező volt. A tanácskozáson a következő előadói beszédek hangzottak el: V. M. Molotov „A falusi sejtek legközelebbi feladatairól", M. I. Kalinin „Új rendelet a paraszti kölcsönös segély-bizottságokról", L. M. Kaganovics „Az alsóbb szovjet-apparátusról", N. K. Krupszkaja „A falusi politikai felvilágosító munka"; ezenkívül meghallgatták a helyi jelentéseket és más kérdéseket is tárgyaltak. Az értekezlet munkájában résztvett Sztálin is és az október 22-i ülésen beszédet mondott „A párt soronlevő falusi feladatairól". — *334*

[67] Arról az ellenforradalmi felkelésről van szó, amelyet 1924 augusztus végén Grúziában a grúz mensevikek és burzsoá nacionalisták a II. Internacionále vezetőinek és idegen államok ügynökeinek támogatásával szerveztek. A felkelést a grúz munkások és a parasztság dolgozó tömegeinek aktív közreműködésével gyorsan felszámolták. — *340*

[68] Lenin. Politikai beszámoló az OK(b)P XI. kongresszusán. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 962. old. — *345*

[69] Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumát 1924

október 25—27-én tartották. A plénum gazdasági kérdéseket tárgyalt és megvitatta V. M. Molotov „A falusi munka soronlevő feladatai" c. előadói beszédét. A plénum határozatot hozott „A falusi munka soronlevő feladatairól", amelyben, továbbfejlesztve a XIII. pártkongresszusnak a falusi munkáról szóló határozatát, kiegészítő utasításokat adott a pártszervezeteknek. A plénum munkáját Sztálin vezette és az október 26-i ülésen beszédet mondott „A párt falusi feladatairól". — *346*

[70] Az „összekötőbizottságot", amelynek Csheidze, Sztyeklov, Szuhanov, Filippovszkij és Szkobelev voltak a tagjai (később Csernov és Cereteli is), a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének mensevik-eszer Végrehajtó Bizottsága küldte ki 1917 március 7-én azzal a feladattal, hogy legyen összeköttetésben az Ideiglenes Kormánnyal, „hasson" rá és „ellenőrizze" tevékenységét. Valójában az „összekötő bizottság" elősegítette az Ideiglenes Kormány burzsoá politikájának megvalósítását és igyekezett visszatartani a munkástömegeket attól, hogy aktív forradalmi harcot folytassanak az egész hatalomnak a Szovjetek kezébe való átmenetéért. Az „összekötő bizottság" 1917 májusáig működött, amikor a mensevikek és eszerek képviselői közvetlenül beléptek az Ideiglenes Kormányba. — *366*

[71] Lenin. A proletariátus feladatairól a jelenlegi forradalomban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 7—10. old. — *368*

[72] Az OSzD(b)MP petrográdi városi konferenciáját 1917 április 27 és május 5 (április 14 és 22) között tartották. A konferencián 57 küldött vett részt. A konferencia munkájában résztvett Lenin és Sztálin. A helyzetről Lenin mondott előadói beszédet, amely az Áprilisi Téziseken alapult. Sztálin tagja volt a Lenin előadói beszédével kapcsolatos határozat kidolgozására kiküldött bizottságnak. — *368*

[73] A bolsevikok VII. Összoroszországi Áprilisi Konferen-

ciájáról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." VII. fej. 2. pont. — *368*

[74] *Lenin* Művei. 3. kiad. XX. köt. 13—47. old., oroszul. — Az első levelet lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 1039—1048. old. — *368*

[74a] Lenin. Levelek a taktikáról. Lásd *Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. 317. old. — *369*

[75] „V. I. Lenin beszéde az OSzD(b)MP Petrográdi Bizottságának 1917 június 22 (11)-i ülésén a tüntetés lefujásával kapcsolatban" (lásd *Lenin* Művei. 3. kiad. XX. köt. 526—527. old., oroszul). — *373*

[76] Az Északi Terület Munkás- és Katonaküldöttei Szovjetjeinek kongresszusát 1917 október 24—26 (11—13)-án tartották Petrográdban a bolsevikok vezetésével. A kongresszuson résztvettek Petrográd, Moszkva, Kronstadt, Novgorod, Revel, Helsingfors, Viborg és más városok képviselői — összesen 94 küldött, köztük 51 bolsevik. A kongresszus határozatilag kimondotta, hogy mind a központban, mind a vidéken az egész hatalomnak a Szovjetek kezébe kell átmennie, felszólította a parasztokat, hogy támogassák a Szovjetek hatalmáért folytatott harcot, magukat a Szovjeteket pedig aktív cselekvésre és arra szólította fel, hogy alakítsanak Forradalmi Katonai Bizottságokat a forradalom katonai védelmének megszervezése céljából. A kongresszus megalakította az Északi Területi Bizottságot, amelyet megbízott azzal, hogy készítse elő a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus összehívását és egyeztesse össze valamennyi területi Szovjet tevékenységét. — *376*

[77] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 148. old. — *381*

[78] *Lenin* Művei. 3. kiad. XXI. köt. 333. old. (oroszul). — *381*

[78a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 681. old. — *389*

[79] Sztálin „Útban Október felé" c. könyve két kiadásban jelent meg 1925 januárjában és májusában. Az e könyvben közölt cikkek és beszédek Sztálin Művei 3. kötetébe kerültek be. A szerző az előszót 1924 decemberében fejezte be; az előszó csak az „Útban Október felé" c. könyvben jelent meg teljesen. Az előszó nagyobb része „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" címmel különböző gyűjteményeken és brosúrákon kívül megjelent Sztálin „A leninizmus kérdései" c. könyvének valamennyi kiadásában. Az előszó egy része megjelent Sztálin Művei 3. kötetében mint „A föderalizmus ellen" c. cikk szerzői jegyzete. — *395*

[79a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 719—720. old. — *399*

[79b] Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 577. old. — *401, 440*

[79c] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 477. old. — *403*

[79d] Lenin. Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 917. old. — *408*

[79e] Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 899. old. — *409, 440*

[79f] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermek-

betegsége. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 715. old. — *433*

[79g] Lenin. Marxizmus és felkelés. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 134. old. — *434*

[80] *Marx—Engels.* Válogatott levelek. 308. old. — *434*

[80a] Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 185—186. old. — *435*

[80b] Lenin. Inkább kevesebbet, de jobban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1026—1027. old. — *439*

ÉLETRAJZI ADATOK

1924

Január 4. Az OK(b)P krasznaja-presznyai kerületi konferenciája Sztálint megválasztja küldöttnek a moszkvai kormányzósági pártkonferenciára.

Január 9. Sztálin beszélgetést folytat az Oroszországi Távirati Ügynökség tudósítójával a pártonbelüli helyzet kérdéseivel kapcsolatos vitáról.

Január 14—15. Sztálin vezeti az OK(b)P plénumának munkáját.

Január 14. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán Sztálin „A pártépítés soronlevő feladatairól" címmel előadói beszédet mond a XIII. konferencia elé terjesztendő határozati javaslatról.

Január 15. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Sztálint kijelöli az OK(b)P XIII. konferenciájára „A pártépítés soronlevő feladatairól" szóló kérdés előadójának.

Január 16—18. Sztálin vezeti az OK(b)P XIII. konferenciájának munkáját.

Január 16. Az OK(b)P XIII. konferenciája megválasztja Sztálint a konferencia elnökségébe.

Január 17. Sztálin az OK(b)P XIII. konferenciáján előadói beszédet mond „A pártépítés soronlevő feladatairól".

Január 18. Sztálin az OK(b)P XIII. konferenciáján zárszót mond „A pártépítés soronlevő feladatairól" tartott előadói beszédhez.

Január 19. A XI. Összoroszországi Szovjetkongresszus megválasztja Sztálint a kongresszus elnökségébe.

Január 21, este 6 óra 50 perc. Lenin meghal (Gorkiban).

Este 9 óra 30 perc. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának más tagjaival együtt Gorkiba utazik.

Január 22. Sztálin módosítja a XI. Összoroszországi Szovjetkongresszusnak Lenin halálával kapcsolatban „A Szovjetunió valamennyi dolgozójához" intézett felhívása szövegét.

Sztálin a buharai kommunista párt Központi Bizottságát táviratban érte-

síti Lenin haláláról; felhívja, hogy támogassa a munkás-paraszt szövetség megszilárdításának lenini vonalát és zárkózzon fel szorosabban a Szovjethatalomhoz.

Január 23, reggel 9 óra. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának tagjaival együtt a gorki-i lakásból kiviszi Lenin tetemét.

1 óra 30 perc— 2 óra 45 perc. Sztálin a II. Összszövetségi és a XI. Összoroszországi Szovjetkongresszus küldötteivel, a párt Központi Bizottságának és a kormánynak tagjaival, munkásokkal, különböző szervezetek képviselőivel együtt a Pavelecki pályaudvarról a Szakszervezetek Házába viszi Lenin tetemét.

Este 6 óra 10 perc. Sztálin díszőrséget áll Lenin ravatalánál a Szakszervezetek Házának Oszlopcsarnokában.

Január 25. A „Pravda" 20. számában Sztálin aláírásával megjelenik az OK(b)P Központi Bizottságának a pártszervezetekhez, az intézményekhez és a sajtószervekhez intézett felhívása, hogy őrizzenek meg és szolgáltassanak be az OK(b)P Központi Bizottsága mellett működő Lenin Intézetbe minden Leninre vonatkozó anyagot.

Január 26, este 8 óra 24 perc— 8 óra 40 perc. Sztálin a II. Összszövetségi Szovjetkongresszuson beszédet mondott „Lenin haláláról" és a bolsevik párt nevében szent esküvel fogadta, hogy soha nem téveszti szem elől és valóra váltja Lenin végakaratát.

Január 27, reggel 8 óra.	Sztálin díszőrséget áll Lenin ravatalánál a Szakszervezetek Házának Oszlopcsarnokában.
Reggel 8 óra 30 perc.	Sztálin Lenin ravatalának fejénél áll a Szakszervezetek Házának Oszlopcsarnokában.
Reggel 9 óra.	Sztálin a munkások képviselőivel együtt kiviszi a Szakszervezetek Házából Lenin tetemét.
Délután 4 óra.	Sztálin, Molotov és mások a Vörös Téren rendezett gyászgyűlés befejezése után felemelik a talapzatról Lenin koporsóját és elindulnak a sír felé.
Január 28.	Sztálin beszédet mond az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság kremli katonai iskolája hallgatóinak Lenin emlékezetére rendezett estjén.
Január 29.	Sztálint a XI. Összoroszországi Szovjetkongresszus ülésén megválasztják az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává.
Január 29, 31.	Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.
Január 30.	Sztálint beválasztják a II. Összszövetségi Szovjetkongresszus elnökségébe.
Február 2.	Sztálint a II. Összszövetségi Szovjet-

kongresszuson megválasztják a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottsága Szövetségi Szovjetjének tagjává.

Sztálint a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottsága II. egybehívása első ülésszakának ülésén megválasztják a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottsága Elnökségének tagjává.

Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság XI. egybehívása első ülésszakának ülésén Sztálint megválasztják az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává.

Február 3. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának ülésén hozzászól a Vörös Hadsereg állapotának megvizsgálására kiküldött bizottság jelentéséhez.

Március 5, 12. Sztálin utasítására a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának Lenin Emlékbizottsága tanácskozik az ország legkiválóbb tudósaival Lenin holttestének megőrzéséről.

Március 25. Sztálin befejezi „A leninizmus szemináriumának tantervét". „A leninizmus szemináriumának tanterve" 1924 májusában a „Krasznaja Mologyozs" („Vörös Ifjúság") c. folyóirat 1. számában jelent meg.

Március 27. Az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülésén Sztálin hozzá-

szól a belkereskedelemről és a fogyasztási szövetkezetekről mondott előadói beszédhez.

Március 31—április 2. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.

Április 1. Az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának ülésén Sztálin hozzászól a belkereskedelemről és a fogyasztási szövetkezetekről mondott előadói beszédhez.

Április 2. Az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának ülésén Sztálin hozzászól Kalininnak a falusi munkáról mondott előadói beszédéhez.

Április 3. A „Pravda" 76. számában Sztálin aláírásával megjelenik az OK(b)P Központi Bizottságának közleménye arról, hogy az OK(b)P következő, XIII. kongresszusát 1924 május 20-ára tűzik ki.

Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága mellett rendezett tanácskozáson beszédet mond az ifjúság közötti munkáról.

Április eleje. Sztálin a Szverdlov egyetemen előadásokat tart „A leninizmus alapjairól".

Április 28. Sztálin régi bakui elvtársaival együtt üdvözletet küld a kommunista párt

bakui szervezetének megalapítása 25. évfordulója alkalmából.

Május 9. Sztálin a Balti Hajóhad Forradalmi Katonai Bizottságának küldött táviratban közli, hogy a küszöbönálló XIII. pártkongresszus előkészületei miatt nem fogadhatja el a meghívást a hajóhad ünnepére. A távirat a „Krasznij Baltyijszkij Flot" („Vörös Balti Hajóhad") c. ujság 106., 1924 május 15-i számában jelent meg.

Május 11. A XX. leningrádi kormányzósági pártkonferencia megválasztja Sztálint a Leningrádi Kormányzósági Pártbizottság tagjává és küldöttnek az OK(b)P XIII. kongresszusára.

Május 15. A kaukázusontúli kommunista szervezetek III. kongresszusa megválasztja Sztálint küldöttnek az OK(b)P XIII. kongresszusára.

Május 18. A XII. moszkvai kormányzósági pártkonferencia megválasztja Sztálint küldöttnek az OK(b)P XIII. kongresszusára.

Május 23—31. Sztálin vezeti az OK(b)P XIII. kongresszusának — Lenin halála után az első pártkongresszusnak — munkáját.

Május 23. Sztálin az OK(b)P XIII. kongresszusa elnökségének tagjaival együtt fogadja az úttörőknek (pionírroknak) a XIII.

kongresszus tiszteletére a moszkvai Vörös Téren rendezett díszfelvonulását.

Sztálin Kirovnak ajándékozza a „Leninről és a leninizmusról" c. könyvet ezzel a bejegyzéssel: „Barátomnak és szeretett testvéremnek — a szerző. I. Sztálin."

Május 24. Sztálin az OK(b)P XIII. kongresszusán megtartja a Központi Bizottság szervezeti beszámolóját.

Május 27. Sztálin az OK(b)P XIII. kongresszusán zárszót mond a Központi Bizottság szervezeti beszámolójához.

Május 29. Sztálint az OK(b)P XIII. kongresszusán beválasztják az ifjúság közötti munkával foglalkozó bizottságba.

Május 31. Sztálint az OK(b)P XIII. kongresszusának ülésén megválasztják az OK(b)P Központi Bizottsága tagjává.

Június 2. Sztálint az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának ülésén megválasztják a Politikai Iroda, a Szervező Iroda, a Titkárság tagjává és újra megválasztják az OK(b)P Központi Bizottsága főtitkárává.

Június 4. A „Bakinszkij Rabocsij" („Bakui munkás") 125. számában megjelenik a szurahani-i új olajforrás felfedezésével kapcsolatban a bakui munkásoknak

küldött üdvözlet, amelyet Sztálin és a XIII. kongresszus elnökségének más tagjai írtak alá.

Június 12. Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája jóváhagyja Sztálin tagságát a Központi Bizottság plénumának a falusi munkával foglalkozó bizottságában.

Június 17. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága által a kerületi bizottsági titkárok részére rendezett tanfolyamon előadást tart „Az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről".

Június 17—július 8. Sztálin résztvesz a Kommunista Internacionále V. kongresszusának munkájában.

Június 17. Sztálint beválasztják a Kommunista Internacionále V. kongresszusának elnökségébe.

Június 19. A Kommunista Internacionále V. kongresszusa Sztálint beválasztja a leninizmusról szóló határozat kidolgozására kiküldött bizottságba, a politikai és a programelőkészítő bizottságba.

Június 20. A Kommunista Internacionále V. kongresszusának ülésén jóváhagyják Sztálin elnökségét a lengyel bizottságban.

Június 27. Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája jóváhagyja Sztálin

tagságát a Központi Bizottságnak a munkásnők és a parasztnők közötti munkával foglalkozó bizottságában.

Június. A „Rabocsij Korreszpongyent" („Munkáslevelező") c. folyóirat 6. számában megjelenik Sztálinnak a folyóirat tudósítójával a munkás- és falusi levelezők feladatairól folytatott beszélgetése.

Július 1—3. Sztálin vezeti a Kommunista Internacionále V. kongresszusa lengyel bizottságának üléseit.

Július 3. Sztálin a Kommunista Internacionále V. kongresszusa lengyel bizottságának ülésén beszédet mond „A Lengyelországi Kommunista Pártról".

Július 5. Sztálin a Kommunista Internacionále V. kongresszusa elnökségének más tagjaival együtt aláírja „A Kommunista Internacionále kiáltványát a világ proletariátusához".

Július 8. Sztálint megválasztják a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának és a Végrehajtó Bizottság Elnökségének tagjává.

Július 15. Sztálin levelet ír Gyemjan Bednijnek.

Július 25. Az OK(b)P Központi Bizottságának az aszály és az aszály következményei elleni harccal kapcsolatos rendszabályokról a pártszervezetekhez intézett

felhívása Sztálin aláírásával megjelenik a „Pravda" 167. számában.

Július 28. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága Szervező Irodájának ülésén hozzászól a Szervező Iroda bizottságának a Vörös Hadseregben folytatott munkáról tartott beszámolójához.

Július 31. Sztálin Manuilszkijhoz intézett levelében véleményt mond a Kommunista Internacionále V. kongresszusának a középeurópai és balkáni nemzeti kérdéssel, a keleti és gyarmati kérdéssel kapcsolatban hozott határozatáról.

Július. Sztálin módosítja a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának kiáltványát, amelyet „A Lengyelországi Kommunista Párt valamennyi szervezetéhez" intézett.

Augusztus 2. Sztálin megírja a „J. M. Szverdlovról" c. cikket.

Augusztus 4. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága Szervező Irodájának ülésén hozzászól a Szervező Iroda úttörő mozgalommal foglalkozó bizottságának jelentéséhez.

Augusztus 11. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága Szervező Irodájának ülésén hozzászól a lenini behívóra belépett párttagok nevelésével foglalkozó bizottság jelentéséhez.

Augusztus 16—20. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.

Szeptember 12. Sztálin befejezi „A nemzetközi helyzethez" c. cikket. A cikk szeptember 20-án jelent meg a „Pravda" 214. és a „Bolsevik" 11. számában.

Október 20. Sztálin beszélget a „Jumje Sztroityeli" („Ifjú Építők") c. folyóirat ifjú tudósítóival.

Október 21—24. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága által a falusi sejttitkárok részére rendezett tanácskozás munkájában.

Október 22. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága által a falusi sejttitkárok részére rendezett tanácskozáson beszédet mond „A párt soronlevő falusi feladatairól".

Október 25—27. Sztálin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.

Október 26. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán beszédet mond „A párt falusi feladatairól".

November 7-ig. Sztálin fogadja a „Dinamo" gyár munkásainak küldöttségét, akik meghívták a gyári együttesnek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hetedik évfordulója alkalmából rendezett ünnepi ülésére.

November 7. Sztálin beszédet mond a „Dinamo" gyár együttesének ünnepi ülésén, amelyen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hetedik évfordulóját és a Lenin 1921. évi látogatásának emlékére elhelyezett emléktábla leleplezését ünnepelték. Sztálin bejegyzést ír a „Dinamo" gyár Vörös Könyvébe.

November 15. Sztálin üdvözletet ír az Első Lovas Hadseregnek a hadsereg fennállásának ötödik évfordulója alkalmából.

November 16. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának megbízásából levelet ír a német kommunista párt Központi Bizottságának a Reichstag küszöbönálló választásaival kapcsolatban, amelyben leleplezi az ellenforradalmi német szociáldemokrácia áruló szerepét.

November 17. Sztálinnak a „Kresztyanszkaja Gazetához" a lap fennállásának első évfordulójával kapcsolatban küldött üdvözlete megjelenik a „Kresztyanszkaja Gazeta" 51. számában.

November 19. Sztálin a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsa kommunista frakciójának ülésén beszédet mond „Trockizmus vagy leninizmus?" címmel.

November 20. Az OK(b)P Központi Bizottsága megválasztja Sztálint az OK(b)P Központi Bizottsága mellett működő Lenin Intézet Tanácsának tagjává.

November 29. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága nevében levelet küld Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának a trockizmus elleni harcról.

December 8. Az OK(b)P Központi Bizottsága Szervező Irodájának ülésén Sztálin hozzászól a lenini behívóra belépett párttagok nevelésével foglalkozó bizottság jelentéséhez.

December 17. Sztálin befejezi az „Útban Október felé" c. könyv előszavát.

December 19. Sztálin aláírja az OK(b)P Központi Bizottságának a pártszervezetekhez intézett körlevelét, amelyben felszólítják őket az OK(b)P XIII. kongresszusán a belkereskedelem kérdéseivel kapcsolatban hozott határozatok következetes végrehajtására.

TARTALOM

A Marx—Engels—Lenin Intézet előszava V

A VITÁRÓL. *Beszélgetés az Oroszországi Távirati Ügynökség tudósítójával. 1924 január 9* 1

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONFERENCIÁJA. *1924 január 16—18* ..... 3—50

1. Előadói beszéd a pártépítés soronlevő feladatairól. *Január 17* 5
2. Zárszó. *Január 18* 29

LENIN HALÁLÁRA. *Beszéd a Szovjetek II. Összszövetségi Kongresszusán. 1924 január 26* 51

LENINRŐL. *Beszéd a kremli katonai tanfolyam hallgatóinak emlékestjén. 1924 január 28* ..... 58—71

A kőszáli sas 58
Szerénység 60
A logika ereje 61
Sohasem sopánkodott 62
Sohasem kérkedett 63
Elvi szilárdság 64
A tömegekbe vetett hit 66
A forradalom lángelméje 68

ELLENTMONDÁSOK A KOMSZOMOLBAN. *Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságában az ifjúság közötti munka kérdéseiről tartott tanácskozáson. 1924 április 3* 72

A LENINIZMUS ALAPJAIRÓL. *A Szverdlov egyetemen tartott előadások* ..... 77—207

I. A leninizmus történelmi gyökerei 80
II. A módszer 88
III. Az elmélet 99
IV. A proletariátus diktatúrája 119
V. A parasztkérdés 135
VI. A nemzeti kérdés 152
VII. Stratégia és taktika 164
VIII. A párt 185
IX. A munka-stílus 204

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONGRESSZUSA. *1924 május 23—31* ..... 209—259

A Központi Bizottság szervezeti beszámolója. *Május 24* ..... 211—244

1. A pártot az osztállyal összekötő tömegszervezetek 212
2. Az államapparátus 219
3. A párt összetétele. A lenini behívó 223
4. A párt vezető szerveinek összetétele. Káderek és utánpótlás 225
5. A párt munkája az agitáció és propaganda terén 228
6. A párt munkája a pártmunkások nyilvántartása, elosztása és előléptetése terén 231
7. A párt belső élete 231
8. Következtetések 234

Zárszó. *Május 27* 245

AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT XIII. KONGRESSZUSÁNAK EREDMÉNYEIRŐL. *Előadás az OK(b)P Központi Bizottsága mellett a kerületi pártbizottságok titkárai részére rendezett tanfolyamon. 1924 június 17* ..... 260—289

Külpolitikai kérdések 261
A munkás-paraszt összefogás kérdései 266
A dolgozó tömegek nevelésének és átnevelésének kérdései 275
A párt 280
A kerületi pártmunkások feladatairól 287

A MUNKÁSLEVELEZŐKRŐL. *Beszélgetés a „Raboesij Korreszpongyent" című folyóirat munkatársával* 290

A LENGYELORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRTRÓL. *Beszéd a Kommunista Internacionále lengyel bizottságának ülésén. 1924 július 3* 293

LEVÉL GYEMJAN BEDNIJ ELVTÁRSHOZ. *1924 július 15* 303

J. M. SZVERDLOVRÓL 307

A NEMZETKÖZI HELYZETHEZ .....310—333

1. A burzsoá-demokratikus „pacifizmus" időszaka 310
2. Amerika beavatkozása Európa ügyeibe és az Antant londoni egyezménye a jóvátételi tartozásokról 317
3. A forradalmi elemek erősödése az európai munkásmozgalomban. A Szovjetunió nemzetközi népszerűségének növekedése 323

A PÁRT SORONLEVŐ FALUSI FELADATAIRÓL. *Beszéd a falusi sejttitkároknak az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága által rendezett tanácskozásán. 1924 október 22* .....334—345

A helyi beszámolók hiányosságai 334
A párt fő hiányossága — a pártmunka gyengesége a falun 336
Miben van pártunk ereje a városokban? 336
Miben van falusi munkánk gyengesége? 337
Az alapvető feladat — a párt körül parasztaktívát teremteni 338
Fel kell élénkíteni a Szovjeteket 338
Más magatartást kell tanusítani a parasztság irányában 339
A grúziai felkelés tanulságai 340
Tapintatosan kell bánni a parasztsággal 342
A párt fő feladatai 343
A munka feltételei 343
A pártonkívüliek millióival való kapcsolat fenntartása — ez mindennél fontosabb 344

A PÁRT FALUSI FELADATAIRÓL. *Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának plénumán. 1924 október 26* 346

BEJEGYZÉS A „DINAMO" GYÁR VÖRÖS KÖNYVÉBE. *1924 november 7* 354

AZ ELSŐ LOVASHADSEREGNEK 355

A „KRESZTYANSZKAJA GAZETÁ"-HOZ 356

TROCKIZMUS VAGY LENINIZMUS? *Beszéd a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa kommunista frakciójának ülésén. 1924 november 19* 357—394

I. Az októberi felkeléssel kapcsolatos tények 357
II. A párt és Október előkészítése 365
III. Trockizmus vagy leninizmus? 383

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS AZ OROSZ KOMMUNISTÁK TAKTIKÁJA. *Előszó az „Útban Október felé" című könyvhöz* .....395—442

I. Az Októberi Forradalom külső és belső körülményei 395
II. Az Októberi Forradalom két sajátossága, vagy Október és Trockij elmélete a „permanens" forradalomról 399
III. A bolsevik taktika néhány sajátossága Október előkészítésének időszakában 419
IV. Az Októberi Forradalom, mint a világforradalom kezdete és előfeltétele 436

Jegyzetek 443

Életrajzi adatok (1924) 466

3677. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.